In nomine domini Amen. Nativitatis eiusdem Millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto Indiccione tercia
Pontificatus Sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Calisti divina providencia pape tercii, Anno eius primo, Die
vero Veneris vicesima quarta mensis Octobris, hora terciarum vel quasi, in loco Capitulari Ecclesie Cathedralis Cracovien.
In mei publici Imperiali auctoritate Notarii testiumque infrascriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia
constitutus personaliter Venerabilis dominus Nicolaus de Cnoynik(?), Scolasticus Crac., tenens et habens in manibus quasdam
Reverendi patris et domini Gasparis de Theramo, Decretorum Doctoris, domini nostri pape Capellani, et ipsius sacri palacii apostolici Cau-
sarum auditoris et executoris unici, patentes a Sede apostolica literas in pergameno, eius etiam sigillo rotunde figure intus
de rubea, ab extra vero de communi cera, pergameno circumsuto, in cordula filorum rubei coloris dependente sigillatas, manu discreti
Blasii Boysery(?) Clerici ... publici apostolica et Imperiali auctoritate Notarii subscriptas et consignatas, sanas, salvas
et integras, non cancellatas, non viciatas, nec in aliqua parte sui suspectas, sed omni prorsus vicio et suspicione
carentes, prout prima facie apparebat, vim et formam execucionis, monicionis, inhibicionis de et super Scolastria
Ecclesie Crac. in personam prefati domini Nicolai de Cnoynik in se continentes, factas, datas et concessas, prout in dictis literis clarius
continetur, vigore quarum monuit et debita cum instancia requisivit me Notarium infrascriptum, quatenus ad execucionem dictarum
procederem literarum, prelatos quoque et Canonicos Ecclesie Crac. omnes et singulos tunc Capitulariter congregatos monere et requirere
ut eum sibi de possessione et de fructibus prefate Scolastrie, quantum in eis esset, sub penis contentis responderent, ac iuxta
continenciam dictarum literarum mandatis in eis contentis parerent. Tandem ego Notarius infrascriptus subexecutor dicte
execucionis, monicionis et inhibicionis literis cum ea qua decuit reverencia receptis, venerabiles dominos prelatos et
Canonicos tunc personaliter in dicto loco Capitulariter congregatos, dictas literas mox post exhibicionem et suscepcionem earundem
Primo prefatis dominis insinuavi, notificavi, publicavi, deinde vigore et auctoritate earundem ipsos monui et requisivi
ad parendum mandatis in eis contentis. Memorati vero domini prelati et Canonici tunc Capitulariter congregati
susceptis reverenter literis eisdem matura deliberacione visis, lectis et auscultatis, et demum prefato domino
Nicolao de Cnoynik accersito, ad deliberandum ab eodem indutias sex dierum a die prefata postularunt iuxta
continenciam earundem literarum. Consequenter die Jovis penultima mensis Octobris, Anno, hora, loco quibus
supra, Venerabilis dominus Nicolaus de Cnoynik, Scolasticus Crac. prefatus, coram memorato Capitulo
constitutus vigore dictarum literarum requisivit dominos prelatos et Canonicos Capitulariter in loco Capitulari
solito congregatos de et super responsione prefate Scolastrie et possessione sibi danda. Domini vero
Capitulares visis, lectis et diligenter auscultatis domini Nicolai prefati processibus quosdam contra
Magistrum Caspar Rotemberg de Cracovia sindicos(?) continentes, Curie apostolica a Reverendo patre domino
Gasparo de Theramo Decretorum Doctore, domini nostri pape Capellano et ipsius sacri palacii apostolici Causarum
auditore unico executore apostolico emanatos obtinuit, et quibus ad instanciam domini Nicolai prefati requisiti,
hoc in domino Nicolao dicto de Cnoynik dederunt responsum, dicentes: Nos quidem ad magistrum Caspar
Rotemberg de Cracovia licenciatum in Decretis, processibus domini Gasparis auditoris prefati iuxta continenciam
eorum in omnibus et per omnia quantum de iure possumus tamquam filii obediencie paremus, quem pro principali
in eisdem processibus videmus nominari. Sed quia ad instanciam honorabilis domini Stanislai Sdbory(?) Gwyeraczsky(?)
processibus inhibitoriis a Reverendo patre domino Johanne Episcopo Penen., in Romana curia residente, Executore
unico literarum apostolicarum de et super Scolastria Ecclesie Crac. in certa forma in personam prefati domini Stanislai
Sdbory de Gwyeradzicze largitarum occasione dicte Scolastrie Crac. ad instanciam suam emanatis, eius
etiam sigillo oblonge figure intus de rubea ab extra vero de communi cera, pergameno circumsuto, in
cordula filorum rubei coloris dependente sigillatis, manu discreti Johannis Mor(?) de ... Clerici
Colomen. dyocesis publici apostolica et Imperiali auctoritatibus Notarii subscriptis et consignatis, sanis, salvis, non
viciatis, prout prima facie apparebant, nobis sunt alias ita et nunc est inhibitum, de qua pacificacione
vera quantum ad ipsum dominum Stanislaum Gwyeraczsky nobis per eosdem processus vestros non constat, nec de
[illegible]

Cassiodorus libro secundo capitulo penultimo scribens boecio viro patricio de quodam
citharedo doctissimo [illegible] simpliciore et de arte musice de modis eius
et inventoribus post hanc recommendationem. Cum rex francorum convivii nostri fama
pellectus a nobis citharedum magnis precibus expetisset sola ratione complendum
esse promisimus quod te eruditionis musice peritum esse noveramus. Adiacet
enim vobis doctum eligere qui disciplinam ipsam in arduo collatam potuistis atti-
gere. Quid enim illa prestancius que celi machinam sonora dulcedine et natu-
re convenienciam ubique dispersam virtutis sue gracia comprehendit. Quicquid enim eius in connexi-
one aliqua modificationis existit ab armonie continencia non recedit. Per hanc
competenter cogitamus pulchre eloquimur convenienter movemur. Que quociens
ad aures nostras disciplinae sue lege pervenerit imperat cantum. Mutat
animos artifex auditus et opera delectacio cum de secreto nature
tamquam regina sensuum tonis suis ornata processit. Reliquae cogita-
ciones exilium [illegible] faciat eici ut ipsam solum delectet audiri. Tristicia[m]
noxiam iocundat tumidos furores attenuat. Cruentam sevi-
ciam efficit blandam. excitat ignaviam. languorem minuit. sopo-
re vigilantibus saluberrimam quietem reddit. castitatem turpi
amore ad honestum studium revocat castitatem. Sanat mentis
tedium bonis cogitationibus semper adversum. ad amicabilem graciam odiosa
perniciosa convertit et quod beatum curationis genus existit per dulcissimas vo-
luptates expellit animi passiones. Incorporalem animam corporali mul-
cet et solo auditu ad quod vult deducit qui lingua non valet
voce tacitis manibus clamat sine ore loquitur et per insensibilium obse-
quia corpore prevalet sensuum dominatum. Hec enim totum inter homines
operatur tonis agit quos singuli pernotat ubi reperit sicut vocibus vocata
sunt. Apud eos quippe dictam vocalium sparsit graciam dum et ora sua
valde sunt laudanda. Dorius prudencie largitor et castitatis
effector est. Frigius pugnas excitat votum furoris inflammat.
Eolius animi tempestates tranquillat sompnumque iam placatis
attribuit. Iastius intellectum obtusis acuit et terreno desiderio
gravatis celestium appetenciam bonorum operator indulget. Lidius contra
nimias curas animi tediaque repertus remissione reparat et oble-
ctatione corroborat. Hunc ad saltaciones corporale seculum pervertit. Per-
versum remedium turpe fecit esse quorum. Hic vero unus quinque tonorum
dimissione consistit. Unus enim tonus est summum et imum. Hec autem diriguntur
ad medium et [illegible] esse non [illegible] quam altera sibi [illegible]
resonant. [illegible] inventum et artificiale musica in auctoris operacionibus
diversis organis [illegible] modos xv continet [illegible] rebus aliqui
magis adinvenit [illegible] solercia tribus quadam armoniam doctis-
sima [illegible] collegit que diapason vocatur [illegible]
ta ut virtutes [illegible] unicum melos potuisset [illegible] adunare
[illegible] continet. Hinc orpheus mutis animalibus in dulces escas
ad [illegible] invitavit vagosque [illegible] quesitus pastus ad pascua animi
[illegible] sunt [illegible] serpentes [illegible] cantus
leones domestica [illegible] deserentes [illegible] adibilis silvas
preda gaudebat [illegible] questu [illegible] vota collecta fuerat. Et fide
diverse [illegible] sibi crederet [illegible]. Amphion [illegible] cantando [illegible]

thebanos muros dicitur condidisse. ut cum homines labore marcidos ad
studium provocaret excitaret saxa ipsa credentur relictis rupibus advenis-
se. agrestem etiam et artem orphei filium et nomine agaronis predictorum lin-
gua gellebrat dicens aput iscaros in summa bene constitutos clipei
capros clipos feliciter alias septem cordis rupibus animabat sic
sonans summo primo presumi viri disciplinae huius contigit cantantibus
espulari sic quod circa sonans studio placuimus musica videtur
efficta non at nemo arte vero cognoscit arbitrium tunc melos
rebus custodit si apte taceat cogitet loquitur et pariter vir in
rebus pedibus voce composita iuncta et adhortacionem animos oratorem
sensus et planius duo ut animos instaurat indices. musicatum
creatibus et quorum per eloquentes efficit ad huius disciplinae notas dulcium
gloriam plurimi. poetis etiam teretiano testante duo sunt metra primo
scilicet iuncta in certum et rationem unum quod exigit aliud quod placet quo
quibus diversa pergeta sunt ad oblectandos animos audientium. et ut in
genere eorum ita humana voce valeat efferendi animi metra quemadmodum
peperunt sirenes incredibili cantasse melodia perdit antistitas et
quamvis navigantes fluctus adducunt. contraria vero inflaget eligebat
surgit decepti scopulos ruinae. ne tantum paterent dulcedinem plures
rebus sors euasit iocata q. quam nauta quem noxia dulcedinem voluntatem
plurimus obseravit auditum. cogitavit vir felicissimus prudentissimus felicissimus
rudibus et quia vivere intelligendo non audiendo melius superabat
se vero solide arbori constrictus nexibus illigavit. ut et animos suos noxius
probare liberos se auribus potuisset et pericula dulcissime vocis viri
ita rapiente vinctus evadet. verus hunc et nos talia cura saepe praedicatur
tam superius loquimur de illo lapsu de caelo psalterio quod vir toto
corde cantabilis ita modulatus pro rei suavitate composuit ut his ym-
nis et metris sanentur vulnera. et divinitatis singularis gratia comparatur
et quod secretum innuat et credat/ pepulit acies davidicis lyra
diabolicam. sonum spiritibus imperat et canente tali citara vero libertate
redigit quae intus tunc tempore possidebat/ nam hoc huius
delectaret ... organa multa fuerit conscripta multis tamen effectus
venerande et adhortacionem animos quia grave citharae blanda repulsa
ro. hinc etiam appellata est machina cordarum quod facile corda moveat
ubi tanta vocum collecta et condita grandia ut vicina corda pul-
sata mox alteram faciat sponte contremiscere quam nulla contigit atti-
gisse dicta cum vis est convenire ut res insensibilia sponte se mo-
ne faciat dum eius sua contigit agitare/ hunc diversae veniunt ex
lingua voces hunc variis sonis efficiatur que de suavissime chorda
a dextera nimia tensione idem quibus acuta laxitate sunt media
longe blandissime tensato ut sonos se tantum ferunt non valeant
pluribus unitate cum contraria ad sociale quodcumque sonum machina per
veniret consonum concrescere. quorum podeatim. quorum rauce. quorum
incussae aliarum distinctis sonat quod in unum cursum constat esse collecta
et ut diadema oculis varia luce gemmarum. sic cithara diversitate
soni. blanditur auditui. amputans longe tela tenua vel tensa fila vel
linea in quibus arguto plectro regitur hoc dulcedo audiat. haec igitur
admirandi valde respondis numquam dicuntur invenisse quae utique tam utilissima
prudentes astronomi inter stellas inferendum esse putarent persuaderet
celeste esse musica. quod haec sonum comprehendere potuerit in sidera collocata

memoria vel celi splendorem sensus non potuit ydonee explicare. Unica racio hu-
ius dedit quod a verbis inde non perdidit. Quanta ergo debet credi ut beatitudo celeste
illis oblectacionibus persistat que nec fine deficit nec aliqua intermissione ma-
cessit. In ipso namque intellectu spiritus refulgent superna ipsorum delicijs ce-
lestia perfruuntur. Et talibus contemplacionibus in essencia beati iugiter delectacio-
nibus gaudent. Bene quidem arbitror si in ratione non in corporis comparacione cele-
stis beatitudinis posuisset. Ubi vadit sine gaudium et sine aliquo
tedio manens semper eternitas. Et ipsorum sola divinitas efficit ut beari a-
nime possit. Hec videtur presentibus preat ... iocunditer adiuvabitur. Et
sed per ipsa creatura non ... ita ... immutabiliter leticia sine
non prevalet quod quam nobis ... et voluptuosa discussio ... non
et de doctrina ... in ... ille epistola penultima li. ii/

Musica Isydori

Incipit musica ysydori

Musica est peritia modulationis sono cantuque
consistens. Et dicta musica per diriuationem a musis
Muse autem appellate anotoymaton id est a
querendo quod per eas sicut antiqui voluerunt vis
carminum et vocis modulatio quereretur. Quarum
sonus quia sensibilis res est et preterfluit in preteritum tempus
inprimiturque memorie. Inde a poetis Iouis et me
morie filias musas esse confictum est. Nisi enim
ab homine memoria teneantur soni pereunt quia scribi
non possunt.

De inuentoribus musice

Moyses dicit repertorem musice artis fuisse
tubal qui fuit de stirpe cayn ante dilu
uium. Greci vero pitagoram dicunt huius ar
tis inuenisse primordia ex malleorum soni
tu et cordarum extensione. Postea alii linum theben
et zethum et amphion in musica arte primos cla
ruisse ferunt. Post quos paulatim directa est precipue
hec disciplina et aucta multis modis. Eratque
tam turpe musicam nescire quam litteras. Interpo
nebatur enim non modo sacris sed et omnibus sollempnibus
omnibusque letis vel tristioribus rebus. Ut enim in
veneratione diuina ympni ita in nupciis ymme
nei et in funeribus treni et lamenta ad tibias
canebantur. In conuiuiis vero lira vel cithara circumferebatur
et accumbentibus singulis ordinabatur conuiuiale
genus canticorum.

Ad quid prosit musica

Itaque sine musica nulla disciplina potest esse per
fecta. Nichil enim sine illa. Nam et ipse mundus
quadam armonia sonorum fertur esse compositus
et celum ipsum sub armonie modulatione reuol
uitur. Musica mouet affectus prouocat in diuer
sum habitum sensus. In preliis quoque tube concentus pu
gnantes accendit et quanto vehementior fuerit
clangor tanto fit ad certamen animus fortior. Si
quidem et remiges cantus hortatur ad tollerandos
labores. Musica autem mulcet et singulorum
operum fatigationem modulatione vocis solatur

prima musice boecii

hortatosque animos musica sedat. sicut de david legitur qui a spiritu immundo saulem arte modulacionis eripuit. ipsasque bestias nec non et serpentes volucres atque delphines ad auditum sue modulacionis musica provocat. sed et quecumque loquimur vel intrinsecus venarum pulsibus commovemur per musicos rithmos armonie virtutibus probatur esse sociatum.

De tribus partibus musice

Musice partes sunt tres id est armonica rithmica metrica. Armonica est que decernit in sonis acutum et gravem. Rithmica est que requirit incursionem verborum utrum bene sonus an male cohereat. Metrica est que mensuram diversorum metrorum probabili racione cognoscit ut verbi gracia heroicon iambicon elegiacon et cetera.

De triformi musice divisione

Ad omnem autem sonum qui materies cantilenarum est triformem constat esse naturam. Prima est armonica que ex vocum cantibus constat. Secunda organica que ex flatu consistit. Tercia rithmica que pulsu digitorum numeros recipit. Nam aut voce editur sonus sicut per fauces aut flatu sicut per tubam ut tibia aut pulsu sicut per cytharam aut per quodlibet aliud quod percuciendo canorum est.

De prima divisione musice que armonica dicitur

Prima divisio musice que armonica dicitur id est modulacio vocis pertinet ad comedos tragedos vel choros vel ad omnes qui voce propria canunt. Hec ex animo et corpore motum facit et ex motu sonum ex quo colligitur musica que in homine vox appellatur. Vox est aer spiritu verberatus unde et verba sunt nuncupata. Proprie autem vox hominum est sive irracionabilium animancium. Nam in aliis abusive non proprie sonitum vocem vocari ut vox tube infremuit. fractasque a littore voces. Nam proprium est ut littorei sonent scopuli. et a tuba terribilem sonitum protulere canoro

Armonica est modulacio vocis et concordancia pluri-
morum sonorum vel coaptacio. Simphonia est mo-
dulacionis temperamentum ex gravi et acuto concor-
dantibus sonis sive in voce sive in flatu sive in
pulsu. Per hanc quippe voces acutiores graviores-
que concordant ut quisquis ab ea dissonuerit
sensum auditus offendat. Cuius contraria est diafo-
nia id est voces discrepantes vel dissone. Eu-
fonia est suavitas vocis hec a melota sua-
vitate et melle dicta. Diasonia est vocis
spacium ex duobus vel pluribus sonis aptatum. Die-
sis sunt spacia quedam et deductiones modulandi
atque vergentes de uno in alterum sono. Tonus est acuta
enunciacio vocis. Deinde armonie differencia et
quantitas que in vocis accentu vel tenore consistit
cuius genera in quindecim partibus musice diviserunt
ex quibus ipperlidius novissimus et acutissimus.
ippodolus omnium gravissimus. Cantus est inflexio vo-
cis. nam sonus directus est. precedit autem sonus cantum.
Arsis est vocis elevacio hec est inicium. Tesis
vocis posicio hec est finis. Suaves voces sunt
subtiles et spisse clare et acute. Perspicue vo-
ces sunt que longius protrahuntur ita ut omnem im-
pleant continuum locum. sicut clangor tubarum.
Subtiles voces sunt quibus non est spiritus qualis est infan-
cium vel mulierum vel egrotancium. sicut in nervis. Que enim
enim subtilissime corde sunt subtiles ac tenues so-
nos emittunt. Pingues sunt voces quando spiritus
multus simul egreditur sicut virorum. Acuta vox
est tenuis alta sicut in cordis videmus. Dura
vox est que violenter emittit sonos. sicut to-
nitruum. sicut incudis sonus quociens in durum
malleus percutitur ferrum. Aspera vox est rauca
et que dispergitur per minutos et indissimiles pulsus.
Ceca vox est que mox emissa fuerit conticescit
atque suffocata nequaquam longius producitur. sicut
in fictilibus. Vinnola vox est mollis atque fle-

pectoribus et vinnola dicta a vinnio · hec est
mea · non aliter inflexio · perfecta autem vox
est alta suavis et clara · alta ut in sublimi
sufficiat · clara ut aures impleat · suavis
ut animos audiencium blandiatur · Si ex hiis ali
quid defuit vox perfecta non est

De secunda divisione que organica vocatur

Secunda divisio organica in hiis que spiritu refla
te completa in sonum vocis animatur ut
sunt tube calami fistule organa pan
dora et hiis similia instrumenta · Organum
vocabulum est generale vasorum omnium musicorum.
Hec autem in follos adhibentur · quo greci nomine ap
pellant · sic autem organum dicatur magisteria vel
gallicorum grecorum consuetudo · Tuba primum a tyrre
nis inventa · de quibus virgilius Tirrenusque tube
mugire per ethera clangor · adhibebatur autem
non solum in preliis sed in omnibus festis diebus propter lau
dis vel gaudii claritatem · unde in psalterio dicitur
Canite inicio mensis tuba in die insignis sole
pnitatis vestre · preceptum enim fuerat iudeis ut
inicio nove lune tuba clangerent quod etiam e
tiamque faciunt · tibias excogitatas ferunt · has
dum quidem funeribus tantum adhibitas mox esse
sacris gentilium · tibias autem appellatas putant
quod primum de cervinis tibiis cruribusque hinnulorum
fierent deinde pabusione · ita receptas vocari
[illegible] que non de cruribus ossibusque essent · hinc
et tibicen quasi tibiarum cantus · Calamus nomen
est proprium arboris a calendo id est fundendo voces
vocatus · fistulam quidam putant a mercurio inventam
alii a fauno quem greci pan vocant · Nonnulli eam
ab idi pastore agrigentino ex sicilia · fistula
autem dicta quod vocem emittat · nam phos grece
vox stoli amissa grece appellatur · Sabuca in
musicis species est simphonias · est enim genus li
gni fragilis unde tibie componuntur · pandorius
ab inventore dicitur de quo virgilius pan primum calamos

cera coniungere plures instituit pan curat omnis
oviumque magistros. Fuit enim apud gentiles deus pa
storalis qui primum dispares calamos ad cantum
aptavit et studiosa arte composuit.

De tercia que rithmica nuncupatur

Tercia divisio rithmica pertinens ad nervos et
pulsus cui dantur species citharas diversas.
Timpanumque cimbalum sistrum acetabula
enea et argentea vel alia que metallico ri
gore percussa reddunt cum suavitate tinnitum
et cetera huiusmodi. Cithare ac psalterii
repertor tubal ut predictum est prima. Iuxta opinio
nem autem grecorum citharae usus repertus fuisse ab a
polline creditur. Forma cithare in initio similis
fuisse creditur pectori humano quod uti vox ex
pectore ita ex ipsa cantus ederet appellataque
eadem de causa nam pectus dorica lingua cithara
vocari. Paulatim autem plures eius species ex
titerunt ut psalteria cithare dure barbite feni
ces et pectides et que dicuntur indice et feriuntur
a duobus simul. Item alie atque alie et quadrata forma
vel trigonali. Cordarum etiam numerus multiplicatus
est et commutatum genus. Veteres autem citharam fidi
culam vel fidicen nominaverunt quia tam concinunt in
ter se corde eius quam bene conveniat inter quos fi
des sit. Antiqua autem cithara septem cordis erat
unde et virgilius septem discrimina vocum. Discrimina
autem ideo quia nulla corda vicine corde simi
lem sonum reddat sed ideo septem corde quia totam
vocem implent vel quia septem motibus sonat
celum. Cordas autem dictas a corde quia sicut
pulsus est cordis in pectore ita pulsus corde
in cithara. Has primus mercurius excogitavit
idemque prior in nervos sonum [struck] strinxit
psalterium quod vulgo canticum dicitur a psallendo
nominatum quod ad eius vocem chorus consonando respon
deat. Est autem similitudo cithare barbarice

in modum delte littere. sed psalterium et cithare
hec diversitas est quod psalterium lignum illud concavum
unde sonus redditur superius habet et deorsum feri-
untur corde et desuper sonant. Kithara vero conca-
vitatem ligni habet inferius. psalterium autem he-
brei decacordo usi sunt propter numerum decalogi
legis. Lira dicta a potulirin .i. a varie-
tate vocum quod diversos sonos efficiat. Liram
primum a mercurio inventam fuisse dicunt. hoc
modo. Cum regrediens nilus in suos meatus
varia in campis reliquisset animalia relicta
etiam testudo est. que cum putrefacta esset
et nervi eius remansissent extenti intra
corium percussa a mercurio sonitum dedit ad cuius
speciem mercurius liram fecit et orpheo tradidit
qui eius rei maxime erat studiosus. Unde et
existimatur eadem arte non feras tantum sed et
saxa atque silvas cantus modulatione applicui-
sse. Hanc musici propter studii amorem et car-
minis laudem etiam inter sidera suarum fabularum
commentis collocatam esse finxerunt. Timpa-
num est pellis vel corium ligno ex una parte
extentum. Est enim pars media simphonie in
similitudinem cribri. timpanum autem dictum est
unde et margaritum medium timpanum dicitur
ut ipsum ut simphonia ad virgulam percutitur.
Cimbala acetabula quedam sunt que percussa
invicem se tangunt et faciunt sonum. dicta autem
cimbala quia cum ballematia simul percutiuntur
cum enim greci dicunt cimbala ballematia. Si-
strum ab inventore vocatum ysis enim regina egi-
ptiorum illud genus invenisse probatur. Iuvenalis. Ysis
et irato feriat mea lumina sistro. Inde et
hoc mulieres percutiunt. quod inventor huius generis mulier
unde et apud amazonas sistra ad bellum femineus
exercitus vocabatur. Tintinnabulum de sono vocis

nomen sumpsit, sicut et plausus manuum. stridor val-
varum. Simphonia vulgo appellatur lignum cavum
ex utraque parte pelle extenta quam virgulis hinc
et inde musici feriunt. Fit quoque in ea ex concordia
gravis et acuti suavissimus cantus.

Numerus musice

Numeros autem secundum musicam ita queris positis
extremis ut puta sex et decimus dimi-
dius. vides quot monadibus superet sex ad
duodecim. et quia sex monadibus duobus per quadra-
tum sexies seni faciunt triginta sex. coniungis ex-
trema illa prima sex ad duodecim simul efficiunt
decem et octo. partitis tricies sexies per decem et
octo efficiat dipondium. hos iungis cum summa mino-
re id est sexies et octo et erit medium inter sex
et duodecim. Enim quia octo superant sex dua-
bus monadibus id est tria de sexies et superant
octo ad duodecim quatuor monadibus tria por-
tione. qua parte ergo superat eadem superatur. Sed hec
ratio quemadmodum in mundo est ex volubilitate cir-
culorum ita et in microcosmo sive in tantum preter
vocem valet ut sine ipsius perfectione etiam homo
simphoniis carens non consistet. eiusdem musice
perfectione etiam metra consistunt in arsis et thesis id est
elevatione et positione.

Partes musice ysidori

Musica scientia est disciplina que de numeris loquitur
qui ad aliquid sunt his qui inveniuntur in sonis
ut duplum triplum quadruplum et his similia que
dicuntur ad aliquid. Musice partes sunt armonica
rithmica metrica. Armonica est scientia que discernit
in sonis acutum et gravem. Rithmica est que requi-
rit incursionem verborum utrum bene sonus an ma-
le cohereat. Metrica est que mensuras diversorum
metrorum probabili ratione cognoscit ut verbi gratia hero-
icon. iambicon. eleiacon. et cetera. Instrumentorum musico-
rum genera sunt tria. percussionales. ten-

biles. inflatiles. percussionalia. alia sunt
agitabilia. enea et argentea. ut alia que metal
lico rigore percussa reddunt cum suavitate tinnitum
Tensibilia sunt cordarum fila sub arte religata
quemadmodum plectro percussa mulcent aurium
delectabiliter sensum. in quibus sunt species citharum
diversarum. Inflatilia sunt que spiritu reflante
completum sonum vocis animantur. ut sunt tube
calami organa pandoria et cetera huius
Restat ut nunc de simphoniis dicere debeamus Sim
phonia est temperamentum sonitus gravis ad acutum
et acuti ad gravem modulamine efficiens sive
in voce sive in percussione sive in flatu. Sim
phonie autem sunt sex

prima diatesaron	secunda diapente	tertia diapason	quarta diapason sive et diatesaron	quinta diapason sive et diapente	sexta disdiapason

Diatesaron simphonia est que constat ex ratione a
epitrita et fit ex sonitibus quatuor. unde et nomen
accepit Diapente simphonia est que constat b
ex ratione emiolia et fit ex sonitibus quinque unde
et nomen accepit Diapason simphonia est que ex c
id est de octo dicitur constat ex ratione diplasia. hec est
dupla fit autem per sonitus octo unde et nomen acce
pit sive de octo sive diapason. quia apud ve
teres cithare ex octo cordis constabant diapason
ergo de octo quia ex omnibus sonitibus constat. Dia d
pason sive et diatesseron simphonia est que
constat ex ratione quam habent ex quatuor nunc ad octo
fit autem ex sonitibus sex aut per sonitus septem.
Diapason sive et diapente simphonia est que e
que constat ex ratione triplasia. Disdiapa f
son id est dupla diapason simphonia est que
constat ex ratione tetraplasia fit autem per sonitus
quindecim. Tonus est totius constitutionis armonie g
differentia et quantitas que in vocis accentu sive tenore
constitit

Ipodorius · ipoiastius · iposrigius · ipoeolius ·
ipolidius · dorius · iastius · phrigius · aeolius
lidius · hiperdorius · hiperiastius · hyperfri
gius · iperaeolius · hyperlidius ·

a Ipodorius tonus est omnium gravissime sonans unde quod
b et gravior nuncupatur Ipoiastius autem ipo
c dorium semitonio precedit Iposrigius est ipoia
d stium semitonio ipodorium tono precedens Ipoeolius
est iposrigium semitonio ipoiastium tono ipodor
e ium tono semis precedens · Ipolidius est ipoeo
lium semitonio iposrigium tono ipoiastium tono
f semis ipodorium ditono precedens · Dorius
est ipolidium semitonio ipoeolium tono · iposri
gium tono semis ipoiastium ditono ipodorium
quod est bis semis tonis · hec est diatesaron sim
phonia precedens · Iastius est dorium semitonio ipo
g lidium tono · ipoaeolium tono semis · iposri
gium ditono · ipoiastium duobus semis · hec est
diatesaron simphonia ipodorium tribus tonis
h precedens Eolius phrigium semitonio iastium to
no · dorium tono semis · ipolidium duobus semis
hec est diatessaron simphonia iposrigium tribus
ipoiastium tribus semis hec est diapente simpho
nia ipodorium quatuor tonis precedens · Lidius
i aeolium semitonio · frigium tono iastium tono se
mis · dorium duobus tonis ipolidium duobus semis
tonis · hec est diatessaron simphonia ipoeolium
tribus tonis · iposrigium tribus semis tonis · hec
est diapente simphonia ipoiastium quatuor tonis
k ipodorium quatuor semis precedens Hiperdorius est
lidium semitonio aeolium tono phrigium tono
semis iastium duobus tonis dorium duobus
semitoniis · hec est diatesaron simphonia ipo
lidium tribus tonis ipoaeolium tribus semis hec
est diapente simphonia · iposrigium quatuor ipo

iastiū quatuor semis ipodoriū quinque. Hiperiastius e
est ipodoriū semitonio. lidiū tono. aeoliū to
no semis. frigiū duobus tonis. doriū duobus
semis. Hec est diatesseron simphonia. ypolidiu
tribus tonis. ypoeoliū tribus semis tonis. hec
est diapente simphonia. ipofrigiū quatuor. ipo
iastiū quatuor semis. ipodoriū quinque. Hiper
iastius est ipodoriū semitonio. lidiū tono. aeo
lidiū tono semis. frigiū duobus tonis. iastiū
duobus semis. hec est diatesseron simphonia. Do
riū tribus tonis. ipolidiū tribus semis tonis. hec
est diapente simphonia. ipoaeoliū quatuor tonis.
ipofrigiū quatuor semis tonis. ipoiastiū quinque
tonis. ipodoriū quinque semis. Hiperfrigius
iperiastiū semitonio. iperdoriū tono. lidiū to
no semis. aeoliū duobus. frigiū duobus semis.
Hec est diatesseron simphonia. iastiū tribus to
nis. doriū tribus semis. Hec est diapente simpho
nia. ipolidiū quatuor tonis. ipoaeoliū quatuor
semis. ypofrigiū quinque. ipoiastiū quinque semis.
ypodoriū sex. hec est diapason simphonia pre
cedens. Hyperaeolius est iperfrigiū semi
tonio. hiperiastiū tono. iperdoriū tono se
mis. lidiū duobus tonis. aeoliū duobus se
mis. hec est diatesseron simphonia. frigiū tribus
tonis. iastiū tribus semis tonis. Hec est dia
pente simphonia. doriū quatuor tonis. ypoli
diū quatuor semis. ipoaeoliū quinque. ypofrigiū
quinque semis. ipoiastiū sex tonis. hec est simpho
nia diapason. yperlidius est novissimus et acu
tissimus omnium. iperaeoliū semitonio. yperfrigiū
tono semis. yperiastiū duobus tonis. lidiū
duobus semis. Hec est diatesseron simphonia.
aeoliū tribus. frigiū tribus semis. hec est diapente
simphonia. iastiū quatuor tonis. doriū quatuor
semis. ypolidiū quinque. ypoaeoliū quinque semis
tonis. ypofrigiū sex tonis. Hec est diapason
simphonia. ypoiastiū sex semis tonis. ypo
doriū septem tonis. Unde claret quod ypolidius
tonus omnium acutissimus septem tonis precedit ypodo

dolū oīuꝫ ꝯnissimū · ī q̄bꝰ et varro meminit ta
te vtilitatis vius ostensa ē ut exitaret aios
sedaret · ipasq̄ꝫ bestias herraret · serpētes volu
cres atqꝫ delphinos ad auditū sue modula
tionis attrahēt Tropi sūt q̄ꝺidem · sed pricipa
les sūt q̄ꝫ qꝫ q̄bꝰ bim ꝯtinent

pꝰ
lidius
yperlidius ypolidius

2ꝰ
iastius
ypoiastius yperiastius

3ꝰ
eolius
ypoeolius ypereolius

4ꝰ
frigius
ypofrigius yperfrigiꝰ

5tus
dorius
ypodorius yperdorius

In hꝯ ꝯsto t'nary et q̄t'nary cumlat' q' ex
his ꝓmi nūi int' q̄s epogdous ꝯpoit' xc
ant' · Nouenaꝛꝰ eni exut'nalo id ē ꝺserpo nu
triplicato · Octonaꝛꝰ vo exq̄t'nalo geminato
gignit' · int' octonaꝛū vo et nouenaꝛū e
pogdoum esse maifestū est · epogdous
aūt ī nūis tonꝰ ī musica uorat'

Sequitur musica Boecij Sāti Seuen

Incipit musice institucōnis liber pmꝰ
Pheimiū musicā nālit' nobis esse ꝯiūctaꝫ
et mores ul' honestare ul' euertē · liber
iamcij musice seuerij boecij scti martiris

[illegible gloss] ... sensuum et [illegible]

Omnium quidem perceptio sensuum ita sponte ac naturaliter quibusdam viventibus adest, ut sine his animal non possit intelligi. Sed non aeque eorundem cognitio ac firma perceptio animi investigatione colligitur. Inlaboratum est enim quod sensus percipiendis sensibilibus rebus adhibemus. Quae vero sit ipsorum sensuum secundum quos agimus natura, quae rerum sensibilium proprietas, id non obvium neque cuiquam explicabile esse potest, nisi quem conveniens investigatio veritatis contemplatione direxerit. Adest enim cunctis mortalibus visus, qui utrum venientibus ad visum figuris an ad sensibilia radiis emissis efficiatur, inter doctos quidem dubitabile est, vulgum vero ipsa dubitatio praeterit. Rursus cum quis triangulum respicit vel quadratum, facile id quod oculis intuetur agnoscit, sed quaenam quadrati vel trianguli sit natura, a mathematico necesse est petat. Idem quoque de ceteris sensibilibus dici potest, maximeque de arbitrio aurium, quarum vis ita sonos captat, ut non modo de his iudicium capiat differentiasque cognoscat, verum etiam delectetur saepius, si dulces coaptatique sint modi, angatur vero, si dissipati atque incohaerentes feriant sensum. Unde fit ut, cum sint quattuor matheseos disciplinae, ceterae quidem in investigatione veritatis laborent, musica vero non modo speculationi verum etiam moralitati coniuncta sit. Nihil est enim tam proprium humanitatis, quam remitti dulcibus modis, astringi contrariis. Idque non sese in singulis vel studiis vel aetatibus tenet, verum per cuncta diffunditur studia, et infantes ac iuvenes nec non etiam senes ita naturaliter affectu quodam spontaneo modis musicis adiunguntur, ut nulla omnino sit aetas, quae a cantilenae dulcis delectatione seiuncta sit. Hinc etiam internosci potest non frustra

[illegible marginal glosses]

Quattuor sunt matheseos disciplinae: arismetica, geometria, musica, astronomia. Secundo quid est mathesis: doctrinalis scientia, quae dicitur doctrinalis scientia quia abstractas considerat quantitates. Quattuor sunt abstractae quantitates, quae sine materia ... intellectu tractantur ... quantitatibus vero multitudines, magnitudines, parvitates, ... formae, qualitates, habitudines, quae ut ... [illegible] ... in corporibus ... permutantur et tactu variabiles ... alias in arismetica, alias in musica, alias in geometria, alias in astronomia considerant. Haec enim quattuor disciplinae non sunt

a platone dictum sit. mundi animam musica convenientia
fuisse coniunctam. Cum enim eo quod in nobis est iunctum
convenienterque coaptatum illud excipimus quod in sonis
apte convenienterque coniunctum est. eoque delectamur. nos
quoque ipsos eadem similitudine compactos esse cognoscimus.
Amica est enim similitudo. dissimilitudo odiosa atque contraria.
Hinc etiam morum quoque maxime permutationes fiunt. La
scivus quippe animus vel ipse lascivioribus delectatur
modis vel saepe eosdem audiens emollitur ac fran
gitur. Rursus asperior mens vel incitatioribus gau
det vel incitatioribus asperatur. Hinc est quod modi
etiam musici gentium vocabulo designati sunt. ut
lidius modus et frigius. Quo enim quasi una quae
que gens gaudet. eodem modus ipse vocabulo nun
cupatur. gaudet vero gens modis morum si
militudine. neque enim fieri potest ut mollia du
ris. dura mollioribus annectantur. ut gaude
ant. sed amorem delectationemque ut dictum est similitudo
conciliat. Unde plato etiam maxime cavendum existi
mat. ne de bene morata musica aliquid permutetur.
Negat enim esse ullam tantam morum in re publi
ca labem quam paulatim de pudenti ac modesta
musica invertere. Statim enim idem quoque audientium
animos pati paulatimque discedere. nullumque ho
nesti ac recti retinere vestigium. si vel per lasciviores
modos inverecundum aliquid vel per asperiores ferox
atque inmane mentibus illabatur. Nulla enim ma
gis ad animum disciplinis via quam auribus
patet. Cum ergo per eas rithmi modique ad animum usque
descenderint. dubitari non potest quin aequo modo mentem
ipsa sibi efficiat atque conformet. Id vero etiam in
telligi in gentibus potest. Nam quae asperiores sunt getarum
durioribus delectantur modis. quae vero mansuetae
mediocribus. quamquam id hoc tempore pene nullum est.
Cum vero lascivum ac molle est genus humanum
id totum scenicis ac theatralibus modis tenetur.
Fuit vero pudens ac modesta musica dum sim

Quatuor mathematicas artes per diversos operum aliquisque et creaturarum mirabilissimis rerum
ingeniis invenerunt ... [illegible] ... deum et sapientiam eius divi
nitate ... deum glorificaverunt aut gratias egerunt. Arismetica est disciplina quantitatis numerabilis
per se. Musica est disciplina ... sonalis quantitates vocum
atque differentiam numeros quae ad aliquid respicit quae inveniuntur in sonis. Geometria est di
sciplina magnitudinis immobilis et formarum. Astronomia est disciplina magnitudinis
mobilis quae cursus celestium corporum et figuras contemplatur omnes et habitudines stellarum circa se et circa terram
intelligibili ratione ... [illegible] ... in totalitate sue musice

pluribusque organis agitur. Ubi vero valde permixta est et
fracta est, amisit gravitatis atque virtutis modum
et pene in turpitudinem prolapsa minimum antiquam
speciem servat. Unde Plato precipit minime oportere
pueros ad omnes modos erudiri, sed potius ad
valentes ac simplices. Atque hic maxime reti
nendum est illud quod si quo per parvissimas mu
tationes hinc aliquid permutatur, recens quidem
minime sentiri, postea vero magnam differentiam et per
aures ad animum usque delabi. Idcirco magnam cu
stodiam rei publice esse Plato arbitratur musicam
optime moratam pudenterque coniunctam, ita
ut sit modesta ac simplex et mascula nec
effeminata nec fera nec varia. Quod Lacedemo
nii maiore opere servavere, cum apud eos Thale
tas Cretensis Gortinus magno pretio ad scitus
pueros disciplina musice arte imbueret. Fuit
enim id antiquis in more diuque permansit. Cum
vero eis Timotheus Milesius super eas quas ante
reperiebat unam addidit ac multiplicem mu
sicam fecit, eicitur de Laconica. Consultum de eo
factum est, quod quoniam insigne et Spartiatarum lingua
ipsa Greca scriptum est, verbis tamen ipsis de eo consultum hic de
verbis Grecis apposui Grecis. Quod consultum id sibi conti
netur, idcirco Timoteo Milesio Spartiatas succensuisse
fuisse, quod multiplicem musicam reddens pueros
animos quos acceperat erudiendos efficeret et
virtutis modestia impediret, et quod armoniam quam
modestam susceperat in genus cromaticum quod mollius
sit invertisset. Tanta igitur apud eos fuit
musice diligentia ut eam animos quoque obtinere ar
bitrarentur. Vulgatum quippe est quam sepe iracundias
cantilena repressit, quam multa in corporibus
humanorum affectionibus miracula perfecit. Cui
enim est illud ignotum quod Pitagoras ebrium
adolescentem Tauromitanum Phrigii modi
sono incitatum succinente spondeo reddidit
mitiorem et sui compotem. Nam cum scortum in
rivalis domo esset clausum atque ille furens

domum vellet ambulare. cumque pitagoras
stellarum cursus ut mos erat nocturnus inspiceret / ubi
intellexit sono frigii modi incitatum / multis
amicorum monitionibus a facinore noluisse
desistere / mutari modum precepit. atque ita furentis
animum adolescentis ad statum mentis pacatissime
temperavit / quod scilicet marcus tullius commemorat in eo
libro quem de consiliis suis composuit. aliter quidem. sed
tamen ita. sed ut aliqua similitudine adductus
maximis minima conferam / ut cum vinolenti ado
lescentes / tibiarum etiam cantu / ut fit instincti mulieris
pudice fores frangerent / admonuisse tibicinam
ut spondeum caneret. pitagoras dicitur. quod cum illa
fecisset / tarditate modorum et gravitate canentis
illorum furentem petulantiam consedisse / sed ut simi-
lia breviter exempla conquiram. terpander atque arion met
hymeneus. lesbios atque iones gravissimis
morbis cantus eripuere. presidio ismenias
vero thebanus boeciorum pluribus quos ischiadici doloris
tormenta vexabat modis fertur cunctas ab
stersisse molestias. itemque empedocles cum eius ho
spitem quidam gladio furibunde invaderet. quod eius
ille patrem accusacione dampnasset inflexisse
dicitur modum canendi. ita quod adolescentis iracundiam
temperasse. in tantum vero prisce philosophie studiis
vis musice artis innotuit ut pitagorici cum
diurnas in sompno resolverent curas quibusdam can
tilenis uterentur ut eis lenis et quietus sopor
irreperet. itaque experrecti aliis quibusdam mo
dis stuporem sompni confusionemque purgabant. id
nimirum scientes quod tota nostre anime corporisque
compago musica coaptacione coniuncta sit. nam ut
sese corporis affectus habet. ita et pulsus cordis
motibus incitantur. quod scilicet democritus ypocrati
medico tradidisse fertur. cum eum quasi in
sanum cunctis democriti civibus id opinantibus
in custodia medendi causa viseret. sed quorsum
ista. quia non potest dubitari quin nostre anime et corporis

status eisdem quodammodo proportionibus videatur esse compositus, quibus armonicas modulaciones posterior disputacio coniungi copularique monstrabit. Inde est enim quod infantes quoque cantilena dulcis oblectat, aliquid vero asperum atque inmite ab audiendi voluptate suspendit. Nimirum id et omnis etas patitur omnisque sexus, que licet suis actibus distributa fuit, una tamen musice delectacione coniuncta sunt. Quid enim cum in fletibus luctus ipsos modulantur dolentes. Quod maxime muliebre est, ut cum cantico quodam dulcior fiat causa deflendi. Id eciam fuit antiquis in more, ut cantus tibie luctibus preiret. Testis est Papinius Stacius hoc versu: Cornu grave mugit adunco tibia, cui teneros suetum producere manes. Et qui suaviter canere non potest sibi tamen aliquid canit, non quod eum aliqua voluptate id quod canit afficiat, sed quod quandam insitam dulcedinem ex animo proferentes, quoquo modo proferant delectantur. Nonne illud eciam manifestum est in bellum pugnancium animos tubarum carmine accendi, quod fieri simile est ab animi pacato statu quemquam ad furorem atque iracundiam posse proferri. Non est dubium quod conturbate mentis iracundiam vel nimiam cupiditatem modestior modus possit astringere. Quid quod cum aliquis cantilenam libencius auribus atque animo capit, ad illud eciam non sponte convertitur, ut motum aliquem similem audite cantilene corpus effingat, et quod omnino aliquod melos auditum sibi memor animus ipse decerpat, ut ex his omnibus perspicue nec dubitanter appareant, ita nobis musicam naturaliter esse coniunctam, ut ea nec si velimus quidem carere possimus. Quocirca intendenda vis mentis est, ut id quod natura est insitum, scientia quoque possit comprehensum teneri. Sicut enim in visu quoque non sufficit eruditis colores formasque conspicere, nisi eciam que sit horum proprietas investigaverint, sic non sufficit cantilenis musicis delectari, nisi eciam quali inter se coniuncte sint vocum proporcione discatur.

Ordo theorematum [illegible] dictat in 2° [illegible]

Tres sunt musice in quo de musice naturali differencia

Principio igitur de musica dicenti illud interim
dicendum videlicet quot musice genera ab eius studi
osis comprehensa esse noverimus. Sunt autem tres
et prima quidem mundana est. Secunda vero humana. Tertia
que in quibusdam constituta est instrumentis ut in ci
thara ut tibiis ceterisque que cantilenis famulan
tur. Et primum ea que est mundana in hiis maxime perspi
cienda est que in ipso celo et compage elementorum
et temporum varietate visuntur. Qui enim fieri potest
ut tam velox celi machina tacito silentique cursu
moveatur. Et si ad nostras aures sonus ille non
pervenit quod multis de causis esse necesse est non poterit
tamen motus tam velocissimus ita magnorum corporum
nullos omnino sonos ciere. Cum presertim tanta
sint stellarum cursus coaptacione coniuncti ut nichil
eque compaginatum nichil ita coniunctum possit intelli
gi. Nam alii excelsiores alii inferiores feruntur
atque ita omnes equali incitacione volvuntur ut per dispares
inequalitates ratus eorum cursuum ordo ducatur. Unde non potest
ab hac celesti vertigine ratus ordo modulacionis
absistere. Iam vero quatuor elementorum diversitates
contrariasque potencias nisi quedam armonia coniungeret
qui fieri posset ut in unum corpus ac machinam
convenirent. Sed hec omnis diversitas ita et temporum
varietatem parit et fructuum ut tamen unum anni corpus
efficiat. Unde si quid horum que tantam varietatem
rebus ministrant animo et cogitacione decerpas
cuncta pereant nec ut ita dicam consonum quicquam
servent. Et sicut in gravibus cordis is vocis est mo
dus ut non ad taciturnitatem gravitas usque descen
dat atque in acutis ille custoditur acuminis modus
ne nimium tense nervi vocis tenuitate rumpantur
sed totum sibimet sit consentaneum atque conveniens
ita etiam in mundi musica pervidemus nichil ita esse
nimium ut alterum propria nimietate dissolvat
verum quicquid illud est aut suos affert fructus
aut aliis auxiliatur ut afferant. Nam quod
constringit hiemps ver laxat torret estas

maturat autumpnusque temperat vicissim vel ipsa suos
afferunt fructus vel aliis ut afferant subministrat
de quibus posterius studiosius disputandum est. Huma
nam vero musicam quisquis in se ipsum descen[dit] intelli
git. Quid est enim quod incorpoream rationis viva
citatem corpori misceat nisi quedam coaptatio
et veluti gravium leviumque vocum quasi unam consona
ntiam efficiens temperatio. Quid est aliud quod ipsius
inter se partes anime coniungat. que ut Aristoteli pla
cet ex rationabili inrationabilique coniuncta sunt. Quid
vero quod corporis elementa permisceret aut partes sibi
met rata coaptatione contineret. Sed de hac quoque po
sterius dicam. Tertia est musica que in quibusdam
consistere dicitur instrumentis. Hec vero administratur aut
intentione ut nervis. aut spiritu ut tibiis. vel
his que ad aquam moventur. aut percussione quadam
ut in hiis que in concava quedam erea feriuntur atque
inde diversi efficiuntur soni. De hac igitur instrumen
torum musica primo hoc opere disputandum videtur.
Sed proemii satis est. Nunc de ipsis musice modu
lationibus elementis disserendum elementis

Cap[itulum] iiii de vocibus ac musice elementis

Consonantia que omnem musice modulationem
regit preter sonum fieri non potest. Sonus vero
preter quendam pulsum percussionemque non redditur
pulsus vero atque percussio nullo modo esse potest
nisi precesserit motus. Si enim cuncta sint immobilia
non poterit alterum alteri concurrere ut alterum impellatur
ab altero. Sed cunctis stantibus motuque carentibus
nullum fieri necesse est sonum. Idcirco diffinitur sonus
percussio aeris indissoluta usque ad auditum. Mo
tuum vero alii sunt velociores alii tardiores. Eorundem
que motuum alii rariores sunt alii spissiores. Nam
si quis in continuum motum respiciat ibi aut ve
locitatem aut tarditatem necesse est comprehendat
sin vero quis moveat manum aut frequenti mo
tu eam movebit aut raro. Et si tardus
quidem fuerit ac rarior motus graves necesse

re sonos efficiat ipsa tarditate et raritate pellendi.
Quae vero sunt motus celeres ac spissi acutos neces-
se reddi sonos. Idcirco enim idem nervus si intendatur
amplius acutum sonat si remittatur grave. Quando
enim tensior est velociorem pulsum reddit celeriusque
redit et frequentius ac spissius aerem ferit. Qui
vero laxior est solutos ac tardos pulsus efficit
rarosque ipsa imbecillitate feriendi nec diutius
tremit. Neque enim quotiens chorda pellitur unus edi
tantum putandus est sonus aut unam in his
esse percussionem sed totiens aer feritur quotiens eam chor-
da tremebunda percusserit. Sed quoniam iunctae
sunt velocitates sonorum nulla intercapedo sen-
titur auribus et unus sonus sensum pellit vel gra-
vis vel acutus quamvis uterque ex pluribus constet
gravis quidem ex tardioribus et rarioribus acutus vero
ex celerioribus ac spissis velud ut si conum quem
turbinem vocant quis diligenter extorqueat eique
unam virgulam coloris rubri vel alterius ducat et
eum qua potest celeritate convertat. Tunc totus co-
nus rubeo colore videtur infectus non quod totus
ita sit sed quod partes quas rubrae virgulae velo-
citas comprehendat et apparere non sinat. Sed de his
posterius. Igitur quoniam acutae voces spissioribus et ve-
locioribus motibus incitantur graves vero tardiori-
bus ac raris liquet addicione quadam mo-
tuum ex gravitate acumen intendi. Detractione vero
motuum laxari ex acumine gravitatem. Ex plu-
ribus enim motibus acumen quam gravitas. In quibus
autem pluralitas differentiam facit ea necesse est in quadam nu-
merositate consistere. Omnis vero paucitas ad pluralitatem
ita se habet ut numerus ad numerum comparatus. Eorum vero quae secundum
numerum conferuntur partim sibi sunt aequalia partim
inaequalia. Quocirca soni quoque partim sunt aequales
partim vero sunt inaequalitate distantes. Sed in his vo-
cibus quae nulla inaequalitate discordant nulla omnino con-
sonantia est. Est enim consonantia dissimilium inter se

vocat in unum redacta concordia / in de speciebus inequalitatis [illegible]

Que vero ~~[illegible]~~ sunt inequalia
quinque inesse modis inequalitatis momenta mon-
strant aliquid enim alterum ab altero multiplicitate
transcendit · aut superparticularibus · aut pluribus aut
multiplicitate et parte aut multiplicitate et pluribus
partibus. Primum quidem inequalitatis genus multiplex appel-
latur est vero multiplex ubi maior numerus minorem
numerum habet in se totum vel bis vel ter vel quater
ac deinceps · nichilque deest nichil exuberat · ap-
pellaturque vel duplum vel triplum vel quadruplum
atque ad hunc ordinem in infinita progreditur · Secundum
vero inequalitatis genus est quod appellatur superparticulare, id
est cum maior numerus minorem numerum habet in se totum
et una eius aliquam partem eamque vel dimidiam
ut tres duos et vocatur sesqualtera proportio
vel terciam ut quatuor ad tres et vocatur sesquitercia atque
ad hunc modum ceteri posterioribus numeris partes ali-
quas et maioribus super minores minores continentur
Tercium vero genus inequalitatis · quando maior numerus
totum intra se minorem continet · et eius aliquantas
superpartes · et si duas quidem super se continet vo-
cabitur proportio superbipartiens ut sunt quinque ad
tres · Si vero tres super continet vocabitur super-
tripartiens ut sunt septem ad quatuor et in ceteris
quidem eadem esse perspiciendo patet · Quartum vero est inequali-
tatis genus quod ex multiplici et superparticulari
coniungitur · cum scilicet maior numerus habet in se minorem
numerum vel bis vel ter vel quotiencumlibet atque eius
unam aliquam partem · et si eum bis habet et eius di-
midiam partem vocabitur duplex sesqualter ut sunt quinque
ad duo · Si vero bis minor continebitur et eius
terciam partem vocabitur duplex sesquitercius ut sunt septem
ad tres · Si vero ter continebitur et eius dimidiam
partem vocabitur triplex sesqualter ut sunt septem ad
duo · atque ad eundem modum in ceteris et multi-
plicitatis et superparticularitatis vocabula vari

antur. Tertium genus relinquitur quod appellatur multiplex superparticularis qui numerus numero comparatus totum plus quam semel et eius plus quam unam aliquam partem. Et si bis maior numerus minorem continebit duasque eius insuper partes vocabitur duplex superbipartiens ut sunt tres ad octo. Et huiusmodi triplex superpartiens ac deinceps. Id de quo nunc strictim ac breviter explicavimus quoniam in libris quos de arismetica institutione conscripsimus. v.

~~que inequalitatis species consonantiis aptentur~~

Que inequalitatis species consonantiis aptetur

Ex his igitur inequalitatis generibus posterioria duo quae ex superioribus mixta sunt relinquatur de tribus vero prioribus speculatio facienda est. Optime igitur maior ad comparatam partem videtur multiplex. Post superparticularis. Superpartiens vero ab armonie continentia separatur ut tamen ptolomeo non videtur.

vi Cur multiplex et superparticularis consonantiis deputentur

~~Sed multiplicitas ac superparticularitas~~ Patent. Constat ~~consonantiis deputari~~ probantur ratione convenientia quod sit natura simplicia et quod continuitas et aequalitas in ipsa pluralitate consistunt. Ea magis videbuntur suavia quae discretae proprietatem quantitatis poterint custodire. Nam cum sit alia quidem discreta quantitas, alia vero continua, ea que discreta est in minimo quidem finita est sed in infinitum per maiora procedit. Nam in ea minimum est unitas eademque finita est, in infinitum vero modo pluralitatis augetur ut numerus qui cum a finita incipiat unitate crescendi non habet finem. Rursus quae est continua tota quidem finita est sed per infinita minuitur. Linea enim quae continua est in infinita semper partes dividenda est ut sit eius summa ut pedalis et quas alias diffinit mensuras. Haec ergo numerus in infinita crescit. Continua vero quantitas in infinita

minuit. Multiplicatas igitur quae sive crescendo
non habet finem in maiore fiat natura. Superparticularis
autem quae in infinitum minores minuit semper
fiat quamvis quantitate. Minuit autem mi-
norem cum super eum habet eius vel dimidiam par-
tem vel terciam vel quartam vel quintam. Nam semper
... a maiore numero denominata ipsa decrescit
nam cum tercia a tribus denominata sit quarta vero a
quattuor cum quattuor tres superent. quarta porcio
quam tercia simplicior fuerit. Superparticularis
vero iam quadam modo simplicitate descendit du-
as vel tres vel quattuor habet insuper partes
et a simplicitate descendens exuberat ad quan-
dam partium pluralitatem. Rursus multiplicatas
omnis in integritate se continet. Nam duplum bis
habet totum minorem. Triplum vero continet totum mi-
norem atque ad eundem modum cetera. Superpar-
ticularitas vero non integras servat sed vel
dimidia superat vel tercia aut quinta. Et in
divisionum singulis ac simplicibus partibus operatur
superparticularitas autem requisitas non fiat integras
non singulas adimunt partes. Atque ideo sunt
pithagorici minime musicas consonanciis
adhibent. Ptolomeus tamen eas hac propor-
cionem inter consonancias ponit ut posterius ostendatur

VII. Quae proporciones quibus consonanciis aptentur

Illud tamen esse cognitum debet quod omnes musice conso-
nancie aut in duplici aut in triplici aut in qua-
druplici aut sesquialtera aut in sesquitercia propor-
cione consistant. Et vocabitur quidem quae sesquitercia
est diatessaron in sonis. Quae in numeris sesquial-
tera diapente appellatur in vocibus. Quae vero
in proporcionibus dupla est diapason in consonanciis
tripla vero diapente ac diapason. Quadrupla
autem bis diapason. Et nunc quidem veluti
atque indiscrete dictum sit posterius vero omnis
racio proporcionum lucebit. VIII. Quid sit sonus

Quid intervallum · quid consonancia

Sonus igitur est vocis ~~[illegible]~~ casus emmeles
id est aptus melo in unam intensionem. Sonum vero
non generalem nunc volumus diffinire, sed eum qui
Grece dicitur ptongos dictus a similitudine loquendi id est
q oertotom. Intervallum vero est soni acuti gra-
visque distancia. Consonancia est acuti soni gravisque
mixtura suaviter uniformiterque auribus accidens.
Dissonancia vero est duorum sonorum sibimet per-
mixtorum ad aurem veniens aspera atque iniucunda per-
cussio. Nam dum sibimet misceri nolunt et
quodammodo integer uterque nititur pervenire, cumque
alter alteri officiat, ad sensum insuaviter uterque
transmittit.

ix. Non omne iudicium esse dandum sensibus sed amplius racioni esse credendum in quo de sensuum fallacia:

Sed de his itaque ponimus ut non omne iudicium
sensibus demus, quamquam a sensu aurium huius
artis sumatur omne principium. Nam si nullus
esset auditus, nulla omnino disputacio de vocibus
contigisset. Sed principium quodammodo et quasi admonicionis
vicem tenet auditus, postrema vero perfectio a-
gnicionisque vis in racione consistit. Que certis
regulis sese tenens nunquam ullo errore prolabi-
tur. Nam quid diutius dicendum est de errore sensuum quando
nec omnibus eadem sentiendi vis nec eidem homini semper
equalis est. Frustra autem vario iudicio quisquam com-
mitteret quod verum affectet inquirere. Quocirca Pi-
tagorici medio quadam firmiter retinent. Nam neque
omne iudicium dederunt auribus et quedam tamen ab eis non
nisi auribus explorantur. Ipsas etenim consonancias
aure metiuntur, quibus vero inter se distanciis
consonancie differant, id iam non auribus, quorum sunt
obtusa iudicia, sed regulis racionique permittunt
ut quasi obediens quidam famulusque sit sensus
iudex vero atque imperans racio. Nam aliter

sic omnis pene ars atque ipsius vite momenta sen
suum occasione producta sunt. Illud tamen in hiis
iudicium esto. nulla in sensibus comprehensio si arbitrium
racionis abscedat. Ipse enim sensus eque maxi
mis minimisque corrumpitur. Nam neque minima
sentire propter ipsorum sensibilium paruitatem potest
et maioribus sepe confunditur ut in vocibus. quas
si minime sint difficilius captat auditus. si
sint maxime ipsius sonitus intencione surdescit

X Quemadmodum pitagoras porciones consonancias investigauerit

Hec igitur maxime causa fuit cur relicto auri
um iudicio pitagoras ad regularum momenta
migrauerit. qui nullis humanis auribus credens
que partim natura partim eciam extrinsecus accidentibus
permutantur partim ipsis variantur etatibus. Nullis
eciam deditus instrumentis penes que sepe multa va
rietas atque inconstancia nasceretur. dum nunc quidem
si neruos velis aspicere vt aer timidior
pulsus obtunderet vt siccior excitaret aut alio
quodam modo statum prioris constancie permutaret ut
magnitudo corde graviore redderet sonum. ut
acumen subtilior tenuaret. Et cum idem esset
in ceteris instrumentis omnia hec inconsulta minimeque
estimans fidei dignaque estimans ingerebat qua ra
cione firmiter et constanter consonanciarum momenta
perdisceret. Cum interea diuino quodam nutu preteri
ens fabrorum officinas pulsos malleos exau
dit ex diuersis sonis vnam quodammodo concinenciam
personare. Ita igitur ad id quod diu inquirebat at
tonitus accessit ad opus diuque considerans ar
bitratus est diuersitatem sonorum ferientium vires
efficere atque ut id apercius colliqueret mutare inter
se malleos imperauit. Sed sonorum proprietas non in
hominum lacertis herebat. sed mutatos malleos
comitabatur. Ubi igitur id animaduertit malleorum
pondus examinat. et cum quinque essent forte
mallei dupli reperti sunt pondere qui sibi

secundum diapason consonantiam respondebant. Et
unde eadem, que duplus esset alio, sesquitertius
alterius comprehendebatur, ad quem scilicet diatessaron sonabat
ad alium vero quendam, quem eadem diapente conso-
nantia iungebat, eundem superiorem duplum repperit
esse sesqualterum. Duo vero ad quos hii superior
duplex sesquitertius et sesqualter comprobatus est, ad se
invicem sesquioctavam proportionem perpensi sunt custo-
dire. Quintus vero est reiectus, qui cunctis erat
[illegible] inconsonans. Cum igitur ante Pitagoram
consonantie musice partim diapason, partim dia-
pente, partim diatessaron, que est consonantia mi-
nima, vocarentur, primus Pitagoras quo modo re-
perit qua proportione sibi hec sonorum concordia
iungeretur. Et ut sit clarius quod dictum est, sint verbi
gratia malleorum quattuor pondera que subterscriptis
[illegible] numeris contineantur 6. 8. 9. 12. Hii igitur mal-
lei qui 12 et 6 ponderibus vergebant, dia-
pason in duplo concinentiam personabant. Mal-
leus vero duodecim ponderum ad malleum
novem et malleus 8 ponderum ad malleum
sex ponderum secundum epitritam proportionem diates-
saron consonantia iungebatur. Novem vero pon-
derum ad 6 et 12 ad 8 diapente consonantiam
permiscebant. Novem ad 8 in sesquioctava propor-
tione resonabant tonum. XI Quibus modis

variae a Pitagora proportiones consonantiarum perpense sint

Hinc igitur domum reversus varia examinatione
perpendit an in hiis proportionibus ratio sim-
phoniarum tota consisteret. Nunc quidem equa po-
dera nervis aptans eorumque consonantias aure
diiudicans. Nunc vero in longitudine calamorum
duplicitatem medietatemque restituens ceterasque
proportiones aptans integerrimam fidem diversa
experiencia capiebat. Sepe etiam pro mensurarum
modo ciathos equorum ponderum acetabulis immittens

sepe separatis acetabula diversis forata pedibus in
gra ut circa fidea ne pruncies in sese divisa
invenisse legatur etc. Sicut etiam ductu longitudinis
et spissitudinis chordarum examinavit aggressus
est. Itaque tunc tractatum regularum de quo possis loquemur.
que ex re vocabulum sumpsit. Non quod regula
sit lignea per quam magnitudines chordarum
sonitus inveniuntur. Sed quod regula quedam sit
huius effectio super firmata ut nullum tamen
tandem dubio fallat iudicio. XII De divisione vo-
cum earumque explanatione

Sed de his actenus. Nunc vocum divisas colligamus
Istis vox aut anoxis quod gamma. aut
diatematike quod dicitur cum intervallo suspensa
est gamma quidem est quod loquentes inter eorum
legentes verba proferimus. Festinat enim tunc vox
non certe tractibus et continuis sonis. Sed quia
velociter in verbis expediendis temporibus
ex permediis quibus sermonibus gamme vocis ipsorum
operatur. diatematike autem est ea quia vari-
ando suspendimus. In quo non ponitur sermonibus. Sed
modulis inservimus. estque vox ipsa tardi-
or et permodulandas sonitates quidam fac-
cus intervallum manifestum facit. Sed suspense
ac tarde ponitur cantilene. Hic ut albinus
autumat addit tria dicta quod medias voces
possit includere. cum scilicet lectionem poemata legimus
neque gamma continue ut prosa. neque suspenso se-
quentes modo ut cantica. XIII Quod infinita-
tem vocum humana natura finiverit

Sed quae gamma vox est et etiam ... quod dicitur
Simul cantilena. naturaliter quidem infinite
sit quodammodo enim accepta nullus modus ut
in loquendis sermonibus sit ut acuminibus attol-
lendis gravitatibusque laxandis. Sed vocesque hu-
mana natura fecit suo fine. gamme enim
voci terminus quantus sonus fecit ultra quem nulla
ratione valet excedere. tantum enim vicissitudine ...

gamme quidem naturalis finiat. Prius sub diathesim
hec vox hominum natura tamen facit quam acuta cum
voce quae desinat tantum eum vinquessi ut am
ine valet extollere ut deprimendo gravitatem
unde vocis eius naturalis patitur modus

xiiii Quis modus sit audiendi

Nunc quis modus audiendi sit disseramus. Ta
le enim quiddam fieri convenit in vocibus quale in
paludibus vel quietis aquis iactum dum in
mergitur saxum. Prius enim parvissimum orbem
unda colligit. deinde maioribus orbibus un
darum globos spargit atque eo usque dum defa
tigatus motus ab eliciendis fluctibus conquie
scat. Semperque posterior et maior undula
pulsu debiliore diffunditur. Quod si quid sit quod
crescentes undas possit offendere. statim mo
tus ille revertitur et quasi ad centrum unde profe
ctus fuerat eisdem undulis rotundatur. Ita igitur
cum aer pulsus fecerit sonum pellit alium
proximum et quodammodo rotundum fluctum aeris
ciet. Itaque diffunditur et omnium circumstantium
simul ferit auditum. atque illi est obscurior vox
qui longius steterit quoniam ad eum debilior pulsi
aeris unda pervenit

xv De ordine theorematum id est speculationum et de consonantiis

His igitur ita praedictis dicendum videtur quibus generibus
cantilena texatur de quibus armonice
institutionis disciplina considerat. Sunt autem haec
diatonum. chroma. armonia. de quibus in
ordine explicandum est. Sed prius de tetrachordis
disserendum. et quemadmodum auctus nervorum numerus
quo nunc pluralitatis eius usque pervenerit. Id
autem fiet si prius quemadmodum quibus proportionibus
soni symphoniae musicae misceantur

xvi De consonantiis et tono et semitonio per exempla

diapason simphonia est quae constat in dupla ut patet in hac figura. ista proportio quae est ad [illegible] dupla est consonantia diapason

2 | 1 (dupla)

diapason vero et diapente tripla proportione seu comparatione coniungitur

2 | 3

diapente vero quae constat binis numeris sesquialtera in consonantia diapente in musica

bis diapason quadrupla collatione i. proportione efficitur

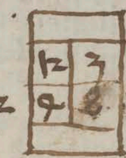

diatessaron vero quae constat in sesquitertia proportione. sesquitertia in consonantia diatessaron in musica idem

4 | 3

unum diapason efficiunt diatessaron et diapente hoc modo

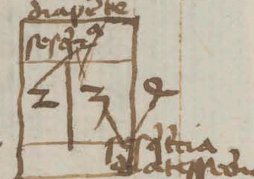

8 | 9

tonus est quae octava proportione concluditur et hoc modo dicitur sesquioctava. sesquioctava in consonantia tonus in musica idem

Ratio superiorum

Nam si vox dupla ad duplam sit acuta ut chordae diapason consonantia fiet. Si vox voce sesquialtera proportione sit vel sesquitertia vel sesquioctava acutior graviorque, diapente vel diatessaron vel tonum consonantiam reddet. Item si diapason, i. 4 et 2, et quattuor et diapente ut 6 et quattuor coniungantur, tripla quae est diapason et diapente efficiet symphoniam. At si bis diapason fiant ut duo ad quattuor et quattuor ad 8, quadrupla fiet consonantia quae est bis diapason. At si sesquialtera vel sesquitertia id est diapente et diatessaron ut duo ad tria et tria ad quattuor coniungantur, dupla diapason nimirum nascitur coniunctione. Quattuor enim ad tres sesquitertia obtinet proportionem, tres vero ad binarium sesquialtera collatione iunguntur, et idem quaternarius ad binarium comparatus dupla se comparatione copulatur. Et sesquitertia diatessaron.

sesqualtera proporcio diapente consonanciam creat.
Dupla vero diapason efficit simphoniam. Dia-
tessaron igitur ac diapente unam diapason
iungunt. Rursus tonus in equa dividi non
potest, cur autem posterius liquebit. Nunc quantum
nosse sufficiat quod numquam tonus in geminam equa
dividitur. Atque ut id facilime comprobetur, sit sesqui-
octava proporcio 8. 9. Horum nullus naturaliter medius
numerus incidet. Hos igitur binario multiplicemus,
fiunt quoque bis octo 16. bis novem 18. Inter 16
autem ac 18 unus numerus naturaliter cadit, quod
est scilicet 17. Qui cum disponantur in ordinem 16. 17. 18.
igitur 16 ac 18 collati sesquioctavam retinent
proporcionem atque ideo tonum. Sed hanc proporcionem
17 numerus medius non equalibus partitur. Comparatus
enim ad 16 habet in se totum 16 et eius sextam
decimam partem scilicet unitatem. Sin vero ad eum id est
ad 17, 18 numerus comparetur, habet eum totum
et eius septimam decimam partem. Non igitur eisdem
partibus et minorem superat et a maiore super-
atur, et est minor pars septima decima, maior sexta
decima. Sed utraque semitonia nuncupantur,
non quod omnino semitonia eque sint media,
sed quod semum dici solet quod ad integritatem non per-
venit. Sed inter hec unum maius semitonium
nuncupatur, aliud minus.

Semus se-
ma semi
i. imperfectum

XVII In quibus primis numeris semitonium constet

Quod vero sit integrum semitonium atque in quibus primis
numeris constet nunc evidenter explicabo. Postea enim
quam de divisione dictum est quod non adeque perveniet et
semitonium minus noluimus ostendere, sed ad id
pocius quod tonum in gemina equa dici non posse
distinguimus. Diatessaron quoque a consonancia vocum quinque
quatuor intervallos tonum. Constat autem quod
duobus tonis et integro semitonio. Sit enim
subiecta descriptio 192. 216. 243. 256.
Si igitur 192 numerus 256 comparatur, sesquitercia
proporcio fiet ac diatessaron consonanciam

continenciam

reponabit. Quoniam 216 ad 192 comparatus sesquioctava proportio est. Est enim eorum differentia 24 que est octava pars de 192. Est igitur tonus. Rursus 243 ad 216 est altera sesquioctava proportiona; eorum differentia 27 pars ducentorum sedecim probatur octava. Restat comparatio ducentorum quinquaginta sedecim ad 243, quorum differentia est 13, qui octies medietatem ducentorum quadraginta trium non videtur implere. Non est igitur semitonium, sed minus a semitonio. Tunc enim integrum esse semitonium iure putaretur si eorum differentia que est 13 sexta decies medietatem ducentorum quadraginta trium numeros potuisset equare. Est quoque minus semitonium ducentorum quadraginta trium ad 256 comparatio.

xxviii. Diatessaron a diapente tono distare

Rursus diapente consonantia que de vocibus est quinque, intervallorum quatuor, trium tonorum et minoris semitonii. Ponatur enim idem numerus qui 192 et eius sesqualter sumatur qui ad eum diapente efficiat consonantiam. Sit igitur numerus 288. Ponatur igitur horum et superius deprehensus 192, ponatur in medio numeri hii 216. 243. 256. Et sit que nunc formata descriptio 192. 216. 243. 256. 288. In superiori igitur descriptione ex 192 et 256 duos tonos et semitonium continere monstrati sunt. Restat igitur comparatio ducentorum quinquaginta sex ad 288 que est sesquioctava, id est tonus; eorum quoque differentia est 32 que est octava pars ducentorum quinquaginta sex. Itaque monstratum est diapente consonantiam constare ex tribus tonis et semitonio. Sed dudum diatessaron consonantia ex centum nonaginta duobus numeris usque ad 256 venit. Nunc vero diapente ab eisdem centum nonaginta duobus numeris usque ad 288 distendit. Superat igitur diatessaron consonantiam a diapente sesquioctava que inter ducentos quinquaginta sex

et ducentos octoginta octo · numeros continet · ac
sic fit tonus · Diatesseron igitur simphonia a
diapente tono transcenditur. XIX. Dyapason

quinque tonis et duobus semitoniis iungi

Diapason consonantia constat ex quinque tonis et
duobus semitoniis que non unum imple
ant tonum · Superius enim monstratum est diapa
son ex diatesseron et diapente consistere · dia
tesseron vero probata est ex duobus tonis semi
tonioque constare · Diapente ex tribus tonis
ac semitonio sit iuncta efficient quinque to
nos · Sed quia duo illa semitonia non erant
integre medietatis · eorum coniunctio ad plenum
usque non pervenit · Sed medietate quod superat
ab integritate relinquitur · Ergo diapason
sedem habet tonum ex quinque tonis et duobus
semitoniis que non sit ad integrum tonum · non con
surgat ita ultra integrum semitonium procedit
Sed que horum ratio sit ut quemadmodum ipse conso
nantie musice reperiantur · posterius explanabitur
Interea preter disputationem in medio
posita intelligentie credulitas adhibenda est
Nunc vero firma omnis fides sumenda est cum per
ipsa verum comprobationem demonstrationis astruetur · His
igitur ita dispositis · paulisper de musicis atque
ac de cordarum nominibus que musice sunt addite di
sseramus · queque earum causa sit nominum · His
enim primitus ad notitiam venientibus facile
erit omnia que sequuntur amplecti. XX. De additione

cordarum earumque nominibus

Simplicem principio fuisse musicam nicomaca
chus refert adeo ut quatuor ner
vis constaret tota idque usque ad orpheum dura
vit ut primus quidem nervus et quartus diapason
consonantiam resonaret · Medii vero ad se invicem

tonum atque ad extremos diapente ac diatesseron
inesset vel in eis esset ignorum adimitacionem
scilicet musice mundane que ex quatuor constat
elementis. cuius concordi modulacionis dixit inven-
tor. Quintam vero cordam post omnes Atiis filius
adiunxit qui fuit lidorum rex. Hiagnis
vero phrigius sextam apposuit nervum. Sed et
septimus nervus a terpandro lesbio adiun-
ctus est. Sed septem scilicet planetarum similitudinem.
In quibus que gravissima quidem erat vocata hippate
quasi maior atque honorabilior. Unde iovem etiam
hippatan vocant consulem quoque eorum nun-
cupant nomine propter excellenciam dignitatis. ea
que saturno est attributa propter tarditatem motus
et gravitatem soni. Parhippate vero secunda
que iuxta hippaten posita et collocata. Li-
canos tercia ideo quia licanos digitus
dicitur quem nos indicem vocamus. Grecus aliud genus
de licacione appellat. Et quoniam canendo ad qry
eam cordam que erat tercia ab hipate index
digitus qui est licanos inveniebatur. ideo
ipsa quoque licanos appellata est. Quarta dicitur
mese que inter septem semper est media. Quinta
est paramese que iuxta mediam collocata. Sexta
que vocatur paraneten que iuxta neten
locata. Septima autem dicitur nete quasi neati eidem
inferior. Antiqua neten et paramese et pa-
ranese vero quia tercia est a nete eadem que
tercia nominatur ut sit de septem hec est. hipate.
parhipate. licanos. mese. paramese. pa-
ranete. nete.

Huius octavam samius licaon adiunxit atque inter
paramesen que et trite dicitur et parane-
ten nervum medium coaptavit ut ipse tercius
esset a nete et paraneten quidem vocata est
solaque per mediam collocata est. Trite vero

nomen perdidit postea quam nete eam atque paranete
tritemque a nete locatam est nervus qui digne tres
non expaperet ut pro octocordum secundum licanos
additionem hoc modo fieret. Hypate. parhypa-
te. licanos. mese. paramese trite pa-
ranete. nete.

In superioribus igitur duabus dispositionibus
eptacordi et octacordi. Eptacordum quidem
dicitur sinemmenon quod est coniunctum. Octo-
cordum vero dicitur diezengmenon quod est dis-
iunctum. Septacordo enim est unum tetracordum
hypate parhypate licanos mese. Aliud vero
mese paramese paranete nete. Dum me-
se nervum secundo numerans atque ideo duo tetra-
corda per mesen coniungitur. In eptacordo vero
autem octo sunt corde superiores quatuor ad hy-
pate perhypate licanos mese unum tetra-
cordum explent. Alterum vero disiunctum atque ite-
rum inchoat ipsam mesen progrediens per trite
nete paranete et finitur ad neten. et per dis-
iunctionem que vocatur diezeuxis tonus qui est
distantia meses et parameses. Hic igitur
mese tantum quidem obtinuit. Non enim est me-
dia positione quia in octacordo nulle quidem per
medie reperiuntur. sed una media non per-
venimus. Theophrastus hyperiotes adiungi-
mus praeter unam addidit cordam ut faceret
totum enneacordum quam quidem super hypaten est
addita hypaparhypate est nuncupata quod prius
quidem dum novem cordarum erat tum quia cithara
hypaparhypate vocabatur. Non enim licanos ipsa-
te dicitur. Alius superadditis sit in quo ordine atque
instancie quo ad inductionem digestionem venit lica-
nos applicata est. sed hec posterius apparebit
Nunc vero ordo sepe enneacordi sic habet
hypaparhypate. hypate. parhypate. licanos.
mese. paramese. trite. paranete. nete.

Sciatis vero colophonius decimam in gravioren partem adiunxit cordam. Thimoteus vero milesius undecimam ex quibus per hipatipaton atque perypaton sunt addite. hipate id est hipaton vocate sunt quia maiore magnitudinis aut principalissime cum excellentes excellencia sunt vocata est prima mox undecima. hipate hipaton secunda vero parhipate hipaton. tercia in usu hipaton hipatone locata est. Tercia quoque dudum in enacordo hiperparypaton vocabatur licanos hipaton est in usu parata. Quarta vero hipate antiqui tenuit nomen. quinta parhipate. Sexta licanos antiquis sua servit vocabulum. Septima mese. Octaua paramese nona trite. decima paranete. undecima nete. Est igitur unum tetracordum. hipate hipaton parahipate ipaton. licanos ypaton. hipate. Aliud vero ipate parhipate licanos mese. Et hec quidem coniuncta sunt. Tercium vero quod paramese trite. paranete. nete. sed quod vero quod paramese tetracordium superius et quod hipate ipaton parhipate hipaton. licanos hipaton hipate et inter infimum quod est paramese trite paranete nete supponitur medium tetracordum meson vocatum quia inter medias vocatur sed ad additamenta hec hipate meson parhipate meson. licanos meson. mese. Aliud vero inter hec meson tetracordum et inferius quod est nete locatum disiunctum est mese scilicet et paramese. tercius omne tetracordum disiunctum id est diezeugmenon notatum est in additamento sed quod paramese diezeugmenon trite diezeugmenon paranete diezeugmenon. nete diezeugmenon ut sit descriptio hoc modo / hipate hipaton parhipate hipaton licanos hipaton. hipate meson. parhipate meson. licanos meson mese paramese diezeugmenon. trite diezeugmenon para nete diezeugmenon. nete diezeugmenon

Est igitur hec inter paramesen ac mesen di-
stinctio. atque ideo diezeugmenon tetracor-
dum hoc vocatum est. quod si paramese insedeat
et sit mese trite paranete. nete trite co-
niuncta id est sinemenon. erunt hec tetracor-
da. vocabitur quoque ultimum tetracordum sineme-
non hoc modo. Hipate. hipaton parhipate. hi-
paton. licanos hipaton. hipate meson
parhipate meson licanos meson. trite sine-
menon paranete sinemenon nete sine-
menon

Sed quoniam restat ut superius est decacordi di-
spositione meson quasi media collo-
catio ita vocata est nete vero accedit
et longe ab hipatis ultimis distat. nec tamen ten-
net locum. aliud unum tetracordum adiunctum
est super neten diezeugmenon. Et nunc quoniam supra
debent acutiores notas super collocari. Omne
illud tetracordum hiperboleon vocatum est hoc
modo. Hipate hipaton. parhipate hipaton
licanos hipaton. hipate meson parhipate
meson. licanos meson. mese. paramese.
trite diezeugmenon. paranete. diezeug-
menon. nete diezeugmenon. trite. hiperbole-
on. paranete hiperboleon. nete hiperboleon

Sed quoniam unius mese non erat loco me-
dia. si magis ipatis accedebat. Post hoc super
hipatas hipaton addita est una corda que
dicitur proslambanomenos ab aliquibus autem prosme-
lodos tonum integrum distans ab ea que est
hipate hipaton et est ipsa conserve id est proslam-
banomenos. a mese octava est resonans in en
diapason simphoniam. nete eademque ad licanos
hipaton resonat diatessaron ad quam scilicet
quod licanos hipaton ad mesen consonat dia-
pente simphoniam. et est ab ea quinta. Rursus
mesen paramese distat tonus. est quoque ea

de mese ad neten diezeugmenon quinta facit
diapente consonantiam que nete diezeugmenon
ad neten hyperboleon comparata facit diatesseron
consonantiam. et proslambanomenos ad neten
hyperboleon ~~comparata facit diatesseron consonantiam~~
reddit bis diapason consonantiam.
proslambanomenos vel prosmelodos. hypa
te hypaton parhypate hypaton. lichanos hypa
ton hypate meson. parhypate meson. lichanos
meson. mese. paramese. trite diezeugme
non paranete diezeugmenon. nete dieze
ugmenon. nete diezeugmenon. trite hyper
boleon. paranete hyperboleon nete hyper
boleon

XXI De generibus cantilene

His igitur expeditis dicendum de generibus melorum
sunt autem tria diatonum. chroma et enar
monium. et diatonum quidem aliquanto durius et
naturalius. chroma vero iam quasi ab illa naturali intentione
discedens et in mollius incidens. enarmo
nium vero optime atque apte coniunctum. Cum sint igitur
quinque tetracorda. hypaton. meson. sinemme
non. diezeugmenon. hyperboleon. In his
omnibus secundum diatonum cantilene procedit vox per
semitonium tonum et tonum in uno tetracordo. rur
sus in alio semitonium tonum ac tonum ac dein
ceps. Ideoque vocatur diatonum quia quod per tonum
ac tonum progrediatur. Chroma autem quod dicitur
color quasi iam ab huiusmodi intentione prima muta
tum cantatur per semitonium et semitonium et tria
semitonia. Tota enim diatessaron consonantia
duos tonos ac semitonium sed non plenum tractum
vero hoc vocabulum ut diceretur chroma a superficiebus
que cum permutantur in alium transeunt colorem.
Enarmonium vero quod est magis coaptatum quod est
cantatur in omnibus tetracordis per diesim et diesim et diatonum
diesis autem est semitonii dimidium ut sit
earum generum descriptio per omnia tetracorda distincta

diatonica | enarmonica

qr ncs / tonus / tonus / semitoni // diesis / diesis / diatoni
semitoni / semitoni / semitoni / semitoni / semitoni / semitoni / croma

xxii De ordine cordarum et nominibus earum in tribus generibus

Hunc igitur ordo cordarum disponendus est omnium que
per tria genera valeant in consonancias ordine dispo
nit prima est proslambanomenos quam prosnado
los · secunda hipate · hipaton · tercia parhipate ypa
ton · quarta vero quam licanos appellatur hec si in
diatono genere capitur dicitur licanos hipaton
diatonos hec vero in cromate dicitur diatonos cro
matice aut licanos ypaton cromatice hec autem
in enarmonia dicitur licanos hipaton enarmo
nios vel diatonos · hipaton anarmonios
post hanc vero hipate meson deinde parhipa
te meson · alia hic licanos meson · simpliciter
in diatono quidem genere diatonos meson · in cro
mate · licanos meson cromatice vel diato
nos meson cromatice hec in enarmonia diato
nos meson anarmonios vel licanos meson
enarmonios hanc vero meson post hanc sunt duo
tetracorda parte sinemenon parte diezeug
menon et sinemenon est quod post meson po
id est tetracordum sinemenon · eadem in diatono diato
nos sinemenon in cromate vero vel diatonos
sinemenon cromatice vel licanos sineme
non cromatice in armonia vero vel licanos sin
emenon armonios vel licanos sinemenon
enarmonios · post hanc nete sinemenon hec
vero mese primo non sit sinemenon tetracor
dum adiuncto sed sit diezeugmenon est post
mesen paramese · deinde trite diezeugme
non hec licanos diezeugmenon / que in dia
tono diatonos diezeugmenon ~~inde licanos
diezeugmenon~~ · in cromate hec diatonos die
zeugmenon cromatice vel licanos dieze
gmenon · enarmonios cromatice · hanc vero
dicitur et paranete ad addicione vel diatono
vel cromatis vel armonie · hanc post has nete
diezeugmenon trite hiperboleon et que

est paranete ypboleon. Eadē in diatono diato
nos hiperboleon. In cromate vero cromatice hi
pboleon. In armonia vel enarmonios hypbo
leon. Haec ultima ea que est nete hipboleon.
et sic descriptio eius monstrat ut tria genera conti
neat dispositionem. In quibus et psi nominis noium et
durans per nobis. ut sit unum simplex in omnibus
ut eis que sunt dissimiles colligantur. sicut stat
omnes. 8. et 20. Haec enim monstrat subiecta
descriptio.

Diatonici generis monocordum

graves — proslambanomenos — A — luna
hipatehipaton : principalis principalium — B — mercurius
parhipatehipaton : iuxta principalis principalium — C — venus
licanos hipaton diatonos — D — sol
finales — hipatemeson : principalis mediarum — E — mars
parhipatemeson — F — iupiter
licanos meson diatonos (iuxta principalis mediarum; diatonus C) — G — saturnus
mese (media) — a — celum ultimum
acute — trite synemmenon (tertia coniunctarum)
paranete sinemenon (iuxta ultimam coniunctarum)
nete synemenon ultima coniunctarum — b
paramese — ♮
trite diezeugmenon (tertia disiunctarum) — c
paranete diezeugmenon diatonos (iuxta ultimam disiunctarum) — d
nete diezeugmenon (ultima disiunctarum) — e
trite hypboleon (tertia excellentium) — f
paranete hipboleon diatonos — g
nete hipboleon ultima excellentium — a

Cromatis monocordum

proslambanomenos
hipatehipaton
parhipatehipaton
licanos hipaton chromatis
hipatemeson
parhipate meson

licanos meson chromatis
mese
trite sinemenon
paranete sinemenon chromatis
nete sinemenon
paramese
trite diezeugmenon
paranete diezeugmenon chromatis
nete diezeugmenon — trite yperboleon
paranete hyperboleon chromat
nete hyperboleon

Enarmonii generis monocordum

proslambanomenon
hypate hypaton
parypate hypaton
licanos hypaton enarmonii
hypate meson
parypate meson
licanos meson enarmonii
mese
trite synemenon
paranete synemenon enarmonii
nete sinemenon
paramese
trite diezeugmenon
paranete diezeugmenon enarmonii
nete diezeugmenon
trite hyperboleon
paranete meson enarmonii
nete hyperboleon

XXIII Que sint voces singulis generibus et proprietates

Hoc igitur modo per singula tetracorda in genere facta partitio est ut omnia que diatonici generis quinque tetracorda duobus tonis ac

semitonio partem . dicitur quod ipse quae toni ratio positus ideo quia integer positus . non atque intervallum aliud invenitur . sed in singulis intervallis integrum est toni . in chromatico vero semitonio ac semitonio composito quod triemitonium positum divisum est . ideo hoc igitur triemitonium in diatonico quae semitonium ac tonum . sed non quod compositum . duobus enim id efficitur intervallis . et in enarmonio quae de quo constat enim ex diesi et diesi . et diatonico composito quia sed tertia eandem causam compositum incomposita quae in uno collatum quod intervallo

xxiiii Quid sit Sinaphe

Sed his ita dispositis constitutisque tetracordis synaphe quae quam coniunctionem dicere latina significatione possumus . Synaphe est ubi duo tetracorda unus medietatis nervus continuat atque coniungit ut in hoc tetracordo

- hypate hypaton — S
- parhypate hypaton — T
- licanos hypaton — T
- hypate meson — S
- parhypate meson — T
- licanos meson — T
- mese

Hic igitur est unum tetracordum . hypate parhypate licanos hypaton . hypate meson . parhypate meson . licanos meson mese . inter se igitur tetracordis hypate meson annumerata est superiorisque tetracordi ea quae acutissima postremitas vel consequentia ex illa gravioris eademque una corda ipsa hypate meson duo tetracorda iungens ut eadem hypaton ac meson tetracorda superiore despicere invenit . est igitur synaphe quae quando duorum tetracordorum vox media . superiorum

Triemitonium in chromate est tria semitonia . et duo ... [illegible] ... monocordi ... stephanus in monocordo ... [illegible]

quidem acutissima posteriorum vel coniunctissima

XXV Quid sit dyazeuxis

Diazeuxis vero appellatur quasi disiunctio dicitur et coniungens duo tetracorda tonum medietate sup[er]ante ut in his duobus tetracordis

hipatemeson
mese · paramese
tritediezeugmeno
parhypate meson
licanos meson
neadiezeugmenon

Quae igitur esse tetracorda eiusdem appareat quod continent 8 sunt corde. Et diazeuxis est ipse disiunctio inter meson et parameson quae inter se plene dirimit tono deinceps videlicet exempli [illegible] ad unum quidem studiosius explanatum posteriori [illegible] a [illegible]. Sed diligenti [illegible] quinque non amplius tetracorda reperiuntur hypaton meson · synemenon · diezeugmenon hyperboleon.

XXVI Quibus nominibus nervos appellet Albinus

Albinus enim eas nova latina ordine ita [illegible] ut hypatas principales nominat · mesas medias · synemenas coniunctas · diezeugmenas disiunctas · hyperboleas excellentes. Sed nobis in alieno opere non est immorandum.

XXVII Qui nervi quibus sideribus comparet

Illud tamen interim de superioribus tetracordis addendum videtur quod hipatemeson usque ad neten quadam ordinis distinctione usque celesti comparat[ur]. Nam hipatemeson saturno est attributa · parypate vero iovali [illegible] est · licanos meson marti tradidit · Sol meson obtinuit · tritesynemenon venus habet · para

mese supremo nimium regit / nete sua
ris tali tenet extremum. sed marcus tullius hunc
in ordine facit. Nam in sexto libro de repu
blica sic ait. et natura fert ut extrema
ex altera parte graviter ex altera autem acute sonet
quam ob causam summus ille celi stellifer
cursus cuius conversio concitatior acuto et ex
citato movetur sono gravissimo hic lunaris
atque infimus. Nam terra nona immobilis manens
una sede semper heret. Hic igitur tullius
terram quasi silentium posuit id est immobilem post hanc
que proxima a silentio est dat lunam que proxima est
sonum ut sit luna proslambanomenos. mercurius
hypate hypaton. venus parhypate hypaton
sol lichanos hypaton. mars hypate meson
Iupiter parhypate meson. saturnus lichanos meson
meson. celum ultimum mese. sed vel sit qual
immobiles que per rotas mobiles. que autem
immobiles mobilesque constat. in demonstrando
ordine regularis divisionis tractabimus loco
aptiori explicando.

xxviii Que sit natura consonantiarum

Consonantia vero licet aurium sensus diiu
dicet tamen ratio perpendit. Quando enim duo
nervi uno intensiore extenduntur simulque pulsi
reddunt permixtum quodammodo et suavem sonum.
dueque voces in unum quasi coniuncte valescunt.
tunc fit ea que dicitur consonantia. Cum vero sit pul
sis sibi uterque contrarie cupit ut permixtus
ad aures suaviter atque unum ex duobus compo
situm sonum non sinit tunc est que dicitur dissonantia

xxviiii Ubi consonantie reperiantur

In his autem comparationibus quantitatis atque numeris
has consonantias necesse est invenire que sibi
comparate sunt idcirco nota sunt. Sunt enim
in speciebus ut in multiplicibus dupla

quod si illa possit metiri que inter duos terminos differentia est ut
inter duo et quattuor. binarius utrosque metitur et
duos atque sex quadrupla est. binarius quaternarius
utrosque metitur inter novem ac octo eadem
unitas est que utrosque metiatur. Rursus in
superparticularibus sesquialtera sit proportio. quattuor
ad sex binarius est qui utrosque metiatur qui illorum
utrorumque est differentia. quod si sesquitertia sit proportio
ut sex ad octo. senarius comparatur idem binarius
utrosque metitur id vero non evenit in ceteris
inequalitatibus que sunt reliqui. ut in
comparatione superpartiente. Nam si quinarius ad ternarium
comparetur. binarius qui eorum differentia est neutrum metitur
nam scilicet ternario comparatur minor est duplicatus
vero ternarium excedit. Item bis quinario comparatur minor est
ternario vel superveniat. atque ideo hic primum inequalitas
a consonantie natura disiungit. Amplius hec
ratio in his que consonantias faciunt nulla prelia sunt
nullis vel minime id probat hoc modo. Nam
quod duplum est aliud nisi bis simplum. triplum
vero aliud nisi ter simplum. quadruplum vero
idem et quater simplum. sesqualtera bis media
dictas. sesquitertia ter posita quod habet sesquitertia
proportionem inequalitatibus quibus inveniuntur.

XXX Quemadmodum Plato dicat fieri Consonancias

Plato autem hoc modo fieri in aure consonantias
dicit. necesse est inquit velociores esse acu-
tiores sonos. Hii igitur cum graviorem precesse-
rint. tardiorem celeres ingrediuntur offensionemque eam
unam eandem rursus parte sui pulsus iterato
motu sentitur. sed iam segniores nec ita ce-
leres pro impetu emittentis currunt. Quo
circa cum gravior sequitur iam gravior rediens
tunc primum tarditati consimilis plus occurrunt mi-
scetur ternarius ut aut consonantiam miscet

XXXI Quid contra Platonem Nicomachus sentiat.

Sed id nicomachus non arbitratur verum dictum. neque enim simplicem esse consonantiam sed dissimilium vocum in unam eandemque concordiam venientium. Quae vero non compositis misceantur nullam faciunt consonantiam. Quoniam hanc concordiam similitudo non efficiat. sed dissimilitudo quae in distet in singulis vocibus copulatur permixtis. Ita igitur vocem Nicomachus fieri consonantiam putat non uno tantum pulsu est qui simpliciter unum nobis emittat. sed ex pulsibus nervorum saepius aere pellentes multas efficiat voces. Et quia ea velocitas est percussionis ut sonum sonus quodammodo comprehendat distantia non sentitur et quasi una vox auribus venit. Si igitur percussiones graviorum sonorum commensurabiles sint percussionibus acutorum sonorum ut in his proportionibus quas superius retulimus. non est dubium quin ipsa commensuratio sibimet misceatur unamque vocum efficiat consonantiam.

XXXII Quae consonantia quam merito praecedat.

Sed inter omnes quas retulimus consonantias tribuendum iudicium est ut in aure ita etiam in ratione quam harum meliorem oporteat arbitrari. Eodem namque modo auris afficitur sonis. ut oculus aspectu. quo animi iudicium numeris vel continua quantitate. Proposito enim numero vel linea nihil est facilius quam eius duplum oculo vel animo intueri. Item post dupli sequitur dimidii. post dimidium tripli. post triplum partis tertiae. Atque quo facilior est dupli descriptio optimam nicomachus putat diapason consonantiam. post hanc diapente quae medium tenet. Hinc diapente ac diapason quae triplum retinet. sed eodem modo formamque dimidiat. Et non caetera non hic praetermissa que ordine posterius explicabo.

XXXIII Quo sint modo accipienda quae dicta sunt.

Symphonia quidem est dulcis concordia vocum. symphoniae tres sunt simplices [illegible]
diapason diapente diatessaron. tres compositae. bisdiapason. diapason et diapente.
diapason et diatessaron. Diapason est symphonia quae fit ex sonis in proportione
dupla. totum continet. diapente quintam tenet. diatessaron quartam tenet. sicut in
pentachordis et tetrachordis [illegible] cum eas inveniunt per diapason. Hinc latine
in septem composita ex octo solis chordis antiqua cithara constabat quam
nos ipsa nunc et plura.

Omnia quidem quae de his diligentius expedienda sunt firmanda nunc ac breviter attingamus, ut interim in supplementum quandam habeat animus lectoris compositio faciant quae admiratione saltem posteriore tractatione desiderabit. Nunc vero quod erat Pythagoras in more ut cum quid a magistro Pythagorae diceretur, nullus rationem petere videbat, sed erat eis ratio docentis auctoritas. Idque fiebat quamdiu discentis animus firmiore doctrina rationem caperet, ipse eandem veritatem nullo etiam docente reperiret. Ita etiam nunc doctoris fidei credentes sermonis quaedam ut arbitrentur diapason in duplo, diapente in sesquialtera, diatessaron in sesquitertia, diapente ac diapason in triplici, bis diapason in quadrupla proportione consistere. Post vero haec rationem diligentius explicabimus. Et quibus modis animi iudicio comparationes musicae colligantur, ceteraque omnia quae superius dicta sunt, amplior tractatus edisseret. Et cur tonum sesquioctava facere proportionem cum quidem in duo aequa dividi non posse. Sed nullam eiusdem generis proportionem, id est superparticularis. Diatessaron etiam consonantiam duobus tonis semitonio minore consistere. Semitonia vero esse duo maius ac minus. Diapente autem tribus tonis ac minore semitonio coniungi. Diapason vero quinque tonis ac duobus semitoniis minoribus expleri. Neque ad sex tonos ullo modo pervenire. Haec omnia posterius et numeris rationum et animi iudicio comprobabo. Atque haec hactenus.

XXXIIII. Quid sit musicus

Nunc illud est intuendum, quod omnis ars omnisque etiam disciplina honorabiliorem naturaliter habet rationem quam artificium, quod manu atque opere artificis exercetur. Multo enim maius atque altius est scire quod quisque faciat, quam ipsum illud efficere quod sciat. Et enim artificium corporale quasi

sermones famulatur/ ratio vero quasi domina imperat/ et
nisi manus secundum id quod ratio sancit efficiat/ frustra
sit. Quanto igitur praeclarior est scientia musicae in
cognitione rationis quam in opere efficiendi atque actu
tantum scilicet quantum corpus mente superatur/ quod scilicet rationis
expers servitio degit. Illa vero imperat atque ad
rectum deducit. Et nisi eius pareat imperio/ ex-
pers opus rationis titubabit. Unde fit ut speculatio
rationis/ operandi actu non egeat. Manuum
vero opera nulla sint/ nisi ratione ducantur. Iam
vero quanta sit gloria meritumque rationis/ hinc intelli-
gi potest/ quod ceteri ut ita dicam corporales ar-
tifices non ex disciplina. sed ex ipsis potius
instrumentis capere vocabula. Nam citharoedus
ex cithara auloedus ex tibia. ceterique suorum
instrumentorum vocabulis nuncupantur. Is vero
musicus est qui ratione perpensa canendi scientiam non
servitio operis. sed imperio speculationis assumpsit/
quod scilicet in aedificiis atque bellorumque opere videmus.
in contraria scilicet nuncupatione vocabuli/ eorum namque
nominibus vel aedificia inscribuntur. vel ducuntur
triumphi quorum imperio ac ratione instituta sunt/ non
quorum opere servitioque perfecta. Tria igitur genera sunt
quae circa artem musicam versantur. Unum genus
est quod instrumentis agitur. aliud fingit car-
mina. tertium quod instrumentorum opus carmenque
diiudicat. Sed illud quidem quod instrumentis po-
situm est. ibique totam operam consumit ut sunt
citharoedi quique organo ceterisque instrumentis
artificium probant. a musicae scientiae intellectu
seiuncti sunt. quoniam famulantur ut dictum est nec
quicquam afferunt rationis sed sunt totius specula-
tionis expertes. Secundum vero musicam agentium
genus poetarum est. quod non potius speculatione ac ra-
tione quam naturali quodam instinctu fertur
ad carmen. Atque idcirco hoc quoque genus a musica
segregandum est. Tertium est quod iudicandi peritiam

sumunt/ ut rithmos cantilenasque totidem ani-
mo possit comprehendere/ quod scilicet quicquid totum in ratione
ac speculatione positum est hoc proprie musice deputa-
bitur. Isque est musicus cui adest facultas
secundum speculationem rationemve propositam ac musi-
ce convenientem de modis ac rithmis deque
generibus cantilenarum ac de permixtionibus ac
de omnibus de quibus posterius explicandum est.
ac de poetarum carminibus iudicandi.
Musice institutionis liber primus explicit
Incipit secundus

Musice institutionis Severini Boe-
cii liber primus explicit. Incipit capitula secundi

Proemium. Primum quid pitagoras esse philosophiam
constituit. Secundum de differentiis quantitatis. et que cui-
que sit disciplinae deputata. Tertium de rela-
ta quantitatis differentiis. Quartum. Cur
multiplicitas ceteris antecellat. Quintum omni-
um quadrati numeri degressus spectatio. Sextum omnem in-
equalitatem ex equalitate procedere eiusque demonstrato.
Septimum regule quemlibet et continuas propor-
tiones superparticulares inveniendi. Nonum de
proportione numerorum qui ab aliis metiuntur. Decimum
que ex multiplicibus et superparticularibus multi-
plicitates fiant. Undecimum qui superparticulares quos
multiplices efficiant. Duodecimum de arismetica
geometrica armonica medietate. Tredecimum de
continuis medietatibus et disiunctis. Quartumdecimum
cur ita appellate sint supradicte
medietates. Quindecimum quemadmodum ab equali-
tate supradicte processerint medietates. Se-
decimum de armonica medietate deque ulterior
speculatio. Decimumseptimum quemadmodum inter duos
terminos supradicte medietates vicissim locentur.
Decimumoctavum de consonantiis sententia Eu-
clidis et Hypasi. Decimumnonum de ordine
consonantiarum merito vel modo secundum Nicomachum

aliis. vicesimum sententia nicomachi quod aliis conso
nantiis opponatur. 21. quid oporteat premitti ut
diapason in multiplici genere demonstretur. 22.
demonstratio ~~per impossibile~~ per impossibile diapason in
multiplici genere esse. 23. demonstratio dia
pente diatessaron et tonum in superparticulari esse.
24. demonstratio diapente et diatesseron in ma
ioribus superparticularibus esse. 25. diapente in sesqual
tera. diatesseron in sesquitercia esse. tonum in sesquioctava.
26. diapason ac diapente in tripla proportione esse
in quadrupla bisdiapason. 27. diatessaron ac dia
pason non esse secundum pitagoricos consonantias.
28. de semitonio in quibus minimis numeris constet.
29. demonstrationes non esse 243. ad 256 toni
medietatem. 30. de maiore parte toni in quibus
minimis numeris constet. 31. quibus proportionibus
diapente ac diapason constent. et quod diapa
son sex tonis non constat.

Expliciunt capitula secundi. Incipit liber eiusdem

Superius volumen cuncta digessit que nunc
diligentius demonstranda esse proposui. unde
sumendum quod ad ea veniamus que propositis tonis
perdocenda sunt pauca praemittam quibus aliorum
tractatoris atque auditoris ad ea que dicenda sunt
accipienda perveniat. **Quid pitagoras**
esse philozophiam constituerit

Primus omnium pitagoras sapientie studium philosophiam
nuncupavit. quam scilicet et eius rei noticiam
ac disciplinam ponebat. cum que proprie vere esse
dicuntur. esse autem illa putabat que nec intencione
crescerent nec diminucione decrescerent.
nec ullis accidentibus mutarentur. hec esse formas
magnitudines qualitates habitudines ceteraque que
per se speculata inmutabilia sunt. iuncta vero cor
poribus permutantur et multimodis variationibus
mutabilis rei communione vertuntur. **De differen**
tiis quantitatis et que cui sit disciplina prepositata

Omnis vero quantitas secundum pitagoram vel qui

nua vel discreta est. Et que continua est magnitudo
appellatur, que discreta est multitudo. Contrarie
quoque diversa et contraria pene proprietas. Multitudo
enim a finita inchoans quantitate crescens in infi-
nita progreditur ut nullus crescendi finis occurrat.
estque ad minimum terminata interminabilis ad ma-
ius cuius principium unitas est qua minus nihil
est. crescit vero per numeros. atque ad infinita procedit
ut nullus numerus quem numquam crescere terminus faciat.
Et magnitudo finita continetur sue mensure
recipit quantitatem. Et in infinita decrescit. Ita
si sit pedalis linea vel cuiuslibet alterius mensure
per in duo equa dividitur eiusque medietas in
medietatem secatur. atque illius medietas
in aliam medietatem ut nullus umquam secandi
magnitudinem numquam fiat. Ita quantitas que
sed ad maiorem modum terminata est. sit vero
ad decrescendum recipit infinita. at vero numerus
quantum ad minorem modum finitus. infinitus
vero incipit esse quod crescit. Cum igitur hec
ita sint infinita tamen sunt de rebus finitis
philosophia pertractat. in ipsis rebus infinitis reperit
aliquid terminatum de quo vim posset animi
speculationis adhibere. Itaque magnitudinis
alia sunt immobilia ut terra quadratum vel
triangulum vel circulus alia vero mobilia ut
spera mundi. et quecumque in eo rata celeritate
volvuntur. Discrete vero quantitatis alia sunt per se
ut tres vel quattuor vel ceteri numeri. alia vero
ad aliquid ut duplum triplum. aliaque que comparata
forme nascuntur. Et immobilis magnitudinis
geometria speculacionem tenet. mobilis vero
scientiam astronomia perquirit. Per se vero discrete
quantitatis arismetica auctor est. Ad aliquid vero
relate musica probatur obtinere peritiam.

IIII De relata quantitate differencijs

Nec de ea quidem quantitate discreta que per se est in numeris sufficienter diximus. Relate vero ad aliquid quantitatis simplicia quidem genera sunt tria: unum quidem multiplex, aliud vero superparticulare, tertium superpartiens. Ex his vero multiplex superparticulare et multiplex superpartiens nascitur. Similiter ex his due id est multiplex superparticularis et multiplex superpartiens. Horum igitur omnium talis est regula: ab unitate enim incipiens in naturali numero nobis comparatione earum multiplices ordo docet. Duo enim ad unum duplus est, tres ad eundem triplus, quatuor quadruplus, et in ceteris eodem modo ut subiecta descriptio docet

1	1	1	1	1	1
2	3	4	5	6	7

Si vero superparticularem proporcionem queras naturalem sibi ordinem numeri detracta scilicet unitate ut tres duobus sesqualter est, quatuor tribus qui sesquitercius est, quinque quatuor qui sesquiquartus est et in ceteris eodem modo quod monstrat subiecta descriptio

sesqualtera		sesquitertia		sesquisexta	
2	3	4	5	6	7
	sesquiquarta		sesquiquinta		

Superpartientes autem tali modo reperies disponas naturales numeros a ternario scilicet inchoante et unum numerum intermittens superbipartientem efficiat proportionibus, quod sunt duos superpartientes, quod sunt tres superquadripartientem idem que in ceteris

superbipartiens	supertripartiens	superquadripartiens	superquintipartiens	supersextipartiens	superseptipartiens	superoctipartiens
5	7	9	11	13	15	17
3	4	5	6	7	8	9

Ad hunc vero ordinem spectantis et opposita sex

multiplicia et superparticularia vel multiplicia et superpartientia comparatione lector diligens speculabitur. Quod de singulis tribus sibi in alternis mediis expediam deinceps.

sesqualter	sesquitertius	sesquiquartus	sesquiquintus	sesquisextus	sesquiseptimus	sesquioctavus
2 · 3	3 · 4	4 · 5	5 · 6	6 · 7	7 · 8	8 · 9

Cur multiplicitas ceteris antecellat

Sed inter hec illud considerandum quod multiplex inequalitas genus longe duobus reliquis videtur antiquius. Naturalis enim numeri dispositio multiplicibus unitati que prima est comparatur. Superparticularis vero unitati comparatione non fit. Sed ipsos qui post unitatem sunt dispositi numeros ut ternarius ad binarium, quaternarius ad ternarium et in ceteris ad hunc modum. Superpartiens vero longe retro posita est que non continuis numeris comparatur sed intermissis non ordine naturali interpositione. Sed nunc quidem una, nunc vero duabus, nunc vero tribus, nunc quattuor atque ita in infinita succrescat. Amplius. Multiplicitas ab unitate capit. Superparticularitas a binario. Superpartiens vero a ternario initium capit. Sed de hiis deinceps. Nunc solum quod hec axiomata que venient premittere oportebit quod hic demum quo spectare videantur intelligere cum de universalibus demonstratione tractabimus.

Qui sint quadrati numeri et quomodo speculatio

Quadratus numerus est qui gemina dimensione equaliter crescit ut bis duo, ter tria, quater quattuor, quinquies quinque, sexies sex et ita deinceps.

2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	9	16	25	36	49	64	81	100

Suppositis igitur dispositisque numeris naturalibus lateribus et qua-
dratorum in suis descriptionibus continui enim naturaliter
sunt quadrati sese in perfecto ordine consequentes ut
quattuor, novem, sedecim. Si igitur continuus quadra-
tus minor a continuo quadrato maiore subtra-
hatur quod relinquitur tantum erit quantum est quod ab
utrorumque quadratorum lateribus iungitur ut si quattuor au-
feras novenario quinque sunt reliqui quinque etiam ex
duobus et tribus qui sunt utrorumque quadratorum latera
coniunguntur. Sed novenarius auferatur de eo qui
sedecim numerus ascriptus est, septem sunt reliqui qui
ex ternario quaternarioque coniuncti sunt que predictorum
quadratorum latera sunt. Idemque est in ceteris. Si
vero inter continuos quadratos unus intermissus fuerit
intermissus sit eius quod relinquitur medietas id quod ex
utrorumque lateribus efficitur. ut si quis quaternarium de
sedecim quadrato auferat duodecim relinquuntur quorum
duodecim medietas est is numerus qui ex utrorumque
lateribus coniungitur. Sunt autem utrorumque latera duo
et quattuor qui senarium iuncta efficiunt atque in
ceteris idem modus est. Cum vero duo intermittantur
tertia pars eius quod relinquitur id quod utrorumque latera
coniungunt. ut si quattuor de viginti quinque auferas
intermissis duobus quadratis relinquuntur xxi. quorum
vero latera sunt duo et quinque qui efficiunt se-
ptem que est pars tertia numeri xxi. atque haec regula
ut si tres intermissi sint pars quarta sit id
quod coniunctis lateribus efficiatur eius quod subtracto
minore relinquitur. Cum quattuor intermittantur
quinta atque uno plus vocabulo numeri partes ve-
niet quam sit intermissio numerorum.

xxxi Omnem inequalitatem ex equalitate procedere eiusque demonstratio

Est autem quemadmodum unitas pluralitatis
numerique principium ita equalitas proportionum e-
rebus enim preceptis ut in arismetrica dictum est multi

plices proporciones ex equalitate producuntur. ex equalitate
vel multiplicibus et per particulares habitudines pro
cedant iterum ex equalitatis superparticularibus supra ia [illegible]
centes proporciones efficiantur. ponantur enim tres
unitates vel tres binarii vel tres ternarii
vel quolibet equi termini. et fiat primus primo equus.
secundus secundum ordinem constitutus, tercius vero primo ac
secundo tercius primo duobus secundis ac tercio. ita enim
facto processu fit duplex multiplicatio prima propor
cio, ut de se ipsa monet

1	1	[illegible]	[illegible]	[illegible]
1	2	[illegible]	[illegible]	

Nam unitas in secundo ordine equa est prime unitati
in superiori loco disposite. iste binarius equus est prime
unitati ac secunde. iste ternarius equus est unitati
prime ac duabus unitatibus secundis. iste quaternarius
equus est unitati prime ac duabus unitatibus
secundis atque unitati tercie. et est 1. 2. 4. dupla
proporcio. quod si de his idem fiat tripla proporcio pro
creabitur. ac de triplo quadrupla quintupla ac
deinceps taliter et habitudinum proporcio. conversa
vice et prius maiorem numerum disponatur. 4.
2. 1. ponatur in primo primo equus id est quattuor
secundus primo secundo et secundo id est sex. tercius primo
duobus secundis et tercio id est novem. quibus di
spositis sesqualtera notatur esse proporcio

4	2	1
4	6	9

Atque id si de triplis fiat sesquitercia. et de quadru
plis sesquiquarta. consimilibusque in alterutra parte
vocabulis proporcionabilitas ex multiplicitate
nascetur ex superparticularitate vel quota duabus
superiacens habitudo. disponatur enim quasi in
sesqualtera proporcio. 9. 6. 4. ponatur igitur
primus primo equus id est nove. secundus primo ac secundo

id est quidem . tunc pro duobus s̄doꝭ et tertio id est 27 . ac disponantur in ordine hoc modo .

9	6	4
9	17	27

Si multiplicaciones in equisitis superparticularibus habitudo producta est et que sunt dictis ad hac spectantes diligens speculator accedat et resultantes quasque superpartientes producit . Quamvis ergo superius tantum superparticulares sint ut uno probavi exemplo certissimum singulis variabilis adequate dictas ex superparticulares superpartientes species procreari videbitur . ex uno quisque aut superparticularibus . sed ita ut ex multiplicationibus procreati sint manentibus uere et multiplices superpartientes creari ex manentibus vel superpartientibus ita ex superparticularibus producere . vel alii et multiplices superpartientes procreabuntur . ac de hiis quidem de habitudine diligens cum in assuetis libris de hac proportione et disputatione. Quomodo reperiuntur

quodlibet continuas proporciones super particulares inveniendi

Sepe autem accidit ut tres vel plures continuas superparticulares proporciones de musica disputator indigeat . Ut ne in casu aliquo illi scientie facientes error ullius difficultatis impediat . hac regula singulis continuas proporciones ex multiplicitate ducendas . Propositis namque ab unitate continuatis tot superparticulares habitudines procedit sive secundum ordinarium partem denominacionis usque ipse ab unitate decesserit hoc modo ut duas sesqualteras antecedat triplex sesquialtera ex duabus sesqualteras ad deinceps iure modo sint igitur duo tres sesquialtera de specie

1	2	4	8	16	32
	3	6	12	24	48
		9	18	36	72
			27	54	108
				81	162
					243

In superiore igitur descriptione binarius primus multiplex omnium ad se tractus est qui possit facere sesqualteram proportionem. ternarius vero non est quia esse non possit esse sesqualter cuius medietas a se deficit. Rursus quaternarius secundus est duplex. hic duos sesqualteros antecedit senarium et nonarium qui medietate caret eam ideo ullus ei sit secundum dictae sesqualteram quatuor et in ceteris idem exemplum vero eodem modo sesquitertios creavit sit eius exemplis descriptio triplo

1	3	9	27	81
	4	12	36	108
		16	48	144
			64	192
				256

In superiore igitur descriptione sesquitertias proportiones ita natas vides ut primus triplex unum sesquitertium antecedat. secundus duos. tertius tres. et per ordinem ultimo numero naturali quantitatem fine claudatur. si vero quadruplum statueris eodem modo sesquiquartos invenies. si quincuplum sesquiquintos. ac deinceps singuli denominatione multiplices tot superparticulares producunt quoto loco ipsi ab unitate discesserint. unam vero quadrupli descriptionem ponemus ut ea si sint in ceteris lectori diligens animus meditatis exerceat

1	4	16	64	256
	5	20	80	320
		25	100	400
			125	500
				625

Hec igitur speculacio ad hanc utiliter videtur inventa ut quaecunque vel sesqualteros vel sesquitertios vel sesquioctavos vel quaslibet alias proportiones quis investigare potuerit

nullo ratione labatur, ut q no ei mo p'o tres
pporcões queat aptare. qm qntiti sunt pporti tot
pcedit et p se sic no posset. Si disponat
porcões multiplices videatur qbus supparticulares
recipe eidem multiplici respondeat qm ei loco
ab unitate recessit. ut i supiorib' de supparticularib'
s tres sesquialteras fortasse quesierit ut
no a qnario ichoat investigacioem sic em
qm senarius (et) duplus duos tm pcedit tam
ei aptare no potest: sed ut ab octonario
medietates apponere sciptet sic em qm
tm (et) tres qntas qnt sesquialteras ppor
tões efficiet et iterum eo mo. Est et
alia augendi pporcões via hic mo. Radices
pporcionum dicunt i eisdem pporcoib' mini
me pporcões. disponat em nus naturalis
unitate multatus 2. 3. 4. 5. 6. 7. Assume
igit pporcões sunt sesquialtera 3 ad 2. sesq
tercia 4 ad 3. sesquiqrta qnq ad qtuor et
sic deinceps in infinitum. et qm hic ppor
tões unitate precesserunt. pporcio igit si
duas sesquialteras pporcões cõtinua cõparacoe p
ducere. sumo radicem sesquialteram qd disposi
to 2 et 3 multiplico igit binario p bi
nariu fiunt qtuor. Iste p ternari p binariu
creat aut 6. Rursus p ternariu pmet
ipm ducere fiunt 9. qm disponat hoc
mo 2. 3. 4. 5. 6. 9

Invenies igitur duas portas sesquialteras
pporcones 6 ad 4 et 9 ad 6. Si vero
portas tres invenire dispono eosdem modos
hos sup reprehendis duabus sesquialteris s'c'
undibus proponeam ipam sesquialteras pporcões
multiplico singlo qternario fiunt 8. Rursus
senario binario fiunt 12. Rursus novena
rio binario fiunt 18. Rursus novenario

ternario sunt ·27· hic modo ·2·3·4·6·9·8·12·
18·27·

Atque hic mos est tertius ut quot proportionalitas propor-
tiones velis extendere ponas proportionis
radice ibi quae sunt continuae aut primae ad sui
vicem comparati aut adsunt modum multiplices
eius secundum proportionalitas proportionum disponas radices
easdemque multiplicatione proportionum quousque excedas
continuandi aut habes hic procedere possint sed
quis ordo monstrabit.

De proportione numerorum qui ab aliis continentur

Si duos numeros eorum differentia integre sunt primae
i eadem sunt proportione numerum quo sua differentia metitur
est in qua est proportione. cuius hic numerum secundum quos
eos sua metitur differentia. Sint enim numeri ·10·
·11· hic igitur ad se invicem proportionem sesquidecimam habitudinis opor-
tet. et quia eorum differentia quotiens quotiens sunt sese per se
cuius numerum ·10· hic igitur metitur quoque ·10·
numerum decies ·11· vero undecies secundum ·10· igitur
alterum ·11· numerus est numerus scilicet ·11· et ·10· ipsa
differentia id quotiens quotiens continetur et sunt ·11· ad
·10· sesquidecima comparatione comparati. eadem igitur
sunt proportione numerum quos ipsa differentia integre sua
metitur. Et si numeros ita duos numeros
quos differentia metiatur ut eandem mensuram numerorum
pluralitas excedat. Itemque converso fit ex
ipsis et sit diminutior differentia mensura
qua pluralitas numeros maiorem obtineat
hic comparatum ad se invicem numerum sic eius illud
quod continget per maiorem relatio fit quod
eos sunt integrum eos ipsa differentia metie-
batur. Sint enim numeri duo ·13· et ·18· hos
igitur quotiens quotiens eorum differentia metiatur me-
titur igitur ·13· numerum quotiens decies usque ad
quinquagesima relictio vero ternario. Rursus ·18·

nis mensuratur idem videntes usque ad quinquaginta
scilicet atque idem iterum quinarium relinquitur auferatur
igitur excrescens superius quinario sunt 50 et 55. quod
disponatur hoc modo 53. 58. 50. 55.
In hoc igitur manifestum est maiorem esse proportionem
inter se 50 et 55 quam 53 ad 58. In
minoribus enim numeris maior semper proportio re-
perit quod paulo post clarius demonstrabitur. Cum vero
illa differentia principalis minores multitudines super-
vadat eadem utrisque numeris pluralitate superat
minores erunt proportiones numerorum superius in se
cum addicione eius si in equa utrosque mensurans
superaddit quam fuerunt cum ad eos prima differentia
mensurabatur. Cum enim numeri 48 et 53 quos
quinarius differentia est mensuratur igitur 48 numerus
quinarius decies sunt 50. superaddit igitur
50 numero 48 numerus binario. Item 53 un-
decies mensuratur sunt 55 qui eisdem super-
est duobus 53 numerus superaddit additum
utrisque binarius et disponatur hoc modo 48
53. 50. 55.
Minor igitur proportio 50 ad 55 comparati ad
additionem scilicet binarii quo differentia eos mensurans
superaddit quam 48 et 53 numeri quibus eadem
quinarii differentia mensura est. Maiores vero et mi-
nores proportiones hoc modo intelliguntur. dimi-
dia plus maior est quam tertia. tertia plus ma-
ior quam quarta. quarta maior est quam quinta
ac deinceps eodem modo. unde sit sesquialtera
proportio maior sit sesquitertia et sesquitertia
sesquiquartam vincat atque idem ceteris con-
veniat ut numeris minoribus maior semper
videatur proportio superparticularis minores quod
apparet in numero naturali disponatur enim numeris
naturalis 2. 3. 4. 5. binarius igitur ad
unitatem duplus est ternarius ad binarium

sesqualter est. Quaternarius vero ad ternarium sesquitercius
Maiores vero superant minores ternarius et quaternarius unitate, mi
nores ternarius et binarius que unitas in maioribus
igitur minor et in minoribus maior proporcio conti
netur. Hinc apparet quod si aliquibus numeris proporcionem
continentibus superparticularem equa pluralitas addatur
maiorem esse proporcionem ante quam pluralita
tis augmentum haberet, postea quam eis plurali
tas equa fuerit addita. X. Ex multiplicibus

et superparticularibus multiplices fiant

Illud etiam pretermittendum videtur quod paulo post
demonstrabitur. Si multiplex intervallum bina
rio fuerit multiplicatum id etiam quod ex illa
multiplicatione nascetur productum sit non fuerit
multiplex, tunc illud non esse multiplex quod bi
nario fuerit multiplicatum. Item si superparticularis
proporcio binario multiplicetur id quod fit neque
superparticulare neque multiplex. Quod si id quod ex
tali multiplicatione nascetur nec multiplex est
neque superparticulare, tunc illud quod binario
multiplicatum est nec superparticulare nec aliquis
omnino non vero multiplicis. XI. Qui super

particulares quos multiplices efficiant

Nunc illud addendum est, duos superparticula
res primos efficere multiplicem proporcionem, ut si
sesqualter et sesquitercius coniungantur duplicem
faciant. Sunt enim numeri scilicet 2. 3. 4. Ternarius
ad binarium sesqualter est, ad tres sesquitercius
4 ad 2 duplus. Rursus primo multiplici si primus
addatur superparticularis, secundum multiplicem faciunt. Sunt
enim numeri 2. 4. 6. Quaternarius namque ad 2 duplex
est, primus scilicet et multiplex, at 6 ad 4 sesqui
alter quod est primus superparticularis. 6 ad 2 triplex
quod secundus est multiplex. Cui si primum triplum sesquitercio addas

addas quadruplus efficietur. Si quadruplo rursus
quinto quintuplus. atque in hunc modum fecit pro-
portionibus multiplicium ac superparticularium com-
mixta multiplices procreantur.

Capitulum de arismetica et geometrica medietate

Quoniam vero de proportionibus que erant interim tractando perdiximus, nunc de medietatibus dicendum. Proportio enim est duorum terminorum ad se quedam comparatio. Terminos autem voco numeros. Proportionalitas est equarum proportionum collectio. Proportionalitas vero est in tribus terminis minimus constat. Cum enim primus ad secundum terminum eandem retinet proportionem quam secundus ad tertium dicitur proportionalitas. Est inter tres terminos medius qui est secundus. Has igitur proportiones medij termini coniungentes tria pacto est. Aut enim equa differentia est minoris termini ad medium et medij ad maiorem sed non equa proportio ut in his numeris 1.2.3. Cuius primum quippe ac 2 et inter 2 et 3 sola unitas differentiam tenet. Non est autem equa proportio. 2 ad 1 quippe duplus, 3 ad 2 sesqualtera. Aut est equa in utrisque proportio, non vero equalibus differentiis constitute ut in his numeris 1.2 et 4. Nam 2 ad unum ita sunt dupli quemadmodum quaternarius ad binarium. Sed inter quaternarium et binarium binarius est, inter binarium ac unitatem unitas differentiam facit. Est vero tertium medietatis genus quod neque eisdem proportionibus neque eisdem differentiis constat, sed quemadmodum se habet maximus terminus ad minimum ita se habet maior terminorum differentia ad minorem differentiam terminorum ut in his numeris 3.4.6. Nam 6 ad 3 duplus est. Inter 6 vero et quaternarium binarius interest, inter quaternarium vero et ternarium unitas. Sed binarius comparatus ad unitatem duplus est. Ergo ut est maximus terminus ad minimum ita maiorum differentia ad minorum differentiam.

Proportio est duorum terminorum habitudo. Proportionalitas vero non minus quam trium. Ergo proportionalitas aut consistet in medietate arismetica aut geometrica aut armonica. Medietates autem dicuntur ubi due extremitates duos sibi limites necnon in concordiam vinciunt. Limites autem sunt termini dicti numeros [illegible] maius. Igitur arismetica medietas est ubi equales sunt differentie inter terminos sed non sunt eisdem proportionibus, ut in numeris 1.2.3. Videmus enim 1 ad 2 duplum, 2 ad 3 sesqualteram [illegible] 3 ad sesqualtera / ecce diverse proportiones sed est eadem differentia scilicet 1 inter 1 et 2 et 2 et 3 unitas [illegible] / Item geometrica medietas est in qua non equales differentie sed equales proportiones reperiuntur / ut in numeris 1.2.4.8. Termino eadem quia sicut unum ad 2 duplum sic 2 ad 4 / et 4 ad 8 / ~~[illegible]~~ / Armonica medietas est in qua nec eadem proportiones ~~[illegible]~~ nec eadem differentie sed sicut se habent extremi limites ita eadem limitum differentie sicut in numeris 3.4.6 et extremos limites [illegible] duplo [illegible] in prima [illegible] /

terminos. vocatur igitur illa medietas in qua aeque sunt differentie arismetica. illa vero in qua aeque proportiones geometrica. Illa autem quae secundum superius dictum est armonica, quarum haec sunt exempla. 1. 2. 3. 4. arismetica. 1. 2. 4. geometrica. 3. 4. 6. armonica

Non vero ignoramus alias esse quoque proportionum medietates quas quidem in arismetica diximus sed ad plenum tractatus haec sunt interim necessaria quod inter has tres medietates proportionalitas quidem ipsa a maioribus geometrica nuncupatur propterea quod eius proportionibus tota consistit. sed tamen cum utentium promiscuo vocabulo proportionalitate ceteras nuncupates

xliii. De continuis medietatibus et disiunctis

Sed istarum alia est continua proportionalitas alia disiuncta. continua quidem ut superius disposuimus. unus enim idemque numerus medius sunt quidem maiori supponitur. ubi vero numeri proportionalitas nuncupatur. Ubi autem duo sunt medii disiuncta proportionalitas nuncupatur ut in geometrica quod nos 1. 2. 3. 6. nam ut binarius ad unitatem ita senarius ad ternarium et vocatur disiuncta proportionalitas. Sed et intelligi potest continua quidem proportionalitas in tribus ut minimum terminis inveniri. disiunctam vero in quattuor. potest autem in quattuor et in pluribus continua esse proportionalitas. si quidem sic modo est ut 1. 2. 4. 8. 16. quod hic non sunt due proportiones sed plures. semper una minus quam sunt termini constituit.

xliiii. Cur ita appellate sint digeste superius medietates

Ideo autem medietas arismetica nuncupatur quod inter terminos secundum numerum quod est differentia. Geome

ita vero secunda dicitur quia filius est qualitatis proportionis
armonica aut vocatur quia et ita coaptata ut
in diversis ac similibus eisdem proportionum consideret. At
de his quidem diligentius et mansuetius disputandum
est. Nunc vero ut quemadmodum ista genera

xv. Quemadmodum ab equalitate supradicta processerint medietates

Sed paulisper quemadmodum ipse proportionalitates procreantur ab equalitate dicendum est predictis. Etenim quod in numero valet unitas id est in proportionibus equalitas valet. Et sicut unum caput unitas ita proportionum equalitatem esse principium supradicta est. Nam ab ea similiter medietas absoluta nascetur. Ponitur enim tres termini tres modi sunt quibus proportionalitas producatur. Ponatur enim primus primo equus, secundus primo ac secundo, tertius primo secundo ac tertio. Quod ut monstratur exemplo. Sint unitates tres. Ponatur equus primus primo equus id est unus, secundus primo ac secundo id est 2, tertius primo secundo ac tertio id est 3. Erit dispositio hec

1	1	1	
1	2	3	

Rursus sint tres binarii in equalitate constituti 2.2.2. Ponatur primus primo equus id est 2, secundus primo et secundo id est 4, et tertius primo secundo et tertio id est 6 et erit dispositio hec

2	2	2		2	4	6

Rursus idem de ternario

3	3	3		3	6	9

Sed illud spectandum est quod prima unitas fuit ad equalitatis principium constituta unitas etiam in diversis modis. Ipsi vero unum ipse [illegible] intermittit. Binarius vero binarius teneat equaliter

binarius est differentia · et utrique inter terminos terminus
intermittitur · Cum vero ternarius eadem differentia est inter
unos vero duo naturaliter constituti intermittuntur ac
deinceps ad hunc modum · Est etiam alia pro-
portionaliter arismetica procreandi via · Propo-
natur enim tres equi termini constitutis ita ut
primus ad secundum equus · secundus primo ac duobus secundis /
tercius primo duobus secundis et tercio ut si sint tres
unitates · Erit ita primus ad secundum equus id est duo
secundus vero primo ac duobus secundis id est tria · tercius
autem primo duobus secundis et tercio id est quatuor

1	1	1	2	3	4

Hic igitur tres dictarum unitas tenet continet
binarium enim et unitatem atque item ternarium ac
binarium unitas intermittit. Illius vero naturalis numeri
intermittit · per unitatem enim more binarius naturalis
constitutus · Quod si rursus in binario fiat Sint
ergo tres binarii et sit primus ad secundum equus
id est quaternarius · Secundus vero primo et duobus secundis
id est senarius · tercius vero primo duobus secundis
et tercio id est octonarius

2	2	2	4	6	8

Hic ergo binarius tenet differentiam tres uno intercepto
naturali intermisso numero inter quatuor et sex quinarius
naturaliter inter · 6 · atque · 8 · septenarius collo-
catur · Cum ergo ternarius equalitate preparatur fiet
ternarius differentia uno numero semper intermisso
eius atque idem qui in quaternario quinarioque perspiciet
et quos per binarium terminos ipse rerum regulas
reperiet ipse diligens lector inveniet · Geo-
metrica vero proportionalitas hic quemadmodum
terminis ab equalitate possit ostendi · quem-
admodum ab equalitate eius equalitas profluat
monstrabitur preter fastidium est · Nunc ergo hec
nobis repetendum est · Constituti enim termini equis

tis ponatur primus primo equus. secundus primo ac secundo.
tertius primo duobus secundis tertio idem quoque fiat continue
atque ita exequalitate geometrica proportionalitas
procreatur sicut de cunctis proportionum speciebus
quam diligentissime in arismetricis disputavimus
ad quae si instructus lector accedet nullo dubita
tionis errore turbabitur. Armonica vero medie
tas de qua nunc paulo latius tractandum est
hac ratione procreatur. Constituantur enim secundum
duplices terminos singulis terminis equis tres positis
primus primo ac duobus secundis equalis. secundus du
obus primis et duobus secundis. tertius secundum primo
bis secundo et ter tertio atque hic modo sint uni
tates | 1 | 1 | 1 | Constituatur igitur primus primo
ac duobus secundis equalis id est ternarius secundus vero
duobus primis et duobus secundis id est quatuor
tertius vero primo duobus secundis et tribus tertiis idem est et post
sex et post tribus binariis equalitas constituatur
ut ut ternariis eadem vero medietatis appa
ret duplo a se terminis differentiisque distanti
bus ut subiecte descriptiones monent

1	1	1	3	4	6	2	2	3
6	8	12	3	3	3	9	12	18.

Quod si facienda est in continuis dupla propor
tio tribus equis terminis constitutis primus considerem fa
ciendus est primo ac secundo. secundus vero primo
ac duobus secundis tertius aut primo duobus
secundis ac tribus tertiis ut est subiecta descriptio

1	1	1	2	2	2	3	3	3
2	3	6	4	6	12	6	9	18

xvi. De armonica medietate et de ea uberior speculatio

Sed in ingressu armonicam disputatorum quod de ea
diligentiaque dici possit tacite pretereunda
esse non arbitror. Collocetur igitur armonica
proportionalitas in qua ea descriptione superiori
ordine termini inter se differentie disponantur.

1	2	3 (dic)	4	6	termini

Videsne igitur ut quattuor ad tria diatessaron
consonantiam reddant, 6 ad 4 diapente concordent,
6 vero ad 3 diapason misceat symphoniam,
ipseque eius dicte ternarius eandem statuat pro-
portionem. binarius enim ad unitatem duplus est
quae in diapason consonantia constituitur. quod si se ex-
tremitates multiplicent, item si medii sui multi-
plicatione se excrescat spatia numerorum totam habitudi-
nem concordiarum servabunt. ter enim 6 effi-
ciunt 18, quater quattuor fient sedecim, sed decem
octo numerus 16 minoris partis continua transcendit
consensus. minimus terminus si ipse se multiplicet
efficiet novem. cum si maior terminus sui multi-
plicatione crescat efficiet 36. qui [illegible]
spatia quadrupla id est bisdiapason consonantia
servat. Cum si haec diligentius inspicias [illegible]
[illegible] vel duos vel tres ipse vice multi-
plicando. minimus enim terminus si medio multipli-
cetur fient igitur 12. Item minimus terminus si maiori
multiplicet fient 18. medius vero terminus ma-
iora multiplicitate augeat fient 24. Rursus
minimus terminus se ipso crescat fient 9. eodem
enim modo medius fient 16. Senarius vero qui est
maximus si se ipsum multiplicet 36 reddet.
Haec igitur in ordinem disponantur

36	24	18	16	12	9

Sunt igitur diatessaron consonantiam resonantes
24 ad 18 et 12 ad 9, diapente vero 18 ad
12 et 24 ad 16 et 36 ad 24. Quadru-
pla vero quae est bisdiapason 36 ad 9. Epo-
gdous vero qui tonus est 18 ad 16 comparatione
iungatur. xviii Quemadmodum inter duos terminos sup-
dicte medietates vicissim locentur

Solent hi duo termini dari proximi ut inter
eos nunc consimilem consuetudinem nunc vero ge-

[ge]ometrica nunc armonicam medietatem ponamus
de quibus in arismetica quidem diximus. id tamen ipsi
nunc etiam breviter explicemus. Si arismetica me-
dietas queratur datorum terminorum videnda est differentia
eaque dividenda ac minori termino adiicienda.
Sint enim 10 et 40 alterutrum termini con-
stituti horumque medietas secundum arismeticam
proportionalitatem queratur. differentiam prius utrorumque
respicio que est 30. hanc divido fiunt 15.
hanc minori termino id est denario appono fiunt
25. Si igitur hic inter 40 ac 10 medius con-
locetur fit arismetica proportionalitas hoc
modo 10. 25. 40. Item inter eosdem terminos
medietatem geometricam collocemus. extre-
mos propria inter se quantitate multiplico ut 10 in
40 fiunt 400. horum tetragonale latus
assumo fiunt 20. vicies enim 20 efficiunt
400. hos igitur 20 medios inter 10 ac
40 si collocet fit geometrica medietas
scilicet dupla proportione formata 10. 20. 40.
Si vero armonicam medietatem quirimus sibi
metipsis copulamus extremos ut 10 et
40 fiet 50. eorum differentiam que est 30 in mi-
norem terminum multiplicamus scilicet in denarium ut
fiat decies 30 quod fit 300. hos per 50
partitum fiunt 6. quos si minori termino si addi-
deris reddunt 16. Sunt igitur inter si huiusmodi 10
et 40 medium 16 locemus armonica pro-
portionalitas apparebit 10. 16. 40. xviii c

Consonanciarum musico vel modo secundum Nicomachum

Sed de his hactenus nunc illud addendum
videtur quemadmodum pitagoras probat
consonancias musicas in predictis proportionibus
invenisse in qua re sed eius ptolomeus non
videtur assensus. de quibus paulo post ius dicemus
hic enim ponenda est maxime esse prima sim-
plicissimaque consonantia quam ipse teres sensus appre-

comprehendi. quale est unum quodque per semet ipsum
tale etiam deprehendi sensibus. Si igitur auctius
notior est ea consonantia que in duplicitate con-
sistit. non est dubium primam esse omnium diapason
consonantiam meritoque excellere quoniam cognitione pre-
cedat. Reliquas vero sicut necessarium secundum pi-
tagoricos ordinem tenere que dederint mul-
tiplicitatis augmenta et superparticularis habitu-
dinis detrimenta. Demonstratum ipse est enim multi-
plicitatem superparticularitatis proportionibus anti-
quitate transcendat. Sit enim naturalis numerus ab uni-
tate usque ad quaternarium dispositus. 1. 2. 3. 4.
Igitur est binarius comparatus proportionem duplicem
facit et reddit diapason consonantiam eam-
que maxima et simplicitate notissima.
Si vero unitati ternarius comparetur. diapason
ac diapente concordiam personabit. Quaternarius
vero ad unitatem comparatus quadruplam tenet
bis scilicet diapason efficiens simphoniam. quod
si ternarius binario comparetur. diapente. Si vero
quaternarius ternario diatessaron consonantiam sup-
plet. Relinquitur horum documento adspicere comparat-
ionis naturam comparatio restat tibi si quaternarium bi-
nario comparemus cadit in duplicem proportionem
qua valebat ad unitatem binarii comparatio
Itaque maxime distat sonus in hiis diapason
ac quadrupla intervalli dimensione disce-
dit. Nichomachus vero non putat esse consonantes
videri sonos in auditu qui ultra tercia qui-
dem parte transcedit ac stat de mentis con-
venientia modo quia neque ultra quadruplam
possit extendi. neque intra partem tertiam co-
artari et secundum Nicomachum quidem hic conso- Ordo
nantiarum est ordo ut sit prima diapason dia-
pason diapente tertia bisdiapason quarta dia-
pente quinta diatessaron. XVIIII De ordine
consonantiarum sententia Eubulidis

Sed Eubulides atque Hipopassus alium con-

ad ... quod in arte musicali proportionum que legitime sine discretione non est
procedendum in infinitum. et in ... ... multiplicitatis et ... superparticularis habitudinis
forme ad musicam admittuntur scilicet sola dupla tripla et quadrupla habitudo
sola sesquialtera et sesquitertia in sesquioctava. consonantias modulet ... ultra
bis diapason id est ultra quadruplam non extendit artis musicalis vocibus ... ...
modum ... ita ... ut ... septenarius voce in diapason ... ...
... diapason consonantie ... ... ultra ... duple ... non ...
... ... ipsa ... intervalla non variatur ... ...

nature ordinem ponit. Sicut enim multiplicitatis
augmenta ut superparticularitatis diminutio ratio
excedere itaque non posse esse duplum pars dimidium
nec triplum pars tertia parte. Cum ergo igitur sit duplum
in diapason consonantiam reddi. Cum vero sit
dimidium ex eo quod est contrariam divisionem. sesqualtera
vero diapente effici proportionem. ita eam dia
pason symphoniam reliquarum esse principium Cum
bus inspectis sed diapason ac diapente triplice
fecit que utramque contineat symphoniam. Sed
rursus triplicis pars tertia contraria divisione par
tem conpositam rursus diatessaron symphonia
nascetur triplice vero atque sesquitertia iunctis quadrupla
duplicata competentes proportionis efficit. Cum sit
ergo diapason ac diapente quod est una consonantia
et diatessaron una est continentia coniugatur Sed
in quadruplo consistens bis diapason nomen acce
pit. Secundum hos quidem hic ordo est diapason dia
pente diatessaron bis diapason XX Sententia

Nicomachi que quibus consonancijs oponantur

Sed nicomachus non eandem esse eius arbi
tratur continuam proportionem Sed ponit ut unitas in
arismetice scientia est diminucionis principium
ita et diapason symphoniarum reliquarum esse prin
cipium. Illas vero sibi contraria divisione posse
constitui. Eadem enim facilius est cognitione superius
proveniant in unius constituatur igitur
unitas duceque ab ea partes fluat
una multiplicis alia divisionis
partes hoc modo.

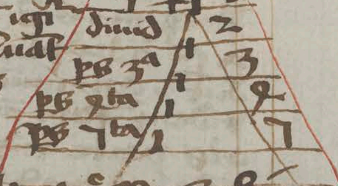

Et adhuc modum ad infinita progressio est bi
naria enim unitatis duplus est
pars eiusdem dimidium unitatis contraria ei
et contraria pars tertia quatuor quadrupli tres triplis
quarta atque ita crescendi et decrescendi progressus contra
veniente principium. Eadem igitur nunc in simplicia
quantitas. est igitur diapason eadem que quadrupla
est supremi loco principium. Cum vero reliquae sunt
in contraria divisione sic modo. Sesqualtera eadem triplo

sesquitercius vero quadruplo. Dedit tali argumentatione probabitur. idem enim primus est sesqualter qui primus triplus
sub principalis unitatis. Ternarius idem primus triplus
est sub unitati idem primus sesqualter sub binario compa
ratur. Rursus idem ternarius eius duce qua ad binarium
facit cuius naturaliter porcio probatur esse sesqualter triplus
est. Cum igitur sesqualter triplici opponatur diapente
te consonancia. diapente ac diapason consonancie
coniungibiliter puta opponi. Rursus quadruplus
sesquitercii quasi divisionem tenet. nam cum sit primus
quadruplus idem rursus primus sesquitercius invenitur
hoc modo. quaternarius namque primus sit quadruplus sub
unitati primus sesquitercius sub ternario comparatur. Rursus
eius duce que inter se ac ternarium tenet. ipse sit
quadruplus unde fit ut sesquitercia porcio que est dia
tessaron quadruple proporcionem que est bis diapason
in concentu dividatur.

Dupla vero cum nullam
habet oppositam proporcionem
ut utique ipsa sesqual
tera est aut epogdoi,
nunc cum possit bina
rius qui primus est duplus superparticularem proporcionem
coniungi talem formam consonancie proporcionis excedit/atque
ideo secundum nicomachum diapason consonancias
principatum teneat hoc modo

Sed quamvis ita sese habeat tamen melius tunc omnes
multiplices proporciones consonancias precedere. superpar
ticulares sequi. Sicut ante descripsimus. Cum igitur
sit consonancia duarum vocum rata permixtio. Sonus
namque vero modulate vocis casus una intensione
productus. Sicut ipse minima particula modu
lacionis. Omnis vero sonus constat in pulsu. pulsus
vero omnis ex motu sit. Horum motuum alii sunt
equales. alii vero inequales. alii vero minus. alii
vero mediocriter inequales. ex quo fit ut quod vera
ut sonos equalitas. et inequalitate vero ea que se
cundum mediocrem distanciam inequales sunt manu
feste primeque ac simpliciores eveniunt proporcio
nes que sunt sub multiplici ac superparticulares

dupli tripli quadrupli. Sesquialtera autem sesquitertia pro-
portione. Ceteris vero que in reliquis proportionibus
ut in multimodis ut non ita clare sit ut longe a-
non a se distantibus inequalitatibus sunt dissona-
ne existunt. Nulla autem sonorum concordia p-
rocreatur

XXI Quid oporteat premitti ut diapason in multiplici genere demonstretur

Hec igitur ita distincta demonstrabunt diapa-
son consonantiam que multo optima est in multi-
plici inequalitatis genere et in duplicitatis habitudine
reperiri. Ac primum quidem illud demonstrandum
quemadmodum in multiplicis genere diapason con-
sonantia possit agnosci. Ponendum est igitur ad he-
nc quidem quod prius oculo planius demonstrabo
fiat a maiore superparticulari si contingat superpar-
ticularem suis auferat proportionem. Nam si sit mi-
nor id quod relinquitur minus est quam medi-
etate que detracta est proportionis ut in sesqui-
altera ac sesquitertia. Cum sesquialtera maior
est sesquitertia de sesquialtera detraxerim relinquitur
sesquioctava proportio que duplicata non efficit
integram sesquitertiam proportionem. Hec ea distantia minor
est minor est que in sesquitertia reperit. Quare si
duplicata sesquioctava comparatio non est integra
sesquitertia, sesquioctava non est sesquitertie
proportionis plena medietas. Item si sesquialteram
sesquitertia auferatur id quod relinquitur medietatem
sesquitertie efficit utique in ceteris.

XXII Demonstratio per impossibile diapason in multiplici genere esse

Age nunc ad diapason consonantiam redeamus ex-
istente ea non esse in multiplici genere inequalitatis cadet
in superparticularis inequalitatis genere. Sit igitur superparti-
cularis proportio diapason consonantia. Auferatur ab ea quin-
tuna consonantia id est diapente. Relinquitur dia-
tessaron. Bis igitur diatessaron minus est uno
diapente. Et semel diatessaron non implet dia-
pente consonantie medietatem quod est impossibile.
Demonstrabitur enim bis diatessaron tono ac se-
mitonio consonantiam diapente superare. Igitur
non diapason consonantia in superparticulari inequalitatis genere ponitur

xxiii demonstracio dyapente dyatessaron et tonum in superparticulari esse

Restat igitur ut diapente ac diatessaron et tonum
in superparticulare ponenda esse monstremus. Sed
et prius id in primo commonstratum est probacione causa quod diapason in
superparticulari genere non esse ponendam monstra
vimus. Idem quoque quod quidam nos omnibus modo perceperunt sigil
latim tamen de eo ac diligencius pertractemus. Sed prius
in superparticulari quod has contrudentes ponendas esse
non dubitet in multiplici genere fatebitur collocan
das. Sed in superparticulari ut ceteris multiplicis ne
poni non possit superius ut arbitror expla
natum est. Ponatur igitur si fieri potest in multipli
ci genere et quoniam diatessaron consonancia minor
est diapente maior diatessaron dupla. Diape
te tripla vero proporcione multiplici collocetur. Verum si de
enim est consonancia diatessaron consonancie diapente
continua ita diatessaron in dupla statuitur. Dia
pente continua duplici poni id est tripla tonum
autem quoniam in contrudentibus musicis post diatessaron
locatur. Minimus in ea proporcione ponatur que est
minor a dupla. Hanc autem in multiplicibus genere
non potest inveniri. Restat igitur ut in superparticula
ritatis contrudentes cadat. Sit igitur prius id est pro
portione tonum. Sed si duplicem auferamus
triplici quod relinquitur sesqualterum est. Sed si diatessa
ron quidem duplex est diapente vero triplum sola
tonum diatessaron a diapente tonus tonus relinquitur
Illud modo dubitari potest quod tonus in sesqualtera
non proporcione constituti. Sed due sesqualtere proporciones
duplicem vincunt quemadmodum superius ex prescriptis
terminis sibi potest quisque colligere. Duo igitur toni
diatessaron superabunt quod est inconveniens. Diate
ssaron enim duos tonos semitonium spacio trans
cendit. Non igitur fieri potest ut diapente ac dia
tessaron in superparticularis regulis genere collocetur. Sed
si quis tonum esse in multiplici genere esse putabit
tamen tonum quidem minor sunt diatessaron. Dia
tessaron vero minus quam diapente diapente
quidem ponatur in quadrupla. Diatessaron in

tripla. tonus in duplici. Sed diapente constat ex diatessaron
et tono. Quadruplum igitur secundum hanc rationem
constabit ex triplo ac duplo quod fieri nequit. Rur-
sus statuatur diatessaron quidem in triplo et
diapente in quadruplo. Si igitur auferamus triplum
a quadruplo sesquitertius relinquetur. Rursus si
diatessaron diapente consonantie subtrahatur
fit reliquus tonus. tonus igitur secundum hanc rationem
in sesquitertia proportione constabit. Sed tres sesqui-
tertii in triplo sunt minores. tres igitur toni
unum diatessaron in ulla ratione supplebunt
quod est falsissimum. duo enim toni ac semi-
tonium minus diatessaron consonantiam supplent.
Ex his igitur demonstratur diatessaron consona-
ntiam non esse multiplicem. dico autem quoniam nec
diapente consonantiam in multiplici genere poterit col-
locari. Nam si in eo statuatur genere que est ea minor
consonantia id est diatessaron non locabitur. diapen-
te in multiplici minimo id est in duplici sed ut
sit locus quo diatessaron consonantia possit aptari.
Sed diatessaron consonantia multiplex esse non
est. Si dicta vero diapente in maiore habitudine multi-
plicitatis quam est dupla que minima est aptari
potest. Sit igitur diapente in minima scilicet dupla
diatessaron vero quod minor est in multiplici genere
aptari non potest. Illa est enim ipsa quam minus a
dupla. Sit igitur sesquialtera. tonus vero sesqui-
tertia igitur minima cum proportione locabitur. Sed duo
sesquitertii ampliores sunt uno sesquialtero. duo
igitur toni unam diatessaron consonantiam vin-
cent. quod nulla ratione contingit. Ex his igitur
approbatur diatessaron in multiplici genere collo-
cari non posse. dicta etiam in superparticulari in qua collocentur consonantie
ponentur.

xxviii Demonstratio diapente et diatessaron in maximis superparticularibus esse

Illud quoque addendum videtur quoniam si diapente
ac diatessaron superparticulares proportiones tenent
in maximis superparticularibus eas proportionibus collocari
sunt, que maxime sesquialtera et sesquitertia

Si non comprobatur sit modo nisi si in minoribus propor-
tionibus quam sesquialtera vel sesquitertia diapen-
te ac diatessaron consonantie collocentur non
est dubium quin sint alie que proportiones superparticula-
res preter sesquialteram ac sesquitertiam iuncte non effi-
ciunt unum duplum ita diapente ac diates-
saron unum diapason nulla ratione concluderent
Cum enim diapason in dupla proportione sit con-
stituta et dupla vero proportio ex sesquialtera et ses-
quitertia componitur. diapason vero ex diatessaron
ac diapente copulatur. Ideo non est dubium quin si
totum diapason in dupla statuatur. diapente
et diatessaron in sesquialtera sesquitertiaque propor-
tione sit locandum. alie enim non potuerunt
diapason iuncte efficere que consonantia in dupla
proportione consistit nisi iste duabus proportionibus
tenerent sesquialtera scilicet ac sesquitertia. Alie enim
proportiones superparticulares duplicem nulla ratione con-
gerent

XXV Diapente in sesquialtera diatessaron in sesquitercia tonum in sesquioctava esse

Dico autem quod quoniam diapente in sesquialtera dia-
tessaron in sesquitertia proportione consistit. tamen
inter utrasque proportiones sesquialtera scilicet et sesqui-
tertiam. sesquialtera maior est et sesquitertia minor
Atque in consonantiis diapente maior diatessaron
minor apparet. maiorem proportionem minori esse
consonantie aptandam. est igitur diapente quidem
in sesquialtera diatessaron vero in proportione sesqui-
tertia collocanda. Item si diatessaron a diapente
consonantia subtrahatur. relinquitur sesquioctava
proportio. quo fit ut tonus in sesquioctava de-
beat comparatione consistere

XXVI Diapason ac dyapente in tripla proportione in quadrupla bis dyapason esse

Sed quoniam demonstratum est diapason quidem dupla
diapente vero sesquialteram iuncta vero dupla ac
sesquialtera triplicem proportionem reddere. ex quibus et
illud apparet. diapente diapason in triplici propor-
tione consistere. Tum si quod triplici proportione sesquitertiam

simphoniam iungat quadruplam facit. igitur si dia
pente ac diapason consonantiis diatessaron sim
phonia iungitur fit quadruplum spacium vocis
bis diapason sicut esse monstravimus. Quod di xxviii

**atessaron ac dyapason esse secundum pictagori
cos consonanciam**

Sed ipsis diligentibus lectori appareat quod consonancie
consonanciis superposite alias quasdam consonancias
efficerent. nam diapente ac diatessaron iuncte
diapason ut dictum est faciunt. Sic vero id est dia
pason. Rursus si diapente simphonia iungatur
fit consonancia que ex utrisque vocibus manet
scilicet diapason scilicet ac diapente cui si diatessa
ron addatur fit bis diapason que quadruplam propor
cionem tenet. Quid igitur si diatessaron ac dia
pason consonanciis iungatur. nullam vero secundum pi
tagoricos efficiat consonanciam. Maxime. major
enim in superparticularis inequalitatis genere cadet nec
servat vel multiplicis ordinem vel superparticulari
tatis simplicitatem. age enim statuantur numeri quorum
id facilius appareat. Sit enim ternarius cuius sit ter
narius duplus scilicet in diapason consistens proporcione.
huic apponatur simphonia qua diatessaron esse
predixi ut octonarius. is enim ad senarium dia
tessaron proporcionem tenet quod octonarius ad ternarium
comparatur. sunt enim bis. sed ne sit multiplex. est enim
eius aliquas partes. neque eas simplices. duabus
enim eum superveniet unitatibus que sunt due tercie
partes ternarii que summum terminum minimumque lo
cum. Sint igitur termini hii 3. 6. 8. Illud
quoque quod inter duas sibi continuas consonancias cadit
et enim neque duplum est integrum ut diapason
ac diapente efficiat simphonia. cui si tonus
addatur maior triplici proporcionis efficietur. Etenim
cum diapason ac diapente sibi met iuncte
efficiet triplam diatessaron vero et tonus dia
pente consonanciam iungitur. Si diapason consona
ne addatur diatessaron in consonancia fit. Etenim
inter duplicem ac triplicem nulla potest nam proporcio

multiplicitatis intelligi. Quod si ad unum tonum fiet
diapason diatessaron et tonus quod inter distabit
utrisque diapason ac diapente sit. Diatessaron enim
et tonus diapente constituunt. Sit enim diapason
quidem 3 et 6. diatessaron 6 et 8. tonus 8
et 9. diapente 6 et 9. diapason ac diape-
te 3 ac 9. est igitur sic tripla proportio 3. 6.
8. 9. Sed cum multa de his Nicomachus
nos tamen quia potius breviter partim ea
ipsa que pitagorici affirmant promentes par-
tim explicuisse quod contra concinnat aggredientes plura
numquam diatessaron consonancie diapason
addatur consonancias quod his quid non posse
evenire vero de his sufficiat ptolomeus post-
erius apponetur. Sed de his actenus nunc de
semitoniis considerandum est. xxviii. De semi-

tonio in quibus minimis numeris constet

Videntur enim semitonia nuncupata non quod vere
tonorum sint medietates. sed quod sint non
integri toni semispacii quod nunc quidem semi-
tonium nuncupamus. apud antiquiores autem
limmatis dicebatur vocabatur sic nos est. Sin
enim ex sesquitercia proporcione que diatessaron est duas
sesquioctavas detrahes que tonum sunt aufe-
ratur relinquitur spacium quod semitonium nuncu-
patur. Crescimus igitur duos tonos continua
dispositione descriptos. Sed cum sic de hac
sesquitercia proporcione consistit. duas sesquiocta-
vas proporciones continuas adhibere non possumus
nisi numerus ille a quo hee derivari possunt reperi-
atur. Sit unitas prima eius que octonarius octupla
est. abstrahere igitur unum sesquioctavum potes derivare
re. Sed cum duos continuos fieri oportet octo. atque
quo 64. explicanter est igitur tamen sedes
octuplus a quo possumus duas sesquioctavas
proporciones educere. Nam si octo qui est octava pars
64. unitas cum eidem additur tota summa
72. perficiunt. His vero si sua octava sibi

apponatur qui est novenarius .81. reddet eritque
hi duo toni continui in principali dispositione
descripti .64. 72. 81. Nunc igitur .64. mutato
sesquitertium numerum. Sed quoniam .64. partem tertiam
non recipit. si omnes numeri ternario multiplicentur,
minor eius pars tertia contingit et omnes in eadem propor-
tione durabunt qua fuerunt. His ternarius multipli-
cator accedet. fiant igitur ter .64. id est .192.
Horum tertia .64. eisdem addita .256. reddet
erit igitur hic sesquitertia proportio diatessaron con-
sonantiam tenens. Nunc igitur duas sesquioctavas
proportiones ad .192. duobus se invicem continen-
tes rato ordine collocemus. fiat igitur ter .72.
id est .216. rursus ter .81. quod fit .243. quos numeros
duos super positos terminos collocemus quo modo .192.
.216. .243. .256. In hac igitur dispositione propor-
tionum primus numerus ad postremum diatessaron con-
tinet consonantiam. Eidem vero primus ad secundum et secundus
ad tertium continuos constituunt tonos. Constat igitur
spatium quod relinquitur esse .243. ad .256. id est
minoris semitonii forma consistit.

XXVIIII Demonstrationes non esse .CCXLIII. ad .CCLVI. toni mediet[at]em

Approbo igitur .243. ad .256. distantiam non esse
integram toni medii dimensionem. Et enim du-
centa quadraginta tria et ducentorum quinquaginta sex
differentia tredecim unitatibus constat. quae .243. minus
quidem quam octava decima, plus vero
quam nona decima obtinet partem. Sed enim
octies decies terdecim duntaxat efficiunt .234. quae
ducentorum quadraginta trium nullo modo adhibit. Sed de-
cies nonies multiplicatus supervadet. Cum oporteat
esse semitonium. Sed hic integer toni dimidium
tenet inter sextam decimam quae septimam ac septimam
decimam collocatur quod postea demonstrabitur.
Nunc illud liquebit ita fieri semitoniorum distan-
tiam sibimet geminatam unum toni spatium non
posse complere. Age enim ut supra .256. ad
.243. habet tales duas sibimet continuas

proporcionis sedm superius descripta regulam disponantur
ducenta enim et quinquaginta et sex in se ipsos multi-
plicata erit maioris termini 65536. Item 243 ista
in se ipsa ducta generant et fit minimus termini 590
49. Rursus 256 ad 243 multitudinem gene-
rat et erit igitur numerus 62208. Hic igitur me-
dius collocetur hoc modo 65536. 62208. 59
049. In eadem igitur proporcione 256 et 243
in qua 65536 ad 62208 et item 62208
ad 59049. Si maioris ergo termini qui 65536
ad minimum qui est 59049 unus integrus non
efficeret tonum quod si foret ad sedm proporcionem quam
habet ad tonum proporcionem integri esse
semitonii proporcio duo dimidia iuncta unum
necessario efficerent tonum. Sed hoc consistit nisi
terminos hos sesquioctavam proporcionem manifesto
quod hec duo spacia sunt tonorum dimidia non vi-
deri. Quippe cum minus sit dimidium, id si duplicetur
illud efficiat minus quam esse dimidium. Si vero
implere non possit generata particula minus esse
parte dimidia. Si vero superfluat ac supervadat
plus quam parte dimidia. Postea probabitur hec
65536 non facere sesquioctavam proporcionem. Si
59049 unitatibus compararentur. Si octava pars
59049 eiusdem sedm eas quam in arismeticis
dicte sunt regulas aggregatur. Que enim integre
numeris non consistit, porro eadem octava pars
relinquimus lectoris computandam diligentie. Si
constet igitur esse proporcionem quam in 256 et 243
constituta non esse integrus dimidium toni ea
sed id quod vero semitonium nuncupatur parte vero
minor quam integra dimidia. XXX De maiore
parte toni quibus minimis numeris consistet

Reliqua igitur pars que maior quam apotome
nuncupatam agreamus a nobis vero potest vo-
cari decisio. Id enim natura fert ut quotiens aliquid
secatur ita ut non equis partibus dividatur quanto
minor pars dimidio minor est tanto maior
pars excedet dimidium vincat. Quantum igitur

Sed quod minus semitonium minus sit quam vel medietas toni vno scismate, i. apotome
i. maius semitonium vero medietatem toni superat scismate et scisma est medietas
vel comatis

semitonium minus integro dimidio toni minus
integro dimidio toni minus est. sed apotome se-
mi integro superat dimidium. et quo docuimus se-
mitonium i. 276. et 293. principalis status
continere. ea vero apotome de ipsius possit mi-
nimus constare numeris apprehendi. Sed igitur 293.
propter recipit octaua posse ut in ad eum se
octauus numerus compactus sunt. 276. Restituo
ad sesquioctaua summam minimum num et quan-
tam apotoma necessaria ratione monstret. Hunc
vero quo eius sesquioctaua de esse monstratum
utrique numeri octies fiant et ex. 293. quidem
octies multiplicatis fit numerus. 1994. Cuius si
sesquioctaua constat octaua qui sunt. 293. fient enim
.2181. Cuius. 276. sesquioctauam restituit
fiet igitur. 2048. atque hic superpositos numeros
in medio colloceres. 1994. 2048. 2181.
Primus igitur terminus ad primum tonum retinet proportionem
Secundus vero ad primum semitonii minoris. apoto-
mes vero tercius ad secundum. atque in ipsis de primus
apotomes videtur constare proportio sed semi-
tonii i. 276. et 293. minimus numerus
spacium contineat. Idcirco quia 1994. et 20
48. in eadem proportione sunt qua. 293. ad
.276. quia. 276. et 293. octonario multi-
plicati sunt. Sed enim vnus numerus duos simplices
numeros multiplicet qui ex multiplicatione na-
scuntur in eadem erunt proportione qui fuerit hii
numeri quos prior numerus multiplicauit. 31.

XXXI. Quibus proportionibus diapente ac dya-
tesaron constet. quam dyatesaron ex tonis duobus

Sed quod diatessaron consonancia maius diapen-
te breuius et pene prius minus de diapason constet
ac diapente consonantiis dissidentium diapente
enim constat ex tribus tonis ac semitonio idem
ex diatessaron et tono disponatur. enim minus
est superior descripcio comprehendit. 192. 216.
243. 276. In hac igitur disposicione primus terminus
ad secundum et secundus ad tercium tonorum retinet propor-
tiones. Sed tercius ad quartum semitonii minoris

ut supra monstratum est. Erit igitur 256 octava eius de-
que octava ei apponatur fiet 288. Cum igitur
comparati sesqualteros spatium proportionis efficiant decima
tres toni esse sunt si primus ad secundum. secundus ad
tertium. quartus comparatur ad quintum semitonium vero
primus tertii ad quintum tertium tenet comparatio. quod si
diatessaron esse duos tonos et ac semitonium
minus. diapente vero tres tonos ac semitonium
minus. iuncte vero diatessaron ac diapente unum
diapason videntur efficere erunt quinque toni et
duo spacia semitoniorum minora quam unum tonum
non videantur implere. Non erit igitur diapason con-
sonantia constans duodecim tonis ut aristoxenus
arbitratur. Sed in superiori dispositione evidenter
apparet sex enim toni in ordine disponantur sed in
sesquioctavis proportionibus constituti. Sex vero sesqui-
octave proportiones a sexto octuplo vacant

1	8	64	512	4096	32768	262144

Ab hoc igitur ultimo numero sex toni in sesquioctava proportione constituti locentur. Hoc modo dispositis primum octuplis terminis ut octave eorum partes suis lateribus adiungerentur. Sit hec descriptio talis.

octupli

1	8	64	512	4096	32768

sesquioctavi	partes octave
262144	32768
294912	36864
331776	41472
373248	46656
419904	52488
472392	59049
531441	66430 [1]

unum superfluit in uno dividendo

Raco superiore

Hanc igitur dispositionem hec ita est continuum enim versus continens dicitur octuplos numeros te- a sexto vero octuplo sesquioctave proportiones ducuntur. Ubi vero octavas partes sesqui octave

sint eos numeros partes quibus adiacent. Cumque si
eisdem quibus adiacent apponatur posteriores
numeros creant. ut in primo q[ui] ex 262144.
eiusque octava 32768. his simul iunctis si con
iungantur posteriorem efficiunt qui est 294912.
idemque in tabulis inveniet. Si igitur ubique numerus
qui est 73 144 duplicetur, porro numerus qui est
262144 vice diapason est tonus quinque
videtur sint aut si minimum numerum id est porro
duplice et quemcumque minor erit eorum qui est ma
ioris ac sexquioctavus. nam 262144 numerus duplex
et eadem est diapason consonantiam tenet 72
288. Sit igitur minor est eo numero qui sexquioctavum
tenet tonum eo sunt 73 144. Minor est igitur
diapason consonantia sex tonis. atque id quod sex to
ni diapason consonantiam superuadunt uero comma
quod constat minimis numeris 72 288 et 73
144. Sed de his quae aristoxenus censuit quam audi
bus dedit omne iudicium aliasque commodabor nunc
voluminis seriem fastidii vitator astringam.
Explicit armonice institutionis liber secundus
Incipit tertius liber musice institutionis
magistri Anicii Seuerini Boetii iii

Aduersum aristoxenum demonstratio superparti
culares proportiones diuidi in equa non posse
atque ideo nec tonum. Superiore volumine demo
stratum est diatessaron consonantiam ex duobus
tonis ac semitonio, diapente vero ex tribus ac
semitonio copulari. Sed ea semitonia dimidium
toni integri non posse perficere. Singillatim quidem
cuncta tractetur atque diapason ad sex tonos
nullo modo pervenire. Sed quoniam aristoxenus musi
cus iudicio aurium cuncta permittens haec semi
tonia non arbitratur esse sed pitagoricos
semitonia dimidio. Sed si semitonia dici ita esse
dimidietates tonorum. de his re rursus paucis
repetere et disputandum demonstrandum est prius

nullam superparticularem habitudinem uno numero posse
dividi integra medietate. Inter duos enim
numeros superparticularem proporcionem continentes, sive illi
sint principales quorum est unitas differentia, sive
posteriores, nullus ita poterit medius numerus collo-
cari, ut quam minimus proporcionem tenet ad me-
dium, eam medius teneat ad extremum, sed in
alsimetria proporcionum sed aut differencias eius
facere poterit ut sit equalitas secundum alsimetricam me-
dietatem, aut qualibet aliam quod in alsime-
tris [illegible] memoravi. Sed per id demonstrabitur
nunc aliud quod continere poterit sesquioctava propor-
cionem quam tonus per indimidia posse discerni eundo
quam sesquioctava omnibus in superparticularibus in equalitatis
sunt consistit. Sed vero melius indicacione videbitur
nam per perpendas proporciones comparacione dedu-
cta, quod superparticulares nulla prorsus occurrat quod
interposito medio loco eius proporcionibus dimidia
non est dubium quod superparticulares comparacio possit
equis partiri. Et per videtur auribus proporcionem aliquam
tanee cum unus vox duobus tonis ac semitonio
integro distans notula comparetur, id non esse
proporcionum nisi [illegible]. Quia semper omnes quam minima
sit comprehendere nequeat. Ideo hanc dicam quod
ultra proporcionem procedit semper auditu non pos-
se distinguere forte et unde comprehendatur. Per hec
continuisse talis particula proporcione restat earum
rebus. Ita quod in numero haud parve tunc po-
stri coniunctum semper magnum esse reperit per
videri. Ac igitur proporcione et ordiendum nam com-
pendium dabimus questionem. Per abeo dequo quem
tum ordiamur. Quod vero est tonus in duo possit
equa partiri neneque. Nunc igitur de tono
est pertractandum, et quemadmodum non possit
in duo equa dividi demonstrandum. Quam demon-
stracionem per omnes ad reliquas superparticulares
comparaciones transferat. Postea demonstrabitur superpar-
ticulares in equa voce aliquam integro numero separari

nō posse sumi igitur toni continentes numerum sunt
8 atque 9. sed quoniam se ipsi ita naturaliter consequuntur
ut medius inter eos numerus non sit eosdem bina
rios numero sumus pro multiplicio. sunt igitur
16 atque 18 inter hos vero naturalis numerus cadit qui
est decemseptem. igitur decemocto ad 16 tonus est
et decemocto ad decemseptem comparatus habet eum to
num et eius septimam decimam partem. septima de
cima vero pars minor est sedecima vero naturaliter ma
ior est. igitur proportio que sub sedecima ac 17
numeris continetur maior est quam que sub 17 ac 18 que
disponatur hoc modo. et sit 16 ac 17 cum 18
b medietas igitur integri toni inter c ac b
ullo modo cadit. maior est enim c b proportio c a
proportione ad maiorem igitur partem medietas
tota ponenda est. sit vero medietas d quoniam
igitur d b proportio que est dimidium toni ma
ior est c b proportione que est minor pars toni
a c proportio que est maior pars toni a d propor
tione maior est que est dimidium toni. est
autem a c proportio sesquisexta decima c b autem sesqui
septima decima. non est dubium quin integri me
dietas inter sesquisexta decimam ac sesquiseptima
decimam cadit et hoc in integro numero ullo modo
potest inveniri

	suprasesquisedecima		suprasesquidecimaoctava
16	17	18	
a	d	c	b
semitonium		semitonium	
to		nus	

Quoniam vero ad 16 numerum 17 numerus comparatus superparticularis sesquisexta de
cimam obtinet proportionem super eius
dem 17 numerum septimam decimam tercia est unitas atque unitatis pars sedecima sicut si eidem
17 numero coniungatur fient 18 et pars sedecima hinc igitur 18 et pars sedecima 16 numero comparetur. ide
toni integritas videatur comprehendere cum ad eum solus
18 numerus sesquioctavam custodiat proportionem

Unde fit ut quoniam supersesquidecima proportio tonum
bis aucta transcendit. non sit integrum toni di-
midium. Quicquid enim bis ductum transcendit aliud
id ultra dimidium illius esse videbitur quod trans-
cendit. Quare supersesquidecima sexta non est
toni dimidium ac per hoc ulla alia maior sesqui-
decima proportione toni poterit esse dimidium
cum ipsa sesquidecima integro toni dimidio
sit maior. Sed quoniam sesquidecimam proportionem
continuam sesquidecimam septimam videamus. an
ea toni bis multiplicata impleat. Hic igitur numerus
sesquidecimam septimam partem tenet tria 18. in eadem
igitur proportione sunt ad 18. numerus alius ce pacemus
crescit. 19. et decima septima pars. quod sunt ad 18.
tamen in sesquioctava proportione positum numerum
comparemus. fient. 19. et pars octava. maior
vero pars octava parte decima septima. maior igitur
proportio numeros. 18. ac 19. et octava quam ea
proportio que in decem septem ac sedecim. quia et parte
decima septima continetur. que sunt sub bis sesqui-
decima septima decima proportiones. due igitur sesquidecime
septime unum tonum non videntur implere. Non
igitur sesquidecima septima toni dimidium. Cum
igitur sesquidecima septima integrum non tenet
quod duplicata non implet integrum dimidium duplicatum ex
dimidium. Semper enim dimidium duplicatum equatur ~~sesquidecima~~
~~cum quod dimidium~~

Quod sesquitercia proportione sublatis duobus tonis toni dimidium non relinquitur

Nam vero si eos numeros disponamus qui de sesqui-
tercia proportione duobus tonis detractis relin-
quuntur. Sed hiis consideratis possumus utrum ea propor-
tio que post duos tonos relinquitur integro
loco semitonii censeatur. Quod si ita reperi-
tur sit illud et probatum diatessaron
consonantiam duobus tonis ac integro semitonio

copulatae erit igitur superius primus terminus 192 ad
hunc sesquitertiam proportionem tenebant 256. Nam
ad primum terminum esse 216 faciunt tonum ad
216. qui ergo 243 obtinet locum. Est
igitur quod relinquitur ex tota diatessaron
proportione ea scilicet habitudo quae in 243 et 256
numeris constat. Hoc igitur si semitonium integri
tonum esse dimidium dubitari non potest dia
tessaron ex duobus tonis semitonioque con
stare. Nunc igitur demonstrandum est toni
dimidium in sesquisextadecima et sesquiseptima
decima proportione locari atque ea proportione
ea quae super proportio mendacia est. ne enim hoc
quidem praedictum. Sumo ex 243 octavam
decimam partem ea fit 13 et hanc si eisdem
appositis fiunt 256 apparet in numerorum eo
proportionum 256 ad 243 in sesquioctava
decima habitudine. Cum si dimidium toni
maior quae est sesquisextadecima minor est vero
sesquidecima septima proportione sesquidecima
octava vero minor est sesquidecima septima
habitudine. Ductus vero quae supra est ad 243
proportio quae scilicet relinquitur ex diatessa
ron duobus tonis relictis minor est in
sesquidecima octava. non est dubium quin
haec duobus minoribus proportionibus semitonio fo
rme dimidium minor sit

In Aristoxenum demonstrationes diatessaron consonantiam ex duobus tonis et semitonio non constare. II^m

diapason tonis sex

Quod si, ut dat Aristoxenus, diatessaron
consonantia ex duobus tonis semitonio
constaret, cum iungitur duae diatessaron consonantiae
recto quinque tonos efficerent et diapen
te ad diatessaron iuncte sunt unum dia
pason iungunt. ita sex tonis continua
proportione coaequat et quod paulo ante

sex disposui tonos. Minores numeri erant numeris 262.144. ad hunc vero ultimus in sexto colloca|batur tono numerus 531.441. Sextum vero remanebat toni 472 et 492 dispo|natur hoc modo

262144	531441	toni sex
262144	472.392	toni quinque

Nunc igitur de minoribus numeris id est de tonis loquamur. Sed quoniam diatessaron duobus tonis ac semitonio, bis vero diatessaron quinque consistet tonis. Si ergo 262.144 diatessaron intende|re sive quod de 472 ad diatessaron remittere quod (?) inter intervallum remissionis ne numeris (?) ... hic fit ... modo a minimo qui est 262.144 id est sesqui|tertium quod fit in 349.527. Rursus de 472.392 numeris remitto sesquitertiam propor|tionem quod fit in 354.294. Has igitur proportio|nes disponamus hoc modo et sit primus ... numerus a secundus vero b tertius c quartus d

a	b	c	d
262.144		349. 527	
354.294		472. 392	

diatessaron intensa — dia 4759 — diatessaron remissa

quinque toni integri

Cum igitur a terminus ad d terminum non remotus est toni ... quod diatessaron in duobus tonis ac semitonio invenitur ut aristoxenus arbitra|tur, unum diatessaron inter a et b aliud vero inter c atque d positum est b et c termos (?) non oportet esse diversos sed numeros atque eosdem

ut integre quinque toni ex duabus diatessaron consonantiis constare videntur. Hunc vero quo excedunt differentia 45268. si aegregetur diatessaron unitatibus continetur. Igitur ut differre dimidium proportionis ad reliquam ut in .12.153. minime tonis duobus ac semitonio quinque

In diapason consonantiam sex tonis comate excedi et quis sit minimus numerus comatis

Sed hanc si quelibet integris numeris dicam collocatque quorum in ea parte que est post terminum eiusdem dimidium est. si toni differentie dimidium eidem adiecero quod est 2284 et fit omnis summa .7153. quod dimidii comatis proportionem tenebat. coma enim est quo sex toni superant diapason consonantiam. quod in primis .7153. reperitur. ita enim curiosis .a. b. c. d. terminis medietates proportionis adiungamus. et eadem est in omnibus que supra proposui fietque eadem inter quinque tonos ac diatessaron differentia que est inter sex tonos ac diapason consonantiam differentia scilicet .7153. unitates. per quod colligit quinque tonos bis diatessaron et sex tonos unum diapason hunc comate superare quod in primis .7153. unitatibus invenitur. Hoc autem patefaciat subiecta descriptio

quinque toni	diatessaron	
262·144	349·525	·192
354·294	472·392	
Superiores numeri dimidia		
131 ·72	·174 ·96	
177 ·147	236 ·196	
priores numeri cum dimidiis suis		
393·216	524·288	
531·441	708·588	

dra		mediorum	
Λ		173	
tonus	6	duplum	
731 ·	· 441 ·	· 262 ·	144
729		788	
differencia extremorum			
Λ		173	

Quemadmodum philolaus tonum dividat

Philolaus vero pitagoricus alio modo tonum
dividere attemptavit. statuens scilicet primor
dium toni ab eo numero qui primus cubum a primo
impari quod maxime apud pitagoricos ho
norabile fuit efficeret. Nam cum ternarius numerus
primus sit impar tres ter atque ter si duxeris
27 necessario exurgent qui ad 24 numerum
tono distantes eandem ternarii differentiam servans
ternarius enim 24 summe octava pars est
que eisdem addita primum a ternario cubum apo
tome vocat. Reliqua que dimidio sit
minor eam quam rursus diesim dicat quam
posteri semitonium minus appellavere. harum
differentiam comate primum diesim in 13 unita
tibus consistere arbitratur. Eo quod inter 256 et
243 pervisa sit differentia quodque numerus idem est 13
ex novenario ternario atque unitate consistat
que unitas puncti obtineat locum. ternarius
vero prime imparis linee. Novenarius primi
imparis quadrati. ex hiis igitur causis cum 13
diesim ponat quod semitonium nuncupatur reli
quam 27 partem numeri que 14 unitatibus continetur
apotome esse constituit. Sed quoniam inter 13
et quatuordecim unitas differentiam facit. unitatem
loco commatis censet esse ponendam. totum vero

tonus in 2 A · unitatibus locatur · eo quod · 2 A · ac
2 9 3 · que inter se distant tono 2 A · sit dia

vi Tonum ex duobus semitoniis minoribus et commate constare

Ex quibus facile apparet tonum duobus semito
niis minoribus et commate constare. Nam si totus
tonus ex apotome constat et semitonio, semi
tonium vero ab apotome differt commate, nichil
est aliud apotome nisi semitonium minus et
comma. Si igitur duo semitonia minora de to
no quis praeferat, comma fiet reliquum.

vii Demonstratio tonum duobus semitoniis commate distare

Idem vero hic quoque probatur hoc modo. Ita si diapa
son quinque tonis ac duobus minoribus semi
toniis continetur, superatque sex tonos diapason
consonantiam uno commate, non est dubium quin
in tonis quinque ab utrisque spatiis sublatis fiant
reliqua ex diapason quidem duo semitonia
minora, de sex vero tonis tonus. Hec duo se
mitonia que relinquuntur vincet comma. Quod
si duobus eisdem semitoniis comma reponatur,
equabitur tonum. Constat igitur unum tonum duobus
semitoniis minoribus et commate quod in A 1 7 3
primis unitatibus invenitur equari.

viii De minoribus semitonii intervallis

Philolaus igitur haec atque his minora spacia
talibus diffinitionibus includit. Diesis inquit
spacium quo maior est sesquitertia proportio duobus
~~diesibus~~ tonis. Comma vero est spacium quo maior
est sesquioctava proportio duabus diesibus, id est
duobus semitoniis minoribus. Schisma est dimi
dium commatis. Diaschisma vero dimidium diese
os, id est semitonii minoris. Ex quibus illud collli
gitur quod tonus quidem dividitur principaliter
in semitonium minus atque apotome. Dividit

cietatem in duo semitonia et coma. quo fit ut
dimidiatur in duo diascismata et coma integrum
vero dimidium toni quod est semitonium constat ex
duobus diascismatibus quod est unum semitonium
minus et scismate quod est dimidium comatis
Quo enim totus tonus ex duobus semitoniis
minoribus et comate coniunctus est. Si quis integrum
id dividere velit faciet unum verum semitonium minus
comatisque dimidium. Si unum semitonium minus
dividit in duo diascismata. dimidium vero coma
tis unum scisma. Recte igitur dictum est integrum
dimidium tonum in duo diascismata posse partiri
per quo fit ut integrum semitonium minore
semitonio uno scismate differre videtur.
apotome vero a minore semitonio duobus sca-
smatibus differt. differt enim scismate. sed duo
scismata unum conficiunt coma. De tonorum par-
tibus per consonancias sumendis

Sed de his quidem hactenus. Nunc vero illud
videtur esse dicendum quemadmodum per consona-
cias musicas comparata possimus spacia nunc
extendere. nunc vero remittere. quod si quis lineariter
fiat lineeque quas describimus notis accipiat
loco. Si iam sese ratio ipsa demonstret. Suppo-
sito tono spacium per consonancias sumere facile
sit atque conveniens sit sonus b. ab hoc intendo alium
sonum qui diapente spacio ab eo quod est b distet
ad eum qui est c. ab hoc remitto diatessaron
consonanciam ad id quod est d. Et quia inter diapen-
te ac diatessaron tonus distat facit d b spa-
cium tonus repertus est.

Ad eundem vero per alterum
ita modulabimur
tonum ab eo quod est b

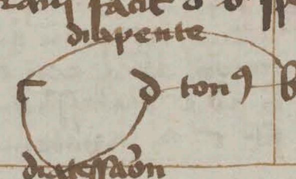

diatessaron intendo ad f. et ab f diapente re-
mitto ad k. est igitur k b tonus. Animadvertat
igitur diligens lector ad d b parte ad acuta
parte effectus toni ad k b aut ad grave

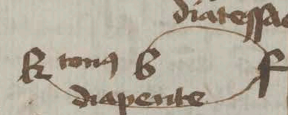

Sic compositum minorem
toni parte consonanciam
consonanciam sumere tam
in partem acutam atque gravem
Minor vero toni pars est spacium quo duos tonos
diatessaron consonancia transcendit. Sit enim tonus
a intendo ab a diatessaron ad b. Rursus
intendo b diatessaron ad c et ab c remitto
diapente ad d. tonus est igitur b d. Rursus ab d
intendo diatessaron ad f. remitto iterum ab f
diapente ad f tonus igitur d f duo igitur toni
sunt b d. d f. et c ac b a integra diatessaron
est igitur f a minor toni pars quod semitonium nun-
cupatur

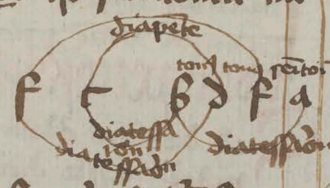

Ad gravem vero partem sic
minor sit tonus ab a
intendo duos tonos per
consonanciam ad b diatessa-
ron vero ab b remitto ad k. est igitur k a mi-
nor toni semitonium pars quod oportebat efficere.

Si tribus tonis diatessaron
auferamus apotome fit
reliqua. Sunt enim tres toni

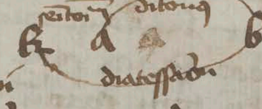

a b. b c. c d. ab hiis auferatur a e diatessaron
est igitur e c semitonium minus apotome igitur
est c d

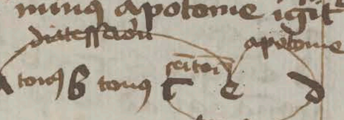

Nunc igitur apotome
si sit commodum sic su-
memus ac primum quidem ad acutum intendo tres
tonos ab a eos qui sunt a b et ab eo quod est
b ad c diatessaron consonanciam remitto et
fit c a apotome reliqua

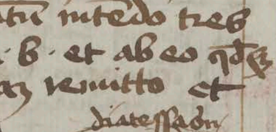

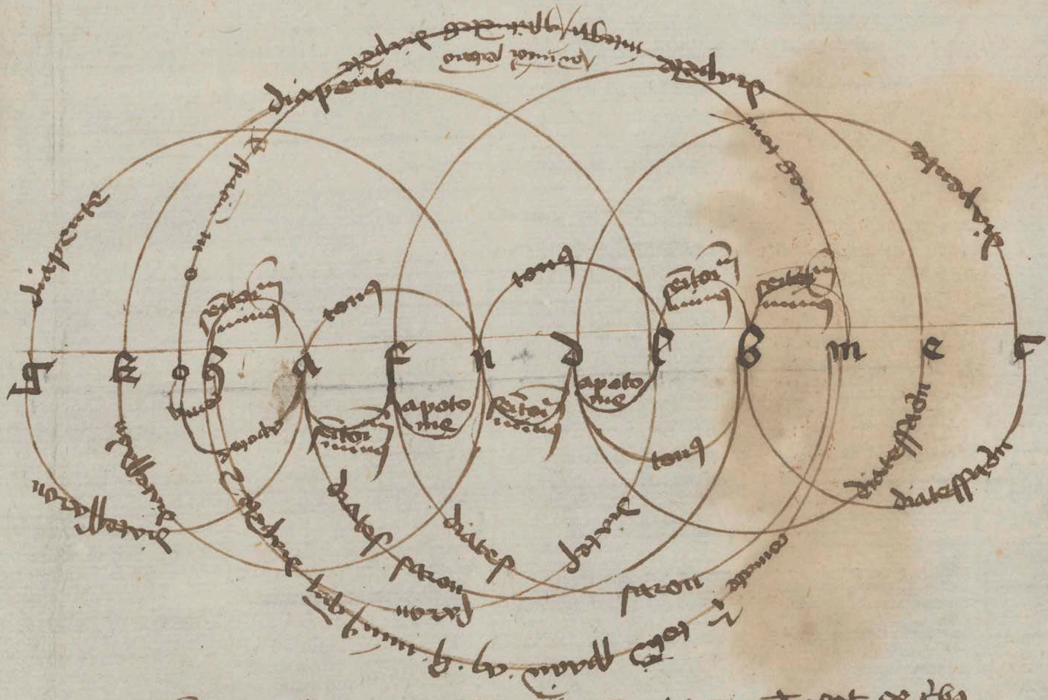

Nota quod licet bene sit m o spacium per se conducit diapente quod constat ex tribus tonis et uno semitonio minori ut concordia intuenti patet. Nam m b constituit minus semitonium sed b d tonum, d f similiter tonum, et f o similiter tonum, nam f a constituit minus semitonium similiter. a h spacium minus semitonium efficit. cum spacio a h si addatur h o spacium ut dicatur a o spacium, resultabit apotome id est maius semitonium quod ad minus semitonium efficit tonum. Erit igitur o h spacium comma quo excedit apotome id est maius semitonium minus semitonium. Unde patet quod spacium m h minus est commate spacio m o cum sit quod o m spacium sit sicut totum ad h m spacium quod h m sit sicut pars immo de toto est maius sua parte. quare patet quod m h spacium exceditur ab m o spacio commate. Sed quia ut predictum est m o spacium constituit integraliter diapente non plus vel minus id est h m spacium non efficit diapente quia sit pars ut patet excepto de commate ad perfectum diapente ut satis claret in figura predicta. quia duo minora semitonia unum non perficiunt integre tonum quia deficit comma

Quod si idem spacium ad graviorem sonum velimus efficere.
sit hic modo. sit sonus a. intendo semitonium mi-
nus id quod est a d. remitto ab d tonum eius qui
est d e. erit igitur a e ea quam requirimus
apotome

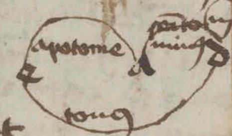

Supposito ad acutam partem
Coma sic inveniemus. Sit sonus
a. intendo apotomen a b. remit-
to semitonium minus b c. et quoniam semitonium
minus apotome minus est comate. coma
erit c a.

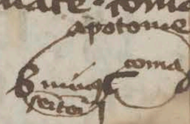

Rursus ad graviorem partem hic modo
intendo ab a sono semitonium
minus id quod est a b. ab d vero remitto apo-
tomen id quod est d e. erit igitur coma e a.

x. Regula semitonii sumendi

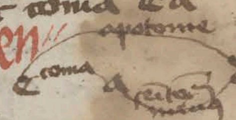

Oportet vero has omnes quas
numeravimus rite esse animo atque
auribus notas. frustra enim hec racione conscripta
colliguntur. nisi fuerint usu atque exercitatione notis-
sima. Ut vero id quod institutione musice adorsi
sumus. non modo auribus quod iam pertractatum
musica est. sed racione integrum consistat. unum
dabimus exemplum inveniendi spacii quod videtur
esse paulo difficilius. scilicet semitonii minoris
hoc in utramque partem acutam scilicet atque graviorem. ratio
possit ordine reperiri. Sit diatessaron a b. oportet
igitur citra a b. consonanciam minus semitonium ad
graviorem partem acutioremque deducere. Intendo igitur
b c. diatessaron. remitto rursus diapente c d.
erit igitur tonus b d. diatessaron enim consonancia
a diapente consonancia tono superatur et c b spa-
cium d c. spacio b d spacio transcendit. Rursus

si intendo diatessaron d e remitto aut diapente
e f / tonus igitur d f ergo et d b tonus erit
semitonium igitur minus est a f sed subtracte
duobus tonis f d d b ab a b diatessaron
spacio relinquitur / rursus remitto diatessa
ron a g intendo diapente g n erit igitur a n
tonus ergo erit a f semitonium erit igitur f n
apotome rursus remitto diatessaron n k
intendo diapente k l tonus igitur erit n l erit igitur
tonus ita semitonium igitur erit minus l b / ergo erit
tonus / d b erit igitur l d apotome rursus intendo
diatessaron f m semitonium igitur est b m re
mitto diatessaron f h semitonium igitur erit h a
per comparacionem igitur superius sunt tria a b dia
tessaron duo semitonia b m quod ad auditum
ita vel ad genere perite tonum · minus minus est ·m·n·
cum diapente constat enim ex quinque semitoniis
et apotome geminata ex duobus igitur tonis
et tribus semitoniis minoribus et cum duo se
mitonia unum tonum implere nequeunt sed
relinquunt coma / totum cum spacium minus est ·m·n·
spacio diapente comparacione uno comate quod
facillime diligens lector intelligit

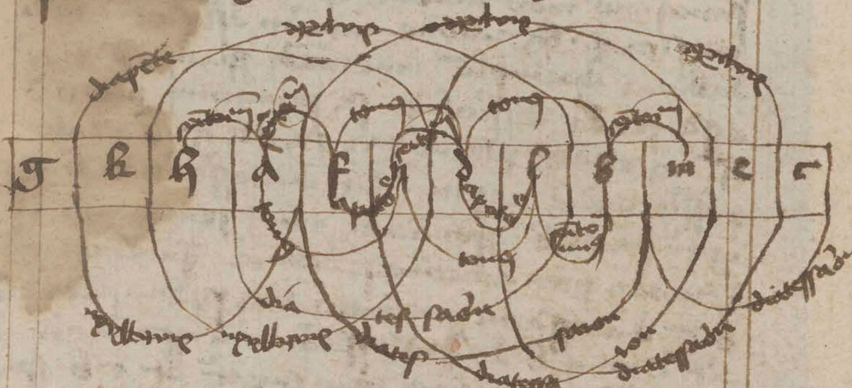

Sed quoniam paululum de commatis ratione percurrimus nunc quoque diffugiendum et in quali proportione id est ipsum comma contineatur ostendere. Est enim comma quod ultimum comprehendere possit auditus. Dicendum quoniam est semitonium minus ac semitonium maius, quae sit singulatim unitatibus comparatae videantur. Ipse quoque tonus quantis rursus commatibus iungitur ac semitonium sit quemadmodum sumatur minimum.

X. Demonstratio Architae super particularem in equa dividi non posse eiusque reprehensio

Superparticularis proportio scindi in equa medio proportionaliter interposito numero non potest. Id vero posterius firmiter demonstrabitur. Quam enim demonstrationem ponit Architas nimium fluxa est. Haec vero est huiusmodi. Sit inquit superparticularis proportio a. b. Sumo in eadem proportione minimos c. d. e. Quoniam igitur sunt minimi in eadem proportione c. d. e. et sunt superparticulares, d. e. numerus c. numerum una parte eius transcendit. Sit haec d. Dico quoniam non erit numerus sed unitas. Si enim est numerus d. et pars est eius qui est de, metietur d. numerus d. numerum. Quo circa et e numerum metietur. Quo fit ut c. quoque metiatur. Utrumque igitur ceteros numeros metietur d. numerus, quod est impossibile. Qui enim sunt minimi in eadem proportione quibuslibet aliis numeris, hi primi ad se invicem sunt et solam differentiam retinent unitatem. Unitas igitur est d. Igitur d e numerus c. numerum unitate transcendit. Quocirca nullus incidit numerus medius qui eam proportionem equaliter scindat. Quo fit ut nec inter eos qui eandem his proportionem tenent medius possit numerus collocari qui eadem proportionem equaliter scindat.

Et sicut Architas considerans eidem tonum ideo insufficientem, nullus medius terminus cadit qui equaliter dividat proportionem. Termini minimi in eadem proportione sola differunt unitate. Quasi vero non omnia in superparticulari proportione minimi eandem unitatis distantiam sortiantur, cum plures videamus esse multiplices preter eos qui in radicibus collocati sunt, in quibus medius cadens equaliter eandem proportionem possit aptare. Sed hec qui dimensiones numerorum diligenter inspexerit facilius intelliget. Ad dictum vero est id ita evenire ut Architas putat in sola superparticulari proportione non hec ubi est dicendum. Nunc ad sequentia festinemus. XII. In

In quo numero proportionum sit comma et quomodo in ea que maior sit quam LXXV ad LXXIIII minor quam septuaginta quatuor ad septuaginta tres

Primum igitur dicendum quod comma continet maiorem in se retinet proportionem quam 75 ad 74, minorem quam 74 ad 73. Id vero ita demonstrabitur. At prius id reminiscendum est, quod sex tonis diapason commate transcenditur. Sit igitur A continens 262144. B vero diapason ad eum retinens comparationem in dupla, scilicet comparatione 524288. C vero sex tonis ab A termino discedat et sit 531441. Tunc omnia ea fient volumus, ut tonorum dispositione sit colligenda inter B atque C commatis proportio continetur. Auferatur igitur B numerus de numero C, relinquitur D 7153 unitatibus collocata. Cum igitur D numerus minor eidem est quam ut sit septuagesima pars B numeri, maior vero quam ut eidem una sit numeri ita si eundem D numerum quis in 73 septuagesies ter multiplicet

fit in c numerus 722.169 unitatibus constitutus.
Si eum septuagesies quater multiplices, fit f
numerus in 729 p 322. Quemadmodum e qui per
13 auctus est minor b numero f, sic qui per
14 maior est p numero, recte igitur dictum est d
eius quod est e minorem quidem esse quam 13 partes,
maiorem vero quam 14. Eno tra fit numerus
b iiii minor quidem parte eius quod est b superat
quam 13, maior vero quam 14. Cuius igitur
quod est c proportio ad id quod est b maior quidem
est quam 17 ad 14, minor vero quam 14 ad
13. Ita in priori unitas septuagesima quarta
est minoris proportionis, vero eadem unitas 13.
.262.144.729.288.731.441.1173.
.721.168.729.322.

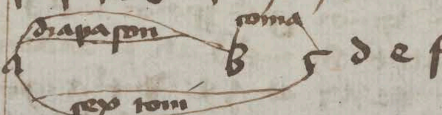

Id aliter minoris dieseos explicandum illo prius per
suppositio quod si cui proportioni prima minoris dieseos eque
aliter augeatur, minor inter eos qui post additionem
fuit proportio continebitur quam inter priores qui ante
additionem illam quandam proportione distabat, ut
6 et 4. Si utrisque dieseos sua id est binarius appo-
natur, fient 8 et 6. Sed inter 6 et 4 sesqual-
tera, inter 8 et 6 sesquitertia proportio continetur,
minor vero est proportio sesquitertia sesqualtera propor-
tione. Sic igitur ita predicto disponatur superiores
numeri qui proportione commatis continebat, id est
731.441 et sit a, sit etiam b 729.218,
quorum differentia sit c 1173. c igitur numerus maiorum
numeri qui est a septuagesies quinquies multiplicatum
fiet in d numerus qui est 136.417. igitur

d numerus enim qui est a primo eo quod fuit (?) antecedit id est
1134. Rursus c numerus enim qui est b mediatim
septuagesies quater multiplicatum fiet igitur numerus
f 134.322 qui f eo qui est b maior fuerit eo
f uno qui est 34. Ergo d numerus enim qui est a
transcedit f uno et f. similiter numerus enim qui est b vin-
cit eodem f uno. Si igitur a uno eidem f appo-
namus fiet d. Si vero b uno eidem c apponamus
fiet f. Sed d numerus septuagesies quinquies auctus
est per c. Sed multiplicatus f similiter septuagesies quater
multiplicato c evenit. Continet igitur inter se
proportionem d ad f quam habent 77 ad 74. Sed d
ad f fiunt a ad b uno addito f maiorem.
Igitur necesse est proportionem continere inter a ad b quam
inter d ad f. Namque a ad b numeris uno sit addito
effectum sit d ad f minor. Igitur proporcio inter d
ad f quam inter a ad b. Sed inter d ad f eadem
proporcio est que inter 77 et 74. Inter a igitur
ad b maior proporcio est quam inter 77 et 74. At
a ad b comma continet. Maior igitur proporcio
est commatis quam 77 ad $\overset{6}{74}$

a 131.441 · b 134.288 · c 11^z173 · d 136.477 ·

f 1134 · f 134.422 ·

Quod igitur ostenderem commatis proporcionem maiorem
esse quam eam quam 77 continet ad 74 comparati-
one ostendendum est quemadmodum minorem inter se
proporcionem contineat minimum spacium commatis contine-
tes quam 74 ad 73 comparati. Id vero monstrabi-
tur uno semitonio precedente prius et quid secundo volui-
dixique eidem in ista difficile loquebantur.
Si enim ex quolibet proportione dicam eos numeros

qui eam continet superadmque. Hi quoque relinquunt
maiorem obtinet proportionem hiis numeris qui eadem
ante dicte diminutionem. Sint enim f et b ab
hiis proportionem dictam, id est z, sint b et q. Hi in super
ioribus sesquiseptima. Illarum sesquialtera proportio conti
net. Minor vero est sesquialtera proportio sesquiseptima
proportione. Sint igitur idem a atque b quos sint superius
descripti quos est dicta c. Multiplico dictam c in
septuagesies quater fit in numeris f scilicet 729222
cui a numero quadrato vincit numero d scilicet 2119
Similiter idem c multiplicet septuagesies ter effi
net numerum k id est 722169. Cum quadratus
b numero vincit eodem d eisdem 2119. Re
lato igitur c de numeris a atque b effecti sint
f atque k. Maiorem igitur proportionem retinebit
a atque b quam f atque k. Sed f atque k eam
retinet proportionem quam 19 ad 18. Hi enim
multiplicato c effecti sint. Minor est proportio
a atque b minori continua continentur quam 29 ad
23. Sed paulo ante monstratum est eadem ro
nat proportionem minorem esse quam 17 ad
19 monstrata sint igitur minor qui continua con
net maiorem eadem in se hic proportionem
quam 17 ad 19, minorem vero quam 19 ad
18 oportet ostendere

a	b	c	f
731441	729288	11773	729722

k	d
722169	2119

xii Quod senario minus quidem sit quam
xx ad xix, minus quam xix ad decemotto

Quod si ad semitonium minus tonus comparetur
continuatur enim sub proportione facillime reperiemus
que constat inter .276. et .293. Sit igitur .276.
a .293. b horum differentia tredecim c. dico quod
a ad b minorem retinet proportionem quam .19. c
mediatur enim c. id quod ex a decies novies se-
mel id est multiplicetur c decies novies semel
fiunt .273. semis. quod sit d qui si comparetur
ad a ac idem a duobus semis transcendit
ac fit ergo hec differentia f .2. semis. Rursus eadem
c differentia b in mediatur omnes decies se-
mel fiet .290. e quod sit f. Igitur f ad
b eodem f transcendit id est duobus semis. d igitur
ab eo quod ex a sit rursus f ab eo quod ex b
eadem f differentia sunt minores. Subtracto igitur
f ab a quod ex d atque b fit sunt d atque f a a
eodem tenent proportionem inter se d atque f quam a
atque b. Sed d atque e eandem proportionem inter se re-
tinent quam .19. ad .18. semis. a igitur ad
b minorem retinet proportionem quam .19. ad
18 semis quod oportebat ostendere

a	b	c	d	e	f
276	293	13	273 semis	290 semis	2 semis

Videtur tamen eadem proportio .276. ad .293.
maior esse ab ea quam continet .20. et .29.
Sit enim a b c idem qui superius descripti sit ite-
retur igitur c differentia a viciens fient .260
qui sint d. Cum comparatur ad id quod ex a eandem
quantitatem transcendit hoc sit f. Rursus idem
c multiplicetur b decies novies fient .291.
hic sit f qui comparatur ad quod eodem transcendit
d igitur minus numerum b eodem f transcendit addito

igitur f. his qui sunt a atque b sicut sunt d atque e
maior igitur est proportio eorum qui sunt a atque b
quam eorum qui sunt d atque f. et d atque f viciens
noviens multiplicatus c. iiij efficit maior
igitur est proportio eorum qui sunt a atque b que
scilicet semitonium continet quam ea que est .20. ad
.19.

a	b	c	d	e	f
.276.	.293.	13.	260.	291.	[illegible]

xiiij maioris semitonii ad coma comparatio

Demonstrato igitur semitonium minus maius
esse quam proportionem quam .20. ad .19. minore
vero quam .19. ad .18. semitonium sunt idem minus
semitonii comate quattuor quam et plures indicant
semitonii transaccipere utraque proportio scilicet semitonii minus
maius esse tribus comatibus minus vero
quattuor. Igitur demonstrandum proponimus semitonium
minus maius esse tribus comatibus minus vero
quattuor. quod hinc facillime possis agnoscere
sint enim tres numeri ita dispositi ut inter se propor-
tionem contineat diapason et eam que dicitur
sex tonorum. sit enim a .262.144. intendatur
igitur ad b quinque tonorum continuum et sit e f.
941.392. ad c a diapason proportionaliter refe-
ratur et sit c. 724.288. a d. hi sex toni
intendant. sitque d 531.441. his ita disposi-
tis et constitutis manifestum est c atque d constitui co-
ma eorumque esse differentiam .7.173. id quod sit hic esse
mittantur igitur duo toni ab eo quod est b ad id
quod est e. et sit e 373.248. rursus dico
quod est intendo diatessaron quod f. 497.664.
cum igitur inter e atque b duo sint toni.
inter e atque f diatessaron inter b igitur atque

f. minus semitonium repperitur. Sublatis enim de dia-
tessaron consonantia duobus tonis fit reliquum semitonium
minus. Cum igitur primis numeris constare predixi 256.
et 243. Cum eosdem numeros milies nongen-
ties quadragies quater multiplices b. atque f.
numeros explicabis. Quod si necesse est eandem
proportionem superius dictis numeris continere qui uno atque
eodem numero id est 1944 pariter multiplicata
teneat. Item ab eo quod est f. intendo dia-
tessaron scilicet ad r. et fit r. 663552. Rur-
sus ab eodem g. remitto ad p. duos tonos

p 524288

et fit p. ~~483~~. Cum p. necesse est ut eundem so-
num quem r. numerus exhibebat adequalitate
eius tali tonorum progressus est. Et cum ea que
est a. quod est r. diapason consonantia quod constat duobus
tonis ac duobus semitoniis minoribus ab sex
tonis continue superatur. Ab eodem igitur a. primo
numerus p. quinque tonis ac semitoniis duobus
recessit. Secundo ab eo quod est a. ad id usque
quod est b. unum quinque colliguntur toni. Ab eo
quod est b. usque ad id quod est f. minus esse semi-
tonium probatur. f. vero atque p. idem rursus semi-
tonium minus includunt. A igitur usque ad p. quinque
tonos ac duo semitonia minora produxit.
Cum igitur p. atque r. eisdem numeris constent, quod
quo minus f. atque r. semitonium minus est videamus.
Sit quod fit eorum differentia ut ea comatis comparemus
est haec eorum differentia 26624 et fit haec m.
Igitur k. comatis differentia est m. k. semitonium minus
Sit igitur k. numerus ter auctus fiet numerus
21459. et fit i. Si vero quater eundem numerum k.
multiplicare voluimus fient 28612. et fit
hic n. Igitur m. maior est quam est ab i. Quando

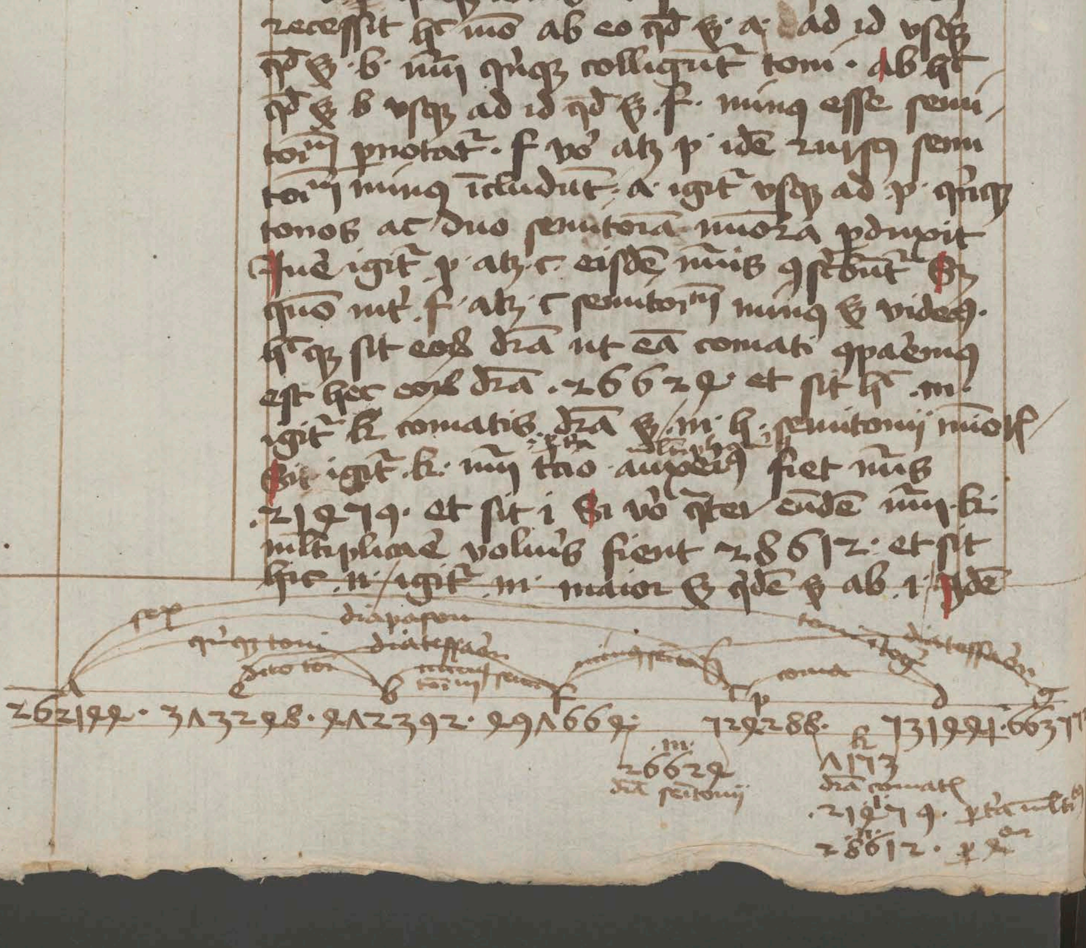

dra inter num. i et num. ii est coma .i. 7173 et multiplicato comate fit 7173 ... et num. ii quantum maior num. i comate ... multiplicato vero ... fit num. i minor num. iii. fit 26624 ... semitonii ... comata ... vero multiplicabit ... comate fit 7173 ... 28672 ... ii ... maior num. iii ... semitonii ... maius vero ...

q̃t .iii. minor est ab .ii. est .ii. quater aucto coma
te superaverit .i. q̃t tercio .iii. vero semitonii minoris
quater demptum. Quod igitur dictum est minus semi
tonium minus videtur esse quam quatuor coma
ta. maius vero quam tria.

xiiii Apotomen maiorem esse quam quatuor Co
mata. minorem quam
quinque. Tonum maiorem quam octo
minorem quam novem

Eadem autem hac ratione esset semitonium maius quod apo
tome dicitur reddidimus. quot commatibus sit possessum
extreme hoc modo. Sit a. 262144. quinque vero
ab eo distans tonus sit b. 294912. sextus vero
vero distans tonus ab eo quod est a. sit d. sit
531441. Erit igitur inter b igitur atque d. tonus est. b vero
ab eo quod est c. distet semitonium minus sit c.
497664. Relinquitur ergo inter c. atque d. apo
tome proportio. nam cum sit tonus proportio. b. d. a quo
si auferatur b. c. semitonium minus c. d. relinquitur
maius quod apotome esse supra retulimus. Erit inter d
igitur atque c. est differentia. 33777. hec igitur sit e. sed
est commatis differentia 7153. hec sit f. Si igitur f
id quod est comma quinquies multiplicem fiet in
35765. et sit hoc g. Si vero idem f. quater mul
tiplice fit k. numerus qui est. 28612. g igitur ab eo
ab eo quod est f. maius est. k minus. Erit g quinque au
tem est comma. k vero quater f. hoc apotomes differentia
est. Erit igitur determinatio apotome minorem quidem
esse quam quinque commata maiorem vero quam quatuor.
Erit igitur probatur tonum maiorem quidem quam sex
octo commata minorem vero quam nove. Nam si minus
semitonium maius quidem est quam tria commata minus
vero quam quatuor. apotome quoque maior quidem est
quam quatuor commata. minor vero quam quinque.
iunctum semitonium minus semitonio maiori quod est apo
tome. erit omne maius quidem octo commatibus minus
vero nove. Sed apotome atque semitonium minus unum
efficiunt tonum. Tonus ~~[illegible]~~ igitur maior quidem
est octo commatibus. minor vero nove.

.262144. .472392
a b

tonus . quinque semitonium

tonus sexto

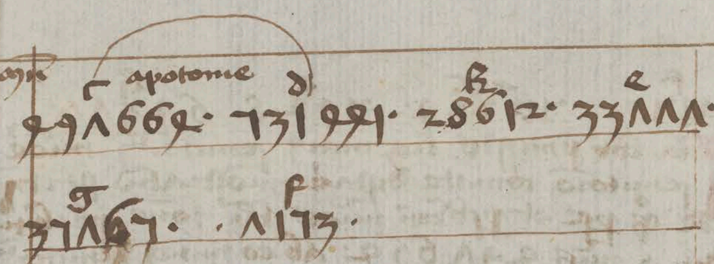

XV Superius dictorum per numeros demonstratio

Sed quamquam per hanc racionem demonstratum sit quemadmodum tonus commatibus constaret, non est tamen pigrius delassandum quominus per ea que contra commata comparacionem retinent tonus ipse monstretur. Sit igitur A quidem 262144 · B quoque ab eo distans tonis quinque 472392 · C vero diapason ad id quod est A continens symphoniam sit ei minus 524288 · D ab eo quod est A sex tonis distans tonos 531441 · D igitur ab eo quod est C distat commate. Sex toni ad diapason comparacionem id quod sit E 7153 · D quoque ab eo quod est B tono integerrimo distat sex sit tonum quoque tonus id quod sit F 59049 · Si igitur E novies augere fiet mihi quod 64377 · Sin vero octies fient 57224 id sit G. Patet quod F uno comparatus superat G vero superatus et F toni differentia quod E novies multiplicatum G vero octies. Demonstratur igitur tonus comma minor quidem novem esse commatibus, eisdem vero octo commatibus maior.

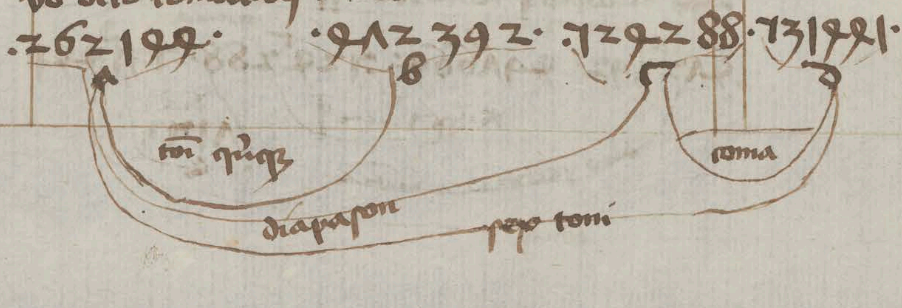

7153 · 57224 · 5948 · 64377 ·

Ita his premissis liquet maius semitonium minore
semitonio commate distare monstrandum sit. In
ide quod superius et subtus numeros hic pone [?] probabitur
Sit a numerus 497664. ab eo minus semitonium
distans sit b numerus qui in superiori descriptus est
524288. apotome vero quod distet ab eo quod
est a his numeris qui colligitur unitatibus 531
441. et sit hic c. Erit igitur ab minus se
mitonium ac maius differentia eius quod est b ab eo quod
est c perspicua est ea est 7153 id sit d. sed hic
numerus dudum comma monstrabatur. inter maius igitur
semitonium ac minus comma differentia fuerat

semitonium — apotome

a 497664 · b 524288 · 531441 · 7153 ·

Rursus demonstrandum propono tonum duobus semito
niis minoribus solo commate esse maiorem
Sit a numerus 472392. ab hoc intendatur tonus
531441. et sit hic d. ab eo quod est a intendatur
semitonium minus quod est b. ac sit b 497664
Iste ab eo quod est b semitonium aliud intendatur
minus quod est c. et sit c 524288. Tonus
igitur a d. tonus est a c. vero duo continet minora
semitonia videamus hic que sit differentia inter c atque
d numeros constituta est hoc est sub unitatibus 7153.
demonstratum est igitur tonum duobus semito
niis minoribus commate esse maiorem

semitonium minus — comma

a 472392 · b 497664 · c 524288 · d 531441 ·

semitonium [?] minus — differentia 7153 e

duo semitonia minora

tonus

Sed de his quidem omnia que probanda promisimus, ratione monstrata sunt. Nunc autem superest musice institutionis regularis monocordi facienda partitio. Quam rem quoniam longior tractatus extendit in posterioris commentarii disputationem censuimus transferendam.

Anicii musicae Boetii Sancti Severii armonicae institutionis liber tertius explicit. Incipit capitula libri quarti

I. Vocum differentias in quantitate consistere / secundum / Diverse de intervallis speculationes / tertium / musicarum per grecas et latinas litteras notarum nuncupatio / quartum / musicarum notarum per voces convenientes dispositio in tribus generibus / quintum / monocordi regularis partitio in genere diatonico / sextum / monocordi netarum hyperboleon per tria genera partitio / 7m / ratio superius digeste descriptionis / 8m / monocordi netarum diezeugmenon per tria genera partitio / nonum / monocordi netarum synemmenon per tria genera partitio / decimum / monocordi meson per tria genera partitio / 11m / monocordi hypaton per tria genera partitio. et totius descriptionis dispositio / 12m / ratio superius disposite descriptionis / 13m / de stantibus vocibus et mobilibus / 14m / ... 15m. dispositio notarum per singulos modos ac voces / 16m / descriptio continens modorum ordines ac differentias / 17m / ratio superius disposite modorum descriptionis / 18m / Quemadmodum indubitanter musice consonantie aure diiudicari possint.

Expliciunt capitula. Incipit liber quartus

I. Vocum differentias in quantitate consistere

Etsi omnia que demonstranda erant superioris libri tractatione digessimus, non pigebit tamen

rursus eadem breviter memorie recolligenda prestare
ad quandam directe celeritatis ut his rursus ad
memoriam redeuntibus ad regule divisionem
tota tendit intencio remaneat. Cum enim rerum
omnium quies nullum auditui sonum efficeret. Idem
fiet cum cessantibus cunctis nullum impelleret
pulsum aerem. Ut igitur vox sit pulsum
est opus. Sed ut sit pulsus motum necesse
antecedat. Ut ergo sit vox motum esse necesse
est. Sed omnis motus est in se tum velocitate tum
raritate tarditate. Cum igitur sit tardus impellendo
motus gravior redditur sonus. Nam ut tarditas
proxima stacioni, ita gravitas contigua taciturnitati.
Velox vero motus acutam notulam prestat. Preterea
que gravis est intencione crescit ad medium.
Tamen vero acuta a remissione decrescit ad
medium. Unde fit ut omnis motus quasi ex partibus
quibusdam compositus esse videatur. Omnis enim par-
cium quedam proporcione conectitur. Sonorum
igitur quedam proporcionibus constituta est. Proporciones
omnes principaliter in numeris considerantur. Porro
vero simpliciter tum in multiplicibus ut in super-
particularibus tum in superparcientibus inveniuntur.
Eadem multiplices vel proporciones vel superparticulares
consone vel dissone voces coaudiuntur. Conso-
ne autem sunt que simul pulse suavem permixtum
que inter se coniungunt sonum. Dissone vero que
simul pulse non reddunt suavem neque per-
mixtum sonum. His igitur ita predictis de propor-
cionibus pauca dicamus. ·ii·

Diverse de intervallis speculaciones

Si intervallum multiplex binario multiplicetur quod
fit ex multiplicacione intervallum multiplex
erit. Sit multiplex intervallum b c. et b multiplex
eius quod est c. et fiat ut c ad b ita b ad

d. quare igitur b multiplex eius quod est c. metitur enim tunc
id quod est b / ut hic tertio post deinceps atque ut
c. ad b ita b ad d. metitur igitur b tunc id quod
est d. secundo et c. tunc id quod est d metitur aliter
tunc est igitur d eius quod est c. et est d c. intervallum
effectum ex proposito bis copulato sibi met
et per binarium multiplicato b c. intervallo. Item
numeris idem probatur. Sit enim b ad c duplum
ut binarius ad unitatem et fiat ut c ad b
ita b ad d. erit igitur d quaternarius multiplex. est
enim b ad c id est binarius ad unitatem. multiplex
igitur est d quaternarius ad c. unitatem. est enim quaternarius
duplus quaternarius unitatis. et binario multi
plicato mediatus quidem est quod est intervallum b c.

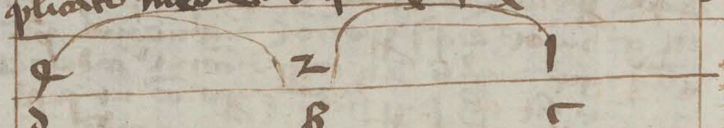

Si intervallum binario multiplicatum multiplex effe
cerit intervallum primum multiplex erit. Sit interval
lum b c. et fiat et fiat ut c. ad b ita b
ad d. et d sit ad c. multiplex. dico quod b eius quod est
c. multiplex est. quare enim d eius quod est c. multiplex est
metitur c. eius quod est d. Omnis vero est quo sunt
sunt proporcionaliter minimi et horum fuerit ultro
comparatus si primum ultimum fuerit mensus meciet(ur)
et medium. c igitur metiatur id quod est b. multiplex
est igitur b ad id quod est c. Item rursus ex numeris
et sit c unitas d vero quadruplicata proporcione
comparatus b c. proporcio dimidium eius est. Igitur
b c. proporcio dupla. Sed duplum multiplex est. erit
b c. proporcio multiplex.

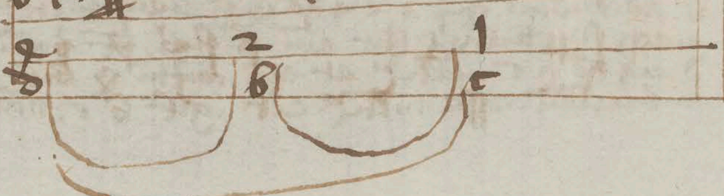

Superparticularis intervalli medius numerus neque unus
neque plures proportionaliter invenientur. Sit
enim b c proportio superparticularis et in eadem proportione
minime sint d f et g, quorum d f et g minimi
et in eadem proportione. Erit eiusdem proportionis primi
contra: sola eos unitas metietur. Auferatur
igitur g ab d f et relinquatur d e. Erit
igitur utrorumque mensura communis. Hec igitur est uni-
tas. Contra nullus inter f d atque g incidet numerus
qui sit ab f d quidem minor et maior ab g.
Sola enim inter unitas. Erunt vero in superpar-
ticularibus proportionibus proportionaliter inter eiusdem
proportionis minores incident tot etiam inter ceteros
eiusdem proportionis incident. Sed nullus inter f d
atque g minores eiusdem proportionis inveniuntur. Sic
nullus igitur inter b atque c proportionaliter cadet et
in unus sit quod superparticularis proportio ut sesqui-
altera. Sint vero sint 10 et 15. In eadem vero
proportione minimi 2 et 3. Aufer de utroque bi-
narium. Erit reliqua unitas eadem que utrosque
metietur. Nullus est igitur inter binarium ternarium
numerus qui sit binario maior, minor vero
ternario. Aliquin unitas dividetur quod est incon-
veniens. Ternarius nec inter 10 quidem atque 15 consequenter(?)
invenietur numerus qui talem ad 10 obtineat propor-
tionem qualem ad eundem tenent 15.

15	10	3	2
b	c	d f	g

Si intervallis non multiplex binario multiplicetur,
non multiplex et non superparticularis erit. Sit enim interval-
lum non multiplex b c et fiat ut c ad b sic
b ad d. Dico quoniam d eius quod est c neque multiplex
neque superparticularis erit. Sit enim, si fieri potest, prima
d eius quod est c multiplex, et quoniam cognitum est bis
intervallum esse multiplex. Erit igitur b c multiplex

sed non ex parte. non igitur est d eius quod est c multiplex
nec vero superparticularis. Nam superparticulares proportiones medium
proportionaliter terminum nullum intervenient. Sint d vero et
c. b proportionaliter terminus constitutus idem b. ita ut sit c
ad b. ita b ad d. Superparticularis igitur est d eius quod
est c. ut multiplicem esse et superparticularem quod opor-
tebat. Unde et in numeris. Sit enim non multiplex interval-
lum 6 ad 4 ut sunt quattuor ad 6 ita 6 ad aliud
comparetur in 9(?). Erit est igitur novenarius qui est
neque multiplex neque superparticularis

9	6	4
d	b	c

Si intervallum binario multiplicetur atque id quod ex
multiplicatione creabitur multiplex non sit. neque ipsum
non multiplex erit. Sit enim intervallum b c. fiatque ut
c. ad b. ita b ad d. et non sit d eius quod est c.
multiplex. Dico quoniam neque b eius quod est c. est multiplex.
Si enim est et d eius quod est c multiplex erit. at non est. non
est igitur b eius quod est c multiplex

d	b	c

Duplex intervallum ex duobus maximis superparti-
cularibus coniungitur sesqualtera et sesquitertia. Sit
enim a quidem eius quod est b. sesqualterum. b vero eius quod est
c sesquitertium. Dico quoniam a eius quod est c. duplex est. Quoniam
igitur sesqualterum est a eius quod est b. igitur a continet in
se totum b eius quod est dimidium. Duo igitur a equales(?)
sunt tribus b. Rursus quoniam b eius quod est c. sesqui-
tertium est b. igitur continet c. et eius eam quod est c. partem.
Tres igitur b. equales sunt ad quattuor c. tres autem
b equales erant duobus a. Duo igitur a equales sunt
ad quattuor c. unum igitur a equale est duobus c. duplex est
igitur a eius quod est c. Et in numeris. Sit enim sesqui-
alter 12 ad 8. sesquitertius vero ad 6. quoniam 12 ad 6
duplices sunt

12	8	6
4	3	2
a	b	c

Quod duplex interuallo atque sesquialtero triplex naturaliter sit interuallum. Sit enim a eius quod est b duplex. b igitur eius quod est c sesquialter est. dico quoniam a eius quod est c triplex est. nam quoniam a eius quod est b duplex est a igitur equalet duobus b. Rursus quoniam b eius quod est c sesquialter est b igitur habet in se totum c et eius dimidiam partem duo igitur b equi sunt tribus c. Sed duo b equi sunt uni a. et uni igitur a equum est tribus c. Igitur a uno c triplex est. et in numeris sit duplex quidem senarius ternario. sesquialter uero ternarius binario. senarius igitur triplex est binario

6	3	2
a	b	c

Sesquialtero interuallo sesquitercium dempto id quod relinquitur sesquioctauum interuallum est. Sit enim a quidem eius quod est b sesquialter. at uero c eius quod est b sesquitercius. dico quoniam a eius quod est c sesquioctauus. quoniam enim a eius quod est b sesquialter est. a igitur habet in se b et eius dimidiam partem. 8 igitur a equi sunt ad 12. Sed 12 partem. 8 igitur a equi sunt ad 12. Sed rursus quoniam c eius quod est b sesquitercius est c igitur habet in se b et eius terciam partem. noue igitur c equi sunt ad 12. Sed 12 igitur b eque ualent ad octo sunt ad 12. Sed 12 igitur b eque ualent ad octo a et 8 igitur a equi sunt ad noue c. et ~~octaue eius quod a igitur eius quod est~~ igitur a equus est ei quod est c et octaue eius parti. a igitur eius quod est c sesquioctauus est. et in numeris sesquialterus quidem interuallum sit nouenarius ad senarium sesquitercium uero octonarius ad senarium noue igitur ad octo sesquioctaua proporcio est.

9	8	6
a	c	b

Sex proporciones sesquioctaue maiores sunt uno duplici interuallo. Sit enim quidem numerus a

Huius igitur sit sesquioctavus b. Huius igitur sesquioctavus c. Huius igitur sesquioctavus d. Et huius sesquioctavus f. Eiusque sesquioctavus g. Atque huius sesquioctavus k. Id ut fiat secundum descriptionem in arismetica modum, et sint termini a. b. c. d. f. g. k. et sit a 262144. Huius igitur quae est b 294912. Huius igitur sesquioctavus est c 331776. Huius igitur sesquioctavus qui est d 373248. Huius igitur sesquioctavus quae est f 419904. Huius autem sesquioctavus quae est g 472392. Huius igitur sesquioctavus k 531441. Et fit 531441 quae est k plus quam duplices a ducentis sexta duobus milibus centum comprehenta quatuor quod est a. Sex igitur sesquioctavae proportiones ampliores sunt uno duplici intervallo.

a	b	c	d
262144	294912	331776	373248
f	g	k	
419904	472392	531441	

Musicarum per graecas et latinas litteras notarum nuncupatio

Restat quoque nervorum secundum praedictas comparationes per regulam divisionem, quo cuncte nervos sonosque quibus cantilene exhibebit ista partitio. Musicas interim notas apponere, ut cum unicuique lineae singulas notulas signavero, quis cuiusque nervi sit sonus facillime possit cognosci. Veteres enim musici propter compendium scriptionis, ne integra semper nomina necesse esset apponere, excogitavere notulas quasdam, quibus nervorum vocabula notarentur, easque per genera modosque divisere, simul etiam ac brevitate captantes, ut si quando melos aliquod musicus voluisset scribere super versum rithmica metri compositione distentum, has sonorum notulas ascriberent, ita miro modo repientes, ut non tantum carminum verba quae litteris explicarentur, sed melos quoque ipsum

quod hijs notulis signaretur, in mediate posteriter
quam duceret. Sed de his omnibus modis unum interim
sedum ei quam notulas per tria genera disponamus. In re-
liquis modis idem facere in tempore aliud differentes.
Sane secundum dispositionem nomine graecarum litterarum
incomparabile descriptio lector ulla novitate
terreatur. Graecas enim litteras in quattuor partes nunc
in minute nunc inflexis. tota hic notarum
descriptio constituta est. Nos vero tamen aliud
[illegible] auctoritate transtulite. Erunt igitur
sonos ac synodos notulae dicantur id est verbis
Sunt vero atque ipsa [illegible] proslambanomenos
quae acquisitus dicitur per tria non integrum et in iacens
Z. hypatehypaton quae est principalis principalium
gamma conversum et gamma iacens F. parhypate-
hypaton id est subprincipalis principalium b non
integrum et gamma supinum. Б. hypaton enar-
monios quae est principalium enarmonios. a. sup-
inum et gamma conversum iacens super lineas
hypaton cromatice quae est principalium a. super li-
neam et gamma conversum duas super lineas. hy-
paton diatonos quae est principalium extenta
pi grecum et digamma v. f. hypatemeson quae
est principalis mediarum. summa c et c. f.
parhypatemeson quae est principalis mediarum
p et c supinum p. k. meson enarmonios
quae est mediarum enarmonios. H. meson cro-
matice quae est mediarum cromatica pi grecum super
virgulam et c conversum per medium super virgulam.
meson diatonos quae est mediarum extenta. mi
grecum et pi grecum directum. M. mese quae est
iota et labda. K. tresinemenon quae est
tria coniunctarum theta et labda supinum
K. sinemenon enarmonios quae est coniunctarum
enarmonios eta grecum et labda iacens
conversum per medium super virgulam. sinemenon

(margin, left) pi grecum et c conversum
(margin, left) media
(margin, right) diductor .a.
(margin, right) diductor

H

cromatice que est quintadecima chromatica eta grece
signus virgula et labda grece sub signus virgula
H. synemmenon diatonos que est quartadecima epteta
gamma et H. [illegible] synemmenon que est ultima
quintadecima [illegible] quadrata supinum et tera [illegible]
[illegible] [sign]. nete paramese que est media
tera et pi grece [illegible] iacens. Z. tri
te diezeugmenon que est tertia diuisarum quadra
ta et pi grece supinum. E. diezeugmenon enar
monios que est diuisarum enarmonios delta et
pi grece iacens sursum. A. diezeugmenon cro
matice que est diuisarum cromatica delta signus
virgula et pi grece iacens sursum signus linea
angularis. [sign]. diezeugmenon diatonos
que est diuisarum diatonos [illegible] quadrata. [sign].
supinum et tera. [sign] nete diezeugmenon
que est ultima diuisarum pi iacens. et in quasi
directa. H. trite hyperboleon que est tertia excelle
ntium. Y. deorsum respiciens dextra et semi a
sinistra sursum respiciens. X. hyperboleon
enarmonios que est excellentium enarmonios
tau supinum et semi a dextris supinum
[sign] hyperboleon cromatice que est excelle
ntium chromatica tau supinum signus linea
et semi a dextris supinum signus recte linea
[sign] hyperboleon diatonos que est excellentium ep
seta grece signus acuta et pi directa signus
acuta. [sign]. nete hyperboleon iota signus acuta
et labda iacens signus acuta. [sign].

diducta .a. · deducta

In musicarum notarum per voces convenientes in tribus generibus dispositio

Z proslambanomenos
[sign] hypate hypaton
[sign] parhypate hypaton

Sonus aptus melos est vocis casus emmeles i. melo aptus una intensione productus ut præta ... sonus voce depromitur. ut ... corda pel tensa sonuerit ... eucharitias

synemmenon i. coniuctarum vocum
diezeugmenon i. disiunctarum
hyperboleon excellentium
diezeuxis grece disiunctio dr latine
synaphe grece coniunctio dr latine

hipaton enarmonios
hipaton cromatice
hipaton diatonos
hipatemeson
parhipatemeson
meson enarmonios
meson cromatice
meson diatonos

(lichanos; lichanos)

mese i. prima quintarum
trite synemmenon
synemmenon enarmonios
synemmenon cromatice
synemmenon diatonos
nete synemmenon
parameses i. prima disiunctarum seu disiunctarum
trite diezeugmenon
diezeugmenon enarmonios
diezeugmenon cromatice
diezeugmenon diatonos

(paranete; paranete)

nete diezeugmenon
trite hyperboleon
hyperboleon enarmonios
hyperboleon cromatice
hyperboleon diatonos

(paranete)

xv. nete hyperboleon

De monocordi regularis particio in genere dyatonico

Sed iam tempus est ad regularis monocordi
divisionem venire de qua re illud est pre-
tendendum quod si vel in spacio minori si vel in minoribus atque nervum
in eorum proporcione statuatur deprehenda divi-
sio maioris spacium corde et maior numeri multi-
tudo sonos graviores efficiet. at si fuerit ne-
rvi longitudo contractior et in minoribus non multa
pluralitas acutiores voces edi necesse est
atque e contrario converso constitit nunquam fuerit ut lon- v.
gior ut plurium numerorum aliarum ut gravior ut
paucioribus signata minoribus tanto ut acutior ut
acutior invenit. Hec littera res illa confertur
quod intendentes sepe spacia proporcionum minora
maiores signus. remittentes vero minorum
cum acumen intensio faciat remissio gravitatem
Illic enim proporcionum tres spacia signabamus
nichil de gravitate aut acuminis proprietate labo-
rantes atque ideo et in acumine maioribus numeris
intendimus. et in minoribus gravitatem sepe re-
misimus. hic vero ubi cordarum spacia sonorum
metienda nature rerum sequi necesse est maioris
longitudinis cordarum eorum gravitas existit apud
omnes. minorum vero e contrario vocis acumine nascitur divisio
hac breviores. Sit corda intensa a b. Sic eque monocordi
sit regula que supposite partitionibus dimidatur ut
hac regula corde apposita. ea eedem divisiones
in nervi longitudine signentur quas antea signa-
verimus in regula. nos vero nunc ita dividi-
mus spacium cordarum et non regularum particionem. Di-
vidatur igitur a b in quatuor partes per ea puncta
que sunt c d e. Erit igitur tota corda a b du-
pla ab his que sunt d b a d Singillatim

hentes tunc septem bocant in diatonico genere tantum. primo si dividit monocordum
Dimidium monocordi est mese. Huius autem dimidium est nete hyperboleon si mese cuius tria
s. ix pars si sibi e addita. est nete diezeugmenon Eiusdem nete hyperboleon medietas si
ei addita e paranete diezeugmenon huius quinta pars si paranete hyperboleon. ... trite
tas si sibi addita e est trite diezeugmenon. huius quinta pars si trite hyperboleon nete die
zeugmenon autem tria pars a mese usque in nete diezeugmenon facit tonum inter mese
et paramese. tria pars si sibi addita e est paramese. Tunc habes octo divisiones quarum
unaqueque dat suam diapason sed usque ad proslambanomenos et habebis quidem primas
in bis diapason constitutas. Prima pars diatesseron constat ex tono semitonio et tono. Secunda cadens
ab tonis et semitonio. tercia ex semitonio et duobus tonis. prima pars diapente constat ex ... pe

diatessaron adiecto tono / superius / Secunda species diapente constat ex prima diatessaron adiecto tono superius. Tertia ex tertia adiecto tono inferius / Primus constat ex prima specie diapente et prima specie diatessaron superius / Subiugalis eius constat ex eadem diapente specie et eadem specie diatessaron. Secundus constat ex secunda specie diapente et prima specie diatessaron superius / Subiugalis eius ex eadem specie diapente et eadem diatessaron inferius. Tertius constat ex tertia specie diapente et tertia specie diatessaron superius / Subiugalis eius ex eadem specie diapente et eadem specie diatessaron inferius. Tetrardus constat ex quarta specie diapente et prima specie diatessaron superius. Subiugalis eius ex eadem specie diapente et prima specie diatessaron inferius.

vero ad DB duplex sunt ab his que sunt AC. CD. DE. EB. Erit igitur AB chorda id est proslambanomenos. DB igitur mese est. Enim dimidia totius. Et sit AB ab ea que est DB dupla in spatio. ita DB ab ea que est AB dupla est in acumine. Nam ut superius dictum est spatii et acuminis contrarius ordo conversus. Nam tanto est corda maior in acumine quanto fuerit minor in spatio. Quocirca erit et EB nete hyperboleon. Cum EB eius quod est DB dimidia sit, erit ei que est in acumine dupla vero est in acumine. Rursus cum eadem EB eius que est AB quarta sit pars in spatio, quadrupla est ab eadem in acumine. Est igitur ut dictum est nete hyperboleon dupla in acumine ab ea que est mese. Mese igitur dupla in acumine ab ea que est proslambanomenos. Nete vero hyperboleon quadrupla in acumine ab ea que est proslambanomenos. # Ad mesen diapason, mese ad neten hyperboleon diapason, proslambanomenos ad neten hyperboleon bisdiapason.

consonabit igitur proslambanomenos

Rursus cum equales partes sint AC. CD. DE. EB. est CB trium earundem partium. Cum AB quattuor earundem partium, CB igitur trium. AB igitur sesquitertia est ab ea que est CB. Rursus quoniam tribus earundem partium constat CB, una EB, tripla est CB ab ea que est EB. Erit igitur CB lichanos hypaton diatonos. Consonabunt proslambanomenos quidem ad lichanos hypaton diatono consonantiam diatessaron. Eademque lichanos diatonos consonabit ad mesen consonantiam diapente. Eademque lichanos diatonos consonabit ad neten hyperboleon diapason et diapente. Sumpsimus de tota AB nonam partem auferatur ea que est AF. Erunt partes octo FB. Erit igitur AF hypate hypaton ad quam sesquioctava continebit proportionem AB id est proslambanomenos in musica vero tono.

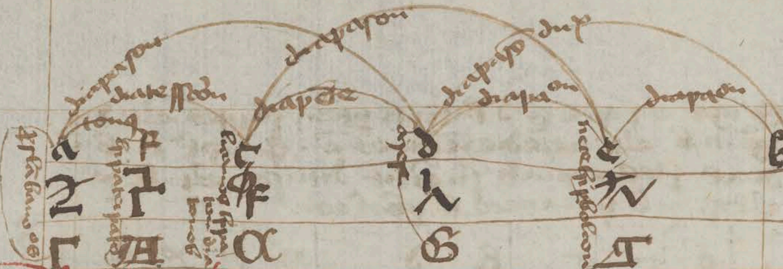

Superior descriptio

Genus inferiorum signorum

Ratio superiorum

Superior descriptio inferiora signa que continet eius sit descriptionem ubi cordis notulas imposuimus.
Quarum earum nota Boetius fecit apertissime. Itaque si a b
tribus intervallis partitum est per tria a g. due
igitur erunt g b. consonabit igitur a b proslam
banomenos ad g b. que est hypatemeson
diapente consonantiam in proportione sesquialtera con
stituta c b igitur ad g b est sesquioctavum et
continebit tonum quod superior ordine reddit. Nam li
chanos hypaton diatonos id est c b ad ea que
est hypatemeson id est g b continet tonum. Rur
sus a b quidem proslambanomenos ad c b licha
nos hypaton diatonos hec consonantiam diatessa
ron a b igitur proslambanomenos ad g b hy
patemeson hec consonantiam diapente. Item
c b ad d b id est lichanos hypaton diatonos ad
meson hec consonantiam diapente. g b igitur ad
d b id est hypatemeson ad meson hec conso
nantiam diatessaron. lichanos hypaton id est c b
ad hypatemeson comparata id est g b distabit
tono. Sit igitur eius que est c b duplex pars sup
posita est e k igitur c b ad k obtinebit ses
quialteram proportionem k b igitur ab ea que est d b ses
quioctava proportione distabit. est igitur k b
quidem diatonos meson et est c b id est lica
nos hypaton diatonos ad k b id est diatono
meson diatessaron continens consonantiam. Rur
sus si eius que est d b nona pars supposita
est d m igitur m b est nete synemenon

Sit igitur ei que est d b tertiam partem suppositam est d n; igitur n b est nete diezeugmenon. Sit igitur k b in duas partes equas fuerint divisa est k x; erit igitur x b paranete hyperboleon

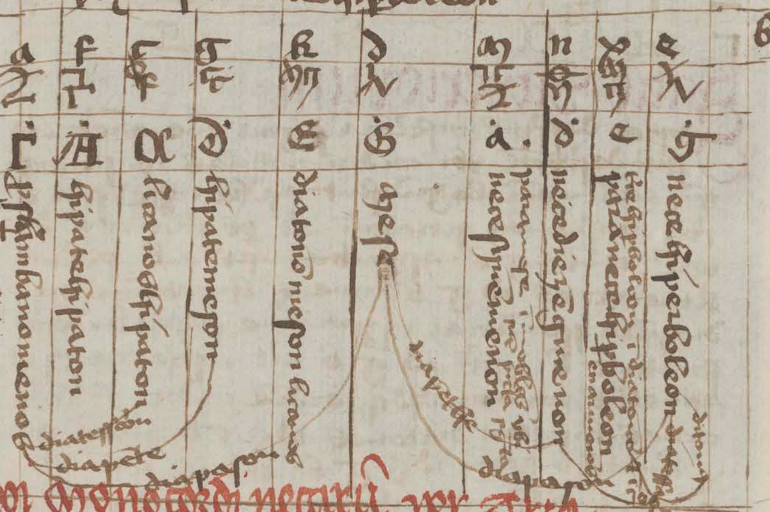

Grecum signum

latine littere

(marg.) correspondentes grece per ter. Γ quia ultime corrdet que non dicitur sunt tres voces in ... et ... metit quia ... proportionum ... separatum

(marg.) hic vocatur ... predicta ... modos diversos

Monochordi netarum per tria genera partitio

Nunc igitur diatonici generis descriptio facta est in eo scilicet modo qui est simplicior ac princeps quem superius nuncupavimus de quibus modis in uno differentia non est. Ut vero per tria genera cantilena monochordi descriptio et omnibus proprio numerus pluralitas apponatur ad comparandas scilicet proportiones ut tonos atque dieses excogitatus est numerus qui haec omnia possit complere ut maximus quidem ad proslambanomenos describatur qui sit 9216 minimus eius 2304 reliquos vero sonos proportiones in horum medietate reperientur. Sumus autem ab inferiore predicaturi omnia nomina cordarum non nominibus vero et apportionibus litteras demonstremus sed ita ut cum trium generum sit facienda partitio in modorum nos litteras numerorum excedit. Ubi deficerint littere easdem rursus geminavimus hoc modo ut qui ad proslambanomenos fuit usque productum

ita describitur reliquos numeros bis a ut ad eos sit
b idem bb et bis c id est cc. Sit igitur primus quidem
numerus maximus qui proslambanomeno obtineat
locum 9216 sitque tonus eidem minus ab eo quod
est a usque ad id quod est c hoc id est a proslamba
nomeno 9216 dividendo dimidiam a d ut
sit tota a dupla ab ea que est d item d sit
dupla ab ea que est e erit igitur a quidem prosla
banomenos d igitur mese e nete hyperbole
on habebit igitur a quidem 9216 d vero horum
dimidium id est 4608 ut mese ad prosla
nomenos diapason consonantiam efficiat
ea vero que est e dimidium meses ut sit
proslambanomenos ab ea que est nete hyperbo
leon quadrupla et bis diapason ad eam
consonet symphoniam sitque e 2304

proslambanomenos	bis diapason	mese	nete hyperboleon	
a	naloduie	d	e	b
9216		4608	2304	

Si igitur ex 2304 octavam abstulero partem id est
288 eisdemque addidero fient in 2592 sitque
HH· x 2592 quod sit paranete hyperboleon ad nete hy
perboleon obtinens distantiam toni. Rursus eius
quod est x id est 2592 aufero octavam partem que est 324
eamque eis quorum est octava coniungo erunt 2916
fietque in ff trite hyperboleon diatonos in diatonico
scilicet genere 2916 tono quidem distans ab ea que est nete
hyperboleon. Eadem vero ff erit in cromatico genere trite
hyperboleon cromatica. In enarmonio vero paranete
hyperboleon enarmonios quod sibi facilius
agnoscatur eveniat. In his generibus tria prima
tetrachorda a nete hyperboleon in sonantia describentur
item si se superius comparatione duas sesquioctavas

abscisos relinquitur in semitonii minus. Sin vero
tiam eius que est idest netehyperboleon sunt
.768. has eisdem adiciens fient in 3072 quod
est dd netediezeugmenon continens ad tritehyper
boleon semitonium minus. Ita quippe netediezeu
gmenon ad netehyperboleon diatessaron consonet
consonantiam. Trite igitur hyperboleon diatonos ad
netehyperboleon ab ea ditonum distat. Relinquitur
spacium quod est inter netediezeugmenon et trite
hyperboleon semitonii minoris. Cum igitur tetra
cordum hyperboleon diatonici generis expleuimus
nunc diatonici (chromatica) et enarmonica tetrachorda supple
da sunt hoc modo. Cum enim paranetehyperbo
leon ad netehyperboleon in diatonico genere
tono distat, in chromatico vero tribus semi
toniis, in enarmonio vero duobus tonis. Cum
distanciam paranetehyperboleon et netehyperbo
leon diatonici generis apponamus habebimus in
tribus semitoniis ab hyperboleon nete distantem
et est hec in chromatico genere paranete hyperbo
leon. Aufero igitur de .2592. idest paranete
hyperboleon diatonici generis .2304. idest nete
hyperboleon relinquitur in .288. hos diuido
erunt .144. eosdem .2592. adiungo fient
.2736. quod est paranetehyperboleon chromatica.
Rursus quoniam est hyperboleon (trite) ut diatonica
ut chromatica duos tonos distat a netehy
perboleon enarmonio genere paranete hyperboleon
quod est in diatonico ut chromatico tritehyperboleon est
quod est tritehyperboleon diatonici generis et chromatici
ad netediezeugmenon minus semitonii consonat.
Restat igitur tetrachordum enarmonii generis ex
duobus integris tonis et diesi ac diesi que
sint dimidia spacia semitonii minoris di
stancia ea que est inter netediezeugmenon
et paranetehyperboleon enarmonion summo

Et quia omnis in superparticularibus elati tonum partiri in duo equa in-
minus sesquitercia ut in subiecta figura patet et est argumentum/

sesquisextadecima sesquiseptimadecima
.2304. .2448. .2592.

Circa autem ista extrema quod tonum passe quod habet se in sesquioctava
proporcione et medium .2448. quod numerus distat ab extremis
per .144. et ea duplicata reddit dictum intervallum extremorum scilicet .288.
et quod medium passe potest dividi in duo equa ut ad sensum/

Musica cromatica est genus cantus ut melodia constans ex tribus semitoniis minoribus
et duobus maioribus contentis in se quatuor cordas super quas prima et ultra diatessaron
dulcius reportabit

Musica enarmonica est melodia constans ex duabus diesibus incompositis semitonii minoris
et duobus tonis contentis in se quatuor cordas super quas prima et ultra diatessaron
dulciter reportat/

Musica diatonica est melodia et genus cantus constans ex duobus tonis et uno
semitonio minori/

Ista per primam musice melodie scilicet enarmonicum diatonicum et cromaticum
propter nimiam difficultatem alterum propter nimiam mollitiem abiciunt notas
autem/ chadam vero usus retinuit quam nostris proferunt/ elementa sonorum
per plongas

Tetracordum est quatuor cordarum copulacio. Cordas autem vocant dicunt
quia tenentes voces cordas primitus inveniebant/ Hec autem quatuor corde sive
voces quibus omne constat tetracordum disposite sunt eo modo ut vicino sibi
omnino iaceat spacio ut ubi videlicet aliquis sonus inter eas legitime
possit interponi sed solo tono ut semitonio distabunt et hiis locis quibus
competenter possit sic constitutas sonum equalia in eis discernat. Si longe secedere vocis
per se separabunt arcente aut esse deficient gravite/ quem enarrabimus inmusicam

pa tta tetracorda p[illegible] [illegible] ypbolon [illegible]
[illegible] in calamis [illegible] et [illegible]

Diatonica

	2304	
	neteyperbolon	.e.
t.	2742	
	paraneteypbolon	·n·
t.	2916	
	triteypbolon	ff
64 t.	3072	
	netediezegmeno	dd

diatessaron · diatonica

Croma [illegible] color ut [illegible] theorice [illegible]

Cromatice

d	2304	
t	neteypbolon	[illegible]
64 t	· ·	[illegible]
d	2736	
t	paraneteypbolon	[illegible]
64 t	2916	
	triteypbolon	ff
64 t	3072	
	netediezegmeno	dd

diatessaron

ypbolon .i. excellentium [illegible]
diezeugmenon tetracordum .i. divisarum
Ista [illegible] pro [illegible] capitulo [illegible]
[illegible] ex 2304 [illegible] et ideo [illegible]
[illegible] tetracordo [illegible]
[illegible]
[illegible] aliquas [illegible] fore plus [illegible] netediezegmeno [illegible]

[illegible]ypbolon 2916

Enarmonice

d	2304	
t	neteypbolon	
d		
t	2916	
	paraneteypbolon	ff
t	3072	
	triteypbolon	π
t	3072	
	netediezegmeno	dd

diatessaron

d diesis [illegible] media [illegible] minoris semitonij

Ista [illegible] tetracorda ypbolon
[illegible] diatessaron [illegible]
[illegible] tetracordum dia
tessaron [illegible] sive sit [illegible]
[illegible] quam [illegible]
[illegible] diatonica
et [illegible]
diatonice [illegible] diatessaron [illegible]
dit [illegible] tetracorda [illegible]
das diatessaron [illegible] tetra
[illegible] et diatessaron [illegible] a
[illegible] a duobus tonis et semitonio
[illegible] minori

Est quidem nete diezeugmenon .3072. paranete igitur hyperboleon enarmonios (diatoni) .2916. horum distancia est .176. horum sumo dimidiam partem que sunt .78. hos addicio .2916. fient .2994. que est trite hyperboleon enarmonios. descriptio est igitur secundum tria genera tetrachordi quod est hyperboleon nunc formam subter adiecimus

e	Nete diezeugmenon diatonici .dd. 3072.	t	Trite hyperboleon diatonici .ff. 2916	d
4	Nete diezeugmenon chromatica .dd. 3072 t		Trite hyperboleon chromate t .ff. 2916.	3
	Nete diezeugmenon enarmonicum 3072. .dd. d		Trite hyperboleon enarmonicum d .cc. 2994	
ut e b	Paranete hyperboleon diatonica .hh. 2592	to	Nete hyperboleon diatonica 2304	a
2	Paranete hyperboleon chromaticum .2736. t	t	Nete hyperboleon chromate t 2304	1
	Paranete hyperboleon enarmonica .ff. 2916 to		Nete hyperboleon enarmonicum to 2304	

Unde ratio superius digeste descriptionis

Tota igitur tetrachorda tali nobis ratione descripta sunt. Tetrachordum enim omne resonat diatessaron consonantiam. Igitur nete hyperboleon et nete diezeugmenon in his omnibus, id est vel in diatono vel in chromate vel in enarmonio diatessaron continet symphoniam. Diatessaron igitur consonantia

constat ex duobus tonis et semitonio minore. et hic modo
tria genera in supradictis tetracordis divisa sunt
In diatonico enim genere quod est proprium paraneten hi-
perboleon id est ·2792· ad neten hiperboleon id est
2304· obtinet distantiam toni quod tali notula
inscribitur ·T· Rursus treten hiperboleon diatoni-
ci generis que est ·2916· ad paraneten hiperboleon
·2792· diatonici generis que est ·2792· rursus obtinet
distantiam toni quia sibi notula insignitur ·T· Ne-
ten diezeugmenon ad treten hiperboleon id est ·3072·
ad ·2916· semitonium eadem refert quod tali notula
inscribitur ·S· Et quia est toni spacium nete die-
zeugmenon et netes hiperboleon duorum to-
norum ac semitonii minoris. Idem duo toni ac se-
mitonium in cromatico genere hac ratione divi-
sunt. Secundum enim genus quod est cromaticum hic modo
descriptum est paraneten enim cromaticam hi-
perboleon que est ·2136· ad neten hiperboleon
que est ·2304· comparata continet spacium parane-
tes hiperboleon cromatici generis ad neten hiper-
boleon quod est unus tonus id est duo semitonia
maius ac minus et divisum Rursus spacium
paranetes hiperboleon diatonici et netes
hiperboleon ita enim scilicet est quod est dimidius tonus
Sed non integre. quia ut supra uberrime mon-
stratum est. non potest tonus in duo equa partiri
Conspicis igitur hic spacium trium semitoniorum id est
toni ac semitonii hic modo ·T·T·S· Rursus
paranete hiperboleon et nete cromatica ad
treten hiperboleon retinet partem toni id est semi-
tonium quod reliquum fuit ex duobus tonis qui
continentur inter treten hiperboleon diatonica et
neten hiperboleon Subtractis vero quatuor semitoniis
reliquum est toto tetracordo spacium semitonii est
quod continetur inter neten diezeugmenon et treten hip-

boleon. Constat igitur et hoc tetracordum ex
duobus tonis ac semitonio diviso in uno quidem
spacio tribus semitoniis igitur spaciis duobus
semitoniis tria vero spacia unius continet
net. In enarmonio vero genere summa est
id proxime dicendi familiaritas. Ab ea autem que est
netehyperboleon enarmonios id est 2916 — id est 2304 paranetehyperboleon
duos tonos integros distat quod hic modo no-
tabimus. Concluditur igitur contonum tetracor-
di duobus tonis ac semitonio unum eisdem
semitonium quod continetur inter netediezeugme-
non et paranetehyperboleon enarmonion quod
sit divisum in duas dieses tritehyperboleon
enarmonios media interiecta spacium
dieseos hic modo signavimus. Ita igitur
nobis hyperboleon tetracordum descriptum est
quo pacto ad diezeugmenon tetracordum
veniamus. Per numerandum hic sunt quinque
racionibus intertexere nd a descripcione cetera in
aliis sumi possit exemplum.

Vim monocor-di netarum diezeugmenon per tria genera partitio

Netes igitur diezeugmenon que est 3072 si dimi-
diam eius summam partem scilicet 1536 qui eisdem
additi sunt 4608 qui est mese que d littera
designavimus. Sed si eidem netes diezeugmenon
id est dd scilicet 3072 auferam tertiam partem est
1024 qui eisdem coniuncti faciunt 4096 qui
vocabitur paramese per litteram subnotata. Nete
diezeugmenon id est 3072 ad mesen id est
4608 cum in sesqualtera consistit proportione
diapente consonabit symphoniam. Eadem vero
netediezeugmenon id est 3072 ad paramesen
id est 4096 quia ad eam in sesquitertia proportione
comparata est diatesseron retinet consonantiam. Est igitur
ab ea que est netediezeugmenon 3072 octava

·f·

auferam partem id est 384 eisque adiciam fiet
3456. Utraque hec paranete diezeugmenon dia-
tonos et superius prenotata. ad netediezeugmenon
obtinebis tonum. Ablatio vero si auferatur octava
pars id est de 3456 que est 432 eisque eisdem
adiungatur erunt 3888 erunt quoque ea id est tritedie-
zeugmenon diatonos. Et quia netediezeugme-
non ad paramesen sesquialteram obtinebit proportionem
tritediezeugmenon et paramesen semi-
tonium minus diatonicum igitur genus in quo
tetracordo ac pentacordo completum est ita ut neces-
se tetracordi quidem eius quod est netediezeugmenon
ad paramesen diatessaron consonantia fit pen-
tacordi vero ad id quod est netediezeugmenon
ad mesen diapente fit consonantia. Enarmo-
nium vero atque cromaticum genus hac ratione re-
quiremus. Summo distancia netes et paranetes die-
zeugmenon diatonice id est 3072 et 3456.
est enim differentia 384 hanc dimido erunt 192. hanc
summam si ei que est paranete diezeugmenon dia-
tonos adiungamus id est 3456 fient 3648. Hec
est paranete diezeugmenon cromatica. Hec quantitate
superius adnotata distans a netediezeugmenon to-
no et semitonio id est 576 semitoniis continebis
ad tritediezeugmenon duidum quidem diatonica.
Sunt vero cromatica id est 3888 semitonium rel-
inquitur ab eo tono quod dimisse est inter paranete dia-
tonos diezeugmenon et tritediatonos diezeu-
gmenon et fit aliud reliquum ex tetracordo se-
mitonium inter tritediezeugmenon cromatica et
paramese. Subtractis duobus tonis quibus netediezeu-
gmenon cromatica et tritediezeugmenon
cromatica continebat. Erit igitur in diatonos
cromatica tritediezeugmenon diatonica. In cromatico
quoque tritediezeugmenon cromatica sed in enarmo-
nio tritediezeugmenon enarmonios
non quoque paranetediezeugmenon distat ab ea
que integris ad duos tonos distat ab ea
que est diezeugmenon denotatur. aa. Sit inter

netediezeugmenon et paranete enarmonion diezeugmenon nulla inter corda alia ideo paranete vocabulo inmapat[ur] [illegible] vel quia inter paramese enarmonion diezeugmenon et paranete idem inter aa. hac ratione partiri ut fiant due dieses [illegible] numero dicas paranetes enarmonion diezeugmenon et paramesés id est 3888 et 4096 ea est 208 hac dimido fient 104 hos appono 3888 fient 3992 ea est tritediezeugmenon enarmonios [illegible] [illegible] prenotata [illegible] igitur tetrachordi pro qua dispositione subtera adie[cta] [illegible] dispositio hyperboleon tetrachordi aggrani ut esset utriusque una dispositio ut paulatim media dispositione toni fieri [illegible]

4608 mese h t°	4096 paramese t i	3888 tritediezeugmenon t° k	diatonica
4608 mese t°	4096 paramese t	3888 tritediezeugmenon t	cromatice
4608 mese t°	4096 paramese d	3992 tritediezeugmenon d	enarmonice
3476 paranetediezeugmenon l t°	3072 netediezeugmenon m t	2916 tritehyperboleon n t°	diatonice
3648 paranetediezeugmenon t t	3072 netediezeugmenon t	2916 tritehyperboleon t	cromatice
3888 paranetediezeugmenon t° t°	3072 netediezeugmenon d	2994 tritehyperboleon d	enarmonice
2792 paranetehyperboleon o t°	2304 netehyperboleon t° p		diatonice
2736 paranetehyperboleon t t	2304 netehyperboleon t		cromatice
2916 paranetehyperboleon t°	2304 netehyperboleon t°		enarmonice

Clarius vide eandem figuram de qua supra [illegible] pleno [illegible] [illegible] ista figura continet duas figuras [illegible] et secundam / [illegible] pro qua tetrachordum hyperboleon et tetrachordum netediezeugmenon / que duo tetrachorda sunt synemmenon i. coniuncta / ita quod [illegible] [illegible] [illegible] hyperboleon / [illegible] alterius diezeugmenon / hic autem procedo a parte [illegible] [illegible] [illegible] hyperboleon [illegible] [illegible] [illegible] diligenter calculanti [illegible]

[illegible] musice [illegible]

IX. De monochordi netarum synemmenon per tria genera partitio

Duo autem tetrachorda quae sibimet conjuncta
sunt a mese duo disjuncta tum generum sup-
ra descriptorum quemadmodum locarentur ordine
diximus. Ad aliud tetrachordum veniendum est quod syn-
emmenon vocatur quod iunctum est ei quae est me-
se. Hoc enim inter neten diezeugmenon et me-
sen diapente consonantia tum tonos ac se-
mitonium. Tres vero toni sunt in hoc pentachor-
do, quorum quidem unus nete diezeugmenon ad paranete
diezeugmenon diatonum, alius vero paranete die-
zeugmenon diatonum ad triten diezeugmenon dia-
tonos. Tertius igitur paramese ad mesen, reli-
quum semitonium trite diezeugmenon dia-
tonon ad paramesen. Quoniam igitur nete diezeug-
menon et paramese tetrachordum ab ea
quae est mese uno tono disiunctum est, quod
est inter paramesen ac mesen. Hoc tetra-
chordo quod est a nete diezeugmenon ad me-
sen synemmenon unum abstulimus tonum, eum
scilicet qui continetur inter neten diezeugmenon et pa-
ranete diezeugmenon diatonos, postquam aliud
tetrachordum ad mesen iungeretur ut fieret synem-
menon quod est coniunctum hoc modo. Cum igitur pare-
tes diezeugmenon diatonicae quae est .ii. litteris ·oo·
numerus est 3456, hos tria eius addita fa-
ciet mesen. Hic ergo numerus in diezeugmenon disiuncto
tetrachordo .ii. litteris adnotatur, tono distabat
a nete diezeugmenon in genere diatonico et pa-
ranete diezeugmenon diatonos notabatur. In
synemmenon quoque igitur tetrachordo, id est 3456, sit
nete synemmenon in terminis quibus constituta ex-
tra praenotata. Et ab ea octava pars auferatur
quae est 432, eique apponatur, fient 3888,
cuius pars sumatur octava ea quae est 486,
et summa super eisdem quorum octava est aggre-
getur et fient 4374, quae est trite synemmenon

Enchiriadis musicus sic sunt monocordi solum ad compositionem sue musice diffinies
sequens boecium qui ultra monocordum boecii addit in excellentibus tres tonos. sic
dicens.
In quatuor partes longitudinem monocordi divide equales ita ut inter primam et se-
cundam quinque sint spacia. Inter secundam et [sign] et [sign] sint alia inter [sign] et X sint tria
tertium remanet una quarta. Oportebit autem ut tres toni super vadant ultra
monocordum boecii. quod ut invenies sonus habeat suum disdiapason. hoc
autem inscribendo requirit sequi. fiat uero sic addo diatesseron X et
mese [sign]. hinc aufero nonam est mese [sign] et hinc primam et [sign] in . [sign]
quia inter se duobus tonis distant. Relinquitur una igitur semitonium inter [sign] et X
quam [sign] aufero tertiam et est [sign] ab X tribus distans tonis. Aufero igitur
X nonam et habebis [sign]. hinc primam et est mese [sign]. Relinquitur autem
inter [sign] et [sign] tonus. sic prius posito facile erit ea que sequuntur inve-
nire per se. aut per diatesseron aut per diapente ut ita sint toni et se-
mitonium regularis monocordi regula patebit per tres tonos et
semitonium quarto tono addito in fine ut patet in sequenti figura

proslambanomenos vel [illegible]	ypaton	hypate ypaton	parhypate ypaton	lichanos ypaton	hypate meson	parhypate meson	lichanos meson	mese	paramese	trite diezeugmenon	paranete diezeugmenon	nete diezeugmenon	trite hyperboleon	paranete hyperboleon	nete hyperboleon		
[sign]	[sign]	[sign]	[sign]	[sign]	[sign]	[sign]	[sign]	[sign]	[sign]	[sign]	[sign]	[sign]	[sign]	X	[sign]	[sign]	[sign]
T	S	T	T	T	S	T	T	T	S	T	T	T	S	T	T	T	T
graves				finales				acute				excellentes					

133b

Ista tetracorda ponuntur in genere diezeugmenon

Diatonicum tetracordum synemmenon coniunctum

.3012.

neti diezeugmenon

t .3476.

paraneti diezeugmenon .a.

t .3888.

triti diezeugmenon .x.

t .4096.

paramese

t .4608.

mese

Enarmonicum tetracordum coniunctum

.3012.

neti diezeugmenon

t

.3888.

parhypate diezeugmenon .aa.

.3992.

triti diezeugmenon .x.

.4096.

paramese

t .4608.

mese

Iste figure tres horum trium generum sunt exempla istius capituli netes igitur diezeugmenon / et sunt posita similiter sicut in textu posita sunt que a probacione constare ty

Cromaticum tetracordum coniunctum

.3012.

t neti diezeugmenon

t

t .3648.

parhypate diezeugmenon .bb.

t .3888.

triti diezeugmenon

t .4096.

paramese

t .4608.

mese

Tres dieses faciunt maius semitonium due vero dieses minus semitonium constituunt Et sic quinque dieses tonum efficiunt Unde patet quod tonus non potest dividi in equa dividitur enim in semitonium maius et semitonium minus quod patet per hoc tonum secundum in una est parte tres dieses in alia vero due / comparacione est quod semitonium maius superat minus diesi

diatonos idem est. sed quia nete synemmenon
ad mesen id est 3456 ad 4608 sesquitercia
obtinet proporcionem que est diatessaron. Trite autem
synemmenon ad nete synemmenon id est 4374
ad 3456 duorum tonorum obtinet proporcionem. re-
linquitur trite synemmenon diatonon ad mese
proporcio semitonii et quietum est hoc tetracor-
dum in mese. atque ideo synemmenon semi-
nium et quietum notatur. et diatonici conde-
generis hoc modo est facta proporcio. Chromatici
vero tetracordi divisio est. Summo nete synemmenon
et paranete synemmenon diatonica id est 3456
et 3888 differentia est 432 hanc divido ut
semitonium fiat. fiunt 216 hanc adicio ad
3888 ut ea semitonia fiant. erunt 4104
que est paranete synemmenon chromatica cum hac
supposita est. abstrahat igitur paranete syne-
menon chromatica ad trite synemmenon prius
conde diatonica unus vero chromatica semito-
nium est ab trite synemmenon chromatica usque
ad mesen aliud semitonium reperitur. Et igitur
a nete synemmenon usque ad trite synemme-
non diatonum vel chromaticum duo toni sunt
que est in diatonico vel chromatico quibus trite syn-
emmenon diatonos vel chromatica eadem
in genere enarmonio paranete synemmenon
enarmonios est que summa 4374 et
sit X a qua usque ad mesen semitonium
est. hoc partior in duas dieses hoc modo. Sum-
mo differentiam a paranete synemmenon enarmo-
nii et meses id est 4374 et 4608 ea
est 234 hanc divido fiet 117 hanc adicio
paranete synemmenon enarmonios id est ad 4374
fient 4491 quod pro ea ponetur et sit ea
trite synemmenon enarmonios. Ceterum semi-
tonium quod continetur inter paranete synemmenon

enarmonios et mesen id est inter 4374 et 4608 divisum per tritesynemmenon enarmonios cuius scilicet que est 4491. tamen tota huius tetracordi compedita sunt. Nunc igitur faciendum de speciebus iuncta cum ceteris id est hyperbolaeon ac diezeugmenon ut paulatim fiat dispositio rata progresse

diatonice	4608 mese	4374 tritesynemmenon	3888 paranetesynemmenon	3456 netesynemmenon
chromatice	4608 mese	4374 tritesynemmenon	4104 paranetesynemmenon	3456 netesynemmenon
enarmonice	4608 mese	4491 tritesynemmenon	4374 paranetesynemmenon	3456 netesynemmenon

diat	4608 mese	4096 paramese	3888 tritediezeugmenon	3456 paranetediezeugmenon	3072 netediezeugmenon
chroma	4608 mese	4096 paramese	3888 tritediezeugmenon	3648 paranetediezeugmenon	3072 netediezeugmenon
enar	4608 mese	4096 paramese	3992 tritediezeugmenon	3888 paranetediezeugmenon	3072 netediezeugmenon

diaton	2916 tritehyperbolaeon	2592 paranetehyperbolaeon	2304 netehyperbolaeon
chromat	2916 tritehyperbolaeon	2736 paranetehyperbolaeon	2304 netehyperbolaeon
enar	2994 tritehyperbolaeon	2916 paranetehyperbolaeon	2304 netehyperbolaeon

Ita sit tetracorda netesynemenon

XXI
70

Diatonice		
3476		
netesynemenon	t	
3888		
paranetesynemenon	t	
4374		
tritesynemenon	s	diatessaron
4608		
mese		

Enarmonice		
3476		
netesynemenon	d	
4374		
paranetesynemenon	d	v
4491		
tritesynemenon	d	diatessaron
4608		
mese		

Cromatice		
3476		
netesynemenon	t	
[illegible]	t	
4104		
paranetesynemenon	t	s
4374		
tritesynemenon	t	diatessaron
4608		
mese	t	

netesynemenon idest .g. ad paranetedie-
zeugmenon refert in diatonico genere
ut in tractatu precedenti factum est
sed in alijs duobus generibus non fit
sic ita distinctio istius tetracordi non [illegible]
habita [illegible] in [illegible] ut
ita sit distinctio [illegible] explicite

Iste tres figure sunt de presenti
capitulo secundum duo genera tetracorda
et non de [illegible] figure precedentes [illegible] primis
coniunctum tetracordum synemenon
.i. coniunctum per coniunctionem ad mese
quod per netediezeugmenon et
dicit Aaron .i. netediezeugmenon
quod dicitur diezeugmenon .i. disiunctum
tetracordum a mese [illegible] ad
iuncto vel mese est pentacordum
et legit coniunctum autem quod coniunctum
mese incipiens a paranetedie-
zeugmenon et dempto tono quod [illegible]
netediezeugmenon et parane-
tediezeugmenon [illegible] ad [illegible]
[illegible] mutatis vocabulis et ali
[illegible] sunt cordarum et [illegible]

Scita tria tetracordia tria g[e]n[er]um

Diatonice synemenon i[d est] coniunctarum / mese diezeugmenon i[d est] adiunctarum

9608
to
diezeuxis
t
7184
to
lichanos meson m
t
7832
t
parhypatemeson i
t
6144
hypatemeson q

diatessaron

Enarmonice

9608
to
diezeuxis
t
to
7832
lichanos meson l
t
7988
parhypatemeson k
t
6144
hypatemeson

diatessaron

Cromatice

9608
t
diezeuxis
t
t
7912
lichanos meson n
t
7832
parhypatemeson
t
6144
hypatemeson

diatessaron

Iste figure sunt composite a lo[n]g[is] libris igitur que predicta sunt etiam sunt per tetracordo quod est a mese usque ad hypatemeson usque ad semper

xxxij Monocordi meson per tria genera particio

Ex his igitur que posita sunt in ceteris non
arbitror esse laboriosum ad hos eundem quem
placet etiam reliqua tetracorda meson atque
hypaton reperienda sunt ac primum quidem diato
nici generis meson tetracordon hoc ordine descri
bemus meses enim que est ō 4608. sumo tercia
partem ea est .1536. hanc eidem copulo fient
.6144. ea sit hypatemeson diatessaron
ad meson continens consonanciam hanc duobus tonis
ac semitonio ita dividimus. Sumo enim meses
id est 4608. octavam partem que est .576. hanc
eidem iungo fient .5184. ea est lichanos me
son diatonos id est ad m. rursus istius sumo
octavam ea est .648. hanc eidem iungo fient
.5832. ea sit parhypatemeson diatonos
tonum obtinentes ad lichanos meson diatonum
duobus tonis distans a mese relinquitur igitur
semitonium inter hypatemeson diatonum et
parhypatemeson diatonum constitutum id est
inter .6144. et .5832. Chroma vero tetracordum
meson in chromatico genere sic ordine partior
in sumo meses differenciam ad lichanos me
son diatonos id est 4608 ad 5184. ea est
576. hanc dimidia partior fiunt .288. ea
deinde addo numero maiori id est .5184. fiet
.5472. que sit lichanos meson chroma
tica. Relinquitur duo semitonia unum inter
lichanos meson chromaticon et parhypaton
meson chromaticon id est inter .5472. et
5832. et aliud inter parhypatemeson chroma
ticon et hypatemeson id est inter .5832.
et .6144. Enarmonium vero genus hoc modo
dividimus. Licet ea que dicitur parhypatemeson
chromatice duobus tonis distabat a meson
obtinens numerum .5832. ea in enarmonio

quae erit lichanos meson enarmonios, id est supra
parhypaten duos integros ad mesen obtinens
tonos. Reliquum igitur quod est inter lichanos me
son enarmonios et hypatemeson, id est
inter 5832 et 6144, in duas dieses
secundum modum dimidii. Aufer dicitur 5832 ad
6144, ea est 312. Huius dimidium parcior fi
erit 156, quod ad 5832 iungo fient 5988.
Et hic sit parhypatemeson enarmonios.
Duae vero sunt dieses inter lichanos meson
enarmonios et parhypatemeson enar
monios, id est inter 5832 et 5988, et inter
parhypatemeson enarmonion et hypateme
son, id est inter 5988 et 6144. Divisum est
igitur meson tetracordum, quod ita in descriptione
ponatur in superius descriptis tetracordis
aggregetur.

Diatonice	6144 hypatemeson	5832 parhypatemeson	5184 lichanos meson	4608 mese
	4374 tritesynemmenon	3888 paranetesynemmenon	3456 netesynemmenon	
Cromatice	6144 hypatemeson	5832 parhypatemeson	5472 lichanos meson	4608 meses
	4374 tritesynemmenon	4104 paranetesynemmenon	3456 netesynemmenon	
Enarmonice	6144 hypatemeson	5988 parhypatemeson	5832 lichanos meson	4608 meses
	4491 tritesynemmenon	4374 paranetesynemmenon	3456 netesynemmenon	

4608 mese	4096 paramese	3888 trite diezeugmenon	3648 paranete diezeugmenon	Diatonice
3072 nete diezeugmenon ·dd·	2916 trite hyperboleon ·ff·	2792 paranete hyperboleon ·nn·	2304 nete hyperboleon	
4608 mese	4096 paramese	3888 trite diezeugmenon	3648 paranete diezeugmenon ·bb·	Chromatice
3072 nete diezeugmenon ·dd·	2916 trite hyperboleon ·ff·	2736 paranete hyperboleon	2304 nete hyperboleon	
4608 mese	4096 paramese	3992 trite diezeugmenon	3888 paranete diezeugmenon ·aa·	Enarmonice
3072 nete diezeugmenon ·dd·	2994 trite hyperboleon	2916 paranete hyperboleon ·ff·	2304 nete hyperboleon	

XI Monocordi hypaton per tria genera partitio et totius monocordi descripti dispositio

Nunc ergo hypaton tetracordum per tria genera dividendum est. Sumo hypaten meson id est 6144 dimidiam partem que sit 3072 hanc eisdem si adiecero fient 9216 que est proslambanomenos ad hypaten meson diapente consonantiam servans. Eisdem autem hypaten meson id est 6144 si auferam tertiam partem que est 2048 eisdemque adiecero fient 8192 et hec est B hypate hypaton. Igitur hypaten meson ad proslambanomenos diapente consonantia ad hypaten hypaton vero diatessaron. Ab hac hypate meson id est 6144 partis auferatur octava erit 768 hanc eisdem si quis adiungat fient 6912 que est B lichanos hypaton

diatonos ad hypaten meson toni obtinens pro-
portionem superius de 6912 partibus auferatur octa-
va ea scilicet 864. Haec si eisdem copuletur, fient
7776, quae scilicet parhypate hypaton diatonos
ad lichanos hypaton diatonos et hypaten

tonum obtinens /
relinquitur igitur se-
mitonium inter
parhypatemeson
diatonos

hypaton, id est inter 7776 et 8192. Et
diatonici quidem generis hypaton tale tetracor-
dum est. Cromaticum vero tali ratione dividimus.
Sumo enim differentiam hypaten meson et eius quae
est lichanos hypaton diatonos, id est 6144
et ~~[illegible]~~ 6912, ea scilicet 768. Hanc
dimidiam partior ut duo efficiam semitonia;
fient 384. Hanc adicio 6912 ut ita
semitonia fiant. Erunt 7296, quae est scilicet
lichanos hypaton chromatice, ab ea quae est hy-
patemeson tribus semitoniis distans. Relin-
quitur ergo duo semitonia, unum quidem inter
lichanos hypaton chromaticon, id est inter 7776

et parhypateme-
son chromatico
id est inter 7296
et 7776. Et ali-
ud inter parhypa-
temeson et hy-
patehypaton c.
id est

et 8192. Restat enarmonii generis ad
superius exemplar trium divisio. Est enim
parhypate hypaton diatonos ut parhypate
hypaton chromatice, quae 7776, insignita est duo-
bus tonis distat ab ea quae est hypatemeson.
Eadem est in genere enarmonio lichanos hy-
paton enarmonios, quae ab hypatemeson
duobus integris distat tonis. Restat igitur
diatessaron consonantia semitonium quod est
inter lichanos hypaton enarmonion et hypa-
tenhypaton, id est inter 7776 et 8192, haec
in duas dieses ita dividimus. Sumo enim
differentiam eius quae est lichanos hypaton enar-
monios et hypates hypaton, id est 7776 et
8192, ea scilicet 416. Huius dimidiam sumo,
sunt 208. Hanc adicio 7776, fient 7984,
quae sit parhypate hypaton enarmonios. Erunt ergo
duae dieses, una quidem quae est inter lichanos

primum tetracordum cum suis generibus et ultra [illegible]

143. 73

Diatonice

·6144·
hypate meson e
tono
·6912·
licanos hypaton d
tono
·7776·
parhypate hypaton c
semitonium
·8192·
hypate hypaton b
tono
·9216·
proslambanomenos a

diapente · diatessaron

Enarmonice

·6144·
hypate meson
·7776·
licanos hypaton
·8192·
parhypate hypaton
·9216·
proslabanomenos

Cromatice

·6144·
hypate meson
~~licanos hypaton~~
·7298·
licanos hypaton f
·7776·
parhypate hypato(n)
·8192·
hypate hypaton
·9216·
proslabanomenos

diapente · diatessaron

Enarmonice

·6144·
hypate meson
·7776·
licanos hypaton
·7984·
parhypate hypaton
·8192·
hypate hypaton
·9216·
proslambanomenos

diapente · diatessaron

Hic inter [illegible] et [illegible] inter hypate meson et inter licanos hypaton [illegible] et [illegible] minora [illegible] [illegible] inter [illegible] et [illegible]

hipaton enarmonios et parhypatehipaton enar-
monios id est inter 7776 et 7984. alia
inter parhypatehipaton enarmonios et hipa-
tehipaton id est inter 7984 et 8192. Ter-
tius vero ultimus inter proslambanomenos et hipa-
tenhipaton id est inter 9216 et 8192.
continetur divisio est igitur hipaton tetracordum
secundum tria genera diatonicum. chromaticum et
enarmonicum. Eodem modo superioribus tetracordis hi-
perboleon diezeugmenon synemmenon meson
adiungatur. fit octava perfecta de septem di-
versis per formam monocordi regulans

9216 proslambanomenos a	8192 hipatehipaton b	7776 parhypatehipaton c	6912 licanos hipaton d	Diatonice
6144 hipatemeson	5832 parhypatemeson	5184 licanos meson	4608 meses	
4374 tritesynemmenon	3888 paranetesynemmenon	3456 netesynemmenon	per ea que dicta sunt [illegible] tonus inter [illegible] synemmenon et [illegible]	
9216 proslambanomenos	8192 hipatehipaton	7776 parhypatehipaton	7296 licanos hipaton f	Cromatice
6144 hipatemeson	5832 parhypatemeson	5472 licanos meson n	4608 meses	
4374 tritesynemmenon	4104 paranetesynemmenon	3456 netesynemmenon		

de qua vobis [illegible] netesynemmenon [illegible] est paranete di[illegible] synemmenon i. dia[illegible] tonus [illegible] [illegible]

Enarmonice	9216 proslambanomenos	8192 hypatehypaton	7984 parhypatehypaton	7776 lichanoshypaton
	6144 hypatemeson	5988 parhypatemeson	5832 lichanosmeson	4608 meses
	4491 tritesynemmenon	4374 paranetesynemmenon	3456 netesynemmenon	
Diatonice	4608 mese	4096 paramese	3888 tritediezeugmenon	3456 paranetediezeugmenon
	3072 netediezeugmenon	2916 tritehyperboleon	2592 paranetehyperboleon	2304 netehyperboleon
Chromatice	4608 mese	4096 paramese	3888 tritediezeugmenon	3648 paranetediezeugmenon
	3072 netediezeugmenon	2916 tritehyperboleon	2736 paranetehyperboleon	2304 netehyperboleon
Enarmonice	4608 mese	4096 paramese	3992 tritediezeugmenon	3888 paranetediezeugmenon
	3072 netediezeugmenon	2994 tritehyperboleon	2916 paranetehyperboleon	2304 netehyperboleon

XII Ratio superius disposite descriptionis

In superiori igitur forma continet consonantiam
diapason proslambanomenos ad meson. Age
son vero ad netehyperboleon. Bis igitur diapa
son proslambanomenos ad netehyperboleon
diatessaron igitur consonantiam servant

hipatehipaton · ad hipaten meson · hipate
meson ad mesen · Mese ad netesynemme
non · paramese ad netediezeugmenon ·
netediezeugmenon ad netehyperboleon · Atque
hec ita ut in hiis consonanciis integra tetracor
da inveniemus · Atque ut clarius ordo in hac forma
respiciatur ordo nervorum secundum tria genera · Quibus
itaque nominantur tetracorda primum atque gravissimum hi
paton · cuius est princeps hipatehipaton · ultima
hipatemeson · Secundum vero meson cuius est prin
ceps hipatemeson · extrema vero mese · Tercium
synemmenon · cuius est princeps mese · finalis
netesynemmenon · Quartum diezeugmenon cuius
est prima paramese · nete vero diezeugmenon
est extrema · Quintum vero est hiperboleon · cuius
est princeps netediezeugmenon · ad nete vero
hiperboleon terminatur extrema ·

xiii De stantibus vocibus et mobilibus

Harum vero omnium vocum partim sunt in toto immo
biles · partim in toto mobiles · partim vero
nec in toto immobiles · nec in toto mobiles · So
nat / in toto immobiles sunt proslambanome
nos · hipatehipaton · hipatemeson · me
se · netesynemmenon · paramese · netedie
zeugmenon · netehyperboleon · Idcirco autem
in omnibus generibus quibus eedem sunt nec
loca nec nomina permutantes · sive pentacorda
sive tetracorda contineant · pentacorda quidem
ut proslambanomenos ad hipatemeson et
mese ad netediezeugmenon · tetracorda
vero ut hipatehipaton ad hipatemeson · Mo
biles vero sunt que secundum singula genera

Nota

permutantur secundum modum. ut paranetes et lichanos
diatonica et chromatica. Trite et parhypate
enarmonii. Alia est enim paranete hyperboleon
chromatica. Alia trite enarmonios. Diverse sunt
etiam paranete diezeugmenon diatonos atque
chromatica. Nec sunt eadem que in generibus ce-
teris trite diezeugmenon enarmonios. Neque
eedem sunt paranetes synemmenon diatonos
et chromatica. et trite synemmenon enarmo-
nios hiis que sunt in reliquis generibus trite.
Distat etiam lichanos synemmenon diatonos
et lichanos meson chromatice et parhypa-
temeson enarmonios. Nulli alio generi
parhypate similis invenitur nec eosdem locos ac-
unos servant. lichanos hypaton diatonos
et lichanos hypaton chromatice. Nam parhy-
patehypaton enarmonios alio generi par-
hypatis reperitur esse dissimilis. Vero in toto
vel immobiles aut mobiles sunt que in duobus
quidem generibus manent idem chromatico et dia-
tonico sed in enarmonio permutantur. Quod igitur
sic consideratur. Trite hyperboleon diatonos et
trite hyperboleon chromatice. eadem in superiore
descriptione sub eodem numero. 2916. At vero
in enarmonio genere aspicias trite aliam reperies
id est sub. 2994. Trite igitur vox duobus sunt
generibus eadem in tertio permutata est
[struck through] in trite diezeugmeno tetracordo. Ita trite
diezeugmenon diatonos et trite diezeugmenon
chromatica ut eadem sunt similiter permanent
trite in diezeugmenon enarmonios a superioribus
distat. In synemmenis etiam idem est. Trite
enim synemmenon diatonos. et trite synemme-
non chromatice eedem sunt. Sed trite synem-
menon enarmonios est diversa. Item parhypate
meson diatonos et parhypatemeson chro-
matice eedem notantur. Sed in enarmonio

quae. sicut superius ita adhypatehypaton nec hypaton meson eadem inveniuntur. In igitur ae sed
in omnibus diapasonibus sunt ceteris. Rursus parhypate hypaton diatonos et parhypate hypaton
chromatica eadem est et non eadem est in non
in enarmonio genere quaeritur. Et ut clarius non
plena mutabilitas clarius aliquesceat ad
hyperboleon tetracordon redeamus. In hac
igitur quae in diatonico atque chromatico genere
trite hyperboleon est eadem mutatur in enarmonio
et fit paranete. Trite quae trite diezeugmenon
diatonico vel chromatico genere vocabatur
in enarmonio dicitur. quae trite synemmenon
in chromatico vel diatonico fuit.
in enarmonio in paranete transit. Itemque vero
parhypate meson in chromatico vel in diatonico
vocabatur. eadem lichanos meson in
enarmonio reperitur quae hypatehypaton vel
in diatonico vel in chromatico dicebatur
lichanos hypaton in enarmonio nuncupatur.
Sunt igitur immobiles quidem proslambanomenos.
hypatehypaton. hypatemeson. mese. nete
synemmenon. paramese. netediezeugmenon.
nete hyperboleon. Mobiles vero quae licanos. paranetes sive diatonicas vel chromaticas vel enarmonicas vocamus. Nos item
tamen mobiles aut immobiles quas parhypatas
tritas in diatonico vel in chromatico. licanas aut vel paranetas in enarmonio
genere dicimus.

xiiii De consonantiarum speciebus

Nunc de speciebus primarum consonantiarum tractandum
est. Sunt igitur consonantie diapason diapente
diatessaron. Species igitur est quaedam positio propriam
habens formam secundum unumquodque genus in uniuscuiusque

proportionis consonantiam faciunt terminis constituta
ut in diatonico genere. Nam si diezeugmenon
tetracordum nete hyperboleon tetracordum me-
son que ponatur erunt quindecim nervi. Nam si
diezeugmenon tetracordum meson que ponatur
subtracto sinemenon tetracordo erunt
quindecim nervi. At si absque proslambanome-
nos deficiat erunt quatuor decem hii ergo dispo-
nantur hoc modo. Erit a hypate hypaton. b
parhypate hypaton. c hypaton licanos. d
hypate meson. e parhypate meson. f lica-
nos meson. g mese. h paramese. k
trite diezeugmenon. l paranete diezeugmenon
m nete diezeugmenon. n trite hyperboleon. o
paranete hyperboleon. p nete hyperboleon. Ab
hypate igitur ad mese diapason consonantia
est. Ab eadem vero meson ad licano hypaton
diapente. A mese vero ad hypaten meson dia-
tessaron. Erit igitur diapason quidem octo cordarum
diatessaron vero quatuor. diapente igitur quinque.
Ac primum habebit diatessaron quidem species tres
diapente igitur species quatuor diapason vero species
septem. Semper autem una minus species erunt
quam fuerint voces ut enim a mese retecabis
ordinantur. diatessaron consonantie species sunt
tres hoc modo una quidem species est ab g ad
d secunda vero ab f ad c tercia ab e ad b. Et
quecumque diatessaron species perspiciuntur Quecumque
quecumque species binos continet nervos eiusdem
diatessaron ut c d quidem eos qui sunt c d et
a b eos qui sunt c d. Si vero his adiecero d a
divisa erit ab ea que est g d consonantie ne-
rvum continebit idem d solum excessit igitur g d
consonantiam. Atque ideo diatessaron tres species tantum
perficiet. Et in ceteris quidem consonantiis idem
diapente igitur quatuor species erunt hoc modo
una quidem ab ea que est k h ad d. Alia vero

ab eo quod est g ad c · alia ab eo quod est f ad b
alia igitur ab eo quod est e ad a / diapason vero conso
nancie septem erunt species quarum prima est que est o
ad g · secunda ab eo quod est p ad f · tercia ab eo quod
est n ad e · quarta ab eo quod est m ad d · quinta ab eo
quod est l ad c · sexta ab eo quod est k ad b · sep
tima ab eo quod est h ad a · liquet igitur ex hiis
que dicta sunt diatessaron consonanciam semel
tantum in mobilibus ac statutis vocibus contineri · nam
si ab hypate hypaton mapiam est a d idem
ab hypate hypaton meson hypaton ea que
sunt in hoc ordine prima secunda tercie non statutis voci
bus tenentur ut b c et f · nam parhypate hypa
ton et hypate meson et lichanos hypaton
et lichanos meson mobiles monstrate sunt ·
ad rursus ab hypate meson diatessaron
consonanciam inchoemus est species diatessaron
statutis vocibus tenta g d · ea que est prima
statutis vocibus est ad hypate meson reliqua minime
idem ad hypate meson · et lica
ut e h et f k · nam hypate meson · et lichanos
meson et tetrachordum synemmenon non statuntur
in mobiles · rursus si eandem diatessaron
paramesen susceperit ordinandam est
eadem statutis concurrat sonis diatessaron
species h m · id est a paramesen in nete diezeu
gmenon et paranete diezeugmenon et triti
hyperboleon mobiles voces esse perdocuimus
Item diapente consonancia duas tantum species
tenet que statutis vocibus concluduntur ut
si ab hypate meson ordiamur · una que decem est
d h · id est ab hypate meson in paramesen ea
que est prima altera vero g m id est a mese in nete
diezeugmenon · h vero est quarta · reliquie vero
due e k · f l · minime statutis vocibus tenen
tur · nam parhypate et lichanos et trite et

paranete instabiles apparebant. Talis igitur
modo erit si a nete diezeugmenon in graviorem partem
id est ad mesen consonantie huius species considerentur
eisdem etiam non immobilibus vocibus que superius dicte
sunt continebantur. sive ab hypate meson seu
a mese seu a paramese. sive etiam a nete
hyperboleon consonantias in graviorem partem
ducas, dictis quidem statutis vocibus coherebant
non poterit vero esse distinctio. diapason
vero consonantie sive ad hypatehypaton vel para-
mese sive in netehyperboleon in mesen
ordo sumatur tres tantum species obtinebunt
que in immobilibus vocibus concreant. Nam
ab hypatehypaton ordientibus una est a·h·
ea que est prima ab hypatehypaton in para-
mesen. altera d·m· ea que est septima ab
hypatemeson in netediezeugmenon deinde
g·o· que septima id est a mese in netehyper-
boleon. Reliquas vero species veteres existime
nullo modo constitute sunt. Nam parypate et li-
chanos et trite et paranete ut superius dictum
est immobiles sunt. Talis igitur et per easdem
voces si ab hyperboleon neten ordiamur specierum
ordo conspicitur. Cuius ordinis intelligentiam
subiecta descriptio faciet esse notiorem

a	hypatehypaton	h	paramese
b	parypatehypaton	k	tritediezeugmenon
c	hypaton lichanos	l	paranetediezeugmenon
d	hypatemeson	m	netediezeugmenon
e	parypatemeson	n	tritehyperboleon
f	lichanos meson	y	paranetehyperboleon
g	mese	o	netehyperboleon

xv De modorum exordiis in quo dispositio notarum per singulos modos ac voces

Ex diapason igitur consonantie speciebus existunt
qui appellantur modi. quos eosdem tropos
vel tonos nominant. Sunt igitur tropi constitutiones
in totis vocum ordinibus vel gravitate vel a-
cumine differentes. Constitutio vero est plenum
veluti modulationis corpus ex consonantiarum coniunctio-
ne consistens. quale est diapason et diatessaron
vel bis diapason. Est enim diapason consti- [in diatonico genere]
tutio a proslambanomeno in mesen retentis
que sunt medie vocibus adiunctis / vel a me-
sen in netem hiperboleon in vocibus
interiectis / vel ab hipate meson in nete diezeu-
gmenon cum his quas extreme voces
medias claudunt / Sinemeno vero constitutio [a licanos hipaton]
ea est que a proslambanomeno / in netesyne
meno cum his que medie interiecte sunt
constat. Bis diapason autem a proslambanome-
non in netem hiperboleon cum his que in medio
sunt interposite consideratur. Has igitur constitu-
tiones si quis totas faciat acutiores vel in gra-
vius totas remittat secundum supradictas dia-
pason consonantie species efficiet modos septem
quorum nomina sunt hec. hipodorius. hipofrigius.
hipolidius. dorius. frigius. lidius. mixolidius.
horum vero sic ordo procedit. Sit in diatonico genere
vocum ordo dispositus a proslambanomeno in
nete hiperboleon atque hic sit hipodorius modus
Si quis igitur proslambanomenon in acumen inten-
dat tono. hipaton hipaton eodem tono
attenuet ceterasque omnes tono faciat acu-
tiores. acutior totus ordo proveniet. qui fuit
ipse tono prioris intensior. Erit igitur
tota constitutio acutior effecta / hipofrigius
modus. Sed si ipso hipofrigio toni rursus

intensionem vocis acceperunt hypolidii modulacio
nascetur. At si hypolidium eius semitonium
intendat dorium faciat et modus
eius de plus est in acumen intensionem &
extensus processit. Canonis vero ut intelligentia
solida vero comprehendat viri actibus quae fieri
possit agnosci ab antiquis tradita musice
descripcio supponenda est. Et quia per singulos
modos a veteribus musicis una quaeque vox
diversis notulis conscripta est, descripcio prius
notularum videtur esse ponenda ut his prius
praecognitis in modorum descripcione facilius
possit esse descripcio

xxvi d'scripcio continens modorum ordinem ac d[ic]tas

Superior igitur descripcio cordarum nova tenet ad
scripta notulas vel vero portas et que nullus
sit modi sive lydii sive frigii sive dorii vo
cabulos sunt adiecta sed in quo hos modos di
pⁱq in speciebus diapason consonancie reperi
age constat in dictionibus sive describam ut
quod eorum ordo sit secundum aspectum eadem intelligentia
eo moretur

xvii. Racio super dispositione modorum de septem

Septem quidem esse perspicis modos. Sed ut vi-
deatur magistrum quod octavus superadiectus est
tamen eum adiectionis racionem paulo post eius alo-
quam. Sunt illud est considerandum quod hee pag-
inule quas inter se recte lineas ordo distinguit
alie quidem continent notulas musicas alie vero
minime velud in eo modo qui scribitur hypo
mixolidius prima quidem paginula ii. tercia
per litteras adnotatur. secunda notulis vacat. In-
dicat igitur intercapedine notularum tonum inter se
monstratur. Quod vero per tres alias in quinte pa-
gine nota nulla pagina reddit. sed universe re-
cto ordine deducto semitonorum eas differre
primoat quod probatur ut modo. Item si .a. prosla-
banomenos est .b. hypatehypaton. vel pa-
rhypatehypaton. Rursum est inter proslambanome-
no et inter hypatehypaton quod est .b. tonum esse
distanciam. Inter hypate absypaton quod est
.b. et parypatehypaton quod est .c. semitonum
dicam continet. Itaque hec regulariter tractate
est considerandum. ut si vocum notulas integras
pagina dissegaverit. tonum interesse sciamus
esse distanciam. Chordis igitur ita premissis. si
duo ordines in chordis diapason consonancia
constituti sibi invicem comparentur ut quisque ordo sit
communior possit agnosci. Si proslabanomenos
sunt communior ut quelibet alia vox eiusdem loca-
tione communior reputetur in eodem sed commune
constituta tota quam nove est ordinem esse commu-
niorem. tamen id melius a media quam est mese
duorum enim ordinum bis diapason consonancium
cuius mese sunt communior. eiusdem lateris or-
do communior erit. Ita et cetere singule singule
comparate communiores nichilominus inveniuntur. Ita
quod si media ab alia media tono aut ...

videatur aut graviores omnibus nervis si in eadem
specie sint singuli singulis sibimet comparati to-
no graviores esse videbuntur. Quatuor igitur me-
dios si prima ad quartam diatessaron distanciam
tenuerit prima vero a secunda tono distat. Secunda
quoque a tercia eodem distat tono. tercia ad quartam
semitonii faciet distanciam. Hoc modo sunt quatuor
medie a. b. c. d. et quatuor a. g. f. e. comparata
fuerint ad eandem specierum proporcionem que est
diatessaron. Iste a. a. b. distet tono et
b. a. c. distet tono relinquitur ut c ad d
semitonii distanciam tenet | a | b | c | d |

At si quibus sunt medie eodem modo. Si enim secunda
a quinta sesqualtera distet proporcione prima
et secunda ac secunda tercia. tercia quoque a quinta singulis
distet tonis quinta ad quartam semitonium faciet
distanciam. Iterum quoque medie aliorum modorum
proslambanomeno accedunt hec graviores modo
dos operantur eoque neat ille acuciores efficiunt.
Cum igitur in superiore pagina descriptis modo
dis parte sinistram legentis primum proslamba
nomeno tenet dextram vero legentis quod ex-
mis claudit necessario erit omnibus quidem a-
cucior modis qui scribitur hypermixolidius
omnibus vero gravior qui hypodorius. Nos vero
a gravissimo idem ypodorio inchoantes ceteros
usque hypermixolidium habeamus distanciam descripcionibus. Nam
qui hypodorius modo mese que est eam ab
ea mese que est in uno hypofrigio tono
distat. tercio in eo finale comprimet. Si quis
ad mesen hypofrigium que est eiusdem
hypofrigii eam comparet quod est hypodorii eadem
mese in hypofrigio lichanos mesen. Nam
quod autem eam tono dicitur quod pagina inscripta

demonstrat. Haec mese hypolidii ab ea que est
mese hypofrigii toni differentiam facit. Nam quae c
que est mese hypolidii tono distat a. quod quae
est in hypolidio quidem licanos meson in hy
pofrigio mese. Haec mese hypolidii quae est c
ab ea mese que est dorii semitonio distat
quod hinc potest agnosci. Primum ordinem superius
prudentem eius meses que est hypolidii. alium
eundem ordinem in superius prudentem eius meses
que est dorii. uterque uestigio nostra pagina descri
psimus. quo fit ut mese hypodorii ab ea mese
que est dorii integra diatessaron consonantia
distet. Quod sic probatur hoc modo. Nam quae est mese
in hypodorii eadem est in dorio hypate meson
ab ea que est mese in eiusdem modi ut omne
diatessaron consonantiam differens. Haec mese
dorii que est .h. ab ea mese que est fri
gii id est .k. distat tono. Nam que est mese
in dorio .h. eadem in frigio licanos meson
Superius mese frigii que est k ab ea mese
que est lidii id est .a. distat tono. Ita que
in frigio est k mese. in lidio est licanos
meson. Superius mese lydii .m. ab ea me
se que est mixolidii id est .n. semitonio distat
at cum iste ordo quo uterque lidii continet meson cum
ordinem quo uterque mixolidii meson hic comparatur
nostro paginulis superius descriptis inuenitur. Ea quae
mese que est mixolidii id est .n. ad eam me
son que est hypermixolidii id est .p. tonum
differentiam facit. Secundo quoniam .n. quae in mixolidio
mese est. eadem est in hypermixolidio lica
nos meson. Unde fit ut in mese dorii
ab ea mese que est mixolidii diatessaron
consonantiam distet. Quod probatur hoc modo. Nam
mese que est dorii id est .h. eadem est mixolidii

id est .h. hypatemeson quae ad mixolydii mese diatessaron consonantiam servat. Item mese dorii id est .n. ad eam mesen quae est hypermixolydii quae est .f. diapente consonantiam servat. Ea enim mese quae est dorii id est .n. in ordine hypermixolydii lichanos hypaton est. Lichanos igitur hypaton ad mesen in diatonico genere in proslambanomenos est comparata diapason consonantiam dispari. Cum igitur octavus modus qui est hypermixolydius adiectus est, huius comparatione fit bis diapason consonantia haec.

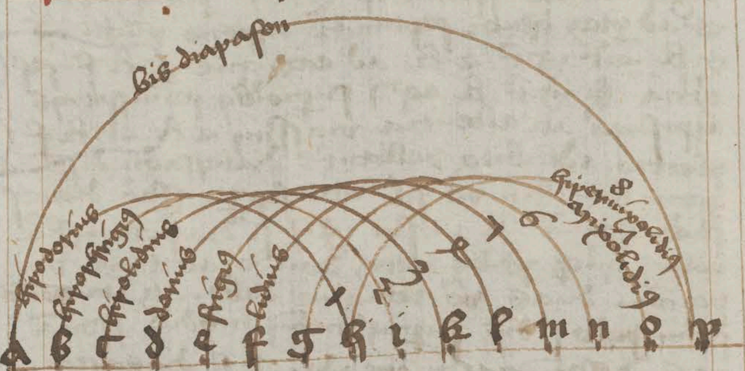

Diapason igitur consonantiam servat a ad id quod est h. octo enim a vocibus continetur. Primam igitur dixi esse speciem diapason eam quae est a. h. secundam vero .b. i. tertiam c. k. quartam d. l. quintam e. m. sextam f. n. septimam g. o. reliquus autem est octava .h. p. quae ut integer ordo impleretur adiecta est atque haec est octavus modus quem Ptolomaeus superadnexuit.

XVIII Quemadmodum indubitanter musicae consonantiae iudicari possint

Ut vero indubitanter consonantias ratio colligat, tali brevissimo ac simplici efficacia poterit invenire(?) instrumento. Sit regula extensa a. d. in qua duo

hemisphaeria que magadas greci vocant insuper
apponatur ita ut ab ea que est e curvatura ad id quod
est b deducta linea rectos utrimque angulos effi
ciat. Item ab ea que est f curvatura ad id quod est
c punctum deducta linea rectos utrimque angulos
reddat. Sint vero hee curvature equaliter undique perpolite
et ad eosdem usus sint eisdem alie equales pa
rate. Super has intendatur nervus equalis undique
usque est a e f d. Si igitur diatessaron consonanciam
quis sit experire volens hoc modo faciam. Ab e
puncto quo nervus hemisperium tangat usque ad f
punctum quo rursus ab alia parte nervus hemisperio
iungitur divido spacium quod est e f partibus septem
et ad partem quatuor septimarum appono punctum quod
est k. Est igitur e k ad eam que est k f ses
quitercia. Si igitur k acumini superioribus hemisperiis
apposuero atque alternatim utrasque e k et k f
plectro adhibito pellantur diatessaron distanciam
consonabit. Sin vero sit utrasque percussio diates
saron consonanciam nosse. Atque si diapente efficere
voluerim quinque partibus totam divido ac tres uni
porcioni duas vero reliquie dabo. atque ita posito
hemisperio secundum superius dictum modum consona
nas dissonanciasque comprehendo. et si diapason
consonanciam experire voluero tota tribus partibus se
co utque in una duasque distribues eadem
sit ut alterutrum pulsans quid consonet vel
quid dissonet utraque cognosco. tripla vero que
ex diapason ac diapente coniunccionis consonancia nascitur ita redditur ut
si totam quatuor partium dimensionibus partiamur
atque in tres et unam tanti nervi pluralitas
dividatur. Atque hemisperium tribus appositum ipse
proporcionis dissonanciam et consonanciam reddat

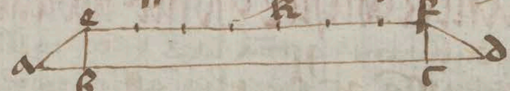

Explicit de musica vel armonica institucione liber quartus
Incipit liber quintus severini boecij

Liber quintus Prohemium

Post monocordi regularis dimensionem adi-
ciendum esse arbitror ea in quibus musicae
veteres doctores sub diversitate discordant
habendumque de omnibus subtile iudicium atque id quod
proposito deest ex opere mediocris doctrine dispen-
satione supplendum est. Potest enim alia quoque esse
divisio in qua vel in minus vel in maius nervos assumunt
qui partibus proportionibus dividunt unum octo atque
cuius fiat cythara ut in pluribus et septem neces-
sarii sint nervi tota proportionum ratio cum octo
subiecta monstratur.

Quae sit vis armonicae et quae sint eius instrumenta iudicii et quousque sensibus oporteat credi

Sed de his paulo post loquemur. Nunc dicendum
est que sit vis armonice de qua tractatus
quatuor implemus libros. Armonica vero est facultas di-
fferentias acutorum et gravium sonorum sensu ac ratione perpendens. Sensus
enim ac ratio quasi quedam facultatis armonice instru-
menta sunt. Sensus namque confusum quiddam
ac proximum tale quale est et illud quod sentit advehit.
Ratio vero diiudicat integritatem atque imas persequitur
differentias. Itaque sensus invenit quidem confusa ac
proxima veritati accipit vero a ratione integritatem. Ratio
vero ipsa quidem invenit integritatem, accipit vero confusam
ac proximam veri similitudinem. Namque sensus nihil
concipit integritatis, sed usque ad proximum venit.
Ratio vero diiudicat. Velud si quis manu circulum
scribat, fortasse eum vel circulum oculus esse
arbitretur. Ratio vero nullo modo esse id quod similari
intelligit. Hoc vero ideo quoniam sensus
circa materiam vertitur speciesque in ea comprehendit, que ita
sunt fluide atque imperfecte, non determinate atque ad
unguem expolite, sicut ipsa materia. Quamobrem
sensum quoque confusio sequitur. Mentem vero atque
rationem quoniam materia non moratur, species quas

species quas prudens praeter sibi communionem intuetur
atque ideo eam integritas comitatur ac veritas.
postea consequens quod in sensu aut peccatum aut minus
est aut emendat aut complet. Fortasse igitur
id quod sensus non integre sed confuse atque
a veritate minus quam conveniat intellexerit aestimatione
agnoscit. In singulis minus liceat errare col-
lecta non multiplicantur in summa. Atque idcirco
maximam faciunt differentiam. Nam si duabus non
[illegible] tonis sensus distantiam arbitretur neque
distent. Rursusque ab una earum tonum dista-
re putet tantum, neque sit integra ac vera
toni distantia. Rursus si tertiam quoque toni sensus
differentiam putet atque in eodem quoque est. neque sit differentia
toni. Ablata vero ea quae contra constituta distantiam semitonio
putetur. Numquam vero atque integre aestimet. In sin-
gulis fortasse minus videatur erratio quod
in primo tono superius relinquitur id quod in secundo et
tertio atque in quarto semitonio peccatum in unum congrega-
tum atque collectio efficiet ut prima vox ad quintam
vocem diapente consonantiam faciat. quod oportebat
fieri si tres tonos ac semitonium sensus
integre iudicasset. Quod igitur in singulis
tonis minus providebatur id collectio in corpo-
re radicatum eiusdem apparuit. Atque ut provi-
deatur sensus quidem confusa colligere. Nullo
igitur ad integritatem tonis accedere concedimus
date enim lineae maiorem minoremve aliam
reperire non est difficile sensu. Porro vero men-
sura ut tanto maiorem tanto ve minorem
reperiat id non faciat sensus prima comprehensio
sed solertis tonis inventio. Vel si rursus
datam lineam proportionaliter sit ut duplicem ut di-
midiam servare id fortasse licet paulo diffi-
cilius quam confuse maiorem minoremve reperire
potest tamen sollertius inventione constitui. Si vero

impetu ut quarte linee tripla ponatur. ut ab
ea post tria reddatur. ut quadrupla constituatur
ut post quarta reperiretur. Nonne ipsi(?) e sit sen
su si non integritas tonis accedat. Hic ideo
ut pressius eidem vacamus locis accrescat
deficiat sensu. Si enim octava parte(?) pposite
linee esse aliquis impetu ut eisdem octu
plam dare rogatur tonus quod eidem dimidiam
sume appellitur dimidieque dimidietatem
ut sit octava sit dimidium. ut sit octava
ut sit quarta quarte dimidium. ut sit octava
rursus tonus dupla duplexque duplam
ut sit quadrupla quadruplexque duplam ut sit
octupla. Itaque tanta rerum numerositate nil
efficit sensus nisi de indicum subito atque
insufficiens potuit integritate perferens non
explicat. Ideo non est aurium sensu deduo
omne indicium sed exhibendum est cum ratio
que errantem sensum regat ac teneat quam
sensus deficiens veluti baculo in
nititur. Nam ut singule artes sunt instru
menta quedam quibus partim confuse aliquid infor
ment ut aspectus partim vero quod est integre
deprehendat. ut circini. ita eadem armonica
vis est duas indicii partes. una quidem sensus
propria sese comprehendit, altera vero duas voces
aliquas integre modum
eorum vero per ipsum ... compendat. Quid sit armonica
regula. ut quam intensionem armonica pitago
re ut aristoxenus ut ptolomeus esse dixit

Quid sit armonica regula vel quam intensionem armonice pitagoras vel aristoxenus vel ptolomeus esse dixerunt

Harmonica regula instrumentum in quo rationes adhi
bito modo sonorum differentie perquadruplu

notatur armonica regula in qua re multa doctorum
sententie discordia fuit. Quidam enim qui pi-
tagoricis disciplinis maiorem crediderunt fidem
intensionem armonie esse dicebat. ut sicut
totum consonantia sequentur. Sensus enim dare
quedam quodammodo semina cognitionis rationem
quidem certitudinem ac perfectionem esse dicebat sicut
vero sensus iudicio firmat et ad eius modu-
lacionem consensionis esse tenendum. A ptolomeo
autem alio quodammodo armonica diffinitur inte-
cio quasi sit ut inter aures et rationem possit esse
consensum id enim secundum ptolomeum armonicus
videtur intendere ut id quod sensus indicat
ratio perpendat et ita ratio proportiones inve-
niet ut ne sensus reclamaret. Duorum ergo horum
quorum concordia est armonica intencione servatur
atque ideo maiorem aristoxenum ac pitagoricos
reprehendit quoniam aristoxenus nichil rationi sed tantum
sensibus credit. pitagoricos autem quia nimium
minus sensibus plurimum tantum proportionibus rationis
iungibile potest. post

In quo aristoxenus vel pitagorici vel ptolomeus gravitatem atque acumine constare posuerunt

Omne vero sonum omnes consencium differencie possi-
cionem gravitatis atque acuminis dicam dila-
cione ponebat aristoxenum sensuum. et pita-
gorici. aristoxenus quippe sonorum dicas secundum gravi-
tate atque acumine arbitrabatur in qualitate consistere
pitagorici vero in quantitate ponebant. ptolomeus
autem pitagoricis propior videtur. Quare ipsi ipsorum
gravitatem atque acumine non in qualitate putat sed
in quantitate consistere. et enim spissiora ac subtiliora
corpora acumine saliora et duriora odore
consistere ut inter in modo intensionis rela-
xacionis quod dicatur cum ipsi causa in relaxatur
aliquis quod sit rarum atque crassius. ad non intendi

pressius redditur sublinguis terminatur

De sonorum differentiis ptolomei sententia

His ita igitur expeditis differentias sonorum ptolomeus dividit hoc modo. Vocum aliae sunt unisonae aliae non unisonae. Unisonae sunt quarum sonus unus est vel in gravi vel in acuto. Non unisonae vero quarum est alia gravior alia acutior. Harum partim ita sunt ut earum inter se differentia communi fine iungatur. non enim discreta est sed a gravi in acutum ita deducitur ut continua videatur. Aliae vero sunt non unisonae quarum differentia pleniore intermedio silentio distinguitur. ut duae voces quae certo fine iunguntur sit hoc modo. Sicut enim colores qui in nubibus arcus aspiciuntur. ita colores sibimet sunt proximi ut non sit certus finis quo alter ab altero disgregetur. sed ita vel sicut ex rubro discedit ad pallidum ut per continuam mutationem inspectio utrorumque colorum illo medio colore intermediante quo utrosque distinguat. Ita autem fieri solet in vocibus ut si quis chordam percutiat eamque dum pulsat torqueat. evenit ut in principio pulsus gravior sit. dum torquet vero vox illa tenuetur. continuum ei fit et gravis vox sonusque et acute.

Quae sint voces armoniae aptae

Quarum igitur non unisonarum vocum aliae sunt continuae aliae disgregatae. Continuae quidem tales sunt ut inter se differentia communi fine iungantur nec habeat locum designatum vox acuta vel gravis quem teneat. Discretae vero proprios locos habent velud colores inpermixti quorum differentia in proprio suo quodam loco constituta. Continuae quidem non aequae voces ab armonica facultate separantur. Sunt enim sibi ipsis dissimiles nec unum aliquid personantes

unum

diapente vero voces enarmonice subiciuntur atque per
eam distantiam sibique dissimilium vocum ratio de
prehendi ipsis, qui nichil melos efficere possit,
enarmonice dico et chromatice, aut ipsis nichil
melos efficere non potest. VII. Que nam prop
ortionum pitagorici statuant

Consone autem vocantur que copulate mixtos
suavesque efficiant sonos. Dissone vero
que minime. Et hec quidem Ptolomei de
sonis dicta iudicium. Nunc igitur quid a veteribus
in consonantiarum positione dessentiat, dicendum
videtur. Pitagorici enim consonantias diapente
ac diatessaron simplices arbitrabantur atque
ex his unam diapason consonantiam iungunt
esse etiam diapente ac diapason et bis dia
pason, illam triplicem, hanc quadruplam. Diapason
vero ac diatessaron tamen consonantiam esse non esti
mant. Idcirco quoniam non in superparticulari vel multiplici
superpartiente est. Cum enim haec proportio vocum ut
8 ad tria. Si quis enim hos in medio quattuor po
nat, efficiet tres hos 8. 4. 3. quorum 8
ad quattuor diapason efficiunt consonantiam, qua
tuor ad tria diatessaron. 8 vero ad tria in
multiplici superpartiente constituitur. Que igitur
sit multiplex superpartiens expositum arithmetice
libris aggregavimus et ex his que in secundo huius
institutionis libro digessimus. Pitagorici igitur
consonantias in multiplicibus ac superparticularibus
ponunt, sicut in secundo libro cunctorum predictum
est. A superpartientibus vero ac multiplicibus super
partientibus consonantias separant. Tribus igitur
modis diapason quidem dupla, diatessaron
vero sesquitercio, ac diapente sesqualtero coniun
gant pitagorici ex secundo huius institutionis

musice libro et quinto petendum est. VIII. Quemadmodum
reprehendat ptolomeus pitagoricos
in numero proportionum

Reprehendit igitur pitagoricos ptolomeus tota
ratione eam quam predictis libris exposuimus de
monstrationem pluribus modis. Et in quo toto
illud etiam quod diatessaron ac diapente consonantias
alteram a superparticulario coniungunt reliquas vero superpar
ticularibus, cum eiusdem sint generis nullas etiam
applicent consonantias. IX. Demonstratio
secundum ptolomeum dyapason et
dyatessaron consonantias esse

Probat igitur ex diapason ac diatessaron
quadam fieri consonantiam hoc modo. Est enim
consonantia fieri vocis efficit concentum ut
unus atque idem nervus esse videatur. Preterea pi
tagorici sentiunt. Concordia si ei consona
na fuerit addita integra inviolataque servatur
concordia cum diapason consonantie additur tanquam vn
isono. Sit igitur diapason consonantia que
contineatur inter hypaten meson et netendiezeug
menon utraque igitur sibi consentit atque coniungitur
sono ut una vox sit unius nervi quam duorum
iuxta pellat auditum. Quecumque igitur
huic diapason consonantie consonantiam iungas
servatur integra quia ita iungitur tanquam uni no
ville ac nervo. Sit igitur hypaten meson et
netediezeugmenon maxime diatessaron
fiunt iuncte. Si coniungitur nete que diezeugme
non ea que est netehyperboleon. hypatemeson ea
que est mese ad utramque consonabit et mese
ad netendiezeugmenon et eadem mese ad
hypatemeson. Item netehyperboleon ad netedie
zeugmenon et ad hypatenmeson. Item si
ad coniunctam preter utramque diatessaron consonantie
relaxaventur et ad meses quidem hypaten

diatessaron retinet consonantiam. hypatehypa
ton ad hypaten meson. et netediezeugmenon
ad paramesen et netediezeugmenon ad hypate
meson. Sed eo modo ut minor que est ad sibi
proximam diatessaron retineat consona
ntiam ad ulteriorem vero diatessaron ac diapason
et hypatehypaton ad hypate meson diates
saron ad netediezeugmenon diatessaron
ac diapason. Item nete hyperboleon que est
acutior ad sibi proximam netediezeugmenon
diatessaron consonantiam ad hypatemeson
diatessaron ac diapason. X. Que sit pro

prietas diapason consonantie

Hoc vero ideo evenire credit quoniam diapason
pene una notula est et talis consonantia est
ut unum quodammodo efficiat sonum. et sicut
denario numero qui fuerit additus intra eum
positus integer inviolatusque servatur. in mona
dibus id ita minime eveniat. Ita etiam
in hac consonantia. Nam si duobus tres adi
cias. quinque reddidis et numeri species i
mmutata est. Si vero eosdem denario addas
duodecim feceris. et binarius mansit denario
conservatus est. Atque ternarius ceterique eodem modo.
Ita igitur symphonia diapason quamquam alia
susceperit consonantiam servat. Nec immutat
nec consona dissona reddit. Nam si dia
pente symphonia iuncta diapason consona
ntie in tripla scilicet proportione diapason ac dia
pente consonantiam servat. Ita etiam diatessa
ron consistit consonantia iuncta uni diapason
aliam consonantiam reddit et fit secundum ptolo
meum alterius consonantie additio eius que est dia
pason ac diatessaron in multiplici superpartiente
constituta. Estque ea proportio dupla superpartiens igitur
partiens in .8. ad tres. sicut enim binarius

octo bis diapason erunt partes, id est duas unitates.

XI. Quibus modis Ptolomeus consonantias statuat.

De pitagoricorum opinione ptolomeus ita dissentit. Quibus vero modis ipse consonantias ponat nunc investigetur. Hoc ordine videlicet: vocum alie unisone sunt, alie non unisone. Non unisonarum igitur vocum alie sunt equisone sibi, alie consone, alie emmelis, alie dissone, alie ecmelis. Et unisone quidem sunt que unum atque eundem singillatim pulse reddunt sonum. Equisone vero que simul pulse unum ex duobus et quodammodo simplicem efficiunt sonum, ut diapason ac bisdiapason. Consone vero que compositum permixtumque suavem tamen efficiunt sonum, ut diapente ac diatessaron. Emmelis igitur sunt que consone quidem non sunt, possunt tamen aptari recte ad melos, ut sunt hee que consonantias iungunt. Dissone vero sunt que non permiscent sonos atque insuaviter feriunt sensum. Ecmelis vero que non recipiuntur in consonantiarum coniunctione, de quibus paulo post in divisione tetracordorum dicemus. Cum igitur unisonis equisone proxime sint sibi, equivoce necesse est ut equisonis numeris ea numerorum equalitas iungatur, que est proxima equalitati. Est igitur inequalitatem que est proxima equalitati ea que est dupla. Nam et prima inter numeros ea que est dupla, et multiplicitatis species est, et maior numerus eum minorem superveniens eum toto minore transcendit ut duo uno transcendunt, quod eius unitati equalis est. Quoniam igitur duplex proporcio consonantiis aptatur, id est diapason, bisdiapason vero bis duplici, id est quadruplo. Quoniam igitur proporciones ut quattuor et duo dividunt duplicem proporcionem, prime ac maxime his

apponende sunt consonantiis que dividunt diapason
equisonantiam. Hinc fit ut diapente eodem sesqualtero
diatessaron vel sesquitertio spacio impleretur
iuncte vel consone ac equisonis alias efficiunt
consonancias ut diapente ac diapason ac dia
pason in triplo diatessaron ac diapason in
ea proporcione que est octo ad tres. Em
meles igitur sunt que diapente ac diatessaron
dividunt duplice ut tonus ceterique proporciones
de quibus paulo post in divisione tetracordorum
loquemur simplices easdem scilicet partes

Que sint equisone que consone que emmeli XII Se

Igitur equisone sunt diapason ac bis diapa
son que earum permixtione mixturam quandam unius
ac simplicis quodammodo efficiunt soni. Con
sone autem sunt prime quidem in superparticularibus
sesqualtera et sesquitercia id est diapente ac dia
tessaron et diapason ac diapente et diapa
son ac diatessaron. Hee sunt composite atque
iuncte ex equisonis et consonantibus. Emme
les igitur sunt reliqui qui inter has poni
possunt ut inter diatessaron ac diapente dif
tonus. Augetur quoque quodammodo equisone eadem ex
consonantibus ut diapason ex diatessaron ac
diapente consonantia. Igitur ex hiis que em
meles ponunt voravit. ut eadem diapente
et diatessaron tonis ceterisque possunt dividi
proporcionibus. Que quidem quot sint proporcio
colligi possit ex eo loco sine medio est
certo volumine inferius descripsimus ubi nervum
supra monocordum tendebatur. Sic enim deprehendimus
equisonancia diapason ac bis diapason
et consonantie simplices diapente ac diates
saron et consonantie composite diapason ac
diapente et diapason ac diatessaron et

qui sint enumeratis tonis ut in toni diapason consentientes

XIII Quemadmodum Aristoxenus intervalla consideret

Quid vero de his Aristoxenus sentiat breviter aperiendum est. Ille enim quippe minime rationi committens sed aurium iudicio permittit. Ideo voces ipsas nullis numeris notat ut earum colligat proportiones, sed earum in medio differentiam sumit ut speculationem non in ipsis vocibus sed in eo quod inter se differunt collocet, nimis incuriose qui earum se scire arbitretur differentias quarum nullam magnitudinem mensuramque constituat. Hic igitur diatessaron consonantiam duorum tonorum ac semitonii et diapason sex tonorum quod fieri non posse superioribus voluminibus demonstratum est.

XIIII De sectione octocordi quo ostenditur diapason minorem esse sex tonis a Ptolomeo

Sed aut Ptolomeus per huiusmodi octocordi divisionem diapason intra sex tonos esse ostendit hoc modo. Intendantur enim octo corde id est a b c d e f g h, fiatque sesquioctava a h eius quae est b k, et b k eius quae est c m, et c m eius quae est d n, et d n eius quae est e x, et e x eius quae est f o, et f o eius quae est g p. Erunt igitur sex toni. Rursus h dividatur nervus medio ad k. Erit igitur a h dupla ab eo quod est k h. Pulso igitur a h et k h diapason consonantiam consonabunt. Si vero aliquis g p pulsaverit, erit paulo acutior quam est k h, ac per hoc transcendit sex toni diapason consonantiam. Si enim a h et g p diapason pulsati resonarent, tonos intra diapason consonantia

Si vero his non consonantibus a h et h v diapa[son] … a h dupla ab eo quod est h v. Pulso igitur a h nervo et h v nervo diapason consonantiam consonabunt, quod consistit in dupla proportione ut patuit … in sesquitertia … Si vero aliquis g p pulsaverit, erit paulo acutior ad a h nervum quam h v nervus … per hoc sex toni transcendunt diapason consonantiam. Si enim a h et g p nervi continerent integre sex tonos diapason consonantiam consonarent; sex autem tonos diapason consonantia non continet integros … si a h et g p

~~[illegible]~~

Left margin: ~~[illegible]~~; sit ab a h ad g p ideo sunt toni; constituet

Right margin: Et dividatur nervus medio ad k. Erit igitur … pulso a h nervo et k h … habeat se in dupla proportione … consonat … tantum sunt igitur …

acutius consonantibus quam diapason. Et a k et h r diapason consonarent et h r acutior esset quam ipsa [illegible] diapason consonantia sex tonos excedet [illegible] in dupla [illegible] diapason. Si sex toni [illegible]

son consonarent et .h.r. acutior esset quam ipsa sex tonos excederet. Nunc vero quoniam consonantibus a k et h r eadem h r ab ea quae est k p quattuor invenitur, non potest quin sex toni diapason consonantiam excedant. Quae ita sensu quoque potest colligi, diapason consonantiam inter sex tonos cadere. Hic igitur error Aristoxeni sine dubitatione convincitur.

xv Diatesseron consonantiam tetracordo continere

Nunc de tetracordorum divisione dicendum est. Et quoniam diatessaron consonantia quattuor efficitur nervis, ideo etiam diatessaron nuncupatur. Ut igitur duobus nervis utrimque positis ac diatessaron simphoniam consonantibus, sic ac tetracordis duos necesse est statui in medio nervos, qui ad se invicem atque ad extremos proportiones efficiant.

xvi Quemadmodum Aristoxenus vel tonum dividat vel genera eius et divisionis dispositio

Hac igitur diatessaron Aristoxenus per genera [illegible] partitur. Dividit enim tonum in duas partes atque id semitonium vocat; dividit in tres, quarum unam vocat diesim chromatis mollis; dividit in quattuor, cuius quartam, id est semitonii ipsa medietate, id est quae est octava totius toni, appellat diesim chromatis enarmonii. Cum igitur

Hec ita sunt. atque generum divisio secundum eandem fit
diatessaron. unum quidem genus est mollius aliud vero in-
citatius. et mollius quidem est enarmonium. incitati-
us vero diatonicum. Inter hec vero consistit croma-
ticum incitationis mollitieique participans.
Fiunt igitur secundum harum ordinem differentie generum
sex. una quidem enarmonii. tres croma-
tici id est chromatici mollis et chromati-
ci emioli et chromatici toniaei. duo
diatonici mollis atque incitati. posteriores ergo
secundum aristoxenum divisio est. Tonum eius quarta pars
toni diesin enarmonios nuncupari predicto
quia aristoxenus non voces ipsas inter
se comparat sed earum vocum intervallis me-
titur et secundum eundem tonum duodecim unitatibus
sumus i est pars quinta dieseos enarmonios
tres. Cum vero duobus tonis ac semito-
nio diatessaron consonantia iungitur. erit to-
ta diatessaron quod [illegible] duodecim ac sex uni-
tatibus constituta. Cum enim sepe fit ut minus que
ad octonarios [illegible] deducere partes non integris
numeris cum in aliquas particulas incidamus. ideo sta-
tuenda est tota diatessaron 60. at vero [illegible]
// quinta tonos. semitonium duodecim / pars quinta quae
diesis enarmonios X / sexta / octava autem
tres / tertia vero octava non quinta sexta sed
ad tres ut faciat diesin chromatis hemi-
oli erunt 8. His igitur ita constitutis
sit genera enarmonion chromaticon diato-
nicon sicut aristoxeno videtur sic spectata
[illegible] ut ab eis dicatur spissa. alia mi-
nime spissa sunt quorum due graviores propor-
tiones una vero que ad acumen apposita
est magnitudine non vincunt. Non spissa
vero quorum due proportiones una reliquam pote-
runt superare. Est igitur enarmonium chro-

matica spissa diatonica vero non spissa. Ista
ergo enarmonii secundum aristoxenum dividit 6. 6.
48. ut nunc quinque nervum at ipse quinque
sit quarta pars toni que dicitur diesis enarmonios
qui sit tonus xxiiii unitatibus constitutus
ceterum secundum intervallum vero secundum a quinto nervo-
vo ad tertium sit eadem quarta pars toni 6. re-
liquum vero quod restat ex 60 quibus totus propor-
comis sit inter tertium atque nervum acu-
tissimum quartum ponitur 48. et due portiones
ad quinque portionem id est 6 ad 6 una reliquum
ad acutum locantur id est quadraginta octo. Non
vero / chromatis vero mollis hac facit
divisionem 8 et 8. 44. ut 8 atque 8 sit
tertia pars tonorum est enim tonus ut dictum
est 24 unitatum. et dicitur toni pars tertia die-
sis chromatis mollis. Item chromatis
hemiolii diatessaron ita partitur 9 et 9.
42. est enim diesis chromatis hemiolii pars
octava toni in quarta id est 1 39 sep
na tibus ceterum chromatis toni necessitas
secundum aristoxenum partes sunt 12 et 12. 36.
sic ut in duobus intervallis singula semi-
tonia constituat. Et quod est reliquum in ultimo
atque in his omnibus due portiones que sunt
in nervo sunt proportione. Reliqua que ad
acutam parta est minime magnitudine sunt
sunt dictum est ut dictum est spissa sunt
spissa ipse genera sunt enarmonium atque
chromaticum. diatonicum vero divisio quarta
est scilicet duri et mollis. quidem diatonici divisio
est quam modo 12. 18. 30. ut 12 semitonium
sit 18 semitonium et quarta pars toni 30
vero quod reliquum est quibus 18 atque 12 efficiunt
30. nec superantur ab ea parte que reliqua est

Iste chromatis intenti illius partitio est ut
semitonium ac duos habeat integros tonos.
id est 12. 24. 24. ex quibus 24. et 12. id
est coniuncta sexq. uo separatur a parte reliqua
quae ad acutiorem est sed post uniuntur. Est
igitur secundum Aristoxenum tetrachordorum praedictorum
partitio quam subiecta descriptio monstrabit

48	44	42	36	30	24
6	8	9	12	18	24
6	8	9	12	12	12
Enarmonium	Chromatice molle	Chromaticum hemioli	Chromaticum [illegible]	Diatonicum molle	Chromaticum intentum

XVII. Quemadmodum Archytas tetrachorda dividat eorumque descriptio

Archytas vero cuncta ratione constituens non modo
sensum aurium in primis consonantiis obser-
vare neglexit verum etiam maxime in tetra-
chordorum divisione asseruit, ut quod maxime
eam ipse quaerebat efficaciter expediret. Neque
sensui proposita ab eo ratio convenit. Tria
enim genera esse arbitratur enarmonium,
diatonicum, chromaticum. In quibus cunctis omnibus
eos statuit acutissimos sonos in omni-
bus quidem quibus gravissimos sonos faciens
2016. acutissimos vero 1512. Inter hos in quibus
quibus nervum gravissimo proximum collocat
eum scilicet qui sit 1944 ut ad eum 2016
sesquivicesimaseptimam obtineat proportionem.
Post hunc vero infra acutum nervum tertium
a gravissimo eum collocat in enarmonio qui
sit 1890. ad quem 1944 sesquitre-
sima quinta proportione iungitur. Idem 1890
ad acutissimum id est 1512 in sesquiquarta

proportione sit constitutus. Item in diatonico genere
tertium chordarum a gravissimo nervo, quem vocat abacu-
tissimo secundum, qui sit .1701. ad quod .1944.
sesquiseptima proportione iunctus sit. Hic igitur .1701.
ad acutissimum .1512. sesquioctava. In chro-
matico vero genere tertium a gravissimo et secundum ab
acutissimo secundum ad .1701. / hoc est secundum a gra-
vissimo ~~et secundum abacutissimo secundum~~ / in
diatonico genere eam optineat proportionem quam
obtinet .196. ad .243. / Hic igitur est .1792.
qui est secundus abacutissimo apposuit chordis pro-
portionum. Secundus ab acutissimo in diatonico genere
id est .1701. ad secundum abacutissimo in chro-
matico genere id est ~~est~~ .1792. ad secundum
abacutissimo in chromatico genere id est .1792.
eam quam habet .244. ad .256. Eorum
tetrachordorum secundum Archite sententiam dispositionem
formamque monstrat subiecta descriptio

1512	1512	1512
1890	1701	1792
1944	1944	1944
2016	2016	2016
enarmonicum	diatonicum	chromaticum

XVIII. Quemadmodum Ptolomeus et Aristoxenum et Archite tetrachordorum divisiones reprehendit

Sed utrasque tetrachordorum divisiones Ptolomeus
ita reprehendit. Archytam quidem primo quod
secundus abacutissimo nervus in chromatico
genere id est .1792. ita sit collocatus ut nec
ad acutissimum .1512. nec ad proximum graviorem
.1944. ullam superparticularem efficiat propor-

videtur ad archytas tamen in superparticularibus
proporcionibus habuerit dignitatem ut eas
etiam in consonanciis sonorum suscepit. Deficit
quod parhypate enarmonio nervo proporcionum chro-
matico eiusdem maiorem sensibus esse deprehen-
dit quam fecit archytas. Hic namque in
chromatico genere .1944. ad .2016. di-
stare fecit. Sesquivicesimam septimam proporcionem
cum sint consuetam chromatici generis modu-
lacionem. Sesquivicesima prima esse debuerit
Iste enarmonio genere eam proporcionem quam
parhypate enarmonio secundum archite retinet divi-
sionem. Hic ex hac longe minor esse de-
bebat quam ceteris quibus invenitur
Hic igitur eam ceteris quibus statuit
ad primas agnii proporciones in tribus quibus
sesquivicesimas septimas post aristoxenum
vero culpat quam in chromatice molli.
et chromatice hemiolio tres posuit
partes sed tamen agnior nervo proporciones
quod semitonio et quanto sensus non pos-
sit utrasque distare. Est quippe propor-
tio prima in chromatici mollis divisione
secundum aristoxenum .8. ac in chromatico
hemiolio .9. Et 8. ad 9. unitate dia-
distat. Est igitur totus tonus 24 unita-
tibus secundum porcionem quod unitas vicesima
quarta est. Ex hoc igitur agnii inter se proporciones
chromatis mollis. et chromatis he-
mioli vicesima quarta parte toni distat
quod propter brevitatem dicte nullo sentit au-
ditus. Idem etiam aristoxenum reprehen-
dit nec diatonici generis duas tamen fecit

divisiones ut in molli incitatoque dividerent
ut possint aliquae diatonici generis species i-
veniri. xix Quemadmodum ptolomeus

tetracordorum divisionem fieri dicat oportere

Ptolomeus vero tetracorda diverso modo par-
titur. illud in primo statuens ut inter
duos altrinsecus sonos tres notabile alte-
rentur quae se superparticularibus proportionibus
comprehendant. quolibet enim in superparticularis
proportionis per aequa dividi dehinc ut
omnis comparatio quae fit in acuto necnon gravi
ex comparationis in his quibus minor sit ex his
gravis acutis vocibus coniungitur. Et in his
autem quae spissa notamus tertia esse debet
ut duae proportiones quae continuae sunt pro-
pinque minores sint ea proportione quae
relinquitur ad acutum. In non spissis vero
ut in diatonicis quibus nusquam una

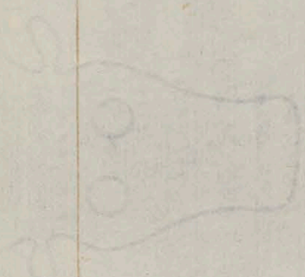

9 no prioz suoz venerabli angloz antistitu fulgores s̄ vro
q̄ re noviz ... qui et p(ro)videncia pollet . et s(an)c(t)itate
refulget eccl(es)ie suu ... dei . q(uia) p(er) filiu(m) dudu(m) ...
... me plurima ... dulsa vid
...
usq(ue) ad doctrina(m) et illuminaco(n)e(m) nu(n)c auditor(um) aliq(ua)m ...
... mei ... paruellam . vos in dubio

possit quam alius aliquid utilius consequantur. Neumae aequivocationem videlicet de suo usu abiciendo. Et superfluas quasdam notas dicebat et de secundo tono. De tertio tono plagali et desinentiis et aliis dicebat.

~~Qualiter quis ad musicae disciplinam se adaptare debeat. Quae utilitas sit scire musicam. Et quid musicus et musica et cantor. Unde sit dicta musica. Et a quo et quo sit inventa. Quibus sit instrumentis musica sonum. De numero et discretione quae diversis mensuris sit monochordi et ad quid sit utilis. Quibus modis fiat melodia quae sit vera distinctio. Et de diapason. De modis quos abusive et tonos appellamus. De tenoribus modorum et finalibus eorum. De vitiata cantus modorum licentia. Super quam a nobis notarum compositio aliquando fiendum sit. Deinde quod ipso opere desistat. Et de cantus regulanda stultitia saepe damnata. Quomodo diversis diverse delectentur. Modo ergo potentiae musicae et quod principalis ordo. Romanorum ecclesiasticus ut sit optima ecclesiastici cantus modulandi forma [illegible]~~

Qualiter quis ad musicae disciplinam se aptare debeat capitulum primum

Primum

P[rimum] igitur illum qui se ad musicae disciplinam aptare desiderat admonemus ut utilitatem monochordi cum litteris supradictis formare studeat, nec antequam eas memoriter teneat ab opere desistat. Et de litteris musicis differentiis dicere, ut pueri a comoediis atque libris dictis tractemus. Nunc autem de syllabis aliquid dicemus. Sex sunt syllabae quas ad opus musicae assumimus, diversae quidem apud diversos. Verum Angli, Francigenae, Alamanni utuntur his: ut, re, mi, fa, sol, la. Itali autem alias habent quas qui nosse desiderant stipulent ab eis. Eas vero quibus nos utimur syllabas ex hymno illo sumptas autumant: Ut queant laxis resonare fibris mira gestorum famuli tuorum solve polluti labii reatum, sancte Iohannes. Has itaque syllabas si quis de musica studere affectat cantationes aliquas earum vocabulis plene ac lucide proferat. Cum magis eas [illegible] dulce assuescat ut eam quam voluerit pro monochordo parat et in cantu adhuc corrigat atque componat. Haec ubi aliquas dum mixtas quod diximus frequentaverit et alte memoriae commendaverit facilius prohibitis dubiis ad musicam iter habebit. // Quae utilitas sit scire musicam capitulum secundum

Videtur autem nunc congruum ut quid utilitatis confert musicae notitia brevi attingamus ratione. Tanto magis in musica et quis reddit studiosiores, quanto ipsam artem novit esse utiliorem. Musica una est ex septem artibus quas liberales appellamus, quemadmodum et aliae. Unde ioculatores et histriones qui prorsus extranei sunt a litteratis, dulcissonas aliquando videmus cantiones cantare, quas si non essent conscriptae ac per scripta regulata, nullo modo haberent et confusae [illegible]. Infima est instantes reputamus, per eum [illegible] maxime sit [illegible] quibus tamen excellentibus sit utilis atque iocunda. Et [illegible] inde potest consequi fructum sine nostra musicae [illegible] ut deinceps qualitate vulgaris ... Verum an falsa vim iudicare sciat et in corrigenda vilipendendo talem musicae scientiae quae sui cognitorem comparat ut efficiat auditorem, falsa emendabilem, novam inveniendi

Hec percurrendum videtur quod musicus et cantor non parum a se invicem discrepant Nam cum musicus per partem incedat · cantor aliquotiens viam solummodo per usum tenet Cum ergo cantor ei melius comparaverim quam ebrio qui domum quidem repetat sed quo calle revertatur penitus ignorat Sed et molaris rota directu aliquem reddit strididum ipsa tamen quid agat nescit quia res est inanimata Unde pulcre guido in micrologo suo sic agit Musicorum et cantorum magna est distantia · illi dicunt · isti sciunt quid componit musica / nam qui facit quod non sapit bestia est / unde dicta sit musica a(?) et qualiter [illegible] ca. ii. iii — dictatur

Dicitur autem musica a musa ut quidam volunt quod est instrumentum quoddam musice decens facie ac venuste claves. Sed videamus qua ratione vel qua auctoritate a musa traxit nomen musica / musa ut diximus instrumentum quoddam omnia musice superexcellens instrumenta. Cuique que omnem vim atque modulationem / humano siquidem inflatur spiritu ut tibia manu tympanum ut fistula / folle concitatur ut organa. Unde nec incongrue quod est constructa · id est media musica dicitur · eo quod sit in aliquo medium diversa vocum spatia · ita et in musa multimoda conveniunt in se Non ergo incongrue a principali parte sua musica nomen sortita est Dicunt etiam aliqui musicam a musis nomen accepisse pro eo quod ipse apud antiquos in hac arte perfecte essent et ab eis modulandi peritia quereretur Unde et a noethoi auctore id est a querendo muse dicte existimantur Alii musicam quasi modusicam id est a modulatione Alii musicam quasi moysicam id est ab aqua que moys appellatur opinantur Alii quasi moderatam a modi [illegible] tantum dictam putant / Sic ergo autem de musice appellatione melius sciunt ei nos scire nequaquam invidemus quia ut ait paulus Singulis spiritus dividens prout vult. Refert autem moyses antiquus Iubal repertorem fuisse / alii linum thebeum · alii orpheum · alii amphionem · Homini greci quibus ut ait oratius musa ore rotundo loqui dedit Alii de hac non sententiunt volunt / asserent namque primum quendam Samium pitagoram nomine artis huius inventorem — de inventoribus musice

extitisse / hic erat ut aiunt sapientia clarissimus facundia insignissimus
ingenio acutissimus unde et musicam subtiliter satis investigatam fertur
repperisse. Nam cum tempore quodam iter faciens fabricam preteriret quandam
in ea ut solet fieri malleorum audit sonos / fabrorum quod ut est aptius patenter
auscultaret / variis quoque magis ac magis oblectaretur sonitibus
unum artis musice ut erat callidissimus ibi latitare cognovit. Nec
mora fabricam adiuit malleorumque cantorum pensare cepit. paulatimque
ex eorum distinctionibus necnon et ipsorum consonantias diligentius consequenter
ibi latitantem simul sollerter indagavit. Ergo ut musice congregationis
musicam primus informem et inconfusam simul cepit, repperit et docuit
cuius notitia latinis per Boetium et alios grecorum libris imbutos
post modum manifestata est / ... musici soni ...

Sciendum quoque quod duo sunt omnium musicorum sonorum, scilicet naturale et artificiale.
Naturale aliud humanum aliud mundanum. Mundanum quod secundum
philosophos est celestis volubilitatis concors distantia que ipse armonia
nominatur. Naturale autem musicum humanum dico illas gutturis cantilenas
que alternas modulationes ipse et cum apte naturaliter sunt recipere aptum
et reddere. Unde sonus naturaliter perceptus / obiectus et convenientia eius quandam
applicare solent. Ut prudentis psalmiste David malignum spiritum
incepti convenientia gutturis arcebant. Artificiale vero musicum est quod
vel per naturam sed per artificium ad reddendum sonum adaptatur. Naturalis autem sonus
aliud est discretus aliud indiscretus. Discretus est qui aptus ad aliquid (?) sonum consonandum;
indiscretus est in quo non est discernere consonantiam ut in risu ... , gemitu,
fletu et latratu canum et mugitu leonum. Similiter discretio et indiscretio
sonum in artificiali invenire potest. Fistula namque scilicet non recta que accipiunt
aurichalce ut in olla pargameno superducta unde pueri ludere
solent indiscretum reddere sonum. Est vero in sambuca in fidibus in cimbalis atque
in organis consonantiam bene et distincte discernimus diversitates. Illud quoque quod
in discretum dicimus musica nequaquam potest recipit. Solus inaltum discretus
qui in se prolongata vocatur, ad musicam pertinet. Est enim musica vel
aliud quam vocum modulatio tangitur. Hec diffinitor autem ad dictas personas
significat quod illorum compescerent errorem qui etiam sonum musicum sonare
autumant. Hoc quoque adiciendum quod tria sunt genera musice melodie:
enarmonium, diatonicum, cromaticum. Primum propter nimiam difficultatem
digtonica

... fistule sive fistule per equalis quantitatis fuerint / et maior minor ... longitudine
bis habuerit diapason ad invicem respondebit / Si vero habuerit diapason et dia
pente respondebit. Si habuerit quater bisdiapason concordia faciunt. Si maior
vel dimidia minoris parte superhabuerit diapente fit consonantia. Si tria minoris
partem precellit diatesseron erit. Si octava minoris superhabuerit tono
vel toto ... concordant ... tonum in quinque partes equales
diviseris / due partes faciunt semitonium minus / et tres reliquae semitonium
maius quod valet ad faciendum organa

plurimum propter nimiam mollitiem abiectum / medium usque recti mansit
de numero [illegible] et dispositione [illegible] c. v.

Hiis itaque prelibatis me de notis monochordi tractare maioris et primo de numero earum dicam / veterissimi litteras xv non plures in monochordo posuere ab a usque a incipientes et in a desinentes. Nondum Γ additum fuit nec b quod nos b rotundum molle dicimus a quibus greco nomine synemenon id est adiunctum appellatur / moderni autem subtilis atque sagacis ingenii [illegible] ut ait Guido quanto minores tanto perspicaciores videntur notas illas ad melodiam quinque conprehendam non sufficere tantum plagalis prothi [illegible] parte [illegible] paucitate deficere et ideo Γ primo apposuere loco quod in hac antiphona facile quis vult considerare potest Dixit dominus domine vir [illegible] quia ab a incipiendum est et deponendum [illegible] Si Γ non esset appositum quis descendere non haberet / postea b rotundum quod ideo [illegible] in cantu videbatur necessarium addiderunt quod ei nomen est ut [illegible] b molle vocatur propter mollitiem soni atque dulcedinem. Inde dicit quod hiis duabus litteris adiunctis xvij sunt modo. Dominus autem Guido qui post Boetium in hac arte plurimum valuisse fatetur xx in musica sua ponit notas ne [illegible] ullus in cantu possit subrepere defectus. Nunc de earum dispositione videamus et ipsius diligens lector animadvertat quod ad monochordi notas insignandas sunt differentes [illegible] Γ insignatur et G capitali dicitur. Dicitur a capitale ab a minuto sic B a b C a c D a d E a e F a f G a g. Iterum a minutum ab a duplicato b a b c a c d a d variantur secundum spatia et lineas. Cum enim c ponatur in linea C erit in spatio. Item cum a capitale sit in spatio a minutum erit in linea et ita est dictum de b molli et b quadrato quia in signa et sillabas suscepere disconvenient unum quidem in spatio, aliud in linea possidebit locum. Deinde dicit mo discunt [illegible] nam neuma [illegible] nat molle super cantum a sepcies ponendum est sit [illegible] et aliam ad monochordi dispositionem litteras quas distinguunt varietatem hac [illegible] per a Γ usque [illegible] propter sonum [illegible] graves dicuntur a G usque [illegible] ca quia omnium modorum cantus finiatur in eis finales appellantur. Ab a minuto usque ad d acute vocantur propter acutum quem reddunt sonum / a d usque [illegible] superacute vocantur et dicitur quod [illegible] acutas

voces sup acumine superant. Item ab a usque ad d nominantur excellentes eo quod
superioritas soni subtilitate excellant. Datur eius geminatio aa et quibusdam
figura vocabula descriptio. quod que numquam credidi in aliud utilitatem afferre
verbalium ad plus omissa sunt / Sunt autem hec breves descriptiones
ut cum divisas sunt partes . facilius que sunt ia et ia possimus in suo
scire et de minus quam breves ac descriptiones sufficiat. Nunc de mensura mo
nocordi videamus [illegible] ut [illegible] sit [illegible] vi

Ulterius quia ac divise sunt monochordi dimensiones quas observare
oportet secundum postea quod prefatum legentibus [illegible] . quamquam nos [illegible]
[illegible] scientes [illegible] unde que facilius ab aliis [illegible] et
[illegible] nostri inserere curavimus. Primo quidem Γ in sinistra parte monochordi
ubi volueris ponito a quo usque in finem ix passus metiaris. Numerus
equalis divisis diligenter considera quod primus passus terminabitur in A secunda
vocatur . tercius in D . quintus vocatur . sexta in d . octava in a . septimus in a
reliqui vacant. Item ab A usque ad finem novenis passibus equaliter
divisis primus passus terminabitur in B . secunda vacat tercius in e . quarta vacat
quinta in b . b quadratum . sexta in e . septimus in b quadratum . reliqui
vacant. Item cum a Γ ad finem quadratos equaliter passus di
visis primus passus terminabitur in C . secunda in G . tercius in g . cetera sunt
similia. A C usque ad finem primo quatuor passibus divisis quorum primus termina
bitur in F secunda in c tercius in c . quarta sunt / D usque autem usque
ad finem quatuor passuum primus terminat in b molle . secunda in f . reliqui
vacant . A D autem ad finem quatuor passibus factis primus terminat in G
quod iam prius partitum est. Secunda in d reliqui vacant. A b usque ad
finem quatuor passibus [illegible] terminat in b . rotundum duplicatum reliqui
vacant. Et hac quidem divisione que utilis fit quatuor passibus to
monochordum rectissime mensurare potest qui diligenter ad hec voluit
[illegible] notandum ad finem monochordi quatuor equales passus sunt
tres passus qualis dyatesseron et dyapente nec non et diapason
continent ultimus vero sunt [illegible] a Γ usque ad finem quatuor
mensis passibus primus terminat in C . quod est diatesseron secunda in
G quod est dyapente tercius in G quod est dyapason quarta sunt
[illegible] Ergo et reliquis [illegible] [illegible] ut [illegible] vi

[illegible] iam monochordi dimensionem ~~[illegible] et reliquis [illegible]~~
[illegible] monochordum dictum est quid utilitatis conferat. Animad
vertendum est monochordum esse unum quod solummodo habet cordam habet nomen
Monos enim unus [illegible] sola [illegible] dicitur. ~~[illegible] et monochordum di~~

Unde et monochordum dicitur quod solum et singulare esse debeat
itaque sicut decacordum a decem cordis et octocordum ab octo. Sic
monochordum ab una corda est appellatum. Ad hoc autem instru-
mentum construendum perutile est, ut cantus de quo dubitatur verus ne sit
an falsus in eo probetur, pueris quoque et adolescentibus ad musicam
aspirantibus adhibeatur ut ad id quod discere nolunt ipso dulce sono
facilius pertingant. Adde praeterea quod est quasi [illegible] rebellium
solummodo valet. Sunt enim plures clerici vel monachi qui artem
hanc nesciunt neque scire volunt et quod gravius est scientes fugiunt
et abhorrent. Ad si aliquis ut fit musicus eos de cantu quando
[illegible] obstrepunt impudenter veritati. At-
tamen vel non opportune efferunt [illegible] defendunt
quaerere nolunt. Sunt enim qui errorem suum [illegible] dicentes
[illegible] in vicem obtemperantes [illegible] stultitiam
ut ipsi pronunciatores [illegible] aestimaverunt. Ceterum
in [illegible] est extinguendum quod distant verum [illegible]
[illegible] videat ne in foveam cadat [illegible]
[illegible] evertere [illegible] videat neque
[illegible] dicatur [illegible] Ad hoc itaque [illegible]
obstinationem confutandam monochordum apponitur ut qui vocis
musicae credere nolunt [illegible] attestationem convincatur
[illegible] melodia contexitur

Sunt certa [illegible] quibus novem modi
sunt quibus melodia contexitur: unisonus, semi-
tonium, tonus, ditonus, semiditonus, diatesseron,
diapente, semitonium cum diapente, tonus cum diapente, [illegible]
diapente. [illegible] vel quia in cantu semper consonant
[illegible] consonantie dicuntur [illegible]
[illegible] consonat [illegible] proportionibus [illegible]
sic [illegible]: sesquioctava, sesquitertia, sesquiquarta, dupla,
[illegible] quia et [illegible]
[illegible] loquimur
[illegible] unisonus dicitur [illegible]
[illegible] tonus [illegible]
[illegible]
semitonium vel [illegible]
[illegible] tonus [illegible]
[illegible] semi-
[illegible]
tonium [illegible] quod non sit plenus
tonus [illegible]
tonus [illegible] plenum [illegible]

~~semitonia se vestiunt ditonus appellatur quando duos to-~~
nos in se habet. Semiditonus vocatur quando non sit plus
ditonus (quorum sunt duo species: una tono et semitonio, altera
semitonio et tono constans). Dyatesseron inspiratur de quo
duabus tonis et semitonio ... constans. Dya-
tesseron sonat ... ut ... ad C. Est autem dya-
tesseron latine de quarta sonat. ... ut fa. re. sol. mi. la. Dyape-
nte vero saltu facit ... inse dyatesseron et tonum, vocatur a

Primo modo ~~quadrupla~~ ... ut C et ... est autem
ut C et D quadratum quartum ... ut d et a ... con-
stant modi semitonium cum ... ut f et c. Duo autem sunt re-
spicite ... valla vocantur cum dyapente et tonus cum dya-
pente dyapente unum modum ... Et nota quod duas semitonia
et dyapente duos modos significabit ... vel semitonium
considera. et hec due clausule varietatem inveniuntur
et ... omnium de qui ... modorum intensiones
et remissiones pateat facile ... considerata ...

Cum autem clausularum explanationem intentio desiderans

respice ... constat tantummodo ... Ter sunt modi ... ca-
telena ... ad omnes ... omnes modos tamen
varietates adeo utiles ... ut ... et facilime ad mu-
sicam ... faciat. sic et ... ista Ter tria ... sunt
valla ... est ... vocum discrepantie et de dyapa ...

Primus ... de notis ... varietatis ... dui-
sionis ... hanc ... notis reputat
... notis ...
vocum discrepancias ... Septem autem ...
tonis ... septem voces in se sunt ...
... investigator ...

Rarissime contingit unde ait obloquitur numeris vii discrimina vocum
ad hoc dicit ipse propter septem dierum unde et septem fuisse
nunt et eos repetunt sic musica per septem tantum vocabulis
graditur. Notandum quod sicut eos hebdomade repetuntur. sic non omnino
eedem quia in septimana sunt eedem. aliam enim statum que est
aliam quod tarditatem et sic. quod in minuta. quemadmodum
modo est octava nota eadem prima est eadem et sic non omnino
ita videtur quod octava ad primam. in sonis concordia est
eadem sed non omnino. quod sonus iste quasi alte circumdat et quasi
modo stare videntur rarissime in cantu reperitur. Quarta autem vo-
cis diapason dicitur quod inepta dicitur et hec non est
quod sunt eos consonantias ipse excludit. sunt quod ab una
voce incipiens ad octavam saltum facit sit ut binos vo-
ces discrepancias que sunt septem in se continet quam perfec-
tam vel quasi decentem diapason concordiam esse
facile est. si duo vel tres sic canerent ita quod unus gravium
acuta tamen excellens voce utatur hoc modo excellentes
laudes salvatori voce modulemur supplici. acute. Ita-
ut laudes salvatori voce modulemur supplici. graviter. Laudes
salvatori voce modulemur supplici. Non nulli eas dya-
pason consonantiam vocant ut in proportionem vel quia
in prima et octava consonantiam reddit modulationem vel
eas quia consonantias continet. Siquidem dyatesseron
et dyapente continet dyapason. Preterea ad inferiorem
et octavam vocem inferius dyatesseron et dyapente superius
vel econtra sicut ut in C et c. D et d. E et e. quam artificialiter
contemplari potest de modis quos abusive tonos appellamus est dicendum

Sciendum quod modi quos abusive Guido cum ceteris tonos
vocat appellat. Octo sunt ad similitudinem videlicet octo
partium orationis quippe videlicet ut sic octo partibus
[illegible]
[illegible] modulentur omne quod canitur
contingit quamquam Greci quatuor tantum
[illegible] sicut enim secula vari-
ant solitudine fortasse minor tempus sicut enim secula vari-
antur tempus sic quilibet modus distinguuntur omnes cantus
et Gothi quatuor modos per notas vide verba dicuntur
specialiter docto nostro etc. Sed cum octo sunt et alii
tropi minor esse incipiunt infinite et per modi
ut tropi dicuntur vel modi sunt dicti a modo
dando sunt ammodulando quia tamquam species modorum
a regula vel modulatione id est quomodo cum quibus notarum
unusquisque regulari cantus rationem tenere. prius ad quem
tali modo quidem facere prout distinet ideo ad simpli-

Margin notes: cantarent; exultates canentes; sicut infra per te; modetur

Cum notionem diffinimus quia etiam ex arte et si iste sat quod sit
tertio modo in istis fecit principaliter, preterea sed unum et cete-
re praecedentes plerumque dulces consistunt quando eius non artis
sed administrat. Trope autem quasi dicti quod om-
nes tantum valent in medio ad finales per tropos
tonos quemadmodum quidam arinos aut nos nullos vel tropos
nominant greci tonos vocant. Et sicut ipsi eos tonos
appellant quando in quantum videtur et abusiue scias at si-
militer [illegible] Latini quippe in copia eloquentie videntur
proprias carentes indiuiduas [illegible] necessitate compulsi plerumque
sibi vocabula usurpando assumunt quod greci vocabant aliena
vocant. Sed iste antiqui latini consonantiae genus
in musica tonos vocauerunt. [illegible] ita quadam
vel distinctione tonos appellant usurpato nomine tempore
Rursus latini cantus sed [illegible] ipse sciunt et [illegible]
et accentus pronunciatis modos qui intelligendi [illegible]
mox [illegible] utrique esse [illegible] consonantiae
[illegible] tonis accentus [illegible] medium [illegible]
accentus ita in cantu tres distinguuntur varietates
[illegible] cantus [illegible] in quantum [illegible] ut in ostenditur
in [illegible] finalis et quasi [illegible]
[illegible] ut in antiqua [illegible] consuetudine [illegible]
in [illegible] ut in antiqua [illegible]
vel [illegible] tonorum [illegible] ad specierum tenorem [illegible]
tiones vocat. Sed cum in prosa tres [illegible] distin-
ctiones que et pausationes appellantur praeter [illegible] colon [illegible]
[illegible] coma incisio. periodus clausula [illegible] sine [illegible]
et tonus [illegible] suspensiue [illegible] colon
vocat. [illegible] sententia [illegible] coma est
[illegible] ad finem sententia [illegible] periodus est. via anno quinto decimo
imperii cesaris tiberii [illegible] punctum colon est. [illegible]
vel [illegible] sopitus anna [illegible] coma est [illegible]
[illegible] zacharias filius in deserto periodus est. [illegible]
sed cantus in quarta vel quinta a finali voce [illegible] suspensiue
pausat colon est. sed in medio ad finalem [illegible] coma
est [illegible] ad finalem [illegible] periodus est. ut in an-
tiphona [illegible] colon finalitas in tertia coma et
[illegible] colon [illegible] coma ab-
[illegible] periodus. [illegible] in [illegible]
[illegible] abusiue toni vocantur. [illegible] in [illegible] distin-
ctionum sine accentuum [illegible] quorum varietates in-
[illegible] colon coma vocant et [illegible]
[illegible] in cantu [illegible] musici diastema sistema [illegible]
[illegible] aut [illegible] que fit [illegible]
[illegible] in finali [illegible] pausat sistema [illegible]

Demum Boetius indicat quod ex [illegible] animali [illegible] melodie
dispensatio fit scilicet [illegible] simus est tonus. Quare notandum
quod sunt moderni [illegible] non erant nisi quattuor de quibus
etiam [illegible] de musica scripserunt. Sed veteres
diligenter considerantes [illegible] ingenium plurium
[illegible] modum [illegible] in quattuor distinxerunt
modos. [illegible] et [illegible] finales [illegible] modi
[illegible] in [illegible] cantus [illegible] considerabant
[illegible] modorum confusionem esse ac dissolutionem videbant
[illegible] tantum [illegible] in [illegible] primus
[illegible] et [illegible] vocari [illegible] in actu [illegible]
et ibi maxime tonorum [illegible] dissonantiam
volentes [illegible] quod [illegible] sunt
ut [illegible] et ille [illegible] modi quorum actus [illegible]
acutus i. autenticus sive [illegible] vocatur. qui vero
in gravibus ~~[illegible]~~ [illegible] faciunt plagales [illegible]
i. collaterales seu [illegible] dicuntur. distinguuntur
[illegible] sic autenticus [illegible] proto apud latinos [illegible]
[illegible] tonus vocatur [illegible] proti. [illegible] de utroque tonus plagalis de [illegible]. [illegible] autenticus tertius i. quintus plagalis [illegible]
i. sextus. autenticus tetrardus i. septimus. plagalis tetrardi
octavus [illegible] per [illegible]. De [illegible] tria
tertius. quintus tetrardus autenticus vel autenticalis [illegible]
autenticitatem [illegible] i. autenticum vocatur
plagalis autem [illegible] vel collateralis [illegible]
[illegible] in illa [illegible] in illo [illegible] in illa
[illegible] tonos [illegible] sic [illegible]
[illegible]. [illegible] hypodorius [illegible] primus [illegible]
quartus [illegible] hypolidius [illegible] hypomixolidius septimus
[illegible] ~~[illegible]~~ de [illegible]

[illegible] octo sunt toni ita totidem [illegible] tenores
tenor autem [illegible] tenere [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] splendor. et tenores vocantur in musica [illegible]
[illegible] toni [illegible]
[illegible] tenet et ad centum [illegible]
[illegible] vel [illegible]
tenores vocat notandum autem [illegible] octo tonorum
[illegible] ab [illegible] dispositi sunt
[illegible] sic octo tenoribus vel tonorum [illegible]
[illegible] quod [illegible] modos [illegible]
[illegible] tonorum [illegible] ad [illegible] tenorem [illegible]
[illegible] et [illegible] parte [illegible] non est ita [illegible]

Vnus primus in prima mut vo zeta in una concedant. Est autem
in F. tenor tercii toni. in acuta a tenor primi quarti
et sexti in C tercii quinti et octavi. In D septimi quarti
quinque tenor secundi et septimi singularia sibi loca vendi-
caverunt, quia iste secundus in magna parte descendit
et septimus preter ceteris ascendit. Sunt autem propter in-
specta diversimodi tonorum finales quatuor iste D. E.
F. G. D quidem est finalis primi et secundi. E tercii et quarti
F quinti et sexti. G septimi et octavi. Hec autem ...
...ing quia et alias finales inter cantus sibi usur-
pat, quod quando et reperiatur in secunda ...
Hec satis demonstrabis. Sciendum autem est quod toto in-
tentu ad finales respiciat. Nam ubicumque cantus incipiat
et quomodocumque varietur semper et tamen ad indicandum quia in
tonum finali cessaverit ut et ipsum Responsorium
te corda. Si ipsum primi indicat bene quam in E finali
agit ... cat legitio de vestro id est tercio tono absolutum
Responsum ... est silencium quamvis in tempore ... ipsum
septimi tali ut ... responsoria ... finalem responsorium
... corretis ... et ... in finis ...
dedicat sicut in genere et maiori ... evidenter ...
est ubi modorum gradacionum finium ... ...
... sola finis ... sapientes ab incantibus
... qui dicat ... prudencia ...
... cum ... adfinem respicit sic tamen modo ...
... non ... ad finem tendit. In ...
... est. Omnes ... finem tamen ... de te-
... ... magis finalibus dictis ...
... ... toni ... in principio ...
... secundi ... toni in ... finali primi quinti et sexti in F tercii et octavi
in G septimi in D acuta sunt de singulis i. tenoribus
finalibus et gloria tonorum exempla ... et primo
de gloria et seculorum amen ...

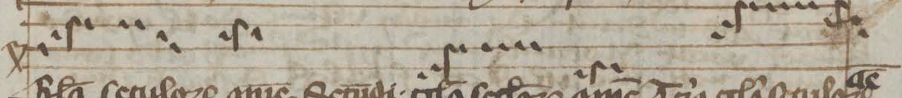

Gloria seculorum amen. Secundi. Gloria seculorum amen. Tercii gloria seculorum amen

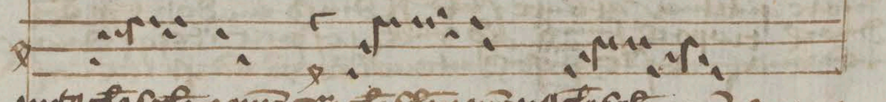

quarti. Gloria seculorum amen. Quinti gloria seculorum amen. Sexti gloria seculorum amen. Septimi

De finalibus autem dicitur esse dignum quasi ad demonstrandum per eos regulantur antiphone caudulas sive formulas

caudulas

Hec seculorum amen gloria seculorum amen
quasi differentie sive quasi caudas aptitudines
modorum appellari possumus sunt autem iste

Primum querite regnum dei — Secundum autem simile est huic

Tertia dies est quo hec facta sunt — Quarta vigilia venit ad eos

Quinque prudentes intraverunt ad nuptias — Sexta hora sedit super puteum

Septem sunt spiritus ante thronum dei — Octo sunt beatitudines

Ter terni sunt modi quibus omnis cantilena contexitur scilicet unisonus semi-

tonium, tonus semiditonus ditonus diatesseron diapente se-

mitonium cum diapente tonus cum diapente ad hec diapason

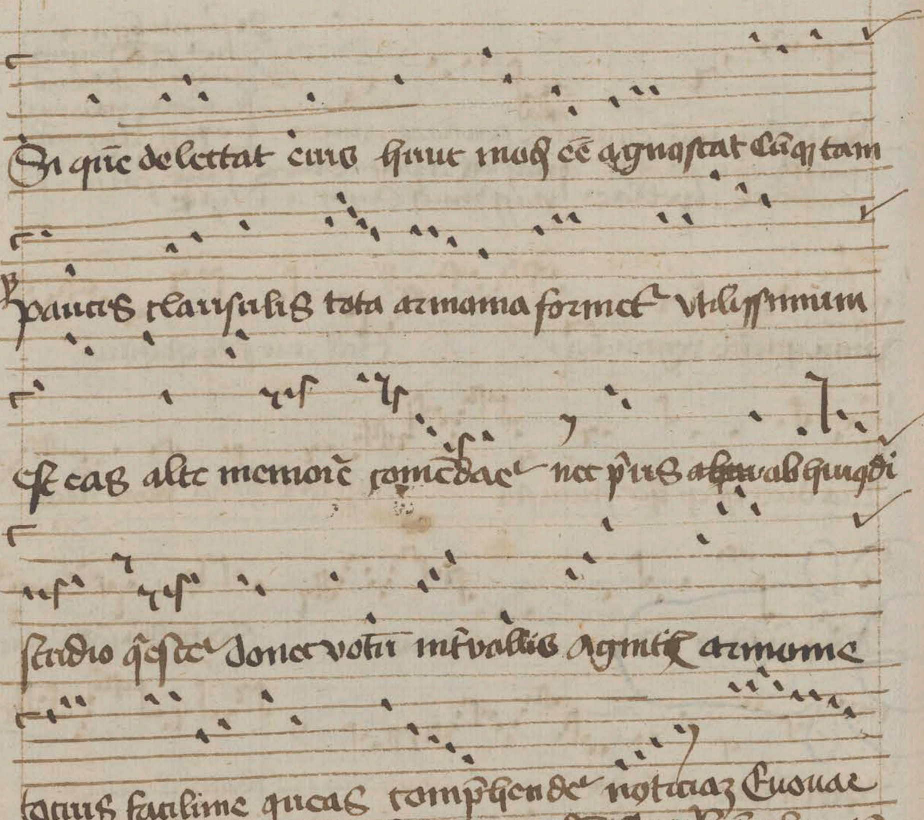

finalis simi de psalre fit. at sedi / Inceberit clamum pg
primus atque quartus conficiant adiungit quintus secundus sextus vud
septimus octavus gesolvent inde patet Hec regula est mo
dorum alia

Ac predicta consideret quod apud quosdam tonorum i. toni vocibus ton-
orum ad differentie quasquid alius sine distinctionibus
utitur consonantibus signatis sic modo primus tonus
quartus tertius et tonus . quintus secundus et sextus tercius vel
septimus vii. ii. octavus duabus primam ante cuiusque toni
tenui b indicat . tertium quartum et ita multe
reordinaris . chys itaque utilis dupplex unum inveniat ut de
regulari seu licentia cum ceteris in claustro de musica

Cum igitur dictum sit de modorum dictarum finibus quid scilicet
eorum vocibus principaliter distinguantur, qualiter modorum finales
tonorum dicimus legem qua secta regula theoretice
scilicet quantum quisque ascendere vel descendere quantumque intendi
vel remitti debeat. Ex quo enim tantum intendi vel re-
mitti ascensio et descensio dici potest, [illegible] modo
ascensiones et descensiones itaque intensiones et remissiones
vocum distinguendum est ne ulla [illegible] rudi lectori
occasio vacillandi ingeratur. Ergo ascensiones et descensiones
tonorum vocum certam [illegible] ascendendi et descendendi legem
[illegible] quantum a finalibus suis ascendant sive descendant inten-
siones et remissiones vocum [illegible] [illegible] illarum
et quia varia intervalla a finali suo quisque [illegible] [illegible]
debeat. Autentus itaque [illegible] primus dictus modorum
ut possimus discernamus. Omnes itaque autentici a finali suo
ad octavam quod est diapason regulariter ascendunt, licet
ad nonam et ad decimam licentialiter ascendant. Ideo sequa-
mur ut sciatur quod ille voces per raro attingende sunt
que per licentiam accedunt quam cum [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible]
et debito [illegible] de liberis [illegible] [illegible] que ad li-
centiam possident ex tempore [illegible] concessa [illegible]
ad [illegible] ~~[illegible]~~ pertractanda. Descendunt autem a fi-
nali ad proximam ubi [illegible] [illegible] eius licentiam [illegible] [illegible]
[illegible] reperiri [illegible] [illegible] autentus tritus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tonus notatur [illegible] nulla infra finalem descen-
sio [illegible] [illegible] obstansa [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] que [illegible] [illegible] descensio [illegible] permittit. Pla-
gales autem omnes a finali usque ad quintam quod est diapente
ascendunt, et licentialiter [illegible] [illegible] assumunt. Verum est [illegible]
quod plagales ascensio minor [illegible] quam autenti
et plagales [illegible] in inferioribus [illegible] morari debent et per raro
a finali usque ad [illegible] ascendere [illegible] et ado [illegible]
[illegible] et a Guidone [illegible] tractatus sui [illegible]
[illegible] qui a finali ascendendo quintam ter vel quater per-
currit autentico deputat. Unde et [illegible] antiphona [illegible] [illegible] pu-
[illegible] quamquam in [illegible] [illegible] toni [illegible] tamen quia a finali
[illegible] [illegible] primo tono deputatur. Item [illegible]
[illegible] cum [illegible] est quod in superioribus frequentius [illegible]

Audimus inventorem ad hoc capitale descendat primo tamen tono
attribuit quod ideo fit ut honor principalibus fiat dum
magis sine me ad ipsa pertinet est / sicut et linea quies
sedulitas cuius / reddito autem suspecto dicitur sicut autem ingro
concessis convenit utilitatem vocat autem quod cum
sunt plati sui temerarie se applicet. sic ergo plagales
hypate hypaten quartam per arsin descendunt quinto semper
vitam / descendunt autem omnes plagales a finali ad hunc
quod est dyatessaron sicut et ad quintam que est dyapente
tantum licentiam descendendi adquirunt nec attendentes
plagalibus inscripti legi concessam. Sciendum est autem quod
quidam musici habent in consuetudine, et reges in modorum
quinque et octo per totum dyapason discurrunt et falsorum
assertorum plene omnes modi unam quartam infra finalem
assumunt per licentiam assumunt / quam plus eis regulari
attribuit, cum igitur octo per totum dyapason erat. sic
et duo toni, id est magister et discipulus, cohereret et quasit
totum dyapason connectunt, ita ut in eis facile dum
modi passit que per voces sunt plagales que ante
et que ceteri vices quod figura regularem quinque sicut
octo modorum sine notarum canticum in tota applicasse de-
monstrat inter ambigua modos sequitur

Nonus est octo tonorum finales quatuor esse quarum quilibet duos sibi tonos sumit d e f g. a. secundus autem primi quarti sexti et octavi tonorum tertii et quinti tertii vero octavus d autem et pro-
pter hoc in f credit septimus in d primus vero sexto tantum
fa sol la tertio et tertii octavus ut re fa sit ad secundum
septimus incipit ut fa sol ipsius qui ut sol la tertius
quintus sedes quartus fa et tertii fa in tantas ascendens nor-
mam a fine petit dyapason autentus nonam decimam
tangit in licenter descendens a fine tamen tangit et
sextam plagalis quintam tangit sextam in licentia descendens
sub tetracordum dyatesseron et dyapente insuper ergo omnis
tonus si quintam ter vel quater repetit et non per eam
descendat autentus deputatur
Ut quis intimeat videre qualiter accipiendum sit
quod dicimus autentos ad octavas et plaga-
les ad quintas ascendere ut cum supra decre-
tatis summus pueri in hoc opusculo intra signauimus
Sit ergo intellectum quod toni ad octavas vel quintas
ascendere dicuntur quod tam alte ascendunt vel ascendere
possunt sicut nota cum omnis cantus autentus ad
octavas nec cum ad plagalem tamen ad quintas
pertinget sed per in hac primi toni antiphona et
ad venit et in hac secundi toni Consolamini
Consolamini. De intentione autem et remissione vocis au-
tem autentus omnes finales primi
a finali ad quintam ad quam finale primi
et remittere et autem ad quintam in quinto magis ad
certam vel tertiam solum autem autentus de utroque
tonus tam longe sic ascendit ad quintam nam plurimi
pueri sunt ascendit ut in hac antiphona [illegible]
ita dicitur est. Plagalibus vero cum ad secundam a
fine vel certe remittere ad quartas intendere et ad quintas
remittere remittere autem tertio et tonis
tempore vocis accipimus. Varia inceptiones vocamus quae
sunt per partes tam in medio tantum remittere
tamen pro remissione dicuntur attendendo ita est
ut predicta sit et certe solum sit dispositio tonorum
sequitur [illegible] nunc inueniuntur ad hoc attende
ut [illegible] autentus faciat sepissime eam

Confunditur quia qui cantum facit uni vel melodie
[illegible] tenore [illegible] [illegible] in [illegible]
cantilena [illegible] [illegible] [illegible] sunt modi [illegible]
[illegible] cantibus qui [illegible] late et confuse [illegible]
cantor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cantus et
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] respon-
deret [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

9 Nona in [illegible] tractatu [illegible] [illegible] est [illegible]
notas ponere vocabula [illegible] que [illegible] [illegible]
[illegible] habuit quatinus ea [illegible] [illegible]
fieri et [illegible] notis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de-
cet [illegible] [illegible] id [illegible] [illegible] ne [illegible] [illegible]
[illegible] nomini lectoris [illegible] [illegible] obsc-
uritate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] melius
intelligantur [illegible] de tetracordis veterum mu-
sicorum aliquid inserere Antiqui [illegible] [illegible]
[illegible] tetracorda in [illegible] disposuerunt
[illegible] fuit ab a usque d et hoc vocabant tetracordum
[illegible] quod ille note in [illegible] [illegible] essent [illegible] ab e
usque [illegible] et [illegible] mediarum [illegible] per eas medias
a mediatoribus [illegible] [illegible] ad [illegible] procede-
bant [illegible] a b quadrato usque ad e et hoc dicebant
[illegible] [illegible] eas a precedentibus disiunctas i. disc-
retas videbant et in [illegible] et in soni [illegible]
[illegible] vero fuit a [illegible] e usque ad a duplicatum
hoc vocabant [illegible] i. [illegible] eas in soni gra-
vitate [illegible] aliis videbant excellere [illegible]
illos [illegible] Γ adiunxerunt [illegible] illas [illegible] notas
quas [illegible] a duplicatum ponimus Vocabula ista que
in [illegible] summus musice vocibus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] apud grecos musicos vocatur pros-
lambanomenos i. acquisita sive assumpta [illegible]
[illegible] per qua [illegible] [illegible] est ad opus musice
[illegible] est [illegible] ideo acquisita est [illegible]
vetustissimi musici [illegible] [illegible] non ponebant
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] Hypatei vocatur [illegible] hypaton i. principalis

de hiis eciam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hypaton [illegible] [illegible] nomina [illegible]
de [illegible] a boecio [illegible] planius [illegible] [illegible] proslambanomenon [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] additus [illegible] hypate gravis vel principalis parhypate
[illegible] hypaten [illegible] quia [illegible] index digitus [illegible] [illegible] et in [illegible]
[illegible] digito [illegible] [illegible] proslambanomenos [illegible] [illegible] [illegible] index ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] medius [illegible] [illegible] medio [illegible]
ordinibus collocatur est [illegible] octava [illegible] regionibus [illegible] [illegible] [illegible]

principalium est minimum apud antiquissimos prima sunt
principalium i. grauium [illegible] quorum prima est. Et Boecii
est attributa auditui [illegible] uocis esse tetracorda ex
tonis et semitoniis integrum. Si enim uetustissimi
musici uellent ut dispositio uocum a semitoniis
inciperet, bene illam inter A et B constituisset, sicut inter
B et C, quia ipsi melius est ut in principio semitonia dicas
a primis in monochordo locatas. Et [illegible] Boecii
est [illegible] uocat principalis principalium quod ponitur A
re uocanda esset, quia prima est grauium. Ad hoc dicas
quod B [illegible] ideo uocatur prima [illegible] principalium quod prima sit
in ordine earum, sed ipsa prima dicitur principalis diuersum
sonum gignit. Cum enim sit principium monochordi nullam
semi[tonii] diuersitatem facit. C autem uocatur
parhypate hypaton i. iuxta principalem principalium quae est
iuncta ei. D autem dicitur lichanos hypaton i. digitalis
principalium et dicitur digitalis quasi discreta quod discernit
i. segregat principales a mediis. E uocatur hypate
meson i. principalis mediarum [illegible]. F parhypate meson
i. iuxta principalem mediarum. G lichanos meson i.
digitalis mediarum et haec non ideo [illegible] [illegible]
et mediis distinxit capitales notas [illegible]
a. uocatur mese i. media [illegible] et [illegible] duplicatur
nulla etiam nota apud ueteres repetebatur in
ista quadratum autem b nuncupatur paramese i.
iuxta mediam s. a. [illegible] c uocatur trite synemmenon
i. tertia coniunctarum quia [illegible] non [illegible] pre-
positorum in [illegible] ordine. Cum enim post [illegible] sit a et post
a sit c. Si dicat c primam a secundam [illegible] tertia
[illegible] c dicimus tertiam coniunctarum [illegible] quod
diceremus una de tribus quae dicuntur coniunctae. Et si
[illegible] est d quod dicitur paranete diezeugmenon i. post
ultimam disiunctarum quod est [illegible] e quod uocatur nete
diezeugmenon interpretatur autem nete ultima diezeugmenon
disiunctarum. f enim uocatur trite hyperboleon
i. tertia excellentium de quibus idem [illegible] dicimus [illegible]
[illegible] quae dicitur paranete hyperboleon i. ultima
[illegible] ultimam excellentium quod est [illegible] quae uocatur

nete diezeugmenon }
hypate meson } quibus utrisque

Nete ypboleon . ultima et excellentissima est . ut autem sit manifestior que diximus veterum musicorum tetracorda ex vocabulis supra scriptis subiecimus a

proslambanomenos	ypate ypaton	parhypate ypaton	licanos ypaton	ypate meson	parhypate meson	licanos meson	
		semitonium	tonus	tonus	semitonium	tonus	tonus
A	B	C	D	E	F	G	
mese	parame[se]	trite diezeugmenon	paranete diezeugmenon	nete diezeugmenon	trite yperboleon	paranete yperboleon	nete yperboleon
tonus	mi	semitonium	tonus	tonus	semitonium	tonus	tonus
a la	b	c sol	d la sol	e la mi	f fa	g sol	aa la
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

Exponere itaque notarum vocabula nunc decet libuit. Deinde est quod in proprio cantu deficientes sibi alienas finales usurpant . Fit autem cantuum ista illegalitas in quibusdam vocibus nunc itaque quam maxime sit cantorum usus plerumque ex irrefutabili antiquitate in quibusdam autem cantuum probatio tollerabilius erit tamen sive modi scilicet primi vel quarti dentur vel tonus proprius sive finis sive autem legitimis transgressis terminis musici ideo ignoscitur. Et affines dicuntur vocales. Affinitas autem illas voces diximus que in depositione et elevatione concordant. Unde finales proti scilicet d et a acuta concordant ambe cum tono deponuntur et elevantur tono et semitonio. Item E finalis deuteri cum b quadrato affinitatem habet in similiter deponitur et elevatur. Et c et f finali triti vel quarti cum c acuta in depositione et elevatione conveniunt. Ipsa autem affinitas non est in depositione nec elevatione nisi utraque vel saltem elevatio duplicetur . Ex quo finalis tetrardi vel septimi cum quo alii affinitatem non habent ideo decantus talis non per ipsam solam vocem officium quelibet administret. Sed hos aliquibus in cantibus tetrardi ulla venit alteratio diximus cum procedere ceterorum in scientia et correctione esse imperita In cantu autem plerumque maiorem scilicet proti deuteri et triti quotiens per ipsos fiat vite finalium accipiant affinales . Tamen in quibusdam servantur. Ut etiam quod diximus

idepoiore

e

Clarius enim testatur de singulis eiusdem modi antiphona ista
Gaudendum est. cum sit proti in loco suo cantari nequeat propter
quod in quibusdam locis sub plagis proti i. e. gravem [illegible]
quasi tonum requirit qui ibi non est. Ceterum in
[illegible] i. e. a incepta absque errore cantatur a in fine
dicitur sicut et ista antiphona Magnum hereditatis myste-
rium. Sunt autem quidam cantus volentes ponere in
a et b [illegible] quod est synemenon i. e. adiunctum
appellatur ut ita sit c gravis tonum habeant. Verum
id nulla auctoritate confirmare queunt. Nam Guido
qui ad hoc solum studuit ut melius in monochordo no-
tarum esset doctus hanc prolixitatem inscripsisset
si ei licencia fuisset ordine cum necesse fecerit illas
addidit que superflue estimantur preter metro magis iam
iam apposuisset si eam necessariam vidisset. Est et
aliud [illegible] illorum assertio impediat [illegible] quia tantum plenum
quod non [illegible] modo sub plagis proti sicut ceteri plagis proti me-
dii tonum requirit qua necessitate compellimur ad
[illegible] confugere ut in hac [illegible] Auffer a me
[illegible]. Et in hac antiphona terminat [illegible]
[illegible] in [illegible] deficit ut in hac antiphona [illegible]
[illegible] sicut et [illegible] in loco suo aliquo-
[illegible] quemadmodum [illegible] de [illegible]
[illegible] in [illegible] cantar-
i [illegible] absque errore [illegible] [illegible] Cantus ... c. xv

Sed [illegible] illa et alia [illegible] cantari
nequeant [illegible] cantores [illegible]
sit [illegible] fuerunt [illegible]
[illegible] Ceterum [illegible]
plures [illegible] quam [illegible]
[illegible] ita ut [illegible] in ecclesiis [illegible]
[illegible] auctoritatem [illegible]
motu animi sui [illegible] [illegible]
in usum [illegible] deducere adeo ut [illegible]
usque [illegible] auctoritate [illegible]
[illegible] tedio [illegible] cantores
[illegible] erat
[illegible] [illegible] que [illegible]

inct

Caucta vel leges [extollerunt] elevamenti qui in parva meta diapente a
zeugmenon incipiendo est in neque mixelydio solent
undecim fit ut cantus in hypermixolydiatorum est inter elevat
tibus in elevat [communiones] antiphonas inceptos presertim ne plerum
in uno minime extat / nam [transcendunt] transcendunt. qui in ille diate
zeugmenon incipiendo est ipsi hyp. b molle in principio
sed quod in solito intrat i.e. b molle in pallio fiunt
tamen quod ex legali esse destituunt. Exemplum uno multi in
quemcumque offerunt gradualia. Probasti nos domine. v.
sed quod cum b fa. igne me examinasti in tetrachordo zeu-
gmenon incipiendo in principio medio in tetrachordo sic
quod lectum tantum scilicet toto est inter b. sed in hyp
tantum potest. Deinde ea que elevanda sunt de principio
in aliis quibus fuerant uno multi / quasi deinde ea que
deprimenda sunt mollunt denuo in multis respo
ductis est ipso. sed cum dicit ut lapides in tetrachordo
zeugmenon sit magnum et in ultimo in tetrachordo
incipiunt ut in hoc responsorio Terribilis est locus iste
. plus quam de longitudine in eo loco ubi est et porta celi ele
natur cum hoc subito ad acutas superiorem ad
parvum tamen singulis quod sit cantans fallunt persepe
in docti cantores in inveniendo de tali exsistentibus
tantum principiis ubi gratia multi licet antiphonas
super pueri plagis de utero admirabile quod in incep
tione queunt ad ista modo est aut iste puer ante
ut pri. in doce plaga de utero. Exemplum et quas
antiphonas ipse pervenit. Descendisti domine ut sit
agere lydii .i. septimi uno hyp. in prosodia .i. quarto asc
endunt quia de quibus aut in posterius concordaverit
videntur queadmodum ipse perverit ad ista antiphona
Rorate celi Descendisti domine ad ista Da mer
cedem domine. Item licet antiphona Malos male perdet
et qui odit a. et novit deus ut sit in ponit mixo-
lydii / et hec unde dyastema et systema aper-
tissime testatur. Nam de thesi sive plagalibus fugis
attemnunt qui in primas queunt in ista antiphonas
Due ipos in bethleem Exemplum licet antiphona O aste
dentem .i. hoc benedicta sit creatrix Exclarissi primos

Sed hypomixolidii i. octavi a non nullis frigio [illegible] ter
adaptatur. Ex gloriosis qui magis in prelibatis que-
niam videtur non solum aut quod elisi sunt [illegible] sed-
nonnulla ipsi ultro pravis vocibus sunt quasi [illegible]
esse detorquet tamen que admodum ipsa antiqua
cum ad [illegible] domino. Sed inducit dum audiss-
[illegible] Sed ut cum sunt iste antique [illegible] et lenius
[illegible] audiende ipsi [illegible] vacat suspensiva ad
[illegible] sustollant ita ut ad ipsum in puncto que at
[illegible] que [illegible] est natus est. nec [illegible] de pu-
[illegible] cum [illegible] putant atque suo statum [illegible]
tenendo deflectat ut in ipsa ista antiqua [illegible]
[illegible] esse [illegible] idem diastemata [illegible]
diastemata demonstrant [illegible] nulli [illegible] in [illegible]
[illegible] absone esse [illegible] ita [illegible]
[illegible] tamen [illegible] diversi diversos delectet modis [illegible]

Nunc autem [illegible] multa [illegible] sit demonstratum quod
tropi variant quod [illegible] incomptos [illegible] depra-
vant [illegible] que [illegible] sententia videtur
diversis diversos delectet. [illegible] cum [illegible]
[illegible] ille quod acribus ille vel lenio-
ribus [illegible] ita [illegible] modi sono
delectant. Alios namque morosa et tenuiloqua
[illegible] delectant alios [illegible] varia [illegible]
[illegible] alios genera et indignatis [illegible] psallentis in-
[illegible] alios adulatoria [illegible] sonum [illegible] alii
modesta [illegible] ac [illegible] ad [illegible]
esse movent. alii lacrimosa [illegible] videt
[illegible] libenter audiunt. alii de-
[illegible] octavi [illegible]
[illegible] bene [illegible] ita
[illegible] qui eos magis delectat [illegible]
[illegible] desiderat [illegible] alii videt [illegible]
diversis delectatur diversos [illegible] quia [illegible]
[illegible] est [illegible] ut [illegible]
[illegible] ut [illegible] tamen ipse videat.
plenius

Dulcissimi modi ab alio differunt videlicet atque omnino magis de Hec
quippe mens ne terminationes ad totam concludit terminisse
similique extollebat aliquem penitus displicuisse i. quod
sunt modi speciales et inter se diversas sonorum species
adeo ut diligenti musico sensu est exercitato tan-
tam cognitionem sui modi velut in genere et quid ad
modum aliquis habeat quam diversorum generum varie-
tatem singulaque natura [illegible] videt docentem nimis sit
vz quod esse certo et quod quemcumque [illegible] vel spa-
tio [illegible] judicent [illegible] [illegible] [illegible]
nobis solo nomine audita [illegible] [illegible] musi-
tari sit agnoscat [illegible] quali armonia statim
in aliquo cantu non tamen in initio [illegible] fallat
aliorum tonorum [illegible] in tamen [illegible] [illegible] in medio
[illegible] in hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] attento [illegible] [illegible] infine [illegible] plagali
[illegible] se dicat Cantum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
de toto tono indicet [illegible] [illegible] [illegible] in quo [illegible] tam-
quam toto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dicta [illegible] [illegible] pe-
[illegible] [illegible] [illegible] tanta aliquando [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] nullos [illegible] [illegible]
possit [illegible] tono certum eos adaptare debeat [illegible]
[illegible] attento [illegible] / autentico [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] in plagalibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] genti [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] unde [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] c c d c c [illegible] platabil / [illegible] [illegible] [illegible]
c e f e d [illegible] c d c c c c [illegible]
[illegible] [illegible] platabilis / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fallat [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Quemadmodum [illegible] et in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aliquis cantus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Vt in diversis civitatibus diversi toni cantari possunt
quemadmodum hec antiphona Et respicientes. Super ea vero
ipsa cum ad plagalem tetrardi, postea vero ad plagalem
triti resurgit. Et hec non tantum. Erat quippe mag-
c f g a a g f g c a c g f g a a g f
nus valde a c u ta omnes ipse a c u ia [illegible]
a g f e f g a g f e e d a
Ambe erunt tantum magnus valde a c u ia omnes
c a g f g g f e e
ipse a c u ia

de potestate musice et quod fuerit in romana curia usque ad [illegible] c xxvij

[S]ed nec tacendum est quod magnam vim conti-
nere dicitur auctoritate aliorum musicorum. Est di-
cendum musica animos mulcet, mentes erigit,
bellatores ad bella commovet, lapsos et desperantes
revocat, viatores confortat, latrones exarmat, ira-
cundos mitigat, tristes et anxios letificat, discor-
des pacificat, vanas cogitationes eliminat,
freneticorum rabiem temperat. Unde et de rege Saul
legitur in libro regum quod a demonio correptus fuit
David cytharam tangente ab insania fertur fuisse liberatus,
cessante vero iterum vexabatur. Item freneticus quidam
Asclepiade medico tangente ab insania fertur fuisse
liberatus. Sic et de Pythagora memoratur quod adolescentem
quendam [illegible] ab immoderata libidine musica
modulatione revocaverat. Est autem musica secundum
diversos modos diversas habet potestates, sicut est per unum
[illegible] potest aliquis ad [illegible] concitari
[illegible] [illegible] [illegible] penitentiam devotionem
[illegible] [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] refert [illegible] in [illegible] [illegible]
tanta sit musice potentia [illegible] usque [illegible] accepta
est in sancta ecclesia [illegible] ab [illegible] ignatio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Ambrosius [illegible] [illegible] an-
tistite usque musice arte [illegible] [illegible] [illegible] beati
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut fertur [illegible] assidente
et decantante [illegible] modulatus est. Cantus romane
ecclesie quo [illegible] [illegible] [illegible] celebratur [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in romana ecclesia la-
tissime [illegible] [illegible] in libro exodi [illegible]
pharaone Moyses et [illegible] filii israel cantica
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] musica arte [illegible] [illegible]

Siquidem in decacordo quod est musicum instrumentum laudes
divinas canere iubet nos propheta adhortans [illegible]
Cantate domino canticum novum [illegible] nulla [illegible]
Ut nos in laudibus dei velut [illegible] manifesta
musice artis instrumenta dominum commonet [illegible] laudate
ait: laudate dominum in sono tube laudate eum in psal-
terio et cythara. In tympano et choro [illegible]
organo. Cum ergo tantam huius disciplinae in veteri
testamento invenimus auctoritatem [illegible] reli-
gionis viri in [illegible] [illegible]
[illegible] admittebat [illegible] [illegible]
[illegible] cuius [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] affectum [illegible] doceat. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] officiales in sancta ecclesia
[illegible] [illegible] alii [illegible] [illegible] longe alite
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] modulationes [illegible] in ec-
clesia [illegible] necessitate possumus [illegible]
[illegible] poetice [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] modulandi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videt
ut [illegible] [illegible] componendo precepta [illegible]
precepta dicit quod [illegible]

Primum igitur preceptum modulandi [illegible]
ut [illegible] [illegible] cantus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] delectatur [illegible]
[illegible] cum qualitate [illegible] [illegible]
[illegible] aptus [illegible] laudes [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] laudes
[illegible] modulator [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] rogatu cantus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] modulator [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] musico ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible] sit ornatum

esse divinum. habens in se clausus quedam alia clericorum
Et quod autem ~~[illegible]~~ domino exultator in ipso resurrexi
sanctus videtur precedere ut sit hec sedit angelus. Clarus
glorie vero: Resurrexi. resurgens. Ista autem antiphona responsorium
Danielis non sunt in [illegible] sic etiam tamen [illegible]
[illegible] vero sic in auctoritatibus [illegible] per [illegible]
quam in [illegible] ne in una [illegible] [illegible] in
[illegible] observet. ut cuiusta cantica prius posita [illegible]
[illegible] unum [illegible] quod [illegible] dicat [illegible] i. secundum
tamen tanto [illegible] [illegible] [illegible] unum quod [illegible]
[illegible] [illegible] i. secundum [illegible] appellatur [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] quod [illegible] [illegible]
esse divinum clericorum [illegible] in hoc [illegible] [illegible]
[illegible] in eo loco quod est [illegible] [illegible] faciat [illegible] esse
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est unum [illegible] [illegible] [illegible] in eo loco
quod est [illegible] [illegible] [illegible] aut aliqua [illegible] [illegible]
[illegible] sit [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] ubi [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] ad finem [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] ad finem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] modulandi [illegible] [illegible]

[illegible] autem modulandi [illegible] est. si [illegible]
[illegible] finalis [illegible] ubi [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] in hac antiphona [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] qui
[illegible] [illegible] modulatus est [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] finalem [illegible] si [illegible] armonica non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
finalem [illegible] [illegible] [illegible] illa [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. in [illegible] [illegible] [illegible] sic et [illegible]
[illegible] aliqui [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in hac antiphona ait
[illegible] petrus in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
finali [illegible] vel [illegible] [illegible] finaliter [illegible]
[illegible] ad [illegible] finem [illegible] [illegible]

Prima sicut Hungaria magis ... ita an-
tecessores ... in arcubus est quintam ... de 10
... precepti ... in hac antiqua a finalibus dare
/ ... est diapente ut in melodia ...
... a finali ... saliat ad ... diatessaron
... supra et infra ... fiat / quarta ... cantus
in diapente competens est ... diatessaron cadit et
... . armonia
... et melius ad ... quod ad ... tendat et
remittatur ... / Notandum est quod in cantibus ... ante-
... si ... a finali ... per diapente ...
... illud ... est / ... in quinto de-
centissimum ... et ... ornatum est ... plurimum ...
... a finali per ditonum et semitonium / ...
... in hac antiqua ... ...
in utrisque ... ut cantus ...
... et supra ... ...
... .
... ...
ad ... finalis ... ad ... ...
... quod ... ... ascendat ...
... ... quod ... ...
... ...

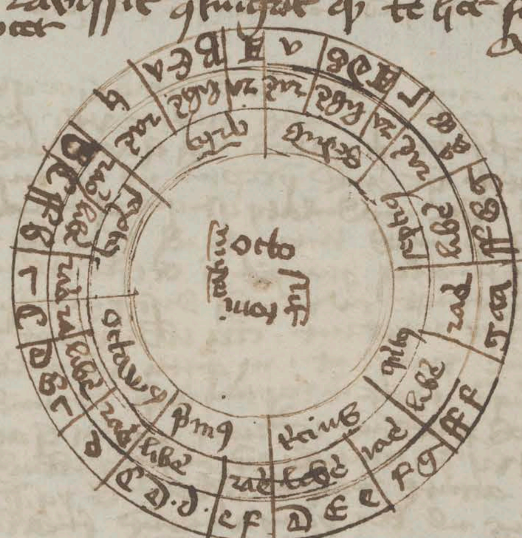

Adiutandum ... est ... in ... ... diatessaron et diapente ... in ... ... reddit

remittatur

Si cum ista aliquo modo statim eisdem vocibus claudat quemadmodum
patet in hoc alia voce et videtur in his. diatessaron vinc
integris quibusdam sonis vel modo diapente fiat et invertat
in augmento de suo si unitatem tertiam vel quartam vel eo
amplius reperiat sit in fine huius antiphone de glo-
rioso lumine. huius compendium licet hoc modo

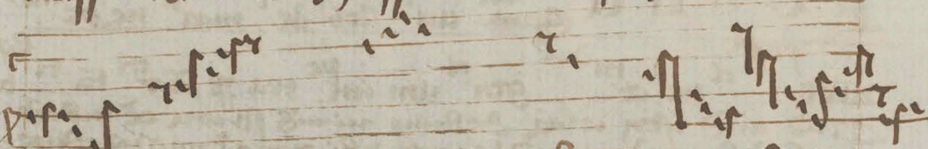

In nobis fecisti ~~domine~~ veritatis lumen agnoscere
Item probatum est si per quartam notas in ima descendit
per easdem statim ascendat ut hic habetur quarta vero
divina revelatione item dicto decantatis in quantum
sonus est si diatessaron intra valet ut semitonium
sed ditonum iure precedat iure sequatur ut in hoc
exemplo manifestum est

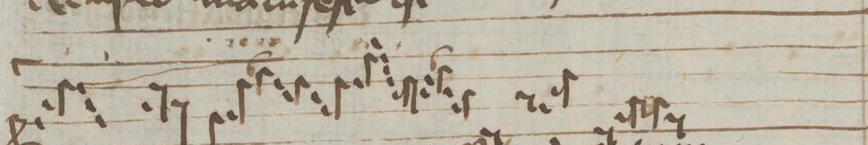

Hodie pro cessit ad ortum

Sunt et alie quamplurime species modulandi
quas omnes secundum vel partem quam doctrinam in
breviter certis exemplis explicare constantius aut
tamen musici armoniarum vocant quia in eorum compo- armonias
sitione ad habent. hec etiam metrorum per plurimam appellat
quia more metrorum certis legibus dimetiuntur. adhuc
dicit et alius modulandi fortis modus singulis
sane quemadmodum sanctus ambrosius signi [illegible]
in [illegible] in [illegible] tenet [illegible] vel
totus [illegible] et [illegible] notas ad [illegible] vocibus
[illegible] supra scripte [illegible] in tabulis et
tamen que [illegible] sillabarum [illegible] canendo [illegible]
[illegible] modo

a e i o v
D E F G A a

Ma- ri- a et ve- ri- so- li- us ma- ter li- be- ra- nos

su- pli- ces in re- gnam ti- o ra- ti- o- ne regulam [illegible]

a e i o
F G a b c

Sa- cer- di- o- tes de- i ma- ti- ne- mi- nis

su- pe- rum dul- ci ge- mi- um te- ra pre- stat- tu- ti- be

Quod aut[em] istam regulam dedimus nimis strictam esse videt[ur], aliqualiter largiorem apponendi iam tibi paratam possis construendi dispositionem vi vel vii nec in plures si libeat per ordinem [illegible] eis quas voles duplicatis [illegible] ita si ut unicuique [illegible] duos [illegible] articulas [illegible] modo

i o v a e i o v
F G a b c d e f
o v a e v o v a

Vox clamantis in deserto

Parate viam domino rectas facite semitas dei nostri

Videtur autem nec testa [illegible] plurissimum valeat dispositio fallat adiiciam indicat ut lectas [illegible] necessario ita disponendas existimes. sicut pictoribus et poetis [illegible] quidlibet audendi semper fuit aequa potestas pro velle suo cas [illegible] de ponendi [illegible] [illegible] illi [illegible] est [illegible] [illegible] interpretari [illegible] ita iste [illegible] est ut ordinem [illegible] sine [illegible] Tum ego in [illegible] cantu [illegible] a o vel a v nec [illegible] volumus [illegible] [illegible] positas in ordine [illegible] [illegible] magis pateat alius modi [illegible]

a e i o v a e i
e i o v a e i o
C D E F G a b c
i o v a e i o v

Vittam celso veniens

O Christe te pri magnum soc' insatiat nos et vite scie gaude sortem p'mit [gratie]
p'mit [illegible] valles [illegible] non implicant vel quando implicant
[illegible] quod tunc nimia confusio obsistet modulandi
Sit itaque ut ostensum est tantum per voces componatur
sic quod manifestum est vocibus constare quibus [illegible] dicuntur
[illegible] ascit [illegible] quod ad veritatem [illegible] dicitur — quod vocalis est [illegible] ascendere vide

Ceterum moneat lectorem quod in primo talium
[illegible] ut cantare per musicas assuescentium
[illegible] et [illegible] tractatur [illegible] usque distinct-
[illegible] attendat quod ab re [illegible] non [illegible] per
[illegible] musici cantus exempla plurimum [illegible]
[illegible] [illegible] multaten[illegible] [illegible] [illegible]
aut [illegible] inventa sunt [illegible] huiusmodi ven-
ire non oportet statim [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] et uti — [illegible]
litas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] posset per
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] aut nulla
distinct[illegible] non valeant [illegible] quam per [illegible] distinct
stabili memorie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] felicitatem [illegible] [illegible] aut
[illegible] [illegible] distincte demonstrat usque adeo
— pertinent — [illegible] errorem [illegible] et [illegible] canendi [illegible]
semel [illegible] sunt ~~[illegible]~~ non [illegible] quis [illegible] — [illegible]
[illegible] [illegible] utilitatem [illegible] videat [illegible] at
[illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] errores [illegible] gene-
rarent in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est. [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] vel [illegible] modis [illegible]
[illegible] [illegible] fit quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] libere suo exaltet vel deprimat et ubi in semi-
tonium vel diatessaron sonat aliquid [illegible] ditonum
vel diapente faciat et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aliquid [illegible] [illegible] [illegible]

Ad tertium modum [illegible] longe aliter cantat et ne te longius
morer ambagibus [illegible] in uno tantum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tot
sunt diversificationes [illegible] quod sunt in modo
[illegible] ut [illegible] videas manifeste quod illegi-
timus [illegible] saepe per ignorantiam cantus depravat
[illegible] tibi sit [illegible] [illegible] Collegerunt. [illegible] ecclesi-
[illegible] in [illegible] et pentachordi in isto [illegible]
vel diapente [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] diapente est et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in alio loco [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] quem [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modo

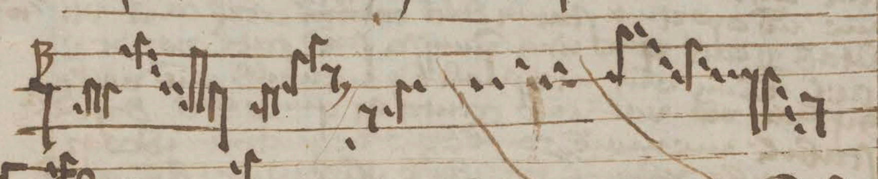

Collegerunt pontifices et pharisei concilium

[illegible] et in hac [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] habet quod [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible]

229 116

Sed et in hac communione Beatus servus levius error habetur
qui per unum podatum congrue non prolatum efficitur sicut quidam
sic corrigunt quod dicimus alteram diezeugmenon in mesa eadem faciunt et in
venerint in parhypatemeson incipiunt et postea omnia in lichanosmeson in
cipiunt Alii quemadmodum qui invenerunt [illegible] ipsi incipiunt et [illegible]
inesse inchoatam in lichanosmeson emittunt et illam in hypatemeson in
cipiunt in parhypatemeson eadem faciunt [illegible] omnia [illegible] priores corrigunt [illegible]
alii ut fidelior [illegible] sententia sua inveniretur lichanosmeson per unum [illegible]
cantu [illegible] Guarinus et Stephanus in musice subtilibus placuit Sed
si quis obiciat de [illegible] in [illegible] quadam [illegible] sententia non per [illegible]
dicere etenim cantor inopia peccant [illegible] alias certum de peccatis
sententia post rem [illegible] peccare non debet etenim nichil negligunt vel ne
gligere non debent Nam vero manifestum est quod duas hominum voces et
comite sententia quas maxime evitant. Et aliud [illegible] habent vocis
sententiis plerique gaudent [illegible] in eam ibi desinens sententia depri
mant vel deprimenda non sit [illegible] per [illegible]. Et toni ut in hys
Custodiebat exemplo Sion renovabis bili non deliquimus in
responsoriis concludit vicissim sententia [illegible] quod non sit videlicet in illis
[illegible] mediator [illegible] in fine confundit quam
[illegible] quod in mesa est [illegible] in neete diezeugmenon incipiunt
sed de cantibus [illegible] neumas de peccatis [illegible] causa largius [illegible]
solent at quomodo neumas [illegible] habent per [illegible] cantore non
videntur dicere sed duplici errore imponere Nam cum in neumis non [illegible]
ac note suprascripte non bene perducunt dubitacionem [illegible] cum per eas multe
distinctiones [illegible] significat [illegible] ignorat quod [illegible] sed si eas
[illegible] non [illegible] dubitatio [illegible] cantor [illegible] ma
net [illegible] intensiones et remissiones [illegible]
[illegible] cantare clamose [illegible] ut [illegible] lugubriter
[illegible] subito [illegible] Hoc autem de
musicis et [illegible] neumis [illegible] possunt quod musice
neume [illegible] cantorem [illegible] ut [illegible]
errare non possit [illegible] quinque seu [illegible] iiii^o^ [illegible]
et totidem officia per eas [illegible] Tonum antiphonarium
[illegible] magistro addiscere potest [illegible] ut [illegible] dubitatione
[illegible] et errorem ne [illegible] utilitate cantor [illegible] valet
[illegible] per eas tonum [illegible] usque ad [illegible] officium et ut amplius
[illegible] ad unam communionem que restat [illegible]
[illegible] qui [illegible] amplecti amator est errorum ac [illegible]
musice adhereret neumis [illegible] ut [illegible] et virtute
[illegible] quod [illegible] musice neuma [illegible] notas in
monacordo [illegible] musica [illegible] sunt [illegible] in [illegible]
[illegible] quod [illegible] contracta
sit autem hoc modo. [illegible] vocum equaliter signat [illegible] sententium not

Tonum demonstrat F mecum cum semitonium ondit T dupli-
catum ditonum declaratur. A vero capitale diatesseron indicat
D delta diapente denotat. Quod si addideris semitonium cum diapente
non erit si tunc localis tonum cum diapente sit. Et si diapason
notare volueris A et ut capitale adiungas itaque. Horum autem suorum
vniuersorum absque puncto intensiorum non cum puncto remissiorum et cetera
omnia plenissime vocum cantilene ita ab ipso humano sit fere opposita
cuiuc ~~dimponitur~~ est etc. Vero de diapason [illegible] non fac [illegible]
neumandi modus a Guidone est inventus [illegible] sit per [illegible] diuersi
queelismata puncta pedicorum ceterisque hiis notulam suo ordine
dispositam [illegible] et meta ingenue apparuit multum fuit et ex parte
Per hunc [illegible] compositis celitus et psallere ad cantandum introducitur
Desiderat musice [illegible] insudari laborem esse facit [illegible] labor
est ut quod [illegible] silebe ~~[illegible]~~ note sit. Diligentie gaudet ~~gaudet~~
Deinde in explorandum studium est ut hec voces in linea scilicet [illegible]
constitute sint recte [illegible] autem celtaonis labor est ne
catore vocum varia [illegible] in errore [illegible] modo [illegible] can-
tae ponit si diligentiaque [illegible] una [illegible] nimio. C. una
[illegible] cerwo [illegible] semitonia in [illegible] loco colores de-
ponunt [illegible] si color desit in principio [illegible] in principio linee po-
nitur [illegible] aut [illegible] colores [illegible] toto opere
observare [illegible] note [illegible] de loco
motus [illegible] neumis colores [illegible] note
non [illegible] talisque sit neume [illegible] protius sine ~~[illegible]~~ fructus
Quibus modo quidam cantum recordatur quod per inertiam nesciunt
iam diutinum sunt [illegible] utique [illegible] in [illegible] alijs
omnibus corruptio [illegible] abiciam magno
opere hortari. Cum enim constet quod unus deus una fide uno baptiste
et omnia morem unitate oblectatur. Quod non credat ut [illegible]
[illegible] discordia [illegible] in [illegible] [illegible] si no-
[illegible] constrepunt offendant [illegible] [illegible] viam mu-
[illegible] novimus errorum non debeant [illegible] ut [illegible] curandum
sunt. [illegible] insulsi cantores in [illegible] locum non
[illegible] efficere possimus ut [illegible] sive errore
[illegible] emendari. Tanta autem in corrigendis cantibus
mediocritate usi sumus ut per [illegible] sui tedium lectoribus
non [illegible] et in emendatione non multum ab [illegible]
discedat [illegible] quod quicquid [illegible] aut in principio aut
in medio aut in fine [illegible] In principio quippe cantus [illegible]
[illegible] in [illegible] nota non includat vel in [illegible] nota

[illegible] valet [illegible] ins [illegible] quat [illegible]

vta

vta

[illegible] post

gda

De [illegible] abiciendis et de [illegible] [illegible]

Bonum melior est obediencia quam victima

117

inchoatur per incomposita preter alte voce minime depri a elevat. Et in medio quam vel in fine per inconsultum elevat vel depositionis sonum cantus plurimi quam corrumpi. De similibus cum sibi dimidiant fecerunt Ego pro te rogavi pe- in diversis locis incipiunt. Alii vero in ypatemeson, alii in lichanosmeson, non nulli in mese et in medio errore videntes cum tamen falsitatem agnoscunt eidem emendare contendunt. Verius si in paramese simul primi absque in pedito ad finem sine legitime decurrit hoc modo

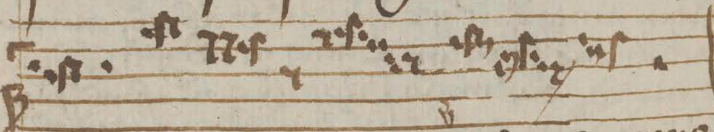

Ego pro te rogavi Petre et cetera ... et sanguinis

Item in medio cantus error invenitur et in hoc Antiphona Bethleem civitas que in duobus locis emendare contingit. Sicut ut plerumque Sed natur in parypatemeson incipitur et in terra in ... excrescimento prolatum sumatur hoc modo

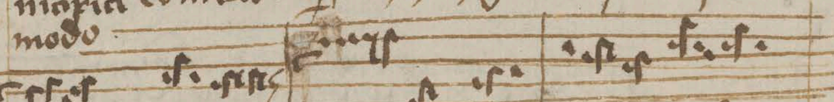

Bethleem civitas dominator ... in terra nostra

Sed in fine cantus quedam errat ut in ... chanos sumentes ... tamen ... incipit in lichanosmeson emittitur et tamen ... poscitur ... fit incompetenter adiungit

Videatur etiam hanc antiphonam per manifestam non invenitur ypoli

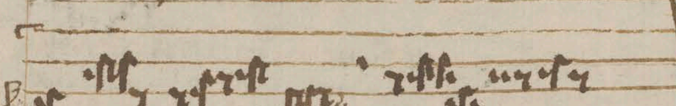

Et ego nesciebam quoniam ...

dii in lichanosypaton emittitur dolio ... attribuunt quod vitandum illi ... deviat quam alia in parypatemeson per unisonum emittitur ... plerique indocti ... hanc ... est ... Omnia eadem in parypatemeson ... faciunt alia cantus volenter ... magis ... ne ... pentecosten alia in tantum ... ios ... Offertorium Posuisti domine in mese ... emittitur et alia ... sicut ... sepe tamen deprimat ... in voce ... prima ...

plerique

poscitur

in mese

inchoat vt in quadam questione Scrupulum sine hac quidam quid enim in lycanosmeson respicit defectum patitur suppleatur ca ergo corrigenda arbitratur Sy si in hypatemeson ma absque errore ad finalem reducta et emendatum non indiget Sed per ea que restant super omnia sed ad certus quod in ipsa esse debet ut in finalibus absque impedito decurrere ut introitus iste Exaudi domine vocem meam qua clamavi adiutor alleluia versus et oratio Dicat andreas in finalibus canenda est 2m ios qui eam ypolidio attribuit 2m vero ios qui eam plagali tetrardo attribuit in ipso cursu bene cantatur Sunt aliqui cantus quod non in ipso esse sic in finibus cantum possunt de quibus tale propositum dam ut ad ipsum esse corrigunt sed aut multi sunt et in finibus sae- culi possunt emendari considerant quem admodum istud offertorium

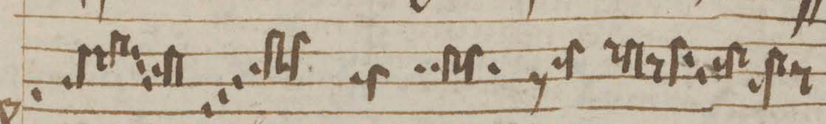

In die e solempnitatis vestre dicat dominus Providendum est eciam de versu ro dicit appareat ut in meson sonat et in eodem loco quos scripta in parte eadem sed tamen non emittatur sed et de versu ro in ipsi ut emendare in colore vel tertia vel fere sit

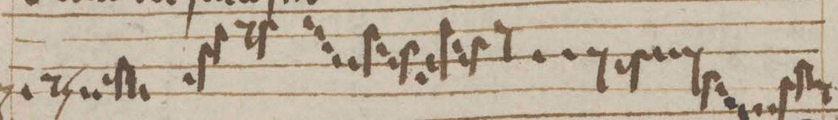

Sapiencia et dei sa cti sunt in cogitacionibus Hoc eciam versum Des ne in emendacione indiget in meo hac misereris eiusque versum in lycanos hypaton incipit in lycanos meson est incipiendum Item hoc versum Effice dei martir eius Hoc versum quod dei in tetrazeusmenon non emittitur et tamen non lene offertur Item in hoc versu ro scripte noli flere a quibusdam enim quod flere vel meson ostendunt Item in hoc [illegible] ad dominum cum tribularer quidam delinquunt quod tribularer in hypatemeson incipiunt Item in hoc [illegible] vali [illegible] in in deo quod errant nonnulli quod pertinere in licanosme son incipiant Item contra [illegible] Confirma hoc deus confirma vltra modum non est excellendum deinde ad ipsum hypa- temeson

incipiendo . . . Iste et in off Orani dcid in . in duobus locis
emendacionem indigens . illis in principio . et vero est sup ut etiam in gloria
cantabo deo . hic patet . . . cantum cum bona in

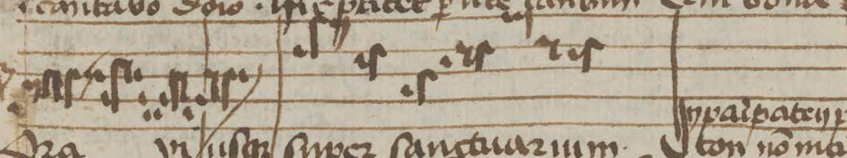

Ora . . . in . . . super sanctuarium . . . ton . . . in ma
piunt et in . . . potest . . . cantus . . . flecti
co . . . peripatetica . . . incohoatur . . . Iste ton . Domine . . . est
incipienda

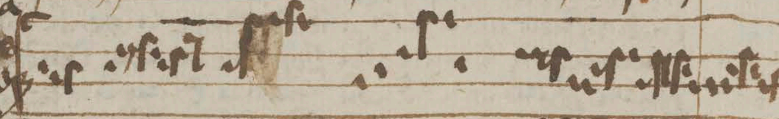

Ver . . .
pauci . . .
cantus
ad pro . . . Domine mea . domine orationes vo . . . dicentes
esse correctos sufficiat . . . hac in tonalis . . . que
memorie occurrit emendabilis . . . ad clarificandos
. . . vocantur de superfluis vero dictis tractandum est . . . quod
. . . multis modis dicitur . . . duas voces . . . est ap
parenda . . . in tonis neumas . . . in istorum . . . age
. . . neume . . . Et . . . quod . . . que tonus a . . .
. . . sunt competentes et necesse . . . si competentes non . . .
necesse . Alie neque competentes neque necesse . ymo nullo . Compete
tes et necessario . . . quas . . . usus . . . moderatoribus . . .
modulatoribus constituitur . Competens et non necesse dicitur que
non . . . est . . . sed . . . adiungitur . . . ad . . .
in hac antiphona . . . beatum pontificem . . . ita sit . . .
re . . . . . . neglecta . talis . . .
adaptant . . . beatum pontificem
Iste enim neque competens neque necesse sunt neque . . . tangere
. . . adaptari ut iste . . . ita est . . .
. . . vivimus . . . adiunguntur no
. . . necesse . ymo . . . amen . . .
. . . multis . . . adiungi
. . . primi . . . sunt prim
. . . cantus . . . multo . . .
ypolidius mixolidius . yponmixolidius . . . in
tonis . . . Volumus . . . quod . . .
. . . esse
. . . quas . . . superfluas . . .
. . . antiphona . . . in quibus . . .

quam

convenit plerumque delinquimus. Quaedam quaestio non recte emittitur
quaedam in contrarium [illegible] quam illa habeatur utroque
modo offenditur quia multi cum errore [illegible] is prestiterit [illegible]
qui tonorum vel modorum notam [illegible]. Sunt autem quidam antiphone
ab imperitis clericis per indiscretam vel falsam neumarum compositionem
depravate quemadmodum patet in antiphona [illegible] etc. Nam adeo
perversa est ut solo amen quod ei adiunctum est aptari solet in
modo conclusionis nullatenus cantari valeat. Nam altitudo deficiente
ut quasi ipsa depravatio manifestius videatur premissarum antiphonam
in neumis neumarum sic illa tamen solum amen supponimus [illegible]
sumus sicut [illegible]. Est autem tritissime autenti deuteri et in pari-
paton emittenda. Possunt et alie in hunc modum corrupte
facili satis emendacione mutari. Sicut autem verno viciosa
constructio ab ore cantancium nullo modo posset evelli.

Breviter autem et succincte de diaphonia disserere volumus
ut [illegible] lectori auditori in hac parte satisfaciamus
puta cum possimus. Est ergo diaphonia consona vocum disso-
nancia que ad minus per duos cantores ita fit ut alter
rectam modulacionem teneat, alter per alienos sonos apte cir-
cueat et in singulis respiracionibus ambo in eadem voce vel per dya-
pason conveniant. Quem canendi morem vulgo organum vocant eo quod vox
humana apte dissonans et similitudinem exprimat instrumenti
quod organum dicitur. Interpretatur autem diaphonia dualis vox sive
dissonancia. Sed antequam precepta organizandi atque de
motibus vocum quorum consideratio ad hoc negocium utilis est pauca
perstringere volumus. Et nam organum per consonancias fiat ipsorum autem
consonationes per motus vocum valent quorum inspectio in hoc loco
utilis sit. Nulli dubium est quin duo vocum modi arsim
et thesim i. elevacionis et depressionis quibus neumae [illegible] arsis et thesis
neumam [illegible] et repercussas gemella conformat [illegible]
[illegible]. Omplicat autem neumam vicinus [illegible] vel punctum
repercussarum uno verno distrophica vel tristrophica vel
arsis autem et thesis [illegible] similiter iungitur ut arsis sit thesis sit
[illegible] alteri alteri et arsis thesi et thesis arsi. Sed et ipsa
iunctio partim similibus et partim dissimilibus motibus. Dis-
similes quippe motus sunt in predicta iunctione cum alius alio
plures vel pauciores habet voces sive magis iunctas
sive magis disiunctas. Convenit autem [illegible] vel dispersa
facta motus motui compositus [illegible] i. in inferioribus positis
cum suppositis i. in superioribus suppositis cum appositis cum media voce
finis est [illegible] quando [illegible] est cum interpositis cum [illegible]

minus

motus infra alium potius et minus est continuus et in acutus tam
mixtus per interpositam partem suppositus velut prepositus aut postpositus
aut appositus de quibus omnibus exempla dare tedium procul dubio esset
cum omnia plenius intueri possit tam quam omnia per se videri possunt
Cuius primus [illegible] tantum investigator fuit variavit
eodem neume etiam in motibus suis secundum diversas modorum
proprietates vel [illegible] ut in [illegible] organizare presumpsit sed in novum cantum componere [illegible]
ut laudis formam habeat antiphona [illegible] sicut [illegible] inde

d f f | c d f a c f | f e d d | c f f | [illegible] e | g a f f e

ostendo similem personam contra [illegible] si cantum
protinus in [illegible] veniat [illegible] vocum dispositione cantandum

fit

proprium videbis distonare idem nec etiam tetracordum
quod fieri solet hic itaque compendiose insertus ad diapason
redeamus eam diversam diapason utuntur dicitur quod fuerit
eius usus est si motum variatur diligenter querere ut in
recta modulacione est clavis in organum fiat de proposito etc.
Providendum itaque est organizanti si recta modulacio in finalibus
moram fecerit ipse et in acutis canendi per diapason decantat
si vero in acutis ipse et in gravibus per diapason concordia fiat
cantum aut in medio vel [illegible] pausacionis faciendi
in eadem voce respondeat Observandum quod est ut organizata voce

sepius

ut nunc in eadem voce nunc per diapason alternatim fiat sepius
et concordia in eadem voce [illegible] ~~[illegible]~~ quod [illegible]
studiosus lector [illegible] sicut usque [illegible] per [illegible] [illegible] exemplum

[illegible]

cie ~~[illegible]~~ indicat laudate dominum de celis

d f | a | f a | f a c d

Animadvertere debes quod sicut et in simplicibus motibus
sic et organum posterium [illegible] organizanti simplex
motus duplicare triplicare vel quomodo [illegible] competere
confirmare si voluerit liceat et de diapason in [illegible] cantilenis
[illegible] sufficiat Iam nunc modos per ordinem [illegible]

pro

[illegible] de [illegible] ordine indiscussam preterire volo
[illegible] quod nec ratio sit morarum ordine videlicet

hic

[illegible] ordine [illegible] quod [illegible] aut nullam causam [illegible] video
sed nec [illegible] ministrorum scriptis reperi [illegible] quod [illegible] dicat
[illegible] antiphonarum dispositorum in antiphonario collocatus
[illegible] vel idiota animadvertere potest sed et hoc [illegible]
[illegible] quod recto modo [illegible] quod [illegible] amen omnium modorum
simpliciter nunc [illegible] in fine [illegible] quod [illegible] dispo
suerunt [illegible] conferre [illegible] nullam [illegible]

existimet de ethyca non ut z presumo aut re vere dictum id
cum primus ab uno situs enim michi est si propota ad plenum esse
qui possim Guidonem aut eius consimilem sed tamen solum et dari intitula
tula et ethica vel amalorpius ire utile videbo hic
recusabo ut more bonorum tonarium disponam vide-
licet ut non ad singulos modos psalmorum vel versus quos singuli
termini determinant superfluas introductas lectiones. lectionibus at-
que in vim seculorum terminantes ista colliductio. postea eum prout vero
sit tediosa et lectori insertus hunc presertim paucis evovae suf-
ficiant. Decom quam officiali cantu compendiosissime
dabo absque canticulis quorumque modorum formulas nominari
et quas iam pridem nominate est item. post has itaque primus
de primi libri seculorum amen omnium modorum et dyus prout positum
est differencias primi i tonum pridie seculorum amen referant
in hypatemhoppatem secundum generalem et ypersatemeson et lica
nosmeson hoc modo

Nam duas quas et eas simul res quere dare ob more qualis fuerit assere malivit sed non est sequendum

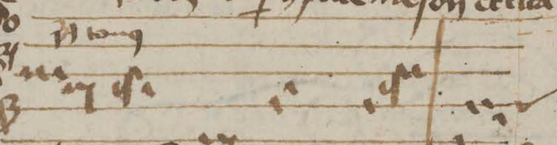

primi dici

Versus quae tonus ... pro ... pariores plerumque sic adaptare ... in anteriores ... mediam ... et quarta parte ... antiphonis in hypatemhoppaton sibi vel eam sub finali incipientes fa-
tum qui a finali per diapente sentiens ut in hiis antiphonis

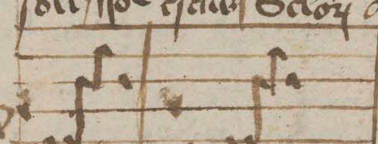

... per diapente incipientes ... a finali per diapente

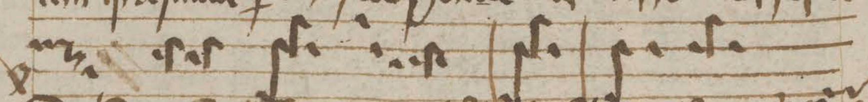

277 120

Dis dno tong ut ropus a finali pro n pp quitu sp raecy n infra quitu inferiore utique ordiendi facultatem habebit sed intra eas octo voces ut alius nonc. partim principales partim lateales fines ut in ma cohibebit hec henchirias / mixtas

Diasta a rept antiphona in piratury patoni schaniteo ut cu chapete sicut ic antiphone hic agni hus Daz stultadgtu tom amti

Dominum

Nostulam patrem

Iter facente son per ditoni surgetes potissimi missas iter pt conmaste dictas etiam si vinsiny meeadat quasi da Seclor ame Sso da

Dia taa rept antiphona a pripitemesp dextus

Dia quta rept antiphona a piratemesn

Spi ato

Seclor ame Sseiga qui vdoug qdy Dulcia es arf. quatum quasi mese Nitz in ghis antiphonis

Dia quta rept antiphonatis a pripitemesp ad spalem sdut Descendentes

Seclor ame Dia te psalla Doe ut Lazarus ut ite

Dia quta rept antiphonam

Seclor ame Volo pat Exiudatea Reges thres mese eodem sicut quintus sexta Seclor ame a perdictis Diae Seclor amen Em hic distaus in ig seclor ame isine connexu podacui. Ita in simplica exz hec distaceu post valle in qui q diuge tem qst e volunt cui mamtio sit ne od pab connexu fo dia somu rape dt peconejo podaci formulu in plerisque alibus sonat qua pta dia. cui quta ea sit vide potit excepi tu pedacui sequenti sit q ipse Die seclor ame per simplices podatum emittit quinius prestulam hic modo

Pespuidet tollet hic bno imese emitur

Seclor ame Cite diates apsere meu iste ccomo ei ce aust Et piu mi . in tertij ra solcon in apendi si cu emendatio sit apamenca in ut etiam juzz similez emende hoc aut ita feci pt si eiz in in y pitemesp incipit hoc modo

Assumi est usp elizetus Elenat ez Kronde Gaudeat dat

Domine Deus secus Surpiaz sctorum Euouae Porate Stan

decamus Posuisti Deo dicamus alleluia Et ri stius

stile Cuius quos peccant quippe ma pa moritur simul cantatur cum prae presemiditonus sit pertendit ... et ultra per tonum vel semiditonus est

em tendit non presemitonus Quia diversa ... ipsa alia presemitonus emittitur [illegible] culpa eos reducunt quia alia homine correcti presemitonium et non presemitonium emittatur ... ...

proprium invenit ut ita

29 ...

Euouae O rex glorie Quotidie Ait petrus Regressi

Venit puerpera Ecce maria Veterem Ecce Euouae

Ecce advenit Adiutor Confundantur Hec tria antiphona lis Sicut

alia ecce ola cum legalem quamvis ... [illegible]

... canendis est

alleluia Collaudate Tollite Magne glorie Nativitas ...

9 tonus Tercij modi seculorum amen prius ... antiphona ab ypatemese

in tono cadentes ... et post eam ... diatessaron ... tonum et semitonium ordinate ascendentes

... antiphona in ... corda presitonium ascendens et presemiditonium cadentes et post ... modo

ascendendo ... [illegible]

Euouae Sudore Bono ... Det est que Euouae

omnia ... Domine Prima ... tercij modi ... cepit antiphona ... tono ascendentes ... tono iterate ... presemiditono ...

gredientes. Oratio ista est antiphona in licanos hypaton mo... que quandoque tono et semitonio simul quandoque tono elevatur tono deprimitur et semitonio surgit simul et descendit per diatessaron elevatur statimque semitonio et tono descendit tono et semitonio vel per diatessaron surgit ut in hiis exemplis

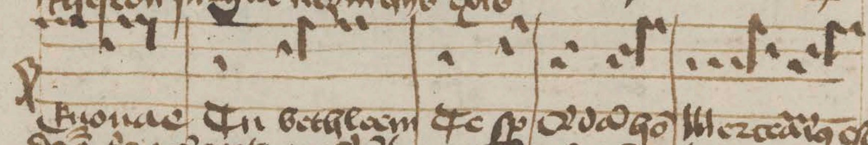

Oratio tercia capitulum antiphona in lychanos hypaton capitulis et per diatessaron explicitus sunt in lychanos hypaton ita cadentes ut sequitur ita inde sonantes ut hic est sequitur. Oratio quarta capitulum antiphona in tetrachordo incipientes ut hic

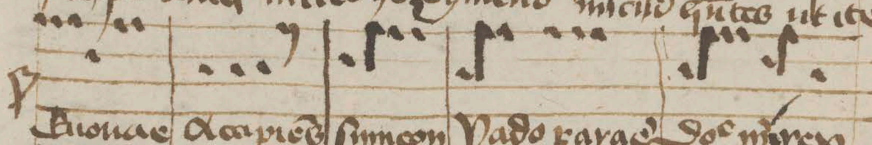

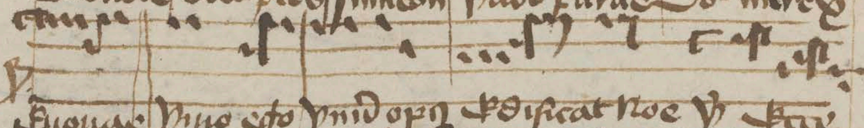

Hec in nostris locis ... male cantatur in hiis dictionibus ... et ... est et tercia ... facile corrigitur si ... in lychanos hypaton et ... in ... et ... tamen ... si ... parte ... patrum ... in ... non est ... attamen ... ... emendacione indiget

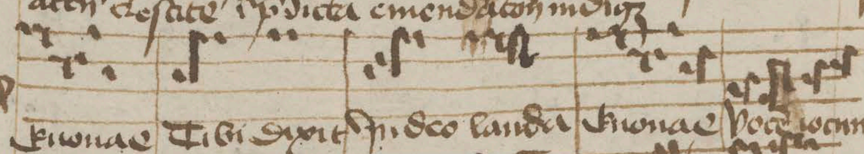

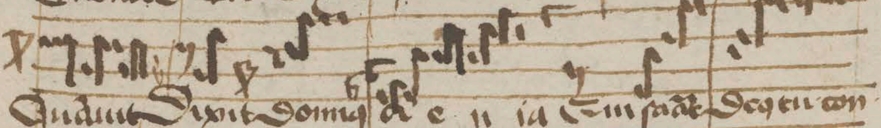

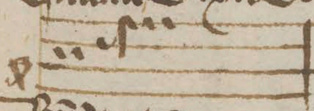

Quarta modi sedes antiphone possidet ac ab hypaton ... tono descendentes et statim redeuntes ut hic. Prima oratio ... a lychanos hypaton ... tono et semitonio

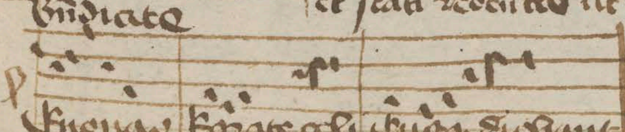

2 tono ascendentes, 2 si rursum incidat extra dehyps subdiag

Differentia 2a recipit antiphonas ab hypatesen semitonio 2 tono ascendentes recipit et antiphonas a lychanos meson tono ascendentes extra dehyps subdiag et non quod quedam antiphone non deficeret nunc in mese incipit sed ita. Sicut quidam male rapuit in terra sanctam diligentes et eiusmodi antiphonarum secundum sonites

Euouae | Ante thorum | Ecce iam venit | Iudicasti domine | Euouae

Ex egipto | Ante te domine | Amorem | Euouae | Nisi diligentes

Differentia tertia recipit antiphonas [illegible] ab hypatemeson [illegible] gradu ascendentes [illegible] a parhypatemeson per semitonium et semiditonum descendentes quasi a lychanos meson incipientes extra dehyps

Differentia quarta recipit antiphonas a lychanos hypaton ad semiditonum surgentes vel etiam gradu ascendentes ut in hoc patet exemplo

Euouae | Cum venerit | Te invocamus | Surgit qui | Euouae

Filii quorum | Fiducia(?) | Sic veniet | Venit a patre | Nox

Differentia quinta recipit antiphonas in parhypatemeson

initio surgentes ut in hoc exemplo tonum

sicut nunc [illegible]

Sapientes

[illegible] amen

Alia recipit antiphonas

Euouae | Ex fidelia | Apparuit | Revelavit

Vidimus | Euouae | Hunc sanctum | Alleluia

Surrexit | Perfice | Data cum essem

Differentia que recipit antiphonas in parhypatemeson inchoantes ut in hoc

Euouae | Montes et omnes | Ex omnibus | Ecce dominus

[Left margin notes:] Th | pro lc (?) | Scientes [illegible] aliquam recipit antiphonas in mese incipientes et in [illegible] dicentes magnificat(?) [illegible] pervertere (?) [illegible]

Vox clamantis

Ponent domine Kyrieleison Adhuc multa Kyrieleison

Kirieleiso dederunt Kyrieleison Congregate Alleluya Dili

Septuagesima sub uno sexto ... anti ... 6. ton

Quam te ... Non vos relinquam Ultimo Dominica prima ... C d ff

... in ... pauca in ... paton una in ... hac ... nali sive ... una est ... in ... et ... tu ...

Kyrieleison Domini Philippe Si ... Respice

Rorate ... posorud possimus ... Kyrieleison Venditio ... Ite ... in hoc ... in ... desperat

Kyrieleison ... in medio ... magnum.

... Ut videam Alleluya Sancta Mitte ma-

Offertorium Doc ... male emittit ... tutte ... in fine est ... unde et ... ab ... et in fine repetitur

Domine in ... Offertorium Doc ... in simplice Septima ... sexto ... amen ... anth ... in ... pauca in ... 6. tonus ... ut probit ... una in ... ut probit ... anth ... in ... ut probit Item ... recipit anth ... ut probit

In cantu vero ... ut ... item ... ton

Euouae Vetere ho(m)i(ne) Michael Sed q(uod) loquebant(ur) Ba

mus qui ipse fiebit Euouae Sic accipiet gratia salvat stab

Baptizatur xp(ist)us Sbortus est Euouae Magnificat ap(osto)li

Sta leca reap(ulat) antiph a pancye p(er) octavam ca
dolces spad si imao at vmpsong stan ni
Dominus ghys p(ri)mit Sta eta reap(ulat) antiph a pancye
diezenghuenon p(er) semmdetom nyt

Euouae Constitues Euouae Homo digna sibi do

Sint signis Tanto pondere Ecce Hoc est Euouae
Ad magnificat in nedaezeghmenon eenz
responsis

pulus
Dehm modo
s. Loz amen
Sanle resit
antiph in Lenz
rissimesson ma
menttos gheda
in mese gelasdaz in lenzanos
patam quasra misermeghste
tong lez leoz Sta prima enz

Aqua sapte Veniet bene dirigatur

Plena hec modo Alleluya Te decet Com

Sta reap antiph dixpatemie Ibidem Afflictus est
son voce sibi ia nopites. Sta sta reap antiph mtedie
zenghuehon tacentes ut ite he sequitur. Sta leca
reap antiph a ledietesmeno p(er) vnisom mapitas dende
p(er) tom asendetes

Euouae Valde honor(andus) Astorz est Sacote Aptum est

Erit dominus Sapientia Euouae Nisi ego te Nescit preceptis

Euouae Magi Mitte ma- Zachee Hodie beata Potero

Euouae Veniet Cum ieiunas Cum iter ibat De deos

meos Cecus sedebat Et qui preibant Euouae Jubilate deo

Invocavit me Euouae Deo Ad te le- Dilexisti alleluia

A ne discessus Primum querite Dii sunt

vel tales anime modi spelee Tanto quam modo

Distet quam cedorum ordo tuum pro ... tali

Ecce beatus Ante terram Audivi Petrus Angele Et tales

dia 5 — faciunt primum diapason ut ... sunt / Quos iungunt ...

dia 4 — media et possunt / Dyatesseron quartam. Dona. Iste puer ... la

3 — predabant. Tercia fuit eis plaga que sequuntur ut ...

2 — ... climata capit in unum. Diatessaron venit. Certa sede

6 ta — volo ... modicanda ... sit in mense sexta mo

die ... — ... Iste ... Possidet antea primo qui

subditur ... Quottidie Calicem

dia pa ... — Sunt Semitonium / Tercia in prima ... vos ...

cat anlla ... talis ... est ... Sic est

Tunc dissonantiam primo tum modo tres sunt

Hec . dum . doc . Genito . huius summa mistice / Post hec distat
hec . quentas . Tum sextime / Que lot sese . Fedat . dens .
raptione [illegible] cecinit que fons est ut vino . vel vini / Came
munt capto ipse signare sepulto / Sed in prima cadit [illegible]
sitit et sciaat / Post modo sunt ad te . doc . syon [illegible] ms
conspecte / Tertius est ordo laudem . plantauat and [illegible]
hys comites [illegible] nostri sacres / [illegible] ita
Sic veniet tribunas / Sic quitaz luce dat [illegible] ite [illegible] at
cardo regit sextus [illegible] / Sic quiti sedes
pias dimosse debes / montis et ponet [illegible] sedes / sunt
sunt deducte [illegible] hoc clamans ad [illegible]

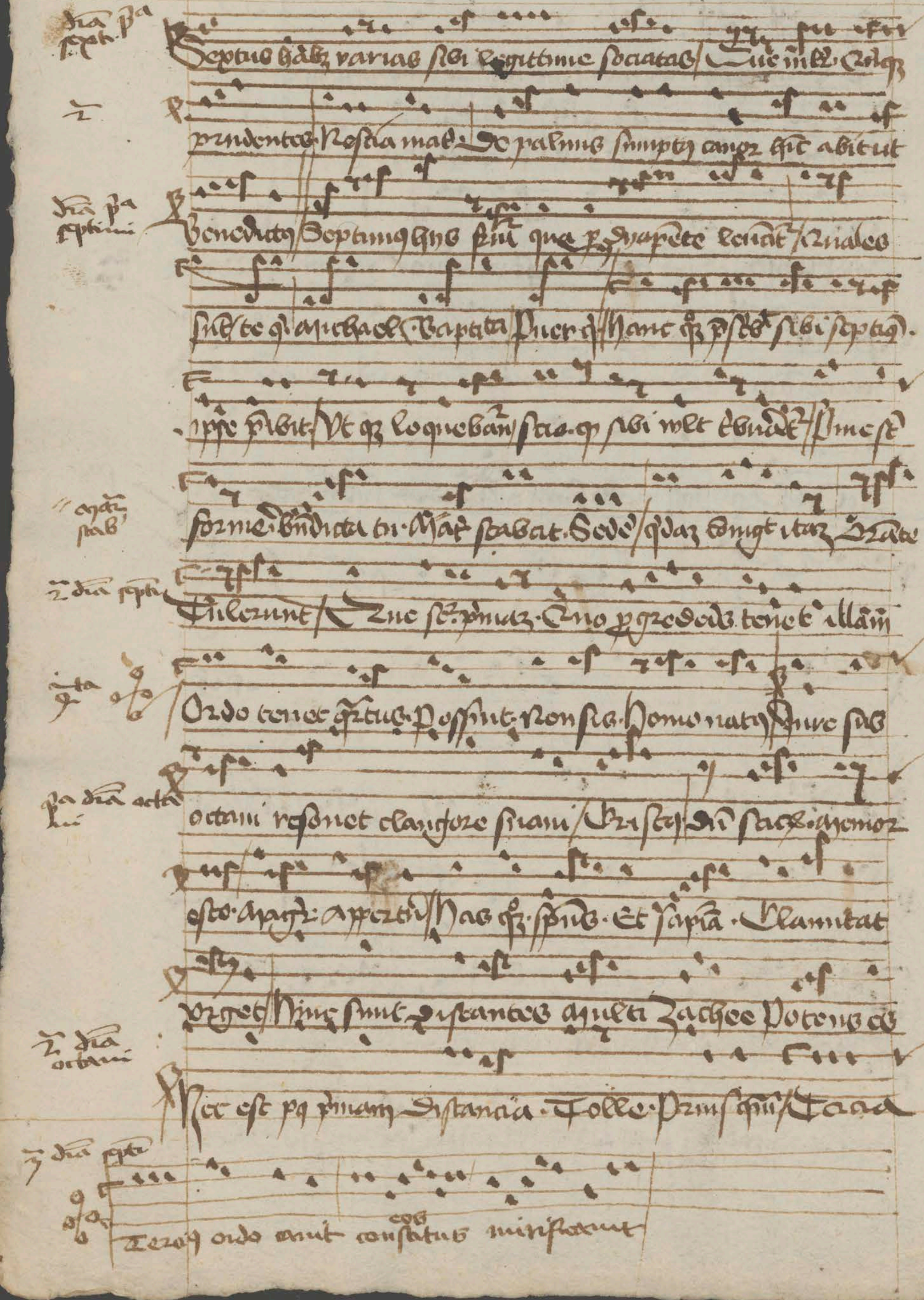
Septies ... varias sibi legittime sociatas / Sunt in illo ...
prudentes / Nostra mal... / De palmis sumpta ... abit ut
Benedictus / Septim... sunt que ... repete ... / Quales
... te ... Baptista / Puer ... sibi septi...
ipse ... / Ut qui loquebant / ... sibi velit ... / ... est
forme benedicta tri ... sabbat. Sede / ... itaque ...
... / ... tenet illam
Ordo tenet ... Possint. Non sit. Homo natus ... sub
octavi resonet clangore ... / Christus ... sacri memor
esto ... Affectu / Hac ... Et sapia. Clamitat
... / Nunc sunt distantes ... Zachee Potens ...
Nec est per ... distancia. Tolle. Prim... / ...
Tercius ordo ... constatus ministrant

Dat sedes ergo domini limites | In talibus antiphonis quodue

distinctionibus variant se Pendas etiam civitat cantus quantam

Supra finalem modulus non esse plagalem | Sine petere

quantam paulatim scandit ad iam | Sed requiescit ibi sub sot

se rite plagalis | Pausat nec quanta canor et si pausat illa

Et sunt autenti sic notificat sapienti | Sed mixtus in modo

petat alta plagalis priusquam | Sed tus et autenti se misceat

primi petenti | Debet primo sine sibi tonus apta Ac distinctio

norma communis canitur | Quod tetrat primum varius sonis

octo modorum Sed antiphonis respondens atque respondens | Ac

differt in quas sub septimis continet ordo | Principii leniter primq

tenet hac medicina | Differt sed primum sic primum quilibet | Sincera

regnum

3a dia antennu

dia 3a pa

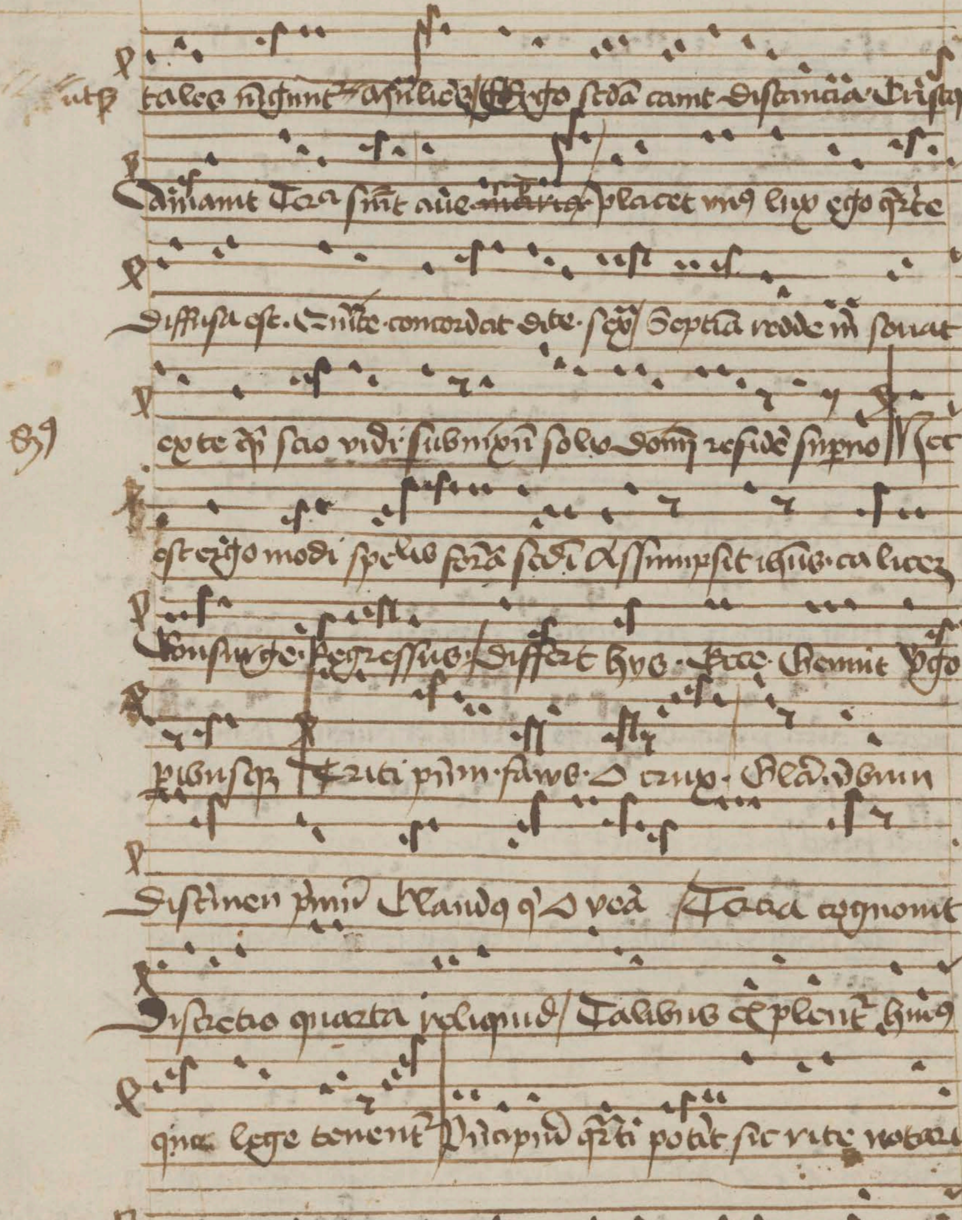
utq talles nascunt[ur] ... ergo secunda canit distantia tristis
Cantant tercia sunt ave maria placet mus lux ergo quinte
Diffusa est. Quinte concordat dite. Sex[ta] Septima reddit ... sonat
Septe deus sacro vidi subnixum solio Domum reside supno Et
est ergo modi species sexta sexti. Assumpsit ihesus calicem
Consurge regressus. Differt hos ... tremit ergo
plenus ... facies ... clara ...
Distinen primi Clangor ... Tocca cognomit
Distinctio quarta reliquid Talibus explent hinc
que lege tenent Principium quinti potest sic rite notari
Ascendit rorate. Super ... magister. Ad te ...

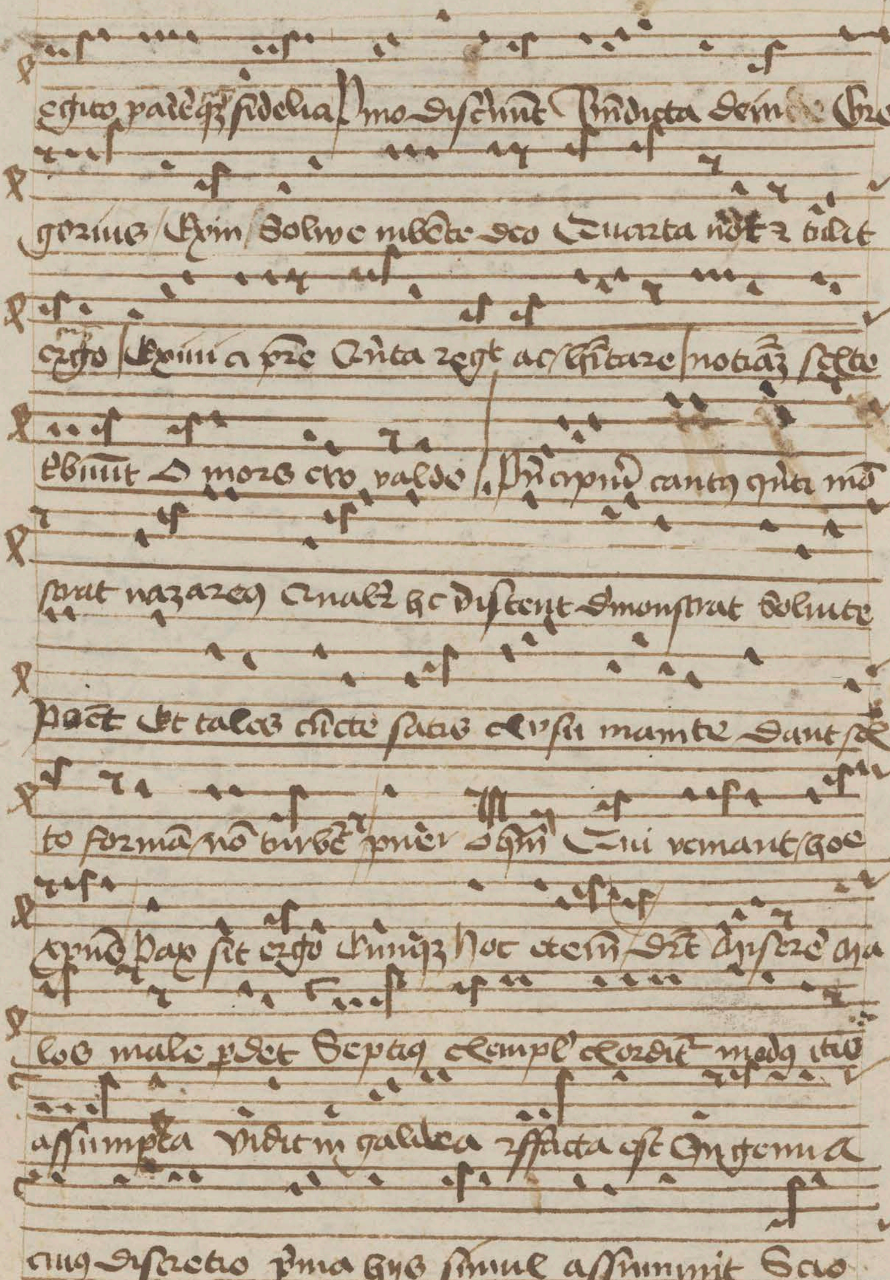
cestus pate fidelia pmo dicebant pdicta de in Chre
gerimus Ekim solve inbecta deo quarta note et visit
cristo Ekim a pre cuta regit ac vitare notiaz secta
ebimut amore ero valde Precipud cantu quita mo
strat nazareus anale sic distent demonstrat volunte
pacet et talas electe satis eursu inante dant se
to forma no turbet prier digni vemant hoc
apud pap sit ergo hoc etern dit dispere cha
los male pdet septaq exempl mediq
assumpta vidit in galilea effecta est eius forma
cuius discretio forma huius simul assumunt deo

scimus quod et ipse preibit omnes bella in israel

da sunt forme secunde Tercia sit adest semper vel

magnificat Quarta quis es salve mecum nos sis

mitti surge Capitulo octavo dant vox benedicto

xpo ascendente alias tu palma Sixte tu es vas

distandi forma sit prima tu es vel adorna ante

magi septum vita vbi nad sebn Ademus est hoc

Domine subinge scribe istorum dicunt supra tria sunt

Quarta primus ecce te sit lux in israhel ecce quin

deo dei meus es omnis plebs ponens canticis nos

et in excelsis septem et sit barba omnes tot

vocibus variis cantus dissonum mundi Prima etate creatus
est Adam et Eva Et positi sunt in sede beata Gaudete
in sede beata Solate Secunda etate natavit archa dilu
vii passim fluente Tercia Temptatus est abraham in
tercia etate dilectum Ysaac mactare parat Karitatem
paravit Confessio Quarta etate Moises legis tabulas
accepit in monte Synai Resurrexit Etate quinta
prevaluit david in funda et lapide contra Goliam
Hoc resistunt contra Goliam Kar dederunt Sal
vator noster Dominus Ihesus etate natus est in sexta Christo in
Quasi modo Etate septima Resurgentes redditur
rationem nitorum puer natus indicant Octava

etate que cadit sine precia linit semitonium Allegoria semitonium

elius surgebit | Pingit ut ex sono tonusque vacstandis. Cum

dulcedo tonus submittitur secundum tertiaque ac specie tonus

apulla cum apte te quartaque que more descensu finat

honorem hoc canore tibi tonus quintus erit retinendus. Sem

mutate tonus duplex dulci succine sexti. Septus sat legere

sed et vo ad carmen octavus prima qualis suus est

Odas. Vocabula notarum

Epiphonus strophicus punctus porrectus oriscus

Virgula cephalicus clinis quilisma podatus

Scandicus et salicus climacus torculus ancus

Et pressus minor et maior non pluribus utor

Neumarum signis erras qui plura refingis

Pro recommendatione artis musice adveniat nobis dictum
quod scribit aristoteles 8o politicorum inquit modum dicam delectari
in musicis melodiis / quod ipso licet sit eius laudabile
testimonium in via existat / tamen propter maiorem eiusdem cum aliquibus ra-
tionibus potest persuaderi / Quarum prima ipsam probando sub conclusionis ex-
ea elicitas perfecta attestando primo 10 ethicorum / potentia que delecta-
tur ipso obiecto perfectissimo / sed nunc sonorum per musicam auditus
est obiectum eiusdem potentie perfectissime igitur etc. maior quoad primum totius
et non tantum 10 ethicorum dicitur quod summa felicitas consistit in ob-
iecto nobilissimo puta deo secundum bonum patet hoc scientia quod sonus
est obiectum auditive potentie / cum sonus salva per perfectissimam
symphoniatus qui per musicam approbatur tunc ultima que etc. secunda ratio
delectabiliter movet sensum delectabiliter movet ipsum in
scientia / sed consonantia dulcis delectabiliter movet sensum audi-
tus. cum sonus sit dulcedine. ut patet per proprietatem igitur causa delecta-
biliter movet intellectum quia est conditio secundum primum sic se habet
visus ad visibile delectabile. sic sonus ad auditum delectabilem
secunda potentia visiva summe delectatur in colore delectabili propter
summe perfectionem / igitur audiens summe delectatur in suo perfecto
sonorum per commutationem perficitur contra tertio. anima brutalis
in eos delectatur melodiis igitur multo amplius anima ipsa
in eos delectatur et non desiderantes / Antecedens patet per experientiam in multis avi-
bus sive tonalis quia et non desunt bestiis et monstris marinis qui in con-
bus et aliis quibusdam bestiis et monstris marinis quod in con-
sonantiis symphonialibus et melodiis summa diligentia
delectantur. Ex hac positione iam probata quod per conclusionem declarata
tres conclusiones eliciuntur. Quarum prima est ista conclusio: rationalis musi-
ca est [illegible]
[illegible] secundum desiderium naturalis et non desiderabilis / Secunda conclusio
Conclusio rationalis musica dicitur per reparationem delectabilis. Tertia conclusio
Conclusio rationalis musica est secundum adeptionem virtutis. Prima conclusio patet
quia scientia est conclusio rationalis secundum desiderium naturalis. Sed scientia musica
est scientia igitur etc. quia et non intelligit aristoteles primo metaphysice dicentis
omnes homines natura scire desiderant. Secunda patet cum musica sit
una de septem artibus liberalibus 8o ethicorum et causa poeta
ubi dicit homo naturaliter delectatur in symphonia et metro. Secunda quoniam
propter musica sit delectabilis per consequens habet quod est causa et
mirabile hic est delectabile. Sed musica est huiusmodi igitur etc. Assumptio
patet per aristotelem 8o politicorum ubi dicit omne rationale est mirabile
est rationale et delectabile nimis patet ad sensum et sic philosophus 8o
politicorum ubi dicit musica valet ad ductionem et delectationem et sic

dit ibide no solu puer sit ibuedi et erudiendi i artibus
utilibus necessarijs liberalibus qz eciam honestis et delecta
bilibus, ita scribit p boeciu in musica sua. Nulla enim etas
e qui dulcis cantilene delectacione iniecta sit, ubi ut qz dul
cis cantilena delectat iuvenes, senes et senes et c. quo
qz musica e utilis quia tone sit ars [illegible] in theoricis pro
babilit allegat e utilis, qz musica e humana i re [illegible]
no e ex vi° ethicorum ubi dicit [illegible] indiget et aliq delectacoe
bonor pz qz sciencia musica e multu delectabilis pz quod [illegible]
qz supius allegatu [illegible] ubi dicebatur qz pueris utile e studere
musica, ex eciam musica sit delectabilis et utilis pz
qz multe scripture auctentice et exempla ut quedammodo
ipsa ondet, qz eciam musica sit mirabilis et magne
virtutis pz qz ipsa [illegible] sola principal meruit
[illegible] eclesie, eo qz per ea salvatorem
et ampa e [illegible] psallendo et cantan
do laudare debemus a [illegible]
nomen sit [illegible] et [illegible] presens docuerit, ita p divina
officia ad sempiterna gloriam cottidie quoram teste hoc
eo qd dt qz int alias artes liberales musica tenet pri
cipatu et [illegible] in gwidone i micrologo dicitur qz musi
ca e modulandi sciencia p divina meditacoe [illegible]
et ita pz p [illegible] passim [illegible] cu [illegible] opera [illegible]

Quid sit musica

Musica que e de septem artibus liberalibus una est sciencia consonancias
et proporcionum speculativa sicut musica teste [illegible] i libro
ethimologiarum in [illegible] est perita modulacoe sono cantuque
consistens. Duarum possum diffinicoes [illegible] musica q̄a
alia e theorica seu speculativa que consistit i nuo sonorum et
proporcionum speculacoe. Altera e practica cuius tota vis i
[illegible] consistit ut in arsi et thesi .i. i elevacoe et dep
[illegible] consistit musice
[illegible] vocu atque sonorum [illegible] diffinico competit musice
[illegible] reliq vo practice et de utraque loq et scribere [illegible]
theorice relinq vo [illegible] de practica qz in ea pueri facilius habilitarentur
magis qz de practica qz in ea pueri facilius habilitarentur
et eciam [illegible] ecle e magis [illegible] expediens qz
[illegible] a speculativa et [illegible] de ea ut leviu potero
eciam [illegible] sucint attemptabo sunt a alie
musice diffinicoes ut Gwidonis [illegible] de mus. boe
cij alpharabij et aliorum plurimorum cu quibus me occu
pare no intendo p nunc.

Unde dicatur musica

Dicitur autem musica a moys quod est aqua / et ea teste
isidoro ubi super tractat de vocabulis ut propone
vocis quod sit hinc sumpta quemadmodum brusca nulla cantilena ut vox
stat ut consistat delectatio vel dicitur abaqua quia usus musice
primo fuit teste abysidora vel ubi aquarum instrumentis ubi fit so-
nus ab impetu aque secundum sonos quosdam pares et tempus ad
plurimas voces sumuntur fortis vel musica idem est quasi sapientia
et tunc dicitur per derivationem a musis que sunt ea ut instrumenta sa-
pientie et eloquentie / quippe autem appellate sunt a muso
i. aquirendo eo quod per eas sicut antiqui artem inquirentes antiqui
voluerunt vis carminum vocisque modulationem querere vel
dicitur musica ut quidam volunt a musa quod est instrumentum musicum
quoddam musice dicitur satis et iocunde resonans sicut videtur esse
quod ratione et auctoritate a musa traxit nomen unde musa est quoddam
instrumentum omnia musice superexcellens instrumenta quia omnem
vim atque modum ipse gerit humana scilicet replet spiritu
ut tibia manu temperatur ut figella folle ymitatur ut
organa etc. et in ea multimoda quevis instrumenta dicuntur
eam quidam musica quasi modusica a modulatione. Alii mu-
sica quasi mediciam a medio et celi cantu dictam putant. Vel
dicitur musica secundum talem per ethimologiam vocabuli quasi moles
sensibiles et appetibiles cantus quia sit moles flexibiles et
appetibiles sunt cantu ita musica fauste cantandi prope
usum / et a moys quod est aqua et ica scientia quasi scientia inventa
aqua reperta sive inventa / Unde super hoc opinio guidonis qui
dicit quod musica sit inventa secundum sonum aquarum casu facto in
quadam rote per aquam reciprocatis omnia moladinum / Si quis
autem de musice appellatione melius sciverit ponat quia hec
non sunt posita quia ut ait beatus paulus singulis dividit
prout vult spiritus sanctus

De divisione musice

Ubi scilicet multiplici modo olim locuti sunt patres et
et magistri artis musice eam scilicet musicam varie divide-
tes sed timens quod si plurimum me de multiplicitate sumpte
divisionis ingere non intendo solum sicut asserunt eam scilicet
musicam venerabilium boecii guidonis et aliorum veterum

i. traxerunt

stipulentur / ne tamen omnimode divisionum ipsarum complexio pretermit-
tatur quod magis utile esse apparet ut dicam / Unde pro successive
[illegible] / tres formas triplicem musicam esse dico / Aliam scilicet dya-
tonicam / Aliam chromaticam et tertiam enarmonicam
quarum etiam meminit frater magister Iohannes de Muris in sua
musica libro 4o docens dividere monocordum suum secundum hec
tria genera musice iam premissa Et quia omne tetracordum
cuiuslibet generis musice compositum ita disponitur quod prima corda ad
ultimam dyatessaron sonat / Hec ergo musice genera in
hoc concordant quod eorum tetracorda continent dyatessaron sed differunt

Dyatonica

ut inferius patebit Dyatonica namque musica est que procedit per
tonum et tonum et semitonium Et ideo dicitur dyatonica a dualitate
tonorum semitonio interposito / sic quod prima corda ad secundam computata
tonum resonabit / secunda ad tertiam similiter tonum / tertia vero ad quartam
semitonium continuabit / [illegible] cum corda fuerit continue [illegible]
lis ut semitonium et primo altera [illegible] et ultimam cor-
das / Et quod dicitur de concordiis hec etiam communiter patet in manu communi musica
musicis vocibus et litteris adornata ubi semper inter quaternas
voces dyatessaron continetur scilicet duo toni cum semitonio mi-
nori ut latius patebit in loco suo Et sic monocor-
dum Boecii et Iohannis de Muris et alia instrumenta musi-
ca variatis cordis adornata ut sunt organa et or-
ganice cythare et cistra / et si que sunt plura musicalia instru-
menta dividuntur per tetracorda coniuncta et disiuncta Sic-
ut et manus musica / Tetracordo siquidem quatuor corde
ad dyatessaron faciendum ascribuntur / in manu vero quatuor vo-
ces pro dyatessaron faciendo colliguntur Tetracordum autem
coniunctum est quando ultima corda primi tetracordi est initium se-
cundi et in istis duobus tetracordis erunt quatuor toni cum duobus
semitoniis Quia primo namque duo toni cum semitonio et in secundo
similiter Et sic semitonium minora ut patebit et in fine secundi
tetracordi sic fundatur tonus / et ita amplius quamdiu placet
Sed tetracordum disiunctum est / cum post ultimam cordam primi
tetracordi additur corda distans ab ea per unum tonum
et supra eam iterum incipitur tetracordum ut prius / Unde sequitur
quod in duobus tetracordis coniunctis sunt septem corde / sed
in disiunctis monade plus quam octo / et tamen semper
dyapason sunt duo tetracorda coniuncta uno tono [illegible]
[illegible] sed sunt duo tamen disiuncta tetracorda Et idem
patet communiter in manu per voces [illegible] situatas /

Musica autem cromatica que per tetracordis vel per diapente Cromatica
speciem mensuratur est que procedit per semitonia minora
sic scilicet quod inter primam cordam et secundam tria semitonia resonant
sed inter secundam et terciam unum semitonium et inter terciam et
quartam similiter unum. Et ita tetracordum cromaticum compositum
semitoniis integre constat tribus infra dyatesseron quod
ut prius resonat. Enarmonica vero musica tetracor- Enarmonica
dis similiter mensurata dytono et duabus diesibus integratur
ita scilicet quod inter primam cordam et secundam dytonus id est duo toni
resonat. Verum adhuc superest unum semitonium ad dyatesse-
ron perficiendum et due corde. Illud ergo semitonium et isto
ut dyatesseron et quarta corde perficiatur dividitur in duas
partes que dieses nuncupantur. Diesis secundum quosdam ut ... i. prima medietas minoris semitonii
id est primo dicta inestimabile et prima et minima mensura so-
norum musicalium. Et ita quod genus musice ditono et dua-
bus diesibus integratur quod probare preterire virtute nunc et propter
communem satis minus difficile et longum. Cum tamen voluerint
compositi cantus musica graves stipuletur. Diatonice musice
inventores creduntur fuisse propinque scilicet Gregorius et alii sancti
patres veteris et novi testamenti. Sed cromatice musice
fertur fuisse Milesius qui cantu suo nimio et dul-
cisono iuvenes effeminabat et ita ad actus venereos
deducebat. Propter quod fuit ab atheniensibus eiectus et expulsus.
Enarmonice vero musice inventor fertur fuisse Antimile
sed eo quod materia milesio eidem oppositas fuisse sed in partibus nostris
et ut opinor in omnibus partibus fidelium in orbe terrarum ubi viget
fides catholica ab usu recesserunt iste duo genera melodiarum
scilicet cromaticum et enarmonicum quia que valent inclinacio-
nem vocum consonancias sunt ad tantum inhabilia et difficilia val-
de quod vix aut nunquam vox consonancia in istis duobus generibus
concordaret. Et si concordaret non dubito quod dicta que a festa
concordia esset longe minor armonia hominibus credulis. In isto
genere scilicet diatonico in quo omnis cantus ecclesie continetur quem invenerunt sancti
patres et doctores homines bone vite et digne memorie
dicis cantus mensuratus propria ista ut inductis modulis
organicis cantilenis rethmicis modis omnibus cantus laicorum

vidi et intellexi inveni et feci. ocius tamen auctores no
stros instrumentorum nescio quo spiritu nisi divino quasi nutu
et spontanea voluntate naturaliter invenit et fecit. Circa de
re de premissis duobus generibus musice scilicet de
armonice et enarmonice ut adportum fiat dicto
inire musice instrumentis que quidem diatonica musica vo
cata teste isidoro libro ethimologiarum iii° capitulo omnibus
libris speciebus constat. ad omnem materie sonum qui materies
cantilenarum efficiuntur constat esse triplicem. prima est armonica que
ex vocum cantibus constat. secunda organica que ex flatu constat. tercia
ritmica que pulsu digitorum numeros recipit. nam aut voce
editur sonus sicut per fauces aut flatu sicut per tubam ut ti
biam aut pulsu sicut per cytharam seu per aliud in percucie
do canorum est. Secundum hoc ergo tria genera sonorum que sunt vox quando
est in ore flatus quando est in tuba pulsus quando est in cythara.
Prima musica dicitur scilicet armonica organica et ritmi
ca. Armonica est modulatio seu consonancia vocis quo
cumque motu fit et commotio sonum. Cuius vocis colli
gitur quod musica in homine vox appellatur que dividitur in va
rie sonare subtilem spissam claram acutam asperam pi
nguem altam duram asperam rectam vinolentam et perfectam
Sequitur aliud est quod sonus ut aeris
et vox intuitu auditu sensibilis aboc unde flatus naturalis
ictus instrumentis fortis. quia sunt repercussio duorum labi
orum in modum cimbalorum pulsus quoque dentium antelorum
plectrum lingue canale seu gutturis anhelitus
seu adiutorium pulmonis in modum follis aerem inmitte
re et emittere. Ex hiis necesse instrumentis naturalibus
ris et ex forma esse non potest. Cuius quidem forte
vero et vox forma essentialiter triplex in quibus
vocis tres sunt proprietates. prima concepta unde quibus
manifestans. secunda audientes delectare. tercia ad intellectum
penetrare. Et vocum alia sunt alia que simt ces
voces que a principe musice dicuntur ut re mi
fa sol la de quibus infra latius patebit. Et vox
aut que est quando voces simul adivinice conponitur
et copulantur ut sit in tono semitonio diatessaron
et in aliis quam pluribus ut patebit. Et vocum consonan
tiarum alia consona sunt quia sit consonancia. Alia disso
na sunt quia sit dissonancia. Alia unisona ut

in vocibus pluribus mixtis et sepe repetitis. Alia consona ut
diapason. Alia emmelos quasi ex melos quod sit nimis
apta ad melon id est ad armoniam musicam concentui. Item
vocum alia discreta alia indiscreta. Discreta est que ipse
aliquis facit commaticas. Indiscreta est vox que nulla potest
discerni commaticam ut in risu vel gemitu [illegible] et la
tratu canum aut rugitu leonum. Et hec est indiscreta. In [illegible]
mis arte factis instrumentis nam quidam decipiuntur auricule ut
cantus olle vel alia supellectilia pergameno superdu
cta vel pueri solent ludere et sibi timpana indiscretum
solent reddere sonum. Sed in sambuca in fidibus cimbalis
et ceteris organicis instrumentis diversitas sonorum discreta
et discreta ac dulcissima cumulatur. Quarto vox que indiscreta
est musica nequaquam recipit. Nam vox seu sonus
discretus dictabitur [illegible] musice [illegible] possunt. Et quia
ia de sono [illegible] facta est. Sciendum quod ad generationem soni
[illegible] requiritur [illegible] percussio et medium [illegible]
nendo [illegible] [illegible] [illegible] percussio [illegible] sonabile
[illegible] [illegible] frangere arbores [illegible] [illegible] apparet sonum
[illegible] [illegible] aer [illegible] violenter [illegible] sonus est [illegible]
esse [illegible] motum et sonus differunt [illegible] sonus [illegible] sonum
aere ex impulsu [illegible] ad percussionem [illegible] [illegible] [illegible] alius
ipsum esse ex uno pulsu [illegible] sonorum alii graves alii
acuti graves est [illegible] tardioribus et rarioribus motibus
[illegible] acuti vero [illegible] ex velocioribus et [illegible]
[illegible] [illegible] talis [illegible] plures motus [illegible]
[illegible] motibus et in utroque tales [illegible] [illegible] in cordis [illegible]
[illegible] plures in uno sonos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apparent unus
[illegible] impulsus [illegible] [illegible] soni [illegible] motum [illegible] [illegible] [illegible]
sonus [illegible] [illegible] velocitate motum [illegible] sensibiles sonare audiuntur [illegible] unus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] velocitate [illegible] motum
[illegible] sonus velud punctus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
punctus videtur esse linea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] punctus [illegible] acutus sonus potest fieri [illegible]
[illegible] [illegible] motum id est [illegible] tensionem corde [illegible] [illegible]
per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plures sunt mo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et unus potest reduci ad
alium et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] motum potest
reduci [illegible] [illegible] [illegible] motum [illegible] [illegible] [illegible]

paucitas ad pluralitatem reducitur ut patet in arismetrica So-
ni autem dicuntur graves et leves non proprie sed per similitudinem
a sensibilibus quia gravis quidam modo qualitas est rei grosse acu-
tus vero rei parve et subtilis. Vel quia graves in genere ma-
leo a reptilibus acutus vero demonum et minorum ut postea
patebit. Et tunc dictum est de musica armonica que ex
vocibus et sonis fit quam magis constat. Organica autem
musica consistit in hiis que spiritu resflante completa in
sonum vocis animantur ut sunt tube calami fistule
sambuce pandura et similia organica instrumenta. Nam
organum vocabulum est generale omnium vasorum et instrumentorum
musicorum licet iam quam hiis folles adhibent quod greci alio
nomine scilicet diaphonium solet appellare ut autem organum vocetur
organum dicam magis ea vulgaris est quam grecorum consuetu-
do. Et tunc de musica organica. Sed musica rithmica
pertinet ad nervos et pulsum et huius diverse species citharas
diverse ut sunt rote orfee ut cassa clavicordia cla-
vicimbala et similia que melius delectant. Tympanumque
cimbalum sistrum et tabula enea et argentea vel alia
quacumque que metallico rigore percussa reddit cum suavi-
tate tinnitum ut sunt alie psalteria lira barbita berbitom
sonum pertinens et cetera hiis gremiori quorum declarationem brev-
itatis relinquitur pro puto.

Quid utilitatis conferat musice notitia

Expedit iam quia expositum est tibi ut quid utilitatis artis
musice notitia conferat breviter perstringamus ratione tan-
to nempe terminatione sua conspicuam reddit se studiosorum
quanto hunc agnovimus eius utiliorem noverit rudimenta. Hinc
itaque artis musice notitia quam utilis quamque delecta-
bilis et admiranda extiterit tam apud veteres quam apud
modernos multorum scripta doctorum patefaciunt. Ysidorus
[illegible] capitulo [illegible] excellentissima que ceteris artibus
eciam liberalibus immixtis delectetur sola volat ante
tribunal dei [illegible] [illegible] [illegible] canticum novum ante se-
dem dei ut habetur in apocalipsi [illegible] nobilissima scientia
cum [illegible] [illegible] in de [illegible] [illegible] se solet [illegible] peccati
et [illegible] [illegible] petit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] efficiuntur [illegible] [illegible]
fatigati [illegible] quia [illegible] exhilarat [illegible]
spiritu maligno vexati melius fiunt. Patet de Saul qui

spiritu maligno correptus psallencia ut tamen cithare de-
mone liberabatur. qua eciam pugnatores animosiores ef-
ficiuntur utputa de clangore tubarum ut de strepitu aliorum
musicorum instrumentorum. ut clangore bellicarum quanto
tempore teste Ysidoro libro iii capitulo xxii vehemencior fue-
rit tube clangor tanto fit ad certamen animus forcior. Et
eciam remiges musica cantus ad tollendos labores
roborat et confortat atque invitat et singulorum operum fati-
gacionem modulacio vocis solatur. quapropter bestias non no-
cet. et serpentes volucres atque delphines ad auditum sue
modulacionis musica provocat et hortatur. Que si de
sua mente mentes audiencium delectacione adiuvit excitata
tur amorem. et pronos corporis ad spirituales dulce-
dines animat. Namque tanta vis est artis musice ut
ad lectica [illegible] et cantus curas [illegible] de-
lectat audiencium. sed ultra quam corporis mollioribus mode-
ratur. ad fortiora vero videtur. sed affectionibus moveat et transfor-
metur. ad [illegible] studia et cantus diffudisse ut infantes et iu-
venes senes viri ac mulieres dulcis cantilene delecta-
cione [illegible] congaudeant naturali. Et constat quod teste Boecio
[illegible] in quantum [illegible] et ars horum desit ut
in sua musica sit causa [illegible] ut possit sibi adesse oblectandum aliqua ca-
recit tamen [illegible] dulcedinis. Innocencia quis dubitet
[illegible] quadam [illegible] dulcedinis [illegible] esse potest quia tot talibus mode-
magna [illegible] artis esse potest quia tot talibus mode
vires suas extendit unde quis non dubitandum quod dicte
nobilis musice causa vana esse censetur ut eciam si ve-
limus nobis musica esse nequimus [illegible] presertim de-
[illegible] in ecclesia dei aliquid angelicum porrigere asserebat
[illegible] opus dei. Nam teste Isidoro libro ethimolo-
giarum [illegible] ubi super [illegible] nunquam dedecus nescire cantare quia
litteras ignorare et credit. itaque sine musica nulla disciplina
potest esse perfecta nichil enim sine illa. Nam et ipse mundus quadam harmo-
nia sonorum fertur esse compositus et celum ipsum sub harmonie mo-
dulacione revolvi. Musica etenim movet affectus provocat
[illegible] habitum sensus [illegible] de re summope [illegible] musi-
ce [illegible] a nobis [illegible] ut eam [illegible] quia non habe-
[illegible] quod arte magis [illegible] valeant [illegible] suffi-
cit tamen cantilenis delectari nisi eciam [illegible] vis can-
tilene [illegible] artificio et studio degustet [illegible]
accidit ut [illegible] ambobus dulcis appareat et tamen a sone

ignorantis iudicantur/ ad quem in musica recepta vide/ ut in quod an
tes vide quam esse accepimus bone fidei et gesta declarantur
eorum qui de utilitate artis musice. quod et multo intendendum
et perfecti quia ex utilis in ecclesia dei est omnis usus eius
utilis et iocundus ita sui sectatores non parum efficiat
indagatores fili correctores et veri iudices. Et hec tam in
ex facultate dum efficaciam demonstrat. Cum eorum sit vel
gare ut verbum solertissime prodest et declarat quod
satis necessarium est valde intrantibus informatis preterea
diuersos doctores de utilitate propriis verbis loquentes ut Aristotelem
in politicis Tullium de oratore Macrobium de sompno Scipi
onis Boecium in sua musica et alios plures quos cum
Cassiodoro placet breuiter allegare. quod interea loquens
de multiplici fructu musice dicit Augustinus in sua nouitatis et anima etiam etate
iocundat/ iracundos suaves attenuat/ tenta semina
efficit bladam/ excitat ignauiam/ sopor dante/ labore
vigilantibus reddit celerem/ vicia in tempore acre ad bone
sui studium reuocat/ castitatem fouet/ et quod utilius geris
ardorem ex perdilectissimas voluptates/ expellit animum pas
siones/ vel efficaciam incedendi ex ad promouendum animos/ sepe
cantilene/ vel musica citatione resultacio laudibus et
iocunda/ que eciam appellata est summa concordantia que facile
corda moueat/ sicut et alia multiplicia beneficia mu
sica prestat/ cuius usibus tot et tales ministeriis
cuius ipsi totis viribus et ac studiis insistunt. Et hoc
de potestate et utilitate musice artis

De inventoribus et auctoribus artis musice

Una modica solicitudo dicitur esse de inventoribus et auctoribus
huius artis/ nec cogitetur hec modica vel nullam efficat
utilitatem sed cum effectus bonus est non inuidendum quod di
cat sed quod dicatur teste Seneca. Ad mitigandum igitur me
tus grandes quos nimium causis efficacem nobis gaudet
potest recipere operis sua ea primordialis mediata ut
recordata pytagoras summus vir sapientia clarissimus fa
cundia ... ingenio acutissimus in musica subtili inve
stigacione fertur inuenisse et quo ydiomate ... se
cuius translator in latinum asseritur Boecius qui et sua
spectabilissimus et eiusdem artis simul minorum ... inuesti

gator profundissimus Guido qui monstrans exhibit vocum et tonorum
indagator solertissimus Tubal. qui fuit de stirpe Cain te
ste moyse An adinventor instrumentorum registrorumque musica
lium laudabilissimus Johannes de muris vocatus fuit musi
ce reglator acutissimus Jubal sonorum modulum ex
logator sollertissimus vir et antiquus qui de abeo iubileus nu
cupatur per quos pulcra directa et liber de sapia et variis
modis aucta vero pitagoras repit. Tunc fuit boecius ipse
investigator Guido Tubal quorum reistrat Jubal epilogat
nomine sonit quos iohannes sunt et alii plures musice sue
reptores et auctores ut linus thebeus orpheus zetus
amphion mercurius et plures alii qui non sunt necesse recita
tae musice tam diatonice cromatice et armonice qui
fuerit reptores visu et sup suo loco clarissime modo
fuerit memorie operis musice ista patebit lucidentur

Quid sit manus musica et quo proprietates manualis quo claves et alia plura manum musica generancia

Cum ego animo quedam sola studiis Amotis quippe et
ydiis tam amotis quedam complexa modis et pluribus
expedire pro missis tamquam quibusda modis et pluribus
ac preambulis Ad sextum usque secum et a nobis iterum
ad studiorum sue musice spectabilis proceres per primum quos illa
ad studiorum rudimenta proponit degustare scientiam in
materie musice rudimenta proponit degustare scientiam im
quod ut manum sua monocordum ubi eius concordat ipsi
quod velut alte memorie commendet lineas ac sillabas
musicas ipsis annotatas. sibi retineat et advisat
Sed de hiis lineis et sillabis paulisper differentes / quedam
generalia specialiter directa brevi perstringamus ut hiis expe
ditis postea commodius atque uberius tractemus de eisdem / prius
qua monocordum declaremus de manu musica et de
consequentibus ad ea / quantum sufficerit ad presens propositum. et qua
sibi hec dicta aliqua differamus. Quid quo proprietates manualis
quo claves / quo cantus / quo aggeres vocum / quo positio / quo linea
et quo alia plura ad musicam pertinencia breviter perstringemus ut
hiis cognitis et intellectualiter adsequamur accedamus / Manus
in musica de qua sibi hec ad manum refert sua generaliter
modo manus corporalis organum organorum et adminiculu
do quod singulis membris sua solet brevia ministrare per
abita cibum et potumque porrigendo corpori / indumenta et
singulis membris necessaria et oportuna Sic quoque aliquis

manum spiritus redderet ne dum colobonticus vel truncatus quinimo
destructus et per consequens impotens et inhabilis ad operationes musice
vel corporalis. Ista quoque omnia per manum musica tam vocalis quam
vocalis / quam instrumentalis musice notitiam utilitatem po-
test communiter efficaciter adipisci. Est autem manus predicta su-
fficiat ad sponsum vocum musicalium clavium demonstrare
ad cantum regularem adiscendum secundum eius loca adornata
Per manum musica est organum distinctum clavibus registra-
tum. Cantus vero et in signo voce sua sonus dicitur. Pre-
dicitur autem sonus cantum quemadmodum et voce. Vel cantus
hic sumptus nichil aliud est quam relata simphonia vel concor-
dia vocalibus instrumentis facta / constans mensura [illegible] et te-
nore vel elevatione et depressione / Operatur autem manus [illegible] in
cantu musica est vocum simpliciter distinctio etiam quedam di-
stinctio triplex dicta prefatur ut inferius lucidius patebit ubi
docebitur quomodo alia distinctio sit per b quadratum durum et
cantum aliam per naturale / tertia b rotundum et molle quibus etiam
armonia seu modulatio musica ad dulcedinem et aspe-
ritatem cantus uberius instrumentatur. Per claves et signa
index ut index cantuum ac vocum ut et restaurare cantus
Est [illegible] de [illegible] ad clavem naturalem / nam sic clave
ficta sit restauratio ut pandentur occulta. Ista clave
musica recte reperiunt vigorem latentes proprietates. Con-
gruens autem vocum musicarum / tam specialiter quam linealium
in suis clavibus dimensionum sedes angularum per eius cantus
musicalis / et ideo inventio ipsi [illegible] et adornat se
minus ad cantum regulariter discendum spatium vel vocum
musicarum et duas lineas sibi proximas intersticium inme-
diate per linea et per spatio dicenda duorum spatiorum dige-
stiva etiam duo sunt spatium et linea sunt [illegible] instrume-
nta quibus conditur ipsius cantus ascendant et descendunt et
imaginatur sicut in manus [illegible] articulis et spatiis in
superiorem manum sunt novem spatia et decem lineae ut
dicemus de clavibus per patebit. Secundum autem sit sonus [illegible]
et in eorum proprietates et instrumenta dicti et sunt [illegible]
deductionem musice [illegible] vero sit mutatio / et ipsi [illegible]
quia mutationes ipsa patebit suo loco. Nunc ergo ad
ulteriora procedamus

De sex sillabis artis musice

Sex brevius compendiis sunt littere et sillabe mu-
sicalium doctrinam continentia possimus breviter adeamus
Et post hec proponere sic commodose de sillabis musice

compendiosius ut demum litteras de litteris septenisque aliquas differ-
rentiam sex in tam a veteribus quam a modernis sillabe mu-
sice tradite que ad voluntatem priorum instituentium et co-
muni assensu omnium subsequentium hiis potius quam aliis
vocabulis scilicet ut re mi fa sol la vocantur. Cuius quidem
sillabe aliquibus opinantur fuisse recepte ex ympno sancti
Iohannis baptiste secundum tenorem primi versus plurium a
quibus scilicet versus predicta prima sillaba auferendo ut sic ab ut
queant laxis / sumendo ut / a resonare fibris re / mi-
ra gestorum mi / famuli tuorum fa / solve polluti sol / labii
reatum la. Vel fortasse quod magis concordat veritati
autor seu editor huius ympni videns has sex sillabas
sufficere ad omnem cantum secundum artem et usum [illegible]
penes eas in musica inesse [illegible] eas auctoritate [illegible]
et sufficere ecclesie applicando pro usu dicti ympni
[illegible] eas sollempniter applicavit eo [illegible] quod dictum est.
Non dubito siquidem quin hec sillabe huius ympni [illegible]
[illegible] Italia in musica et [illegible] ut quidam
[illegible] aliis eas solet nominibus appellare. plures [illegible]
[illegible] Almanie et aliis [illegible]
[illegible] numeris [illegible] [illegible] dul-
[illegible] et [illegible] modulacionis [illegible] et de
[illegible] advenientes [illegible] earum.
[illegible] ut modernorum [illegible] sufficienter [illegible]
[illegible] Anglia et Francia
[illegible] Italia [illegible] Italia [illegible]
[illegible] tibi voces [illegible] si [illegible] velis in [illegible] ab
[illegible].

Capitulum

De numero et ordine figurarum seu notularum musice

[illegible] digestis que de sillabis musicis fuerant
[illegible] dissertanda restat ut nunc de speciebus figurarum
seu notularum musicalium ordine premisso [illegible]
[illegible] veteres [illegible] dumtaxat quidem [illegible] seu [illegible]
[illegible] notulis musicalibus utebantur ab A [illegible]
capitali [illegible] et [illegible] quousque [illegible] desine-
[illegible] litteris seu notulis bis diapason [illegible]
[illegible] ad [illegible] musicam sufficere asserebant [illegible]

Γ gamma additum fuit ut b molle ut sonaretur quod asperitatem
symphonie quo tunc admictum appellatur ... per alias le-
ctiones inventum est et in alias [illegible] invenire [illegible]
[illegible] melodiam fiendam finaliter admictum est b molle
ut per patebit propter mollitiem soni et dulcedinem cantus
Γ Vel gamma quod de gamma grece littera et latine fit a mo-
dernis est additum et in utroque pollicis collocatum in litte-
ra [illegible] ideo quia moderni videbant quod primitus fue-
rat inutile ad certas melodias [illegible] quod adderet
sonos sive descensus quod ideo non sufficerent et de-
scensus [illegible] videbant [illegible] pluralis plurales pri-
mitus aliquando descendere Γ Gamma admictum ut clare pa-
tet in responsorio quod incipit [illegible] ... et in ma-
teria [illegible] responsorio [illegible] quod de-
scendere non poterat sicut descensus [illegible] ad utroque pollice
non [illegible] Γ gamma [illegible] gamma [illegible] in responsorio
[illegible] descendente [illegible] ... sicut dicitur de apostolis
ad [illegible] descensus [illegible] a gamma ad
gammaut [illegible] dicitur ... et [illegible] dicitur
gregorius [illegible] quod est in antiphona [illegible]
plagalis ut tonus secundus ... de ascensione domini
[illegible] antiphona [illegible]
[illegible] dicitur [illegible] descendit ab a gamma ut [illegible]
[illegible] responsorio [illegible] marie magdalene [illegible]
ut patet [illegible] Γ gamma non fuisset admictum in manu
pollicis [illegible] ab a gamma [illegible] descendisset [illegible]
[illegible] non haberet [illegible] tone appertum [illegible]
Γ gamma a modernis alia ratio [illegible] assignatur [illegible]
[illegible] regule [illegible] bdualis fuisset [illegible] gamma
[illegible] nota sive [illegible] ut et [illegible] ad perfectionem
admicte [illegible] gamma [illegible] ut [illegible]
[illegible] sicut dicitur [illegible] adimplendum [illegible] b dua-
lis [illegible] addidit [illegible] manum dum [illegible] ecclesia gra-
[illegible] sive [illegible] digiti [illegible]
[illegible] delapsus quod [illegible] non [illegible] ut patebit [illegible]
[illegible] alia ratio [illegible] finalem [illegible]
patebit [illegible] non poterat facere diapente [illegible]
[illegible] descendendo et [illegible] admictum gamma [illegible] et [illegible]
[illegible] alia ratio [illegible] ultra [illegible] finalem
[illegible] non poterat facere diapason [illegible] octa-
va descendendo et [illegible] ultra duos tonos videntur [illegible]

ex ista ratione quia ista vero est efficacius sustinenda. Sed quaeres
quare littera scilicet Γ gamma et quare prius illa quam alia adiungitur
litteris praemissis. Audi: gamma necesse ideo quia Graecis suppleta
vel haec quia plus valida ratione graeco sonat caractere ipsi
tamen ut ita a Guidone capitali et a gamma acuto [illegible]
leat significat distinguere volo [illegible] quod dicta littera
scilicet Γ gamma sit in idiomate latino [illegible] de [illegible] et
[illegible] latine significat. Sed quare ponitur ignorantia [illegible] Γ [illegible]
[illegible] alphabeta [illegible] ut alia littera [illegible] [illegible]
septem sunt [illegible] ut probabit [illegible] litteras de
[illegible] a [illegible] obtinet locum [illegible] et [illegible] haec
septem litterae aliqualiter in manum [illegible] [illegible] iterationem
ut inferius patebit [illegible] de iteratione [illegible] a repetit
[illegible] gamma [illegible] ut a [illegible] et [illegible]
[illegible] ideo ut [illegible] in loco octavo [illegible] [illegible]
[illegible] et alia [illegible] littera [illegible] a se [illegible]
[illegible] in [illegible] gamma [illegible] et b molle [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] litteras [illegible] colligitur [illegible]
[illegible] elevato [illegible] possunt [illegible] [illegible] a re
[illegible] Boecio [illegible] sibi adherentibus [illegible] [illegible]
[illegible] variis [illegible] ut patebit
[illegible] ut [illegible] [illegible] haec [illegible] ab antiquis
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de
[illegible] dicebatur a modernis [illegible] [illegible] viginti una [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dictionibus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
viginti una litteras [illegible] excepto [illegible] [illegible] litteris
digitis [illegible] et [illegible] digitis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] collocavit ut patebit [illegible] necesse [illegible]
[illegible] littere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et viginti una littere [illegible] [illegible] [illegible] po
dicte [illegible] distributae [illegible] [illegible] [illegible] medii. T [illegible]
Γ gamma [illegible] [illegible] [illegible] ad instar [illegible] [illegible]
[illegible] et a modernis ut [illegible] adiunctum [illegible]
[illegible] septem alphabeta littere [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] septem [illegible] et [illegible] signate . A . B .
[illegible] sunt [illegible] [illegible] et [illegible] septem littere acute repetitae
. C . D . E . F . G . [illegible] septem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de septem [illegible] [illegible]
acute [illegible] a et b [illegible] [illegible] [illegible] alia b
[illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] alia vero
[illegible] ut [illegible] [illegible] a quadrato et
[illegible] haec littere acute sic signantur a . b . h . c d e f g
[illegible] septem litteras [illegible] ut [illegible]

sub variis figuris describuntur. et superacute incipiunt quorum
quedam sunt superacutis b scilicet duplicatis ponentes scilicet rotundum
et quadratum. Et ut iste ultima quattuor hec differant a primis
sic litteris in suis figuracionibus ipse in his metis geminantur
ut nos aa. bb. hh. cc. dd. sic alio quoque duo geminentur
et ita ut dicendi hec hec sit aggregate sunt in uno 21
per seriatim situande Γ. A. B. C. D. E. F. G. a. b. h. c. d.
e. f. g. aa. bb. hh. cc. dd. Cuius dispositio a veteribus
et fortasse etiam a modernis ac tanta ac nimia ob
scuritate perplexa iam ad quod preclis breviter ac lucidissime
explicata quod prima scilicet gamma obtinens principatum in ca
cumine pollicis stabilitur, ultima vero scilicet dd generatio in extre
mitate digiti medii situatur aliis seriatim in circuitu ma
nus sinistre hic in collocatis prout eo modo quo manus
sinistra essent depicta quas continens has lucide ela
rius id declarabit Et quia musicis cantus modulatio sive g
ravis acuta sive superacuta quibus litteris intra manum si
nistra situatis complicari et ampliari etiam voce quidem
ultra quas 21 has ut false voces etiam et decres appare
at sollenniter non sunt voce plures has posuisse in i
strumentis eisdem sic non in voce licuit preposuisse et
preterea scilicet non obliviscor quod manum ut Gregorius scolis pla
cuerit eam ad psallendum tam ... adiunxisse

De clavibus seu musicalium notulis

Nam quamvis premisse septem littere seu notule musice ab
exordio alphabeti rudimenti sumpte aliquociens ut
dictum est pluries in sonore repetuntur multiplicentur
in figuris dispares una quoque a singulis figura et con
sequenter ad sonum discrepat que dicitur Γ gamma graviori
in sono et ipsa dicitur a G gravi capitali et a g mi
nuto acuto quia Γ gravium bassum reddit sonum G capita
le acutum in diapason g minutum superacutum in bisdia
pason scilicet A grave capitale sono et figura distat ab
a minuto acuto et ab aa gemino superacuto necnon B ca
pitale grave seu durum discrepat in sono et figura
a b rotundo molli que a h minuto quadro et bb molli
gemino rotundo que a hh quadro gemino superacuto et idem
prout de ceteris aliis figuris iste dicte littere
seu notule musice adinvicem a se discrepant secundum
suam valetie quod eadem varietas spaciis et lineis di

medietur via C grave post lineam, b capitale post spatium et
ideo quod medio acutum in linea et scilicet A capitale grave
spatio a medio in linea ad duplatam spatio. Et similiter de aliis
considerandum. Quod autem b rotundum molle et ♮ quadrum durum
acutum et superacutum differat numero et quod utrumque suo po-
testas et facultas quae conveniunt et nascuntur per b ro-
tundum et quare per ♮ quadrum sonatur infra sufficienter [illegible]
etabit suo loco. Volo te etiam ignorare quod licet dicte
littere ne [illegible] a se differunt eo quod dictum est nos vicena
sedes earumdem litteras etiam differencialiter distinguunt et quod
dicte littere trina vice ut patuit repetuntur prima sedes
a secunda et secunda a tercia merito discrepabit. Itaque littere de
prima sede seu ordine capitales seu prima figurate dicuntur
graves eo quod tactu reddunt sonum durum et obtusum. Sic
quod videntur [illegible] per respectum acutarum. Littere
vero de secunda sede minoribus caracteribus figurate dicuntur super-
acute quia melodia discretes in eisdem maior et acu-
ta ac subtilius sonat quam sonaret in gravibus. Acute
vero sequuntur quia tactu seu cantu earum melodia discretes in his
capitalibus [illegible] obtusum ac bassum reddit sonum [illegible]
in acutis discretes acutum et altum efficit sonum. Superacute
vero [illegible] subtilem reddit sonum. Di-
stancia autem earum ut dictum est per diapason quia una [illegible]
a sua simili et consona distat per octo loca seu sedes. Cum
C grave et c acutum distat per octo intervalla seu spa-
cia. Et b capitale a b minuto similiter per octo et sic de aliis
patebit et ideo superius dictum est de A capitali et minuto
de gravibus et de aliis similiter. Et ut quod melius mente
mandatur dat [illegible] vero dico voces graves
et scribuntur capitales litteris [illegible] dicuntur acute [illegible]
duplici vero scribuntur [illegible] inde [illegible]
[illegible] notule [illegible] sit [illegible] una [illegible]
b rotundum et ♮ quadrum [illegible] notula [illegible]
sunt ut patuit discrepantes [illegible] et alio [illegible]
littere seu notule quod distinguunt ab invicem varietatem
[illegible] a C gravi inclusive usque ad G grave capita-
les littere dicuntur graves quia tactu earumdem discretes [illegible]
ut dictum est reddit sonum. A a vero [illegible] capitali [illegible]

clusive usque ad a mediam exclusive sunt duo finales cum
in eis atque non supportentur antiquis tropis ut inferius sunt
quattuor. Tria ut latius patebit suo loco. Ab a vero inclusive
clusive usque ad d mediam exclusive acute appellantur quia
sonum acutum reddunt. Acutum sunt duo finales quae quattuor
tonis supportantur in eis ut patebit. Ab a d [illegible]
inclusive usque ad aa gravem exclusive superacute appel
lantur quia acutas sive voces acute superat et excellet
ne vero sunt omnes gravate vel in dupla vetere dicte ex
cellentes duo quia voces sive gravilite acutas et superacu
tas portant [illegible] superacute dictis sunt colligitur quod triplex
est tetrachordum vel divisio manus seu monochordi quintupla
[illegible] finalium acutarum superacutarum et excellentium [illegible] at
[illegible] duplices ad quod sunt sepe ut quod divisio ex
[illegible] finales [illegible] illa et duo [illegible] et [illegible]
[illegible] ut committitur a se discrepet et dissidet [illegible]
[illegible] dicte sunt ut committi a se discrepant et dissident [illegible]
[illegible] in hoc conveniunt et [illegible] quod sic [illegible]
serie erat in naturaliter fuit quedam [illegible] de
[illegible] pervenit. Sic etiam et in secunda serie sunt [illegible] di
[illegible] [illegible] vides ibi [illegible] voces con
cordantium. Et similiter in tertia serie, ubi
acutissime voces [illegible] et
concordant. Et sunt etiam atque intervalla seu
distantiae in qualibet serie [illegible] Et [illegible]
sicut in prima serie a Γ gravi et a grave est
tonus [illegible] tonus et semitonium ad c est
[illegible] a Γ gravi ad c grave diatessaron
[illegible] diapente et [illegible] diapason. Et sic
in secunda serie a B gravi similiter [illegible] acutam
tonus [illegible] tonus [illegible] ad c acutam
semitonium. Et ita diatessaron et ad d acutam
diapente et ad g acutam diapason. Et idem
contingit in tertia serie. Si quis [illegible] diatessaron
[illegible] in [illegible] seu naturalibus [illegible]
Et idem est [illegible] in aliis [illegible] dictarum
seriei [illegible] sequitur quod omnes [illegible] in
prima et in secunda serie similiter et [illegible] de
cantat [illegible] voces ad [illegible]
[illegible] vides [illegible] concor
dantie [illegible] est [illegible] de tertia serie ubi voces

acuat9 sup voce pe seiei qt sonat ut deduci pt ad sepa
s tres cantet quat ul aliqui antifona. Sic eo multo voc
se aures in meo suppos uno eorum cantante in quibus al
ter in acute tono in superacutis grandit resonabunt. Et
hec dicta et plura consonantia patet inquiquid consepta du
debito consonant et sane intellectu. Et de uno sicut dicte
roe ac dicta n nos circa consonantie eadem sufficiet ut arbi
trior puto pueris sufficere videtur est iam dictum /

De monocordo et primo quid sit monocordum

Victa ordinem promissum nunc ad declarationem monocordi acce
damus ut eo scito facilius precedencia et pro maiori parte sequen
cia intelligantur. Cum primus doctores quid sit monocordum
dem cum consideravit per literas sive notulas musicales sedum mensuram
et proporcionem perordinatur. Monocordum est quoddam lignum longum
quadratum ad instar capse seu scatule concavus ut ibi
ter brutalis dispositum et inter quatuor in modum altitudine
sup quod porrecta corda sonat cuius sonitus varietates vo
cum facilime probat et declarat. Et hec clarius pro mo
cum facilime probat et declarat cum sic de monocordo
monocordum ab ipsum te corde nomen in quo sic de monocordo
in longum per medium eius linea recta ducitur et relicto ab utroque
in longum per medium eius linea recta ducitur et relicto abutre
in longum permedium eius linea recta ducat et relicto abus
i logu pmediu eis lica recta duot et relicto abut
i logu pmediu ei lica recta ducat ab
q pte adquitez unius vncie spacio in eadem linea ab
utraque parte punctus ponitur in loco consepositionis seu statu
utrisque parte punctus post ubi relictis vos spacis duo capitella
elevata observabit cum relictis vos spacis duo capitella
collocantur ita cordam super lineam suspensam teneat
ut facta sit corda inter utraque capitella quanta linea
est. Corda quidem corda sicut varietates vocum valere
et concorda quidem corda sicut mensuram et plicarum mono
sonabit. Et sic sunt vocis ut notule musicae doctoribus suffi
cordi infra dictum / Et ut notule musice doctoribus suffi
cordi infra dictam / Hec ut notule musice dos sufficit
sup dictis et sup linea que est sub corda descripte stateras
seu modulos sub corda corespondens docebunt sit sicut
seu modulos sub corda correspondentes docebunt sit sicut q
loquitur linea infra cordam modulus seu staturla supo
na dicitur per corda regione eneo ut alio instrumento ad
na dicitur per corda rigorem eneo ut alio instrumento ad
qui scito tanguntur et digitis manus sinistre per corda
hec scito tangitur et digitis manus sinistre per corden
modulos discurrit sicut varietatem vocis ascendenda ul de
scendendo magis ut inania sicut tabulae componitur in eadem con
di ne dicti penitus qui primus docuit tabulam mirabilia de cantabile
et dum pueris per spacium laboris aliquam notabiliter tabulam
facilius et melius a corda discant quam si ablatione docto
discerent et audirent. Et per parvulum temporis discursum
in eadem corda consonanti / corda tandem ablata solo visu addisc

tamen perceperit quod nunquam audierit et quam melius a corda
quam ab homine addiscat, probatur. Ipso enim quotiens voluerit ut patuerit
docet. Corda autem perspicuitas litteras seu notulas taliter e-
xposita et distincta ut mentiri non possit, si diligenter fuerit
observata. At sibilus inconsulta et confusa vocis et inconsulta
in magistri fallit. Quamvis in dictis capitulis de proportionibus et de di-
visione monocordi scripsimus, quoniam itaque cupimus vos esse mu-
sicos et doctos, sit vobis in musice diligenter viam musi-
ce veritatis et si tempore laborantibus cum memoria mentem compresserit
ad ipsum monocordum recurrite et oblitos recordantur ipso
efficaciter instruente vos etiam stupendum sonorum magistri
qui a vobis sepius vos docebit, vestris dictis ipse iterum
se nisi sapiunt indocte, cum multo complectimini nam de
vobis pro suo fatigatione emolumentum seu pretium pecuniam
de premio et aumentu quod alii magistri faciunt nunc postula-
bit, nec cum vobis rebellabit ut nec vos docebit. Ipse
quotiens volueritis obediens nocte die noctu quod sit con-
tabit vobis. Qui quotiens volueritis et magister demonstrabit se-
nes obtusa si assiduitate tradidate quotiens vos liberaliter
aut verberibus flagitiis ut magistris cruciabit. Iudicio tamen summa
diligentia ad scribenda sit in monocordo admiscere de-
cebit suis locis. Nunc autem ad divisionem monocordi procedamus.

De institutione mensura ac divisione monocordi

In monocordi itaque spacio alii plures
alii pauciores sonos constituerunt. Fuerunt namque ut
dicitur veterani quam tamen quindecim voces in monocordo co-
ut bocat(ur) sonabat ab A usque ad quam concordiam complectens et in aa
geminas desinentes sufficere arbitrantes, si tot voces in
monocordo disponantur quae dis diapason valeat ad
implendum. Alii vero quam amplectentes per saltum plures pla-
galis ut dicitur C et in earum potius collocantes. Alii
vero ut Pythagoras successores. In his in monocordo
suo posuerunt plurimis per notulis B rotundum ad in-
venies super quibus allegatum et ita alii plures
habentes super sumptis super allegatis et ita alii plures
alii pauciores litteras sive notulas ipsius monocordi
ordinaverunt. Nos autem plus moderni in quibus fines se-
culorum devenerunt magis concordat quam defice in eisdem
per ipsis. In his ut dicitur de plures ad componendum musice
lectionem et musica monocordi de litteras sive notu-
las adiungimus super XXI litteras componentes musicum mo-
nocordum per has minus litteras monocordi sit dispo-

et mensura quamquam et varii ac diversi sint modi predictas
huius monocordice dimensiones a multis precessoribus declarate
cas hic enumerare foret ne dum longum quam eciam tediosum
sed eciam legentibus ??? ??? prolixitate
redderet tediosos quamobrem predictis aliud ordinem quamvis
propiens esto breuius compendiosum diligens consultis monocor
di dimensionibus una que facilior ac celebrior nobis vide
batur ??? nostris inserere rudibus propose ut sequitur

Mensura monocordi

Primo itaque in carnem monocordi versus sinistrum latus
ubi volueris a principio monocordi per distanciam saltem
secundum possibilitatem unius vncie puncto aliquo versus ad finem
monocordi ??? disponere et adinstar ??? ponere
passus nouem equales quibus equaliter dimensis diligenter
attendas quod ubi prima passus noua stabit ibi A litteram que
ponere quod primo quod antiquis placuit prima est dicenda / altera no
na passus vacat / tercia noua recipit D litteram que / quarta secun
da passus vacat quarta tollit a media acutum / sexta d media acutum
vocat / septima recipit aa superacutum duplatum / reliqua vacant
Item ab A que nona passus usque in fine mono
cordi equaliter dimencierit primum passus recipit B quadratum que
secunda vacabit / tercius recipit E que / quartus vacat / quintus h quadratum
media / sextus e media sextus hh quadratum geminum reliqui
vocat Item recedentes ad Γ quod totum monocordum
in quatuor passus equaliter dimencierit primum passus recipit
C que / secundus G que finale / tercius g media acutum
quartus vacat / Item a C quod incohans monocordum
in quatuor dimensis passus / primum passus fracto recipit F
F que / secundus f media tercius c grauatum superacutum quartus passus
Ab F autem quod finali ad fine monocordi con
fiunt passibus dimensis primus passus recipit b molle rotundum secundus f media
relique vacant A d vel media acuto quod passibus dimens
secundus stabit ??? media quod iam positum est / secundus recipit dd que
minimo superacutum relique vacant / Ab f ??? media acuto
ad fine monocordi quod passibus dimensis primus passus
recipit bb rotundum geminum reliqui vacant Reliqua dimen
siones iam facta omnes hic seu notule per endante singulo
ca sua in monocordo ??? reponitur ??? ???
??? inter lineam que corda statuere seu ???
collocantur ad voluntatem vero sicut quod premissum est

inuabilis quandam et tibi placet in premissa monocordi
divisione possent loca predicta assignari et per ea in eisdem
predictis premisse sic peciam gestis et in id redibit ut
ut dictum est et hac quidem divisione que vero fit
continuis passibus qui complent dyatesseron totum mono
cordum rectissime mensurari potest quam diligenciam voluit
adhibere agnoscitur cum nota seu littera ad finem mono
cordi quod omnes passus sunt tres quilibet dyatesseron
dyapente vero non diapason continet ubi vero sunt littera
a Γ gamma usque ad finem per divisis passibus per tra
bit in E grave quod est dyatesseron eius in B grave
quod est dyapente falsa in G ... quod est dyapason
sunt eodem et reliquis poteris invenire non solum hac
divisione que fit per dyatesseron potest dividi monocor
dum cum aliis consonanciis ut per consonancias
est in eis modum monocordum dividendi per quartam
consonancias vero tonum dyatesseron dyapente et dyapason
invenire cum tonum volueris invenire semper monocor
dum per novem partire et in primo puncto ubi nona pars fuit
pone quamlibet litteram et in altera parte ab una si vero
dyatesseron invenire volueris semper per quartam passus di
vide monocordum et in primo puncto pone primam litteram
et in secundo alteram litteram sic in ordine quamlibet dyapente
vero quamlibet invenienda tribus spaciis divisio monocordo
ubi semper spacia dyapente resonabit dyapason vero
duobus spaciis in corda monocordi continuas per dimi
dia et illa in medio corde dyapason resonabit
Littera si ad quamque velis invenire ipsam per dyapente tocie
per totum monocordum dividendo per tres passus in
cipiendo a Γ gamma quod unum complet dyapente ut in D gravi
per quartam quod unum complet dyatesseron ut in C gravi
per nonam quod ab eo distat per unum tonum et ... in
dictum in reliquis que eodem sunt investigande sed ... unum
sedis a se a sinistris per nonam sive unum quartam per quartam
sive unum complet per tres vero sed ... in una parte littera
invenienda omnes hec mensure sunt necessarie in ...
... a nona parte sed ubi una nota continuo altera
... littera ... a semper graves c et f acute et b ...
... unum ... a se potest invenire ...

sed toni sunt semper semitonia collocantur. Hec enim licet in
quolibet a se invenienda sint, in nullam adeas retineant conso-
nantiam preter solum in acutis. Potest autem has dimensiones per
octavam quia est in octavam volueris invenire supposita
enim tota monocordi in duas partes equas divide eam et in
medio eius octavam vocem vel litteram pone. Aliis autem
dimensionibus preter istas iam dictas que scilicet sunt per duo tamen
quatuor sive etiam novem nunquam potest dividere mo-
nocordum. Et sic sine iacente sive in tribus vel novem
spaciis invenies tonum, et in quatuor diatessaron, et in
tribus diapente, et in duobus diapason. Alie autem conso-
nantie scilicet semitonium ditonus semiditonus et ita de
aliis. Nullis spaciis possunt dividere monocordum, quia quod
quidam extra quam consonantias nullatenus eas recipiunt
Nos autem consonantias ut minimas partes consonantiarum eas
non denegamus ut patebit suo loco. Qui cantum assidue
frequentant et in eis diverse voces sunt in aliis sunt re-
ponende ad formandas quas tabulas nec unquam forte ne-
cessarias aliter oporteat. Adsit autem instrumentum istud
publice ut ratione de quo dubitaverit verum ut sit an plus
in eo probet, pueris et adolescentibus ad musicam appli-
cantibus adhibeatur ut ad id quod discere volunt ipso duce
omnino faciliter perveniant. Addo preterea quod in quadam epistola
sibi dicere plus valet quam eius plures scolari ut
monacorum qui arte hac nesciunt voces scire volunt et
per generis & fractos fugiunt et abhorrent cum si aliqui
ut sic musice eos decantare non vigeat que eos recte
ut aperte efferunt obstrepunt imprudenter vitatique
addiscere volunt sicut quod vocem suam conare desse-
dunt clamos eo tantum abrotnipridam esse stulticiam
dico omnibus inspicientibus hac in iniuria estimare longum
quod ipse non est quibus seque quod ducatum vel clarus aut ta-
cule sicut ipse sibi providet ne in foveam cadat. Cum ergo huius
modi in voces quos ergo pulcre energumenos vocarunt.
nam ipse videat. magis videtur ducatum cecidere concedunt
Adhibeatur utique ob stimationem ut dignis consuetudinibus monocordum
apponi ut qui libris musice credere nolunt propriis sonis atte-
stante faciliter convincantur. Et hec sit de hiis dicta instrumentorum
dimensionibus et inventionibus monocordi. Iam restat tria ad
alia investiganda quam faciliter et compositis patebunt dum istud

monocordo ut in figura seu ymagine eius in pariete aut
cassete depicta ut scripta et hic inspirata secundum regulas
datas diligencius docebitur

De musica distancia et quid sit et quot sint in genere et in specie

Quia autem in monocordo alibi maior distancia alibi
minor reperitur videlicet a Γ gravi ad A gravem ut ab A
gravi ad B gravem a qua distancia est quia a B gravi ad
C gravem et ita de aliis quia Γ gravis ab A gravi sicut
A gravis a B gravi per unum tonum distat et econtra
ab athenis ad thebas eadem est distancia que a thebis
ad athenas B vero gravis a C gravi tantum per semitonium
distat et ita de ceteris visum est nobis cum [illegible]
non sit valde prolixum implorari sed ne ignarum [illegible]
vocabulorum de scola paloysen quo per clericos [illegible]
premissa recitabimus quid sit distancia musica dicimus quod
sit simplicissime distancie musicales quod sit
distancie musice [illegible] sunt tota potius [illegible]
differencia. Distancia est spacium vocum musicalium
[illegible] sibi ut quo [illegible] [illegible] ista diffinicio [illegible]
est monocordum [illegible] et non refert dicere dista
ncia intervallum seu spacium quia [illegible] [illegible]
nima reputantur. Est enim notabiliter [illegible]
in [illegible] distancia spaciorum vel intervallorum
musicalium quod idem sonat et dicimus est [illegible]
seu dicere simplicissime ipsa [illegible] dieses [illegible]
est [illegible] dieses minima distancia que media [illegible]
semitonii minoris hec distancia non [illegible] que
[illegible] dico secundum visum [illegible] abutuntur [illegible]
[illegible] genus constat [illegible] non dieses [illegible] inclusa
[illegible] musicalis compositio [illegible] melica [illegible]
[illegible] intervallum ut secundum intervallum seu spacium est maius
[illegible] duplici dieses constat et sit in semitonio minori
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] appellatur et quod intervallum
[illegible] [illegible] moderni tonum intervallum [illegible]
[illegible] [illegible] dicitur apotho[m]e et [illegible] spacium quod tonus
[illegible] semitonium [illegible] quod tonus ut patebit divi
[illegible] in duas partes [illegible] [illegible] maiorem [illegible] apo
thome [illegible] apothomi [illegible] et thome [illegible]

quo abutimur Et ipse minorem que ut dictum est semitonium
appellatur Certa [illegible] intervallorum seu spatii intervallum nun
[illegible] ditonus [illegible] aut intervallum consistit ex semitonio minori
et semitonio maiori [illegible] ut dictum est Constat igitur ex
dictis quod duobus distinguuntur intervallis videlicet semito
nio minori et tono et duobus abutimur scilicet apotome
et diesi Ex tono autem et semitonio que sunt simplicissime
distancie adiciuntur alie plures distancie minus simplices
[illegible] [illegible] [illegible] diapason [illegible] Nam
distancie contra diapason non simplices sed composite vo
[illegible] [illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De distanciis ex tono et semitonio compositis

[illegible] adiciuntur alie contra tonum et semitonium dista
ncie spacia seu intervalla que in vocum concordiis a [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] vocantur eo quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vocantur quod et vo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modulacionem
[illegible] [illegible] eo quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] apud alios [illegible] eo quod in [illegible] [illegible]
sonat ut [illegible] [illegible] [illegible] alteri succedat ascendendo
vel descendendo [illegible] apud alios [illegible] appellantur
a modulando ut [illegible] [illegible] eo quod ascensus vel de
[illegible] [illegible] [illegible] in eis modificatur quod [illegible] distancie
[illegible] [illegible] [illegible] vocum [illegible] ut [illegible] alio vocabulo [illegible] di
[illegible] apud diversos ponuntur Nam alii plures alii [illegible]
[illegible] [illegible] Boecius itaque in suo dialogo musico
[illegible] [illegible] distancias seu vocum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ponit scilicet tonum semitonium semiditonum
ditonum diatessaron et dyapente Dicit itaque Boecius
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vocum esse in illo due voces [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] semitonium ut a B [illegible] ad C [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ab C [illegible] ad ff [illegible]
[illegible] vox [illegible] [illegible] esse in illo due voces tono
vocum [illegible] ut a Γ [illegible] ad A [illegible] ut in alio [illegible]
[illegible] ut a [illegible] esse in due voces tono
[illegible] [illegible] vocum [illegible] [illegible] ut ab A [illegible] ad C [illegible] Certa
et semitonio [illegible] [illegible] ipse voces ad distancias duorum
vocum [illegible] [illegible] ut a Γ [illegible] ad B [illegible] ut alibi
[illegible] [illegible] [illegible] vocum esset si ipse voces ditono et
semitonio [illegible] esset [illegible] ut a Γ [illegible] ad
C [illegible] et [illegible] vocum [illegible] diatessaron appella
[illegible] vocum [illegible] si ipse voces [illegible]

pro ditonum et semiditonum quam usitato vocabulo dicitur diapente
ut a gamma ad D grave et hec sepe voces quamvis sint
tam in elevacione quam in depressione et in secta dicit hoc
aliquando ubi semper per alie regulas voces quamvis nunquam repi
unt ipsi et in magnis sepe errores vulgares cantores
labuntur quod unum tonum semitonium aliquando per consonanciam
minime perpendunt. Unde in componere cantus vocales se
extendit quamvis voces quod sit per diapason quam non dicit
quod ipsius aggregatam et nostrum efficit modulacionem ut sit
in quibusdam modulamentis instrumentalibus et diversis pastoris a
gravibus in acutas vel abacutis in superacutas et quod
non intret in vilitate hec voces quando ipsi auditui ipsius
parum tenet et confessor ut sit quintus in quibusdam neumis
in cantura dicuntur et alia diminuta debita vicesime et in aliis
cantibus componitis a quibusdam modernis scolaribus et in quibus
aliis vel magis semper decima voces semper quamvis
voces esse dicunt ut Ptolomeus in sua musica et
sibi adherentes scilicet tonum semitonium ditonum semi
ditonum diatessaron diapente et diapason dicit eciam
Ptolomeus in secta sic hic eciam hic inusse quinque
sonis fa ut ita vocatis usitate consonancias reddunt
tercio eciam duobus sonis magis se portis est tonus vel
semitonium eciam esse ubi inter duas voces magis
parum est semitonium vel ubi tamen [illegible] go i to
llo et semitonio exterior consonancie vel voces quamvis eo
surgit sed ad unum tonum et semitonium magis et
semiditonum vocatur et ita de aliis ut patebit pla
nius suo loco. Iste alii per bacon et magister moderni
quibus gloria scola musicorum post unde gregorianum cantum
vel voces seu intervalla ponit et semper ipsi quidam
cantilena ipsarum efficiunt decem tamen modica et
non continet tres vel quatuor intervalla et
decem tamen sit modo quibus cantilena continet scilicet
unisonum semitonium tonum semiditonum ditonum diatessaron
diapente semitonium cum diapente tonum cum diapente ad
hec sonus diapason. Sunt eciam dicte quamvis licet
simplicia explicari per decem ita ut sit intervalla
sonorum licet non unisono vocis quasi notula pro
voces suo tempore complex dicitur linea concordis sic
tonus assumit decima voces sicut non assidue eo
modo linea tonus est. Et duo sepe toni sunt continui

ditonus ecce tibi reboat modulamine semi depe[illegible] dulcissonas
modulans diatessaron odas et crebro [illegible] [illegible] dives
diapente consonum tonum bina ac limate tam. Et quinque tonis
[illegible] limma [illegible] fuge diapason huius [illegible] gaudes
et [illegible] si voce nobilem sit distinctione nostre [illegible]
distinctum potes huius in pangere [illegible] distinguendo [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] Et omnia ista facilius possunt agnosci
in monocordo ut alio regulari musico instrumento quam
a voce humana possent colligi et agnosci. [illegible] autem quondam
[illegible] consonantes, quidam dissonantes, quidam magis [illegible]
[illegible] [illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] suo loco. Alii vero [illegible]
vocum concordes fore arbitrantur. Alii [illegible] [illegible] alii [illegible]
[illegible] modica utilitas [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
musicis nove vocum concordantibus [illegible] [illegible] [illegible] regulare
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plures [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Et hee vocum [illegible] concordes in
dicte intra diapason [illegible] [illegible] [illegible] consonantie
ut vocum concordes vocantur. Extra autem diapason [illegible] rep
[illegible] consonantie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] semitonium [illegible] diapente una vocum [illegible] [illegible]
[illegible] semitonium et diapente duas vocum concordes [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad unitatem [illegible] et ad [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] magis [illegible] ut autem magis [illegible] sit [illegible]
[illegible] vocum concordantibus, expedit adrespondendum
[illegible] [illegible] singillatim [illegible] [illegible] [illegible]
ambiguitatem [illegible] semitonium et [illegible] de aliis vocum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] brevissime [illegible] Unisonus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] repetitio seu replica
[illegible] vocis [illegible] [illegible] [illegible] Et ita de unisono
[illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] ut [illegible] replicatum [illegible]
[illegible] [illegible] infra [illegible] supra [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vocem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut semitonium [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] unisonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] capitulum [illegible] [illegible] loco [illegible] de tono [illegible] dicto
ut capitulum [illegible] [illegible] [illegible] loco [illegible] tractabitur [illegible] suo loco
[illegible] et [illegible] sive modum [illegible] distantia [illegible] [illegible] vocibus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] elevatarum vel depressarum
[illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sit semitonium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] fieri [illegible]
[illegible] vocibus seu [illegible] musice [illegible] solo [illegible]
[illegible] et [illegible] Et ita [illegible] fieri [illegible] ut et re, et [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] dicitur [illegible] tonus a tonando. Est autem

tonale perfecte et fortis sonabit ut cantabit quia tonus perfectus et
forte est sonum respectu semitonii et quod vocabulum repetito
agitis ipsum iterando tonoris dicunt nos vero mutata o in voto
dicitur quia per epilogoris epilogus semitonium quod aliqui limma
dicitur est distantia duarum vocum coniunctarum seu sibi vicinarum ascen-
dencium et descendencium et sit re mi et fa et quod
etiam semitonium a semus a vix et tonus quia imperfectus tonus
non autem dicitur ut quidam frivole arbitrantur a semus quod est medium
et tonus quia scilicet sit medietas toni quia tonus est medie-
tas tonus perfecte non potest dividi in duas equalia sed idem
[illegible]
tonium dicitur tonus imperfectus vel non plenus sicut dicitur vas semiple-
num non ideo quia media pars eius desit sed quia plenum non
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ut sit dulcedo et [illegible] tonus ... ut ...
[illegible]
[illegible]
et ... in ... sunt ...
sit ut monocordo ... quod nos organum
sit ut ... plures habebant ditonus est
dicitur ut ... duos tonos coniunctos et est
distantia seu intervallum duas species ascendentes et duas descendentes utrumque
duas species ut mi fa la et ... ut ...
vocibus ut mi ... fa la ... descendendo sic ut re mi ... fa sol
ascendendo ut descendendo ... et duobus intervallis
la et ... constat ... et distantia ut ... quarum constans ... et
semiditonus est distantia ut ... duas species ascendentes et duas
semitonio ... duas species ascendentes et duas
descendentes ut ibi re fa mi sol et ... ut ... re
descendentes ut ibi re fa mi sol et ... constat ... vocibus
mi fa et mi fa sol et ... constat ... vocibus
et duobus intervallis utrumque ditonus ...
... tonus ...
... tonis ... et sit ... a
... ascendendo et descendendo ut ab ff ... ad ... ascen-
dendo et descendendo ut ... et a b ... ad
e ... tritonus ...
... ut ... et ... ut ...
ut monocordo non ... et ...
... et ... distantias ...
... diatesseron est distantia seu ...
... ascendendo ... vocibus et ... intervallis ... duo-
... tonis et semitonio ... vocum ...
ad ... sic ut a ... et ... dia
ad ... ut a ... et ... in ... dia-
tesseron ... et sit in reliquis ... ut

per diatessaron et tritonum quia esse alia consonantia patebit
parvulis. Dicitur autem diatessaron a dia quod est de et tessaron
quod est quatuor quasi de quatuor vocibus constans cum voce inchoando ad quartam
ascendendo fit diatessaron perfectum ab F gravi ad b mi
acutum et ab eodem ascendendo ad e mi acutum. Et ab F ut
ad b quadratum quia ibi fit tritonus et non diatessaron
ut dictum est. Quomodo autem species diatessaron se habent ad
alias consonantias patebit inferius in suo loco. Et diatessaron
triplex habet species. Prima fit cum duobus tonis et uno
semitonio. Secunda cum tono semitonio et tono. Tertia cum semitonio
et duobus tonis continuis ut liquide patet in figuris sicut hic
a Γ ut ad C fa ut ascendendo et in E la mi descendendo. Dyapente
est consonantia quinque vocum continens quatuor intervalla in tres
tonos cum semitonio intermisso. Dyapente autem grece de quinque
sonat latine, eo quod ab una voce incipiens ad quintam saltum
facit. Habet autem in se dyapente tonum tonum semitonium
et tonum. Et dicitur a dia quod est de et penta quinque quasi de quinque
vocibus constans cum voce in quinta fit diapente perfectum a b
mi in F fa ut, ut a b mi acuto ad f acutum. Et
quod diapente quod fit inter quinque voces et quatuor intervalla
habebit [illegible] intervallorum quatuor species. Prima est per contrarium
cum duobus tonis semitonio et tono ut a Γ ut ad D sol re
Secunda cum tono semitonio et duobus tonis ut ab A re ad E la
mi. Tertia cum semitonio et tribus tonis ut ab
C fa ut [illegible] acutum. Quarta cum tribus tonis et semito-
nio ut ab F fa ut ad c sol fa ut acutum per b quadratum
procedendo. Et fit descendendo et ascendendo. Quomodo autem se habent species
dyapente ad alias consonantias patebit loco suo.
Semiditonus cum diapente constat tres tonos cum duobus se-
mitoniis ut ab A re ad F fa ut. Et cum tonus
cum diapente constat cum quatuor tonis et uno semitonio ut
ut a Γ ut ad E la mi. Et cum semiditonus cum dia-
pente constat quatuor tonis cum duobus semitoniis ut ab
A re ad G sol re ut. Et cum ditonus cum diapente constat
quinque tonis et uno semitonio ut a b mi ad e la
acutum. Et cum per b quadratum procedendo. Et [illegible]
[illegible] consonantie de eis non plura dicendum
[illegible] speciebus [illegible] vocibus et
intervallis [illegible] de predictis consonantiis dictum est
plene. Dyapason est consonantia seu [illegible]
distantia [illegible] constans ex octo vocibus

et ex septem intervallis, id est ex quinque tonis et duobus semito-
niis ut a Γ gravi ad G acutum et in pluribus diapason species
inter se continet diatesseron et diapente verbi gratia a Γ gravi in
C grave sit diatesseron et ab eodem C gravi in G acutum sit
diapente et a Γ gravi in G acutum sit diapason ergo dia-
tesseron et diapente in diapason includuntur. Constat etiam dia-
tesseron inferius et octava [illegible] ascendendo inferius sit diatesseron
[illegible] et superius diapente. Et [illegible] descendendo superius diates-
seron et inferius diapente ut [illegible] dia-
tesseron et diapente iungi infra diapason esse facilius
[illegible] si delectabiliter singula membra
[illegible] et superiori [illegible]
[illegible] superius [illegible]
respondent [illegible] ergo est diapason [illegible] resonare
[illegible] ascendendo [illegible] descendendo [illegible] medio
[illegible] ascendendo ad [illegible] superiores et
descendendo ad [illegible] inferiores est diatesseron vel diape
[illegible] resonare [illegible] diapason [illegible]
[illegible] ita [illegible]
[illegible] similiter [illegible]
ad voces concordiam esse reddit et [illegible] sicut
[illegible] septem diebus [illegible] et octa-
[illegible] septem [illegible] voces [illegible]
[illegible] concordia [illegible] ut Γ
[illegible] inter
[illegible] G acutum et [illegible]
et aa [illegible] et [illegible] aliis [illegible]
ut septem dies sit musica [illegible] septem voces varietates
[illegible] et de diapason a diapente [illegible] et
[illegible] et ita [illegible]
[illegible] et [illegible] voces [illegible]
[illegible] voces et [illegible]
[illegible] in octava [illegible]
[illegible] et [illegible] voce [illegible] septem [illegible] concludit
[illegible] septem [illegible] diapason octo [illegible] de octo
et [illegible] dia [illegible] a dia [illegible] et [illegible] diapason [illegible]
[illegible] a dia [illegible] duo et pason [illegible]
[illegible] ut patebit infra [illegible] de [illegible]
tonis et [illegible]. Nunc [illegible] figura [illegible]

De septem speciebus diapason

Diapason ex septem intervallis [illegible] septem [illegible]
speciebus [illegible] de diapason [illegible] ex tono
et tono et semitonio et [illegible] tono et tono [illegible] tono

Secunda species eius ex tono semitonio tono tono semitonio tono atque
tono. Tertia species eius ex semitonio tono tono semitonio tono tono
atque tono. Quarta species eius ex tono tono semitonio tono to-
no tono atque semitonio. Quinta species eius ex tono semitonio
tono tono semitonio atque tono. Sexta species eius ex semitonio
tono tono tono semitonio tono atque tono. Septima species eius ex
tono tono semitonio tono tono atque semitonio. Et hee sunt
septem species de diapason differentes ab invicem quarum quelibet constat
ex quinque tonis et duobus semitoniis. Et ut clarius pateat
dicte species subiecta circulorum figura quia difficilis videtur ad scri-
bendum cuiusvis prius patefactis speciebus probat documentum
eorum eas premissas species in monocordo uel in manu inve-
stigare volens licet difficile declarare comprehendo nempe a Γ gra-
vissimo ad G que conclusive tonos quinque cum duobus semi-
toniis continuabit et a Γ gravissimo ad G que diapason declarata
quia secunda species diapason incipit a A que includit A a una
cum Γ tertia species similiter incipit B que continet et h continet
una cum aliis de aliis speciebus et sequitur figura quas circulos
quaeque figurabit sive circulariter sive semicirculariter ut docui
ex uno uel duobus ab una linea lineariter saltem species ad
eius octavam directe ex vobis studiosis declarabis //

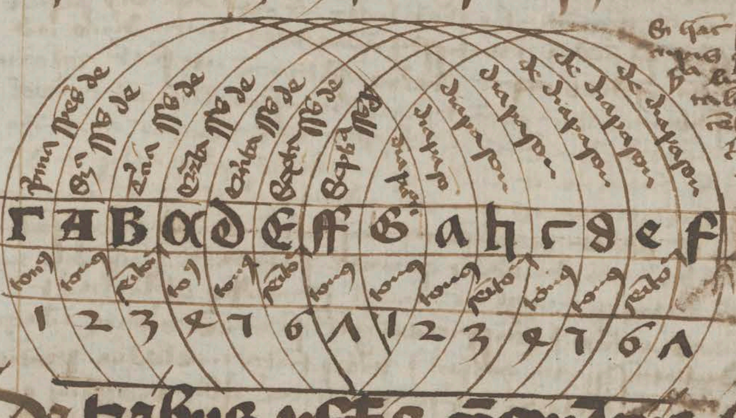

Et hec figura sic circulos ... figure ... species diapason ... semitoniis ... figurabis

De tribus perfectis consonantiis scilicet diatesseron diapente et diapason.

Progressus ad premissa paucula sunt utilia circa triplices species
modorum seu intervallorum musicorum recitabimus scilicet circa dia-
tesseron diapente et diapason et de ipsis perlocutis prout dicitur
distincte uel intervalla ex perfectione declaratis sunt de his magis
resolute quantum ad proportiones earum bene perscrutaremus consonantias precedit

ex dictis iuvenibus non desit alimenta, item ex dictis senibus
pabula fructuosa. Super hiis tribus consonanciis studet quod musi-
ca difficillima est, quia musica in theorica solet se habe-
re ad computacionem. Cuius titulus sunt exprimitur super hiis verbis
unde tres sunt perfecte musicales consonancie que vo-
cantur adinvicem diapason diatesseron et diapente super quas
numeris eorum tota pene materies musica modula-
minis stabilitur. Et quod prius quia magis dicte proportionis conve-
nit ad proporcionum consonancias exponetur de modo inveniendi dictas
consonancias et quod arte musica proporcionem prout auctores
consonancias et quod arte musica reperta fuit principes musi-
ca pitagoras carminis philosophus antiquus fuit principes musi-
et magister proporcionum. Cum sedule a toto suo tempore diu in-
nititur. Iste abediunt ut in musica singula sive inveterit
ita etiam ut numeri certi racio primum suo testante hoc voles
Ita etiam ut nunquam certi racione primum sive testante hoc voles
dictum modico fide dissonancias adhibere diximus eo quod
auditus sepe et certe sepius terra super obierta propter discretum iudi-
cium proporcionis sibi fallere et si propter propter dissonum ad ea que con-
sonancias sunt et sonorum consonancias ut sibi sit proporcionum
et ita non fallatur. Tamen de proporcione sonorum discerne-
re non posset. Sed magis perfecte adeptus omnibus tempore igitur pi-
tagoras diu anxius cogitabat quo arte de melodiis
numeris et proporcionibus stabiliret et ut erat vir sapien-
tissimus clarissimo studio inveniens quadam vice iuxta deus ad
fabricam ut ferunt vulcani
transeunti sonus cepit perstrepere fabrica ut ferunt vulcani
a deo fabrorum. Hec sonus ad artem musice conscripciorum vol-
uens mente disquirens quod eligat utilius de sua arte iu-
dicare. Sed post fabricam ut audivit malleos competencium
sedule fabrica ut audivit malleos competencium. Super inde
consonancias emittere admirandas, ita quod attonitus
gelepater consonancias ... auscultans. Dicit modo fabri
quod sibi quod vellet vehemencius auscultare quod modo fabri
ea ingreditur ubi diu stabat quomodo saluteret aliquandiu non
racionem variis magis ac magis sonoribus oblectaretur
malleos attencius consideraret sic fecerit vitatis indaga-
tor dubitans an consonancie vibus tanta melodia proveniret
postulavit malleos inter se permutare quibus variatis per
mutatis eadem et prius consonancia consonantia experien-
re ut erat callidissimus sollicitissimus non ... videns
si in vi malleorum tales concordancias et proporciones viri arte
musice latitare tantum non quia mensura quicquam potest
inde subtracto itaque uno malleo qui sic inutilis videtur
quia partes dissonabat dedit se per se dissonanciam
ex ... reliquos

que ponderant un[...] in modum duos malleos sonuisse p[ro]p[ter]
libras s[ed] q[ui] tres 8 q[ue] sex libras ponderant s[ex]ta
aut collac[i]o[n]e s[e]c[un]d[u]m ad q[ua]tuor vbi sonu[m] p[ro]porc[i]o[n]e sesquitercia sonuit
s[e]c[un]d[u]m vero ad 8 p[ro]porc[i]o[n]em sesquialteram. s[e]c[un]d[u]m ad 6 s[ex]ta collac[i]o[n]e
duplam p[ro]porc[i]o[n]em esse cognouit q[ui]a vero ad 8 s[ex]ta collac[i]o[n]e
sesq[ui]octaua[m] p[ro]porc[i]o[n]em intellexit consona[n]c[i]e in modos et ponder[um]
p[ro]porc[i]o[n]e et collac[i]o[n]e musica[m] inuenit sicut p[er] o[mn]ia intellexit
magis tu[n]c adhuc certior[e]m volens ad p[ro]pria redires in domo
sua in instrume[n]tis neruor[um] vitor[um] fistular[um] in aq[uis] vasor[um]
fiolis cimbalis acetabulis tympanis tintinabulis et ce
teris instrume[n]tis organicis p[re]missa co[n]sonancias vtilibus p[er] ista
ca[n]tus p[ro]pries p[re]missis ex et ita duo s[e]c[un]d[u]m vir excessi mu
sica[m] in forma[m] s[...] et co[n]iuncta p[er] ingenia reuelaunt de
aut gracus[...] s[...]tib[us] conscripsit et illud q[uo]d composita de
ligencia collegerunt fidelit[er] tradiderunt cu[m] notorea lati[n]
lingwa collegerunt fideliter tradiderunt cu[m] notarum latinis
p[er] modum Boecium et alios q[ua]rum s[...] imbutos ut
p[er] ex dictis et in eo de inuentoribus artis musice latius tra
ctatu[m] est. De p[re]missis co
cta et p[re]s[cri]pta consona[n]cia alia[m] d[ic]tis et de p[re]missis co
sonancijs v[...] igitur p[ro]porc[i]o[n]e q[ua]m cauu[m] sit q[uo]d magis theo
ricu[m] seu speculatiuu[m] et bre[ui]t[er] diffinitio[n]es p[ro]p[ter] q[uo]d sit ipse
sonu[s] et absoluto et dissonancia p[er] p[ro]porc[i]o[n]e ut
vnica[m] ...
faciliu[m] dicta q[ue]rat. ...[...] consonancia ...
et simphonia greco d[icitur] p[ro] ablo sic diffinit consonancia ut
simphonia ut Boecius vel ipsa musica ... dissimilium in[ter]
se vocu[m] in vnum sit redacta concordia ...
sonu[m] ... vniformiter auribus accedens est
... consonancia seu simphonia et modulaciones
reparamenti ex ... et acuto concordantibus sonus siue in vo
ce siue in flatu siue in pulsu ... diffinit quem nich
musice p[ro]ut ... tripartita suo loco ...
de dulci ... itaque consona[n]cia[m] vocis
acutoris ... ita ut ... diss
... auditu offendit ... colligitur
... et ... aliquorum sonor[um] ad aures
puenie[n]cium ... asp[er]a ... iocunda p[ro]p[ter]
... ut ... concordia ... elementorum ... dicitur
... sit ... ad alteram ... ut
... in ... consuetis ... eisdem
... ad alteram ... et ...
due diffinitiones sunt ... ut ... et ...
... tenuit ... p[ro]porcio ... esse inter duo ...
una et illa debet esse duo q[ua]ntitates vel nu[mer]i seu p[ro]porciones

quantitatibus debent participare. Nulla enim est alteri proportionabilis
sonus quantitati. Ea enim dicuntur esse quorum proportio unit et proportiona-
-liter que dicuntur esse proportio debent esse eiusdem generis puta due li-
nee, due superficies, duo corpora, duo tempora, duo loca, duo
soni utrumque per experimentum quolibet geometrie Euclidis hijs
expedite. Volumus vos scire tres tamen esse proportiones propor-
-cionales ad sonos que sunt habiles sive proportionabiles scilicet
diatessaron, diapente et diapason. Licet malleorum pondera
ut predictum est sunt quatuor scilicet 12 · 9 · 8 · 6 · ponderibus
quorum malleis nos quatuor habemus in monocordo et
in nostra musica collocavimus scilicet primum signum 12 in
primo mallei apponimus, secundum signum 9 quod secundi mallei est,
tertium signum 8 tertii mallei, quartum signum quarte 6 in
quarti mallei [illegible] et [illegible] per [illegible] solum
[illegible] quatuor habes iam dictas vero [illegible] proportiones
[illegible] sunt de litteris magnis musice ut musica duo
monocordi [illegible] 12 ad 6 [illegible]
[illegible] in dupla proportione reddat armo-
-niam [illegible] 12 [illegible] ad 9 [illegible]
sesquitertiam reddit simphoniam et [illegible] 8 [illegible]
[illegible] ad 6 [illegible] sesquitertiam eandem
reddit armoniam [illegible] 12 [illegible] ad 8 [illegible]
[illegible] sesquialtera proportione fit armonia et [illegible] 9 [illegible]
[illegible] ad 8 [illegible] sesquioctava efficit ar-
-moniam ut hic videtur [illegible] in [illegible] consonantia
[illegible] diapason fit concordia in proportione dupla ut 12
ad 6. Diapente sesquialtera ut 12 ad 8 / 9 ad 6 / Diate-
-ssaron sesquitertia ut 12 ad 9 / 8 ad 6 / Tonus vero qui
[illegible] in sesquioctava proportione ut 9 ad 8 non est consonantia sed
[illegible] consonantiarum. Constat itaque [illegible] 12 [illegible]
[illegible] diatessaron
[illegible] 9 [illegible] fit diapente [illegible]
[illegible] ad 8 [illegible] 4 8 ut in [illegible]
additam sonum [illegible] musica [illegible]
[illegible] monocordum [illegible] musica [illegible] dia-
[illegible] ad 6 [illegible] 8 [illegible]
[illegible] tonum 8 [illegible]
[illegible] diatessaron [illegible] possumus [illegible]
[illegible] eadem via demonstrare [illegible] tonus [illegible]
[illegible] tres consonantias [illegible] ve-
-ro [illegible] tonum [illegible]
[illegible] diatessaron et [illegible]
[illegible] diapason ad diapente ut diatessaron et [illegible]
[illegible] possent [illegible] ut declarabitur in figura. Ergo [illegible]

tres et unione dictarum perfecte consonancie et non tonus quintum
perfectissima et diapason [illegible] sicut supra premissum est. Et ut ergo [illegible]
[illegible] [illegible] voce sit in basso et in acuto [illegible] quod una litera
[illegible] supra et infra ut dictum est figuratur. Et eciam [illegible] dicta
[illegible] [illegible] regulare infra [illegible] diapason [illegible]
[illegible] Et [illegible] Et [illegible] [illegible] ut diapason
diapente [illegible] [illegible] diapente quod [illegible] in proporcione
tripla disdiapason quod [illegible] in proporcione quadrupla [illegible]
[illegible] itaque non prohibet [illegible] [illegible] proporcionibus [illegible]
[illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] procede [illegible] non admittit
proporcio [illegible] [illegible] potest procede [illegible] [illegible] in sonis
[illegible] non potest et premissa luce clarius patet in [illegible]
scripta.

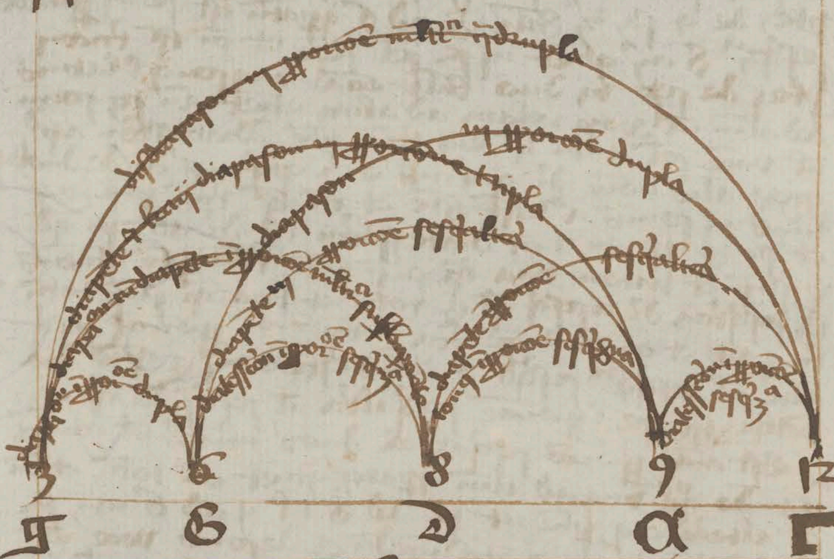

De proporcionibus consonanciarum premissarum

[illegible] [illegible] [illegible] pateat premissa de dictis proporcionibus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dictum neque Et [illegible] dia
pason est in proporcione dupla [illegible] in proporcione dupla
[illegible] Et duorum sonorum unius ad alterum certa relacio
ut [illegible] ubi sit unus sonus ad alium [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ubi unus [illegible] ad alium relatus [illegible]
bis [illegible] et non plus neque minus ut sunt 12 ad
6 vel 6 ad 3 [illegible] 2 ad unum [illegible] unus [illegible] sonus
[illegible] [illegible] [illegible] sonum ut [illegible] in duplo maior Et

ut se habet vox in organis ad vocem in cantibus [illegible] vna cor-
da ad aliam relata maior est ea id est altior intensior et sub-
tilior ut eadem vna corda ad seipsam comparata seipsa potest
esse in duplo maior quantum ad sonum quod patet sic patet
corda que est in bassis ut in organis tendendo ad diatessaron
et hinc ad diapente et deinde ad diapason ut in fistulis
organicis [illegible] et pluribus musicis instrumentis et ideo
dicitur diapason quasi bis continens totum ut [illegible] con-
nes sonos ut supra visum est insuper dicitur est diates-
saron habet se in proportione sesquitertia proportio autem sesqui-
tertia est habitudo duorum numerorum seu sonorum quorum vnus ad
alium comparatus continet eum in se semel et eius tertiam partem
eius ut 12 ad 9 / 12 enim continet semel 9 et eius tertiam
partem de 9 scilicet 3 similiter 8 ad 6 comparatum habet se in proportione
sesquitertia 8 enim continet in se semel sex et eius tertiam
partem de sex scilicet duo similiter etiam vnus sonus relatus
ad alium ut vox relata ad aliam continet eam scilicet sonum
ut vocem semel et etiam tertiam eius partem diatessaron apud
grecos alio nomine dicitur epitritus et est epitritus in de duobus
tonis in sonis quare habet bis et etiam habet tertiam partem eius
et sic est supernominatum diatessaron et dicitur ab epi quod
est supra et triton tria quasi super totum tertiam partem continens
vel sesquitertia dicitur quasi quod est totum et tertia quasi super totum
tertia pars et sic intelligere [illegible] proportione sesqui-
altera ut sesquiquarta sesquiquinta etcetera [illegible] dia-
pente habet se in proportione sesquialtera ut sesquialtera quod est
et est autem proportio sesquialtera duorum numerorum ut sonorum
habitudo quorum vnus ad alium comparatus continet eum totum et me-
dietatem alteram eius partem ut 12 ad 8 ut 9 ad 6 utique
nihil [illegible] et sic intelligendum est de sono voce ut
corda in instrumentis musicis inspecta et diapente apud grecos
alio nomine dicitur emiolia et est numerus continens alium totum
et eius medietatem [illegible] constat in illud quod in [illegible]
tantum dicitur proportio sesquialtera in mensura dicitur diapente et
apud grecos dicitur hemiolia et dicitur ab hemi quod est medium
et olon totum quasi super totum eius medium continens et
cum iam dictis sequitur quod diapason quod proportio dupla componitur
tonis et duobus semitoniis superat diapente tribus
[illegible] tonis et uno semitonio et diatessaron excedit
duobus tonis et uno semitonio superat tribus tonis et uno
semitonio vtique insuper [illegible] sic prosequitur [illegible]

diapente perficit diapason sicut diatesseron cum diapente constituit
diapason integraliter patet eadem expositionibus quod sicut diapa-
son superat diapente sic diapente superat diatesseron et
ita patet quod diatesseron est minima consonancia perfecta. Ista
declarare in numeris foret nimis difficile [illegible]
dicitur quod tonus se habet in proportione sesquioctava et in propor-
tione sesquioctava ubi unus numerus alium continet semel et cum hoc
octavam eius partem ut se habent novem ad 8 et similiter 18
ad 16 et iterum 36 ad 32 et hiis similia [illegible]
quia si duo numeri in aliqua proportione se habentes [illegible]
[illegible] eadem proportione [illegible]
[illegible] 8 ut dictum est [illegible] proportio sesquioctava [illegible]
[illegible] continet 8 et cum hoc 8va parte eius scilicet unum similiter 18
semel continet 16 et cum hoc 8va eius parte scilicet 2 et ita eciam
36 continet semel 32 et eius 8va parte scilicet 4 similiter unisonus ut
vox [illegible] in tono [illegible] ad aliud [illegible] ut vocem continet
vocem [illegible] in tono semel et cum hoc 8vam eius partem et ita patet ut constat quod
eam semel et cum hoc 8vam eius partem [illegible]
in tono vox bassior continet in [illegible] ascendentem
semel et cum hoc eius 8vam partem sic [illegible] superior vox [illegible]
semel et cum hoc [illegible] parte acucior [illegible] inferior et tonus dicitur
tonus [illegible] exposicionibus [illegible] et [illegible] quod
[illegible] expositionibus [illegible] tota octava [illegible] partes sic quod superior
[illegible] in octava parte sua inferiori et [illegible]
vox [illegible] in octava [illegible] monocordi [illegible]
[illegible] de corda monocordi [illegible] musica [illegible]
[illegible] et [illegible] tonus in una corda [illegible]
[illegible] in [illegible] sesquioctava proporcio in musica
[illegible] expositionibus [illegible] ut dictum est [illegible]
tonus [illegible] dividitur in duo [illegible] in duo [illegible]
maius semitonium et in semitonium minus et [illegible]
[illegible] notabiliter [illegible] quod duo
semitonia minora [illegible] non possunt [illegible] integrum
tonum constituit sicut [illegible] semitonium minus [illegible] una
[illegible] medietas toni [illegible] minor medietate [illegible]
[illegible] semitonia non constituit tonum [illegible] quod ma-
iora semitonia [illegible] medietate tonum [illegible]
aut plus quam duas medietates [illegible] due medietates
sunt integrum [illegible] medietate [illegible]
[illegible] superat integrum et [illegible] duo semito-
nia minora [illegible] tonum [illegible] quod maius semi-
tonium abundat ut superat minus semitonium [illegible]
[illegible] tonum [illegible] quod tonus superat duo semitonia
minora [illegible] quod maius et minus semitonium

sit medietas toni perficiunt. Constat ergo per prius aliquis resol-
uit peradd[illegible] opposite et integrat. Sequitur quinto quod
duo semitonia minora in coniunctione sit medietas toni in-
tegrant et componunt probatur per premissis. Sequitur sex-
to quod vera medietas toni non est verum semitonium vel [illegible]
[illegible] non consistit nec est aliqua proportio in qua vera me-
dietas toni possit sustentata esse. Sequitur quod dia-
pason non debet ut dictum est consistit ex quinque tonis et duobus
semitoniis minoribus sed duo semitonia minora non
perficiunt tonum ut dictum est ergo si sit minus tono et
perficit maiora [illegible] diapason ultra sex tonos
[illegible] si unum semitonium esset minus reliquo nunc sex
replet tonos cuius oppositum sepe dictum est et quod dia-
pason ex diatessaron et diapente perficiunt sibi sit
duo minora semitonia quod 4 in diapason requireret
[illegible] et ita diapason non consistit sex tonis in-
tegris [illegible] tonum [illegible] in [illegible] diatessaron non
[illegible] sex tonos [illegible] et diatessaron sit [illegible] et
semitonium minus [illegible] semitonium [illegible]
[illegible] non perficiunt tonum quod ut duo diatessaron [illegible]
nos [illegible] tonos [illegible] in duobus semitoniis
minoribus quod volebam [illegible] est in simpli-
cibus consonantiis diapason sit in dupla proportio-
ne et in [illegible] ut in [illegible] consonantiis diapason
sit in bis dupla proportione [illegible] dupla [illegible]
[illegible] / Disdiapason sit in bis dupla proportione [illegible] sic
ter diapason [illegible] diapason [illegible]
proportionem [illegible] sibi ultra pont[illegible] possunt plus
et plus augeri [illegible] auditu admirationem de sonis in
[illegible] et semitoniis [illegible] sibi constituunt [illegible]
[illegible] audiret [illegible] et in aliis [illegible] sua [illegible]
[illegible] diapason [illegible] diapente sit in [illegible]
pla proportione [illegible] diapason in dupla diapente in
[illegible] sit [illegible] dupla [illegible] sit medietas
[illegible] proportionum [illegible] et [illegible] augendo
[illegible] proportionis [illegible] in simplicibus [illegible]
[illegible] et ita [illegible] in [illegible]
[illegible] proportionum [illegible] loquimur. Sufficit [illegible]
ita [illegible] et [illegible] in monocordo declarare [illegible]
[illegible] corda monocordi in [illegible] dupla
proportio et [illegible] diapason [illegible] ea

divisa in tres partes equales dulce diapente in prima tercia resonabit
ea vero divisa in quatuor partes equales in prima quarta diatesseron reso-
nabit. Post ea divisa in [illegible] partes equales in prima nona
tonus resonabit. Et de proportionibus [illegible] simplicibus qui
aggregate petere et aliquid theorice [illegible] pro pueris suf-
ficiant. [illegible] dictis nunc ad declaracionem manus
musice cum declaracione dictorum [illegible] ventum.

De valore manus musice divise per spacia seu intervalla

Quia sufficienter ut arbitror [illegible] videre teneris
intelligentibus parvulos [illegible] dictum est de [illegible]
ac proportionibus musicalibus nunc venitur ad decla-
racionem manus musice que loco monocordi habet poni
ea comprehendens [illegible] que in monocordo possunt comprehendi
[illegible] in suis intervallis et in aliis pluribus vel
de utilibus [illegible] demonstrari et animadverti possunt
in monocordo licet tot notule musice separatim sic
et in manu musica [illegible] collocantur [illegible]
videlicet gamma ut in sua spacia sicut collocatur [illegible]
articulo primo A re in sua spacia sicut stabilitur
et ita per singulos articulos procedendo [illegible] de la
sol [illegible] et [illegible] solo [illegible]
coadiuncto [illegible] aliquibus maiora [illegible]
alia minora spacia procedunt sicut alibi tonum alibi
semitonum [illegible] ut a Γ ut ad
A re tonum [illegible] ad B mi [illegible] sit to-
num [illegible] a B ad C semitonum diatesseron sic [illegible]
[illegible] a C ad D tonum [illegible] diapente A ad
E sit tonum. Et ita habet semitonum [illegible] diapente
ab E vero ad F semitonum et ab F ad G tonum et ita
ab inicio usque [illegible] tonum et duo
semitonia et [illegible] diapason. Item a G [illegible] ad
a la mi re tonum et ab a la mi re ad b rotundum
semitonum [illegible] tonum et ita [illegible] ascendendo
usque ad de la sol ut descendendo a de la sol usque ad
Γ ut [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] in manu musica sicut in C fa ut in F fa ut

in b rotundo minuto et in c acuto minuto in f acuto minuto in
bb rotundo superacuto et cc duplo superacuto. Ergo tu sunt sep-
te semitonia in manu musicali [illegible] [illegible] [illegible] mu-
sica ad [illegible] suo loco disposita [illegible] in qua [illegible]
[illegible] aliquid de coniunctis musicis dicemus

De coniunctis musicalibus

Ut autem omnis ambiguitas in cantu simplici vel me-
surato tollatur aliquid de coniunctis musicalibus breviter
dicendum est. Cum non ubique cantus in his semitonia
[illegible] loca septem premissorum semitoniorum contingit repe-
riri [illegible] per coniunctas musicas sepius decantatur in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dissonantia. Est autem coniuncta [illegible] voce
[illegible] de tono in semitonium et e converso de semitonio in tonum tran-
[illegible] de tono in semitonium et e converso loco in quo solebat fieri semitonium pro-
[illegible] [illegible] e converso ubi [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] fit tonus et e converso ubi [illegible] [illegible] ut statim patebit in se-
quentibus decantatus re mi ut mi re ut statim patebit in [illegible]
[illegible] et fit de semitonio tonus et e converso non aliter intellige
[illegible] et fit [illegible] mutari possit in semitonium vel e converso
in tonus mutetur [illegible] in loco ubi solebat decantari semitonium
[illegible] fieri non potest si in loco ubi solebat decantari semitonium
[illegible] coniuncta tonus decantatur et e contra [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] coniunctarum [illegible] quatuor superiores et quatuor inferiores [illegible]
[illegible] coniuncte [illegible] quatuor superiores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in
[illegible] accipitur [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] loco mi [illegible] ut
b [illegible] [illegible] b molle et est ibi fa loco mi [illegible] [illegible]
in sol in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in sol
[illegible] ut in fa et fa in ut [illegible] [illegible] ut in sol
[illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] et fa in [illegible] [illegible] re et
ad [illegible] [illegible] fa ad [illegible] mi ad [illegible] [illegible] re et
[illegible] in quo de semitonio fit tonus et de tono semitonium [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] in illo loco non poterant ubi [illegible] fit sol
fa [illegible] in illo loco [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] ut sol mi fa
[illegible] [illegible] in [illegible] ut [illegible] [illegible] ut sol mi fa
sol fa [illegible] [illegible] et [illegible] de [illegible] coniuncta [illegible] coniuncta
[illegible] accipitur [illegible] et [illegible] et [illegible] in [illegible] per b
molle et est ibi fa [illegible] in illo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in illo loco sola [illegible] [illegible] [illegible] incipit in
[illegible] [illegible] [illegible] et precedens [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] et precedens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible]
coniuncta accipitur [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible]
in [illegible] [illegible] ut [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que incipit
in [illegible] [illegible] in illo loco vigilatur [illegible] coniuncta [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] a acuto [illegible] et signatur in a
acuto per b molle et est ibi fa ut [illegible] in illo [illegible]

solo qd incipit in ff Cum dixisset vias meas etc in illo
loco contra me. Sexta quinta acuta inter c et d mutatas
siue acutas et sequitur in c acuta per b quadratum et est ibi
mi ut patet in principio commune Beatus servus etc in loco pal
lego et sic hec cantate per diapente sicut quando dicitur plag sex
aliorum quia prius recependo sic in quinto loco supra po
ta in b fa b mi secunda quinta acuta inter d et e acutas
siue mutatas et sequitur in e acuta per b molle et
est ibi fa ut patet in illo introitu adorate deum etc vel
in illa antiphona Commutemur habitu etc in illo loco
ieiunemus et in aliis pluribus locis. Septima quinta
acuta inter ff et g acutas et sequitur in f acuta per b
quadratum et est ibi mi ut patet in antiphona hodie maria
virgo etc in illo loco ubi dicit maria ut patet per[?] Octa
ua et ultima quinta acuta inter g acutam et aa super
acutam et sequitur in aa superacuto per b molle
et est ibi fa et hec quinta quinta non signatur sic semi
tonium et tantum sit dictum de coniunctis musicalibus nunc
ad alia que dicenda procedemus

De mutacione vocum musicalium et quid sit mutacio et quod non sit mutacio in b fa b mi et quo modo possit in eis ala[?] sa i b fa b mi

Quia de mutacione vocum musicalium quibus in quibus
libris suis locis tractata dum proceres in ea procedentes ob
missis igitur magis communibus alia difficiliora circa singu
larem mutacionem et magis utilia tetra[?] explicita differen
cias. Et primo quid sit mutacio musicalis. Mutacio igitur
[?] valacio intensa ut remissa sit e tran
situs unius vocis in aliam sub intensione ut remissione
[?] clave musica [?] ut si a d g est
ascensus ad d acutum per a acutum [?] a acuto sit
transitus de la in re [?] intensionem ut elevacionem
et [?] de re in la [?] depressionem ut remissionem [?]
et una voce mutari in alia [?] aliud [?]
de una clausula transire in aliam ut [?] in [?]
in ascendit transitum [?] in primo [?]
et [?] in [?]

Caetera desunt vide idem Opus in Mspt Nr 1927 pag. 457 – 478.

153

[illegible] Nicolao herede de [illegible]gimerzyce magistro Stanislao de Opol cancellario consistorii
curie procuratore testibus ad premissa adhibitis

Et ego Wenceslaus petri de brodnya clericus Gneznensis diocesis

Cracz dnor Nicolao Heredi de Bogumerzycze Mgro Stanislao de Opol Canonicis Consistorii
Crac. procuratore testibus ad premissa adhibitis

Et ego Wenceslaus petri de Brodnycza Clericus Gneznensis diocesis
publicus imperiali auctoritate predicta notarius Quia predicte huiusmodi coram
mediato capitulo ecclesie Crac. feria tercia predictis literarum
insinuacioni publicacioni notificacioni requisicioni et responsioni
predicte donacioni omnibusque aliis et singulis premissis dum sic
ut premittitur agerentur et fierent vna cum prenominatis testibus presens fui
eaque sic fieri vidi et audivi ac deinde nota sumpsi ex qua
hoc presens publicum instrumentum per alium fideliter scriptum ex-
traxi et confeci meque in eo subscripsi ac in hanc formam publi-
cam redegi signoque et nomine meis solitis et consuetis consi-
gnavi et communivi Rogatus et requisitus in fidem et
testimonium omnium et singulorum premissorum